

MUZEUM i muzealia 2024

TOM 4 (1)

MUZEALNA SERIA WYDAWNICZA
ROCZNIK MUZEALNY

M U Z E U M M I E J S K I E W Ż O R A C H

MUZEUM I MUZEALIA

TOM 4 (1)

Pod redakcją Lucjana Buchalika

[MUZEALNA SERIA WYDAWNICZA]
[**ROCZNIK MUZEALNY**]

Żory 2025

Wydawca**Muzeum Miejskie w Żorach**

ul. Muzealna 1/2, 44-240 Żory

Redakcja naukowa

dr Lucjan Buchalik

Redakcja serii wydawniczej

dr Lucjan Buchalik

Komitety Redakcyjny

dr Lucjan Buchalik – przewodniczący

dr Anna Flaga (DPW)

Tomasz Górecki (DHR)

Tatiana Hojczyk (DPW)

Marietta Kalinowska-Bujak (DE)

Katarzyna Podyma (GI)

Jacek Struczyk (DHR)

Projekt graficzny, skład

Tatiana Hojczyk

Tłumaczenia

Marietta Kalinowska-Bujak

Redakcja i korekta

Joanna Cyganek

Zdjęcia

Archiwum Muzeum Miejskiego w Żorach

Zdjęcia muzealiów

Jacek Struczyk

Druk

Totem.com.pl sp. z o.o.

ISSN 2720-5630

ISBN: 978-83-969666-7-4

Wydanie I, Żory 2025

Nakład 120 egzemplarzy

Copyright © Muzeum Miejskie w Żorach

SPIS TREŚCI

Słowo wstępne – <i>Lucjan Buchalik</i>	5
1. Sprawozdanie z działalności	9
1.1. Najważniejsze wydarzenia 2024 – <i>Lucjan Buchalik</i>	9
Kalendarium wybranych wydarzeń w roku 2024	41
1.2. Aktywność naukowa pracowników – <i>Lucjan Buchalik</i>	52
1.3. Pozyskiwanie zbiorów – <i>Lucjan Buchalik</i>	64
1.4. Rok z życia inwentaryzatora – <i>Katarzyna Podyma</i>	84
1.5. Miło wspominać. Z muzealnym Działem Edukacji przez 2024 rok – <i>Marietta Kalinowska-Bujak</i>	95
1.6. Bixa orellana, czyli skąd się wzięli czerwonoskórzy – <i>Barbara Pomykoł</i>	101
1.7. Zimno ciepło – <i>Jacek Struczyk</i>	104
1.8. Miecz i pół orła – <i>Tomasz Górecki</i>	108
1.9. Biennale Sztuki 2024. Sztuka i antropologia. Relacja – <i>Katarzyna Podyma</i>	114
2. Badania naukowe	127
2.1. Carla Beniamina Feyerabenda relacja z wizyty w Żorach w 1798 roku – <i>Damian Halmer</i>	127
2.2. „Matki Polki” – między sztuką a macierzyństwem. Wystawa w Muzeum Miejskim w Żorach – <i>Anna Flaga</i>	132
2.3. Dwunastowieczny tybetański manuskrypt na brzoazowej korze – <i>Thupten Chashab</i>	147
3. Zarządzanie zbiorami	151
3.1. Raport o stanie zarządzania zbiorami w roku 2024 – <i>Katarzyna Podyma</i>	151
3.2. O tym, jak muzeum rozbudowuje zbiory – <i>Katarzyna Podyma</i>	176
3.3. Kolekcja amazońska i jej kolekcjonerzy. O tym, jak muzeum rozbudowuje zbiory, ciąg dalszy – <i>Katarzyna Podyma</i>	196
4. Biblioteka – <i>Katarzyna Podyma</i>	227
5. Z raportu „Kolekcja saharyjska dr. Adama Rybińskiego” – <i>Katarzyna Podyma</i>	257

SŁOWO WSTĘPNE

Biblioteki, archiwa i muzea to miejsca, gdzie ludzkość deponuje swoją pamięć, wiedzę o minionych czasach, która jest podstawowym budulcem tożsamości przyszłych pokoleń. Z takiej to przyczyny owej pamięci zbiorowej należy się szczególna ochrona. Najlepszą ochroną jest jej rozpowszechnianie różnymi sposobami, drukiem na papierze bądź za pomocą nośników cyfrowych. Nośnikiem wiedzy o pracy Muzeum Miejskiego w Żorach, najważniejszych wydarzeniach, a przede wszystkim jego zasobach jest rocznik *Muzeum i muzealia* tak w wersji drukowanej, jak i cyfrowej (pdf) dostępnej na stronie <http://muzeum.zory.pl/>.

Treść aktualnego wydania podzielona została na dwa tomy. W pierwszym znajdziemy część typowo sprawozdawczą, część przedstawiającą badania naukowe, i dotyczącą kwestii związanych z zarządzaniem zbiorami oraz księgozbiór pozyskany w 2024 roku. Tom drugi prezentuje pozyskane muzealia – to był rok bogaty w nabytki, dlatego ze względu na objętość ta część stanowi osobny zeszyt.

W roczniku znajdują się przede wszystkim teksty pracowników muzeum. Wyjątkiem jest artykuł Damiana Halmera, dyrektora Miejskiego Ośrodka Kultury w Żorach, dotyczący relacji C.B.Feyerabenda z pobytu w Żorach pod koniec XVIII w., znajdujący się w części drugiej. Nie wszystkie artykuły zamieszczone w niniejszym roczniku należy traktować jako prace naukowe, najczęściej mają one charakter przyczynkowski, są pierwszymi próbami pisarskimi.

Tym, co najważniejsze w muzeum, dla czego odwiedza je publiczność, są muzealia – z czasem powstają z nich mniej lub bardziej rozbudowane kolekcje na bazie zakupów w trakcie prowadzenia badań terenowych, od mieszkańców Żor, ostatnich użytkowników, kolekcjonerów, a także w antykwariatach i na aukcjach internetowych. Wiele obiektów zasiliło nasze zbiory dzięki darczyńcom, którym należą się szczególne podziękowania. W naszym muzeum są one gromadzone przez dwa działy: Historii i Kultury Regionu (DHR) oraz Kultur Pozaeuropejskich (DKP). Muzealia dla DHR gromadzi jego kurator, Jacek Struczyk, którego wspiera Tomasz Górecki. Kuratorem zbiorów pozaeuropejskich jest Lucjan Buchalik, któremu pomaga Barbara Pomykoł. Muzealia udostępniane są publiczności w trakcie wykładów, w publikacjach, na stronach internetowych, ale przede wszystkim na wystawach. Prof. Jan Świąch z Uniwersytetu Jagiellońskiego uważa, że „muzealium *sacralizuje* wystawę”, czyni ją wyjątkową. Nasze wystawy stałe są tego przykładem. W założeniach ich twórców składają się one z muzealiów i prezentacji multimedialnych widocznych na ekranach. Niestety te ostatnie wraz z upływem czasu są zawodne, często nie funkcjonują we właściwy sposób. Gdyby muzealia i ekrany były tak samo ważne, to ich wadliwe funkcjonowanie poważnie utrudniałoby zwiedzanie. Nasi zwiedzający są jednak zainteresowani muzealiami, a nie ekranami. Oprowadzający tak budują narrację, że opowieść wiedzie od eksponatu do eksponatu z pominięciem ekranów, które każdy zwiedzający ma u siebie w domu. Dzięki muzealiom *sacralizującym* wystawę zwiedzający nie odczuwają dyskomfortu i nadal wysoko nas oceniają. Tak jak w poprzednim roku, na *Google Maps* mamy ocenę 4,6 gwiazdki.

Chcąc, by mieszkańcy Żor wiedzieli, co dzieje się w muzeum, nie ograniczamy się tylko do publikowania rocznego sprawozdania. W trakcie roku informacje o muzeum pojawiają się w *Kalendarzu Żorskim*, prasie lokalnej i ogólnopolskiej, mediach społecznościowych, a także radiu i telewizji.

Lucjan Buchalik
Rowiń, kwiecień 2025 r.

1. SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI

Lucjan Buchalik

ORCID 0000-0002-8547-8526

1.1. Najważniejsze wydarzenia 2024¹

W roku 2024 z oferty muzeum skorzystało 6 056 odbiorców, w tym z oferty kulturalnej skorzystały 2 724 osoby, natomiast z zajęć edukacyjnych i warsztatów 1 648 osób. Pozyskano 1 301 obiektów, w tym 1 215 zabytków (838 darów i 377 zakupionych).

Dotacja wyniosła 3 000 000,00 zł, a przychody własne 805 726,45 zł (w tym środki pozabudżetowe). W roku 2024 muzeum otrzymało całą przyznaną dotację.

Rok 2024 obfitował w ważne dla muzeum wydarzenia i osiągnięcia. Projekt edukacyjny *Historia. Migracje. Życie* – czytanie świata został dwukrotnie nagrodzony – zdobył I nagrodę Marszałka Województwa Śląskiego za wydarzenie muzealne roku w kategorii edukacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego oraz wyróżnienie w 44. konkursie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego „Sybilla” za projekt edukacyjny roku.

¹ Niniejszy artykuł powstał na bazie materiałów dostarczonych przez pracowników odpowiedzialnych za poszczególne działania Muzeum: Joanna Cyganek, Jan Delowicz, Anna Flaga, Tomasz Górecki, Marietta Kalinowska-Bujak, Ewelina Ośliżło, Katarzyna Podyma, Barbara Pomykoł, Jacek Struczyk.

Muzeon 2024 dla Daniela Wawrzyczka

Największe przedsięwzięcia to organizacja II i III Weekendu z Kulturą Korei (maj, listopad) – to efekt współpracy ze Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI, możliwy dzięki wsparciu Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

Jak co roku z okazji Nocy Muzeów (18 maja 2024 roku) wręczono statuetkę Muzeona, tym razem p. Danielowi Wawrzyczkowi – Pełnomocnikowi Prezydenta Miasta Żory, za udział w organizowanych przez muzeum spotkaniach oraz ich skuteczne promowanie w mediach społecznościowych.

Sybilla, wyróżnienie odebrali:
L. Buchalik i M. Kalinowska-Bujak

I Nagroda Marszałka Województwa Śląskiego, odebrali:
J. Cyganek, M. Kalinowska-Bujak, T. Górecki, J. Struczyk

Planowanie strategiczne

Misja

Muzeum jest miejscem, gdzie przeszłość spotyka się z przyszłością. Spotkaniu temu towarzyszy szczególna atmosfera – tworzy ją naukowy wymiar poznania, który pozwala na głębszą refleksję i wyważone opinie. Tutaj poznajemy historię i tradycję miejsca, w którym żyjemy. Tutaj wyruszamy w daleki świat, aby go dotknąć i lepiej zrozumieć.

Cele, zadania, monitorowanie i ocena ich realizacji

Cele i zadania muzeum określone są w rocznych perspektywach w ramach planów działalności, a środki na realizację określone są w corocznym budżecie. Cele i zadania muzeum określone są w formie pisemnej, najważniejsze w roku 2024 dotyczyły:

- bezpieczeństwa muzeum i zbiorów,
- udzielania zamówień i zakupów w muzeum,
- zgodności regulacji wewnętrznych.

Statut

W 2024 roku kontynuowane były działania związane ze zmianą nazwy jednostki i zmianą statutu. Idea zmiany nazwy muzeum pojawiła się już w połowie 2020 roku (2 września 2020 pismo do UM). Wątek zmiany nazwy pojawił się m.in. w trakcie I Konferencji Muzeów Rejestrowych w Krakowie (31 maja – 1 czerwca 2023), gdzie podczas rozmowy z przedstawicielem Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego wspomniano o chęci współprowadzenia muzeum. Kluczową sprawą – według przedstawiciela Ministerstwa – jest nazwa. Nazwa *muzeum miejskie* sugeruje, że placówka koncentruje się na sprawach regionalnych. Muzeum o takim profilu nie ma szans na współprowadzenie przez MKiDN. Natomiast gdyby wyeksponować wątek polskich badaczy kultur pozaeuropejskich, wtedy muzeum pojawi się w kręgu zainteresowania Ministerstwa, jest to bowiem tematyka ogólnopolska.

Mając na uwadze, że instytucja współprowadzona przez Ministerstwo musi realizować cele i zadania o charakterze ogólnopolskim, przygotowaliśmy projekt statutu. Następnie dyrektor zwrócił się do Rady Muzeum o zweryfikowanie projektu statutu, a tym samym jego nazwy z uwzględnieniem perspektywy budowy potencjału ogólnopolskiego instytucji. Rada Muzeum na posiedzeniu 27 lipca 2023 roku zaaprobowwała propozycje zmian i pozytywnie zaopiniowała nazwę muzeum w brzmieniu: „Muze.ON | Polskie Poznawanie Świata | Żory”. Jednocześnie członkini Rady Muzeum – pani prof. Dorothea Folga-Januszewska – zaproponowała jeszcze jedną korektę, w kwestii dookreślenia przedmiotu gromadzenia zbiorów. Rada Muzeum pozytywnie zaopiniowała propozycję pani profesor. Ostatecznie zmianie uległ par. 5.1, rozdział 2 projektu statutu, który otrzymał brzmienie: *„gromadzenie przedmiotów dziedzictwa materialnego i niematerialnego w statutowo określonym zakresie”*. Wspomniane powyżej zmiany zostały wprowadzone do ostatecznej wersji projektu statutu. 3 sierpnia 2023 roku zostało wystosowane pismo do Prezydenta Miasta Żory, Waldemara Sochy, z prośbą o rozpoczęcie procedury zmiany statutu muzeum. W uzasadnieniu do podjęcia uchwały napisaliśmy: *„Uchwalenie nowego Statutu Muzeum Miejskiego w Żorach wynika bezpośrednio z konieczności dostosowania podstawowego dla działalności muzeum dokumentu do zmian, jakie zaszły w jego organizacji w okresie ponad 20 lat działalności, jak również z konieczności uspołnienienia wizerunkowego i dostosowania nazwy do charakteru i zakresu prowadzonej działalności muzealniczej. Statut został zweryfikowany i dostosowany do obecnej sytuacji zarządczej instytucji, a jego zmiana wynika również z zapisów dokumentu „Strategia Muzeum Miejskiego w Żorach 2019–2025”*.

W konsekwencji tego Rada Miasta uchwaliła zmiany statutu Muzeum Miejskiego w Żorach *Uchwałą nr 750/LIX/23 Rady Miasta Żory z dnia 28 września 2023 roku*. Projekt statutu przed podjęciem uchwały należało uzgodnić z ministrem właściwym do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, zgodnie z art. 6 ust. 1 *Ustawy z dnia 21 listopada 1996 roku o muzeach*, co zostało proceduralnie pominięte przez Urząd Miasta Żory przed podjęciem uchwały 750/LIX/23.

W związku z podjętą uchwałą 750/LIX/23 w sprawie zmiany statutu muzeum, pracownicy Urzędu Miasta oraz Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach dokonali zmiany odpowiednio w miejskim *Rejestrze Instytucji Kultury* oraz w *Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego* pod poz. 7451. Jednak brak uzgodnienia i akceptacji projektu statutu ze strony Ministerstwa spowodował, że zmiana nazwy nie została uwzględniona w *Biuletynie Informacji Publicznej* prowadzonym przez Ministra Kultury i Ochrony Dziedzictwa Narodowego, co zrodziło konflikt proceduralny.

W roku 2024 Urząd Miasta Żory podjął działania mające na celu unieważnienie zmiany statutu i uchylenie uchwały nr 750/LIX/23, powodując tym powrót do treści statutu w brzmieniu określonym *Uchwałą nr 344/XXXI/13 Rady Miasta Żory* z dnia 28 marca 2013 roku.

Urząd Miasta Żory, 5 lipca 2024 roku, pismem nr WPKS.0006.1.2024.KT zwrócił się do Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego z informacją o unieważnieniu statutu poprzez uchylenie uchwały 750/LIX/23 oraz kolejnym kroku w postaci uzgodnienia treści statutu po zmianach, zgodnie z przyjętą procedurą. Wobec braku odpowiedzi ze strony Ministerstwa, Urząd, w dniu 03.10.2024 roku, pismem nr WPKS.0006.2.2024.KT, zwrócił się ponownie do Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego z prośbą o uzgodnienie treści statutu muzeum, w brzmieniu określonym *Uchwałą nr 344/XXXI/13 Rady Miasta Żory* z dnia 28 marca 2013 roku, w związku z koniecznością uchylenia uchwały nr 750/LIX/23. 19 grudnia 2024 roku Rada Miasta uchylili *Uchwałę nr 750/LIX/23 Rady Miasta Żory* z dnia 28 września 2023 roku w sprawie zmiany statutu Muzeum Miejskiego w Żorach, tym samym przywracając moc *Uchwały nr 344/XXXI/13 Rady Miasta Żory* z dnia 28 marca 2013 roku.

Kontrola zarządcza

Kontrola zarządcza sprawowana jest w oparciu o przepisy wewnętrzne i ogólnie obowiązujące. Kontrola zarządcza to ogół działań podejmowanych przez kierowników i pracowników dla zapewnienia realizacji celów i zadań w sposób zgodny z prawem, efektywny, oszczędny i terminowy. Nadrzędnym celem muzeum jest zapewnienie profesjonalnej, przyjaznej i zgodnej z przepisami prawa obsługi zwiedzających.

Zasady etyczne dla pracowników Muzeum Miejskiego w Żorach określone zostały w *Kodeksie etyki ICOM* dla muzeów, przeznaczonym dla pracowników merytorycznych oraz *Kodeksie etyki dla pracowników Muzeum Miejskiego w Żorach*. W 2024 roku w muzeum nie zaobserwowano naruszenia obowiązujących norm etycznych. Do dyrektora nie wpłynęły żadne skargi i wnioski związane z łamaniem zasad etycznych przez pracowników.

Kompetencje zawodowe

Pracownicy muzeum posiadają wiedzę, umiejętności i doświadczenie pozwalające skutecznie i efektywnie wypełniać zadania powierzone zakresami czynności i obowiązków. Zasady zatrudnienia w muzeum określone są *Regulaminem naboru na stanowiska nowopowstałe i wakaty*, a proces naboru prowadzi się w sposób zapewniający wybór najlepszego kandydata na dane stanowisko. Rozwój kompetencji zawodowych odbywa się poprzez uczestnictwo pracowników w szkoleniach. W roku 2024 odbyły się następujące szkolenia:

- szkolenie z zakresu BHP kadry kierowniczej, w którym udział wzięło pięciu kierowników komórek organizacyjnych, oraz dla pracowników, w którym udział wzięło pięciu pracowników,
- szkolenie z zakresu ochrony danych osobowych i procedur obowiązujących w tym zakresie,
- szkolenie księgowych w miesiącu lutym oraz październiku dla głównej księgowej,
- szkolenie z zakresu kontroli zarządczej dla kierownika administracyjnego,
- szkolenie z zakresu udzielania zamówień publicznych poniżej 130 tys. dla kierownika administracyjnego,
- szkolenie z doskonalenia warsztatu w zakresie udzielania zamówień publicznych (praktyczne metody bezbłędnej realizacji procedur na dostawy, usługi oraz roboty budowlane z uwzględnieniem nowej perspektywy finansowej UE na lata 2021–2027), dla kierownika administracyjnego.

Ponadto pracownicy na bieżąco poszerzają swoją wiedzę poprzez samokształcenie (więcej w rozdziale 5), śledzenie obowiązujących przepisów i dostęp do serwisów informacji, jak Gofin.pl, Poradnik Instytucji Kultury.

Delegowanie uprawnień

Pracownicy muzeum posiadają imienne zakresy czynności regulujące ich obowiązki. Powierzenie uprawnień i obowiązków dokonywane jest wyłącznie w formie pisemnej i potwierdzone podpisem pracownika przyjmującego uprawnienia i obowiązki. W muzeum obowiązki, zadania, uprawnienia, które nie wynikają bezpośrednio z zakresów czynności pracownika są delegowane na pracownika przez dyrektora w drodze delegacji uprawnieniowo-zadaniowej. Wszystkie zakresy czynności, uprawnienia, pełnomocnictwa oraz delegacje uprawnieniowo-zadaniowe znajdują się w teczkach osobowych.

W roku 2024 dyrektor zlecił pięć delegacji uprawnieniowo-zadaniowych w zakresie:

1. organizacji systemu archiwizacji oraz pełnienia funkcji pracownika archiwum,
2. bezpieczeństwa informacji oraz pełnienia funkcji administratora bezpieczeństwa informacji,
3. bezpieczeństwa muzeum i zbiorów,
4. zarządzania magazynami zbiorów muzealnych (funkcja magazyniera),
5. organizacji kontroli zarządczej.

Identyfikacja ryzyka

Identyfikacja ryzyka prowadzona jest na poziomie całej jednostki i na poziomie poszczególnych stanowisk pracy. Identyfikację ryzyka ustala się w oparciu o zagrożenia celów, zadań, a także konkretnych programów i projektów. Proces identyfikacji odbywa się raz w roku poprzez wypełnienie karty zgłoszenia ryzyka, które może wystąpić na danym stanowisku. Na podstawie informacji zawartych w arkuszach identyfikacji ryzyka sporządzona została lista zidentyfikowanych ryzyk w muzeum na 2024 rok. W roku 2024 w muzeum ryzyko kształtowało się na niskim poziomie istotności ryzyka, prawdopodobieństwo wystąpienia ryzyk było niskie bądź średnie. W 2024 roku ryzykiem zdefiniowanym w muzeum była niewystarczająca ilość etatów i pracowników w stosunku do ilości powierzonych zadań.

Mechanizm kontroli, to wszystkie działania mające na celu ograniczenie ryzyka. W skład mechanizmu kontroli wchodzi wszystkie przepisy prawa i wewnętrzne uregulowania. W ramach tego systemu w muzeum działają: procedury wewnętrzne, regulaminy, instrukcje i wytyczne. W roku 2024 dyrektor muzeum wydał 37 zarządzeń wewnętrznych. Elementem systemu kontroli zarządczej w roku 2024 były wewnętrzne uregulowania, które zostały poddane weryfikacji i aktualizacji, m.in.:

- regulamin udzielania zamówień o wartości poniżej 130 000,00 zł netto, zaktualizowany zarządzeniem wewnętrznym nr 7/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 24.04.2024 roku,
- zasady korzystania z samochodu służbowego, zaktualizowane zarządzeniem nr 12/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 28.06.2024 roku,
- regulamin kontroli zarządczej zaktualizowany zarządzeniem wewnętrznym nr 15/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 10.07.2024 roku,
- regulamin zwiedzania ekspozycji stałych i czasowych, uczestnictwa w zajęciach edukacyjnych i warsztatach, zaktualizowany zarządzeniem wewnętrznym nr 19/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 16.08.2024 roku,
- instrukcja kasowa, zaktualizowana zarządzeniem wewnętrznym nr 20/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 20.08.2024 roku,
- polityka rachunkowości, zaktualizowana zarządzeniem wewnętrznym nr 20/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 20.08.2024 roku,
- polityka bezpieczeństwa informacji, zmieniona zarządzeniem wewnętrznym nr 35/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 12.12.2024 roku.

W 2024 roku, w ramach systemu kontroli zarządczej wprowadzono wewnętrzne uregulowania, takie jak:

- instrukcja gospodarowania samochodem służbowym, wprowadzona zarządzeniem wewnętrznym nr 16/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 15.07.2024 roku,
- standardy ochrony małoletnich, wprowadzone zarządzeniem wewnętrznym nr 18/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 12.08.2024 roku,

- polityka ochrony muzeum, wprowadzona zarządzeniem nr 37/2024 Dyrektora Muzeum Miejskiego w Żorach z dnia 30.12.2024 roku.

W 2024 roku, w ramach systemu kontroli zarządczej przeprowadzono przegląd instrukcji stanowiskowych bezpieczeństwa i higieny pracy, i przeprowadzono ich aktualizację. Dokonano również aktualizacji oceny ryzyka zawodowego na stanowiskach pracy.

W listopadzie 2024 roku rozpoczęto aktualizację Instrukcji bezpieczeństwa pożarowego wraz z wymianą oznakowania ppoż. i ewakuacyjnego, i dostosowanie go do obowiązującej normy PN-ISO 7010:2012E – Symbole graficzne (zakończenie działań planowane w I połowie 2025 roku) w siedzibie głównej.

Dokumentowanie kontroli zarządczej

Dokumentacja wprowadzonych w roku 2024 zarządzeń wewnętrznych dyrektora muzeum znajduje się na stanowisku specjalisty ds. sekretariatu. Uregulowania wewnętrzne, regulaminy, instrukcje i wytyczne znajdują się odpowiednio w komórkach organizacyjnych. Zakresy obowiązków pracowników, delegacje zadaniowo-uprawnieniowe znajdują się w teczkach osobowych pracowników. Dokumentacja z przeprowadzonych kontroli wewnętrznych znajduje się w kontrolowanej komórce organizacyjnej. Dokumentacja z przeprowadzonych kontroli zewnętrznych wraz z książką kontroli znajduje się w Dziale Administracji i Kadr. Dokumentacja kontroli zarządczej za rok 2024 znajduje się u kierownika administracji.

Nadzór

Nadzór nad wykonywaniem zadań w celu ich oszczędnej, efektywnej i skutecznej realizacji prowadzony jest przez kierownictwo muzeum. Nadzór nad oszczędnym, celowym i zgodnym z prawem wykonywaniem zadań monitorowany jest poprzez złożenie wniosku lub kalkulacji i uzyskanie akceptacji kierownika administracyjnego w zakresie zamówień publicznych, głównego księgowego w zakresie finansowym oraz dyrektora. W 2024 roku w muzeum złożono: 184 wnioski o celowość dokonania zakupów/usługi i 5 kalkulacji na organizację wydarzenia. Akceptację uzyskały 184 wnioski i 4 kalkulacje. 1 kalkulacja (III Weekend z Kulturą Koreańską) nie uzyskała akceptacji pod względem finansowym z powodu braku środków na realizację zadania w dniu składania dokumentu.

W roku 2024 w Dziale Inwentarzy funkcjonowała skuteczna i adekwatna kontrola zarządcza. W wyniku stałego monitorowania i analizy występujących ryzyk, podejmowano na bieżąco skuteczne działania zaradcze.

W związku z planami rozwojowymi muzeum i konsekwentną realizacją założeń *Strategii 2019–2025*, skoncentrowano się na dwóch obszarach szczególnie istotnych z punktu widzenia wyznaczonych celów: pozyskiwania i opracowywania zbiorów oraz procedurach i instrukcjach związanych z zarządzaniem zbiorami.

Pracownicy Muzeum Miejskiego w Żorach w Dniu Kobiet 2024

Najpoważniejszymi problemami, zdiagnozowanymi w wyniku prowadzonego przez głównego inwentaryzatora monitoringu i analiz, były w obszarze zarządzania zbiorami ryzyka w zakresie funkcjonowania procedur akcesyjnych oraz ruchu obiektów.

Główny inwentaryzator zarejestrował również przypadki ryzyk, które są niepokojące z punktu widzenia utrzymania dobrych praktyk w zakresie zarządzania zbiorami. Ryzyka te dotyczyły wydania muzealiów poza procedurą (z pominięciem głównego inwentaryzatora), przyjmowania przedmiotów bez potwierdzenia i umieszczania ich w magazynie akcesji czasowych, opóźnień w zakresie przygotowywania wniosków akcesyjnych i informacji akcesyjnej. Rezultatem zakłóceń w realizacji procedur akcesyjnych były opóźnienia w sygnowaniu obiektów oraz dokumentowaniu wizualnym, a finalnie ich zabezpieczenia i przekazania do właściwego magazynu. Główny inwentaryzator minimalizował skutki tych ryzyk poprzez uzupełnianie informacji proceduralnej, włączenie się w prace reinwentaryzacyjne oraz dokumentacyjne.

Kadry

Księgowność prowadzona jest przez jedną osobę. W Dziale Administracji (DA) pracują cztery osoby: kierownik działu (1 et.), specjalista ds. kadr (1/4 et.) obsługa PIM (1 1/2 et – od listopada zwiększył się etat o 0,5), dwie sprzątaczk (2 et.) i konserwator (1 et.). Na dzień 31 grudnia 2024 roku muzeum zatrudniało 21 osób, łącznie 18 ¾ etatów.

Działalność merytoryczna

Działalność merytoryczną prowadzą w Muzeum cztery działy: Dział Historii i Kultury Regionu (DHR), Dział Kultur Pozaeuropejskich (DKP), Dział Edukacji (DE), Dział Promocji i Wydawnictw (DPW). W prowadzeniu badań naukowych pomaga Specjalistyczna Biblioteka Wewnętrzna (SBW) znajdująca się w budynku przy al. Zjednoczonej Europy 45A (AZE), gdzie mieszczą się również magazyny muzealne.

1. Zbiory

Gromadzenie zbiorów jest jednym z najistotniejszych zadań każdego muzeum. Sposób gromadzenia zbiorów został opisany w dokumencie *Polityka gromadzenia zbiorów – muzeum*, pozyskując obiekty

konsekwentnie ją realizuje. W przypadku DHR pozyskiwano obiekty wzbogacające kolekcję regionalną i powiększono kolekcję sztuki artystów związanych z Żorami. Kolekcje Działu Kultur Pozaeuropejskich (DKP) rozbudowywano przede wszystkim z myślą o przyszłych zmianach na wystawie stałej *Polskie poznawanie świata*. Planowana jest wymiana poszczególnych modułów przedstawiających postaci i kultury, z którymi były związane, np. w 2024 roku pojawiła się postać Jadwigi Stanisławy Mrozowskiej-Toeplitz (będzie o tym mowa w dalszej części). Nadal gromadzone są obiekty będące unikatami w skali polskiego muzealnictwa, np. reprezentujące grupę etniczną Ifugao z Filipin.

Pozyskiwanie obiektów DKP w 2024 roku opisane zostało w artykule L. Buchalika *Pozyskiwanie zbiorów pozaeuropejskich*. Natomiast pozyskiwanie obiektów przez DHR opisuje J. Struczyk w tekście *Pozyskiwanie zbiorów regionalnych*. Kwestie dotyczące zarządzania zbiorami oraz rozbudowy zbiorów w ujęciu analitycznym przedstawia K. Podyma w artykułach: *Raport o stanie zarządzania zbiorami w roku 2024* oraz *O tym, jak muzeum rozbudowuje zbiory*.

1.1. Przechowywanie

Muzealia obu działów znajdują się w dwóch budynkach, tj. w siedzibie muzeum (willi Haeringa) przy ul. Muzealnej 1 oraz w magazynach w budynku przy al. Zjednoczonej Europy 45A (AZE). Oba te budynki mają swoją specyfikę. Podstawowa różnica między nimi to fakt, że w willi Haeringa znajdują się wystawy odwiedzane przez zwiedzających, co ma wpływ na warunki klimatyczne,

przede wszystkim wilgotność. Z kolei magazyny przy AZE nie są udostępniane zwiedzającym, jest to miejsce pracy trzech pracowników muzeum.

W willi Haeringa muzealia znajdują się na dwóch poziomach: -1 – magazyn ekspozycyjny oraz 0 – wystawy stałe.

W magazynie ekspozycyjnym eksponowane są obiekty, które w założeniu merytorycznym uzupełniają treści prezentowane na wystawach stałych. W przypadku *Naszej tożsamości* są to obiekty związane z wyposażeniem salonu jadalnego z początku XX wieku, szafy ze sztandarami miejskimi, strojami i mundurami, elementy wyposażenia salonu z okresu PRL-u, a także kolekcja obrazów żorskich artystów. Z kolei w przypadku *Polskiego poznawania świata* znajduje się tam afrykańska ceramika i maski z Burkiny Faso. Istotne są tu miejsca ekspozycji, dedykowane darczyńcom. Prezentowane są w nich muzealia przekazane w darze przez osoby prywatne, bądź zakupione ze środków pozyskanych z MKiDN.

W oczekiwaniu na akcesję
(magazyn w willi Haeringa)

Część techniczna pomieszczenia (za częścią ekspozycyjną) służy do przechowywania wyposażenia sali konferencyjnej, elementów technicznych, a także jako magazyn akcesji czasowych DHR i DKP. W latach 2022/2023 przestrzeń ta została częściowo przearanżowana – kosztem kilku regałów przeznaczonych do akcesji czasowej rozbudowano robocze studio fotograficzne, a obiekty z działu DKP, oczekujące na akcesję, przeniesione zostały do części ekspozycyjnej magazynu. Reorganizacja magazynu pozwoliła na zintensyfikowanie prac fotograficznych obydwu działów.

W magazynie (AZE), w pomieszczeniu przeznaczonym dla obiektów DHR zabudowano regały dedykowane kolekcji sztuki (MŻo/S), która w ostatnich dwóch latach jest kolekcją rozwijającą się najdynamiczniej. Zapakowanych i zabezpieczonych 350 nowych obiektów DKP. Zabezpieczono płótnem 104 obiekty. Wykonano zdjęcia poglądowe. Wymieniono sześć starych kartonów. Zidentyfikowano 130 obiektów (naklejki).

Szczegółowa analiza warunków klimatycznych panujących na wystawach stałych i w magazynach – GI jest opracowywana przez konserwator Magdalenę Bogdan. Wydruki z pomiarów rocznych przechowywane są w teczkach oraz w formie elektronicznej.

W 2024 roku nie odnotowano incydentów zagrażających fizycznemu bezpieczeństwu zbiorów w magazynach DHR (magazyn ekspozycyjny w willi i część magazynu głównego AZE). Szczegółowy raport opisujący stan zabezpieczeń magazynów uwzględniony został w raporcie Tomasza Góreckiego – pełnomocnika dyrektora ds. bezpieczeństwa.

Co miesiąc analizowane były warunki mikroklimatyczne poprzez odczytywanie pomiarów temperatury i wilgotności w magazynach – sporządzono raport. Okresowo włączano osuszacze i nawilżacze, by zapewnić odpowiednią temperaturę i wilgotność.

1.2. Konserwacja

W związku z wpisaniem Muzeum do Państwowego Rejestru Muzeów, kontynuowano współpracę z dyplomowanym konserwatorem dzieł sztuki, Magdaleną Bogdan, w zakresie:

- stałego nadzoru konserwatorskiego nad obiektami muzealnymi,
- konsultacji konserwatorskich związanych ze stanem obiektów muzealnych, ich zabezpieczeniem i przechowywaniem,
- regularnych wizytacji magazynów i ekspozycji z częstotliwością raz w miesiącu,
- opracowywania miesięcznego *Raportu stanu zachowania muzealiów wraz z oceną warunków przechowywania i ekspozycji*.

W roku 2024 wprowadzono do systemu ewidencji muzealnej 2 146 opinii dotyczących wszystkich nowych nabytków i uzupełniono brakujące opinie dotyczące starszych zbiorów. W przypadku 2 447 obiektów dokonano modyfikacji opinii już wprowadzonej, aktualizując stan rzeczywisty obiektu.

Stanowisko konserwatorskie
w magazynie ekspozycyjnym

Konserwator sporządził 68 kart zabiegów konserwatorskich, zarejestrował w systemie 110 zabiegów oraz poddał modyfikacjom zapisy w 116 przypadkach. Pełnej konserwacji poddano 17 obiektów. Fumigacji poddanych zostało 591 obiektów. W przypadku 66 obiektów zastosowano konserwację prewencyjną.

W Dziale Historii i Kultury Regionu (DHR) w ramach działań prewencyjnych dokonano przeglądu ok. 700 obiektów z kolekcji sztuki, historycznej i numizmatycznej, w wyniku których nie stwierdzono żadnych zmian w ich stanie zachowania. Dokonano także prewencyjnej fumigacji kolekcji ponad 350 dzieł sztuki z kolekcji Tadeusza Rogalskiego, pozyskanych w 2024 roku.

W Dziale Kultur Pozaeuropejskich (DKP), przejrzano pod kątem stanu zachowania 1185 obiektów, w konsekwencji:

- wprowadzono 112 zmian w opisach stanów zachowania w *Monie*,
- 64 obiekty poddano konserwacji technicznej,
- 147 obiektów (w tym 142 eksponaty) poddano konserwacji zachowawczej (prewencyjne spryskanie preparatem owadobójczym Eulan),
- 5 eksponatów zdezynfekowano preparatem Biotin.

Dezynfekcji w komorze fumigacyjnej poddano 219 obiektów.

Wykonano profilaktyczny parawan nawilżający do magazynu nr 6. Wykonano trzykrotną (w paromiesięcznych odstępach czasu) dezynsekcję magazynów w budynku przy AZE, metodą zadymiania. Wykonano przegląd wszystkich eksponatów w magazynie nr 4 pod kątem zasiedlenia przez mole.

1.3. Bezpieczeństwo zbiorów

Sprawami związanymi z bezpieczeństwem zajmuje się pełnomocnik dyrektora ds. zabezpieczeń i ochrony zbiorów (PDZ). Funkcje tę pełni adiunkt Tomasz Górecki. W zakresie prac związanych z bezpieczeństwem zbiorów ukończono prace nad aktualizacją procedur bezpieczeństwa z planem ewakuacji obiektów na wypadek sytuacji nadzwyczajnej.

Ponieważ od dłuższego czasu obserwowano coraz gorszą pracę kamer monitoringu wizyjnego, wynikającą z długiego (prawie 10-letniego) ich resursu, rozpoczęto wymianę kamer systemu monitoringu z analogowych na cyfrowe poprzez zakup urządzeń sterujących i przeprowadzenie testu sprawdzającego, czy kamery cyfrowe mogą pracować na dotychczasowym okablowaniu. Wykonywano też rutynowe czynności takie jak: coroczna homologacja gaśnic w budynkach: Muzealna 1/2 i AZE oraz kapliczce w Rowniu, bieżący nadzór nad systemem alarmowym i nadzór nad przestrzeganiem procedur bezpieczeństwa (plombowanie skrzyń z obiektami, wyjeżdżających do fumigacji itp.).

Wystawa zbiorowa *Zimno/Ciepło*, wernisaż

Sztuka bez ram – wystawa żywych obrazów

2. Wystawy

Wystawy stałe i czasowe są istotnym elementem działalności każdego muzeum, mającym na celu publiczną prezentację pozyskiwanych obiektów. Wynika to z ustawy o muzeach (z 21 listopada 1996), mówiącej, że podstawowymi zadaniami muzeów jest pozyskiwanie, opracowywanie, konserwowanie, przechowywanie muzealiów i udostępnianie zbiorów poprzez „urządzanie wystaw stałych i czasowych” (pkt 5).

2.1. Wystawy stałe

W muzeum istnieją dwie wystawy stałe: *Polskie poznawanie świata* (w części dobudowanej do zabytkowej willi Haeringa), oddana do użytku w 2016 roku oraz *Nasza tożsamość* (w willi), oddana do użytku w 2017 roku. Intensywna eksploatacja wystaw i naturalny proces starzenia się sprzętu skutkuje pojawiającymi się problemami technicznymi.

Stan techniczny wystaw stałych monitorowany jest przez pracowników recepcji, którzy zarządzają uruchamianiem wystaw poprzez odpowiednie oprogramowanie, oraz okazjonalnie przez kuratorów i osoby oprowadzające po wystawie. Wszelkie nieprawidłowości zapisywane są w rejestrze zdarzeń. W roku 2024 odnotowano kilkanaście problemów technicznych związanych z funkcjonowaniem wystaw. Największe sprawy – podobnie jak w latach ubiegłych – chwilowe przerwy w dostawie prądu, po których niektóre urządzenia wymagały ręcznego włączenia lub restartu.

Największym problemem w eksploatacji multimedialnych na wystawach jest ich niestabilność – na co dzień nie wszystkie stanowiska pracują poprawnie. Pod koniec roku awarii uległo stanowisko multimedialne *Zwierciadło czasu* – a usterka wymagała wymiany monitora sterującego i ponownej konfiguracji stanowiska, co wyłączyło je z eksploatacji na dwa miesiące. W związku z licznymi awariami przeprowadzono w 2023 roku konsultacje z firmami z zakresu IT, mającymi doświadczenie w budowaniu wystaw muzealnych, w celu wykonania przeglądu technicznego i wyceny modernizacji systemów multimedialnych na obydwu wystawach stałych. Przedstawiona orientacyjna wycena została uwzględniona (podobnie jak w roku ubiegłym) w propozycjach inwestycyjnych w budżecie na 2025 rok.

Eksploatacja wystawy stałej *Nasza tożsamość* polegała przede wszystkim na udostępnieniu ekspozycji na organizację lekcji muzealnych dla grup zorganizowanych, oprowadzaniu grup szkolnych i przedszkolnych oraz osób indywidualnych, a także spotkania w ramach cykli *Żorskie wspominki* i *Śladami żorskich zabytków*. Nie przeprowadzono żadnych zmian aranżacyjnych na wystawie stałej. Z kolei na wystawie *Polskie poznawanie świata* dokonano znacznych zmian – wynikało to głównie z faktu zwrotu depozytów. Przeorganizowano całkowicie ekspozytor poświęcony Australii (nie zmieniono tytułu, ale pojawiły się nowe muzealia będące własnością muzeum).

Kim Seok-Hwan *Drzeworyt Esprit du vent*Na wystawie zbiorowej *Matki Polki*

W części azjatyckiej wymieniono ekspozytor poświęcony polskiemu misjonarzowi w Chinach, pn. *Chiny. Michał Boym*. W zamian pojawiła się treść opowiadająca o aktorce, podróżniczce, literatce, Jadwidze Stanisławie Mrozowskiej-Toeplitz (1880–1960), w kontekście kultur Himalajów. Ekspozytor jest zatytułowany *Nepal. Jadwiga Mrozowska-Toeplitz*. Istotnym elementem tego ekspozytora jest manekin w stroju odświętnym kobiety nepalskiej. Niestety – z przyczyn finansowych – jest to manekin typu „no-name” – manekiny w innych ekspozytorach są spersonifikowane, tzn. ich rysy twarzy oddają charakterystyczne cechy prezentowanej nacji. Wyjątkiem jest manekin przedstawiający kobietę jakucką, również typu „no-name”, jednak w tym przypadku, elementy stroju całkowicie przysłaniają twarz. W tymże ekspozytorze częściowo wymieniono obiekty – po usunięciu nielicznych już obiektów z MEK, pojawiły się obiekty będące własnością muzeum. W ten sposób zakończył się pierwszy etap eksploatacji tejże wystawy, tzn. zwrot depozytów na rzecz muzealiów będących własnością muzeum.

W magazynie ekspozycyjnym, w poszczególnych ekspozytorach co miesiąc dokonywano wymiany obiektów saharyjskich, pochodzących z kolekcji Adama Rybińskiego, oraz kolekcji amazońskiej. Prezentowano obiekty z kolekcji peruwiańskiej Judyty Bąk i stajenki bożonarodzeniowe.

2.2. Wystawy czasowe

W 2024 roku Muzeum Miejskie w Żorach zrealizowało łącznie 11 wystaw czasowych:

- *Graczki. Zabawki ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach*, prezentacja historycznych zabawek z kolekcji muzeum. Kurator: Marietta Kalinowska-Bujak, czas ekspozycji od 4 czerwca 2023 do 25 lutego 2024, galeria wystaw czasowych,
- Tomasz Rogalski *Imaginarium* (malarstwo). Kurator: dr Anna Flaga, czas ekspozycji od 19 lutego do 10 marca 2024, Galeria StrefArt. Prezentowała wybrane prace Rogalskiego z lat 80. i 90. XX wieku. Dzięki Zuzannie Karwot-Kusai, córce artysty, jego twórczość została uporządkowana i w drobnej części zaprezentowana na wystawie.
- Iwa Kruczkowska-Król *W obliczu innej codzienności* (malarstwo). Kurator: A. Flaga, czas ekspozycji od 14 marca do 21 kwietnia 2024, Galeria StrefArt. Wystawa składała się z trzech cykli inspirowanych podróżami artystki po świecie: Indie, Afryka i Japonia. Każdy z nich, przybliżał codzienne życie, tradycje i piękno tych regionów, ukazując niezwykłą różnorodność kultur oraz głęboki humanizm zaklęty w codziennych rytuałach i relacjach międzyludzkich.
- Wystawa zbiorowa *Zimno/Ciepło* (malarstwo tematyczne). Kurator: Jacek Struczyk, czas ekspozycji od 7 marca do 14 kwietnia 2024, galeria wystaw czasowych. Prezentacja 21 obrazów pochodzących z kolekcji *Barwy Śląska*, która z pasją tworzona i rozwijana była przez kolekcjonera i miłośnika sztuki nieprofesjonalnej, Stanisława Gerarda Trefonia. Z kolekcji liczącej ponad 3 tysiące obiektów, muzeum pozyskało pod koniec 2022 roku 110 prac śląskich twórców intuicyjnych.

Barbie, wystawa lalek

Na wystawie Ghana – kolory i kultura

- *Sztuka bez ram*, wystawa żywych obrazów. Kurator: M. Kalinowska-Bujak, czas ekspozycji od 14 kwietnia do 31 sierpnia 2024 roku, Galeria Pochylnia.
- Anna Flaga *Świadomość* (malarstwo). Kurator: Alicja Gmyr, czas ekspozycji od 25 kwietnia do 9 czerwca 2024, galeria wystaw czasowych i Galeria StrefArt. Prezentowała prace A. Flagi z ostatnich lat i te, stworzone specjalnie na tę okazję. Jej głównym tematem była analiza świadomości, która stanowi istotny element życia osobistego i twórczego artystki. Ekspozycja skłaniała do refleksji nad istotą istnienia, czasem i przestrzenią, eksplorując różne wymiary ludzkiej świadomości.
- *Hanji. Onggi. Oddech. Papierowy Szlak | Polska 2024*, wystawa zrealizowana we współpracy z Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI, Hanji Art&Culture Foundation z Wonju oraz PAN Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności w Powsinie. Kurator: M. Kalinowska-Bujak, czas ekspozycji od 11 maja do 30 czerwca 2024, sala konferencyjna.
- Kim Seok-Hwan *Drzeworyt Esprit du vent*, wystawa zrealizowana we współpracy z Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI, Hanji Art&Culture Foundation z Wonju oraz PAN Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności. Kurator: M. Kalinowska-Bujak, czas ekspozycji od 11 maja do 30 czerwca 2024, Galeria Pochylnia
- Wystawa zbiorowa *Matki Polki*. Kurator: A. Flaga, czas ekspozycji od 20 czerwca do 18 sierpnia 2024, galeria wystaw czasowych. Przestrzeń refleksji nad rolą matki w społeczeństwie i jej związkiem z kreatywnością. Wiele kobiet artystek stoi przed trudnym wyborem pomiędzy realizacją siebie w sztuce a macierzyństwem. Wybór ten, czy jego brak, jest źródłem emocjonalnych rozterek i refleksji, i przyczyną wewnętrznych konfliktów. Odwieczne pytanie, które nurtuje matki artystki, dotyczy balansowania pomiędzy ciężarem obowiązków macierzyńskich a potrzebą tworzenia. Wystawa skupiała się na różnorodnych aspektach macierzyństwa, tożsamości kobiety i twórczości artystycznej.
- *Barbie*, wystawa lalek. Kuratorka: A. Gmyr, czas ekspozycji od 18 maja do 16 czerwca 2024, magazyn ekspozycyjny.
- Wojciech Zaremba, (fotografia), Tony Teteth Blankson (malarstwo): *Ghana – kolory i kultura*. z wykorzystaniem obiektów etnograficznych. Kurator: Lucjan Buchalik, czas ekspozycji od 28 listopada 2024 do 30 kwietnia 2025, galeria wystaw czasowych, Galeria StrefArt. Codzienne życie Ghany, poruszające zdjęcia, ukazujące emocje i bliskość z mieszkańcami. Prace malarские – dynamiczne, pełne kolorów, inspirowane kulturą i przyrodą Ghany. Wystawę uzupełniały obiekty z Ghany, pozyskane przez L. Buchalika, oraz darowizny W. Zaremby.
- *Filmowy świat zaprojektowany przez scenografa*. Kurator: M. Kalinowska-Bujak, czas ekspozycji od 23 listopada 2024 do 16 stycznia 2025, sala konferencyjna. Wystawa zorganizowana

*Tworzenie filmowej rzeczywistości.
Filmowy świat zaprojektowany przez scenografa*

Na wystawie Szopka Bożonarodzeniowa

we współpracy z PAN Ogród Botaniczny – Centrum Zachowania Różnorodności, Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI oraz Centrum Kultury Koreańskiej w Warszawie.

– *Szopka Bożonarodzeniowa*, wystawa etnograficzna. Kurator: Danuta Kolarska, czas ekspozycji: grudzień 2024 – styczeń 2025, sala konferencyjna.

Muzeum po raz kolejny było współorganizatorem Festiwalu Fotografii Plener 2024 *#RadośćŻycia*, realizowanego przez Fundację Sztuka. Kuratorzy: Marek Jan Karaś, Jacek Struczyk, czas ekspozycji od 1 września do 31 października 2024, galeria wystaw czasowych, Galeria Pochylnia, Galeria StrefArt; Muzeum Ognia.

3.3. Wystawy zewnętrzne (wyjazdowe)

W związku z otwarciem odrestaurowanego pałacu w Baranowicach i organizacją wystawy przedstawiającej historię Baranowic, pałacu i rodziny von Durant wypożyczono Miejskiemu Ośrodkowi Kultury w Żorach obiekty związane z tą tematyką: obrazy Elsy von Durant i jej córki Elly, serwis obiadowy, serwis herbaciano-kawowy marki *Giesche* oraz obiekty archeologiczne pozyskane w trakcie prac budowlano-archeologicznych przy rewitalizacji pałacu.

3. Edukacja

Szeroko pojętą edukacją i oprowadzaniem zwiedzających (z tego tytułu nie pobieramy dodatkowych opłat) zajmuje się Dział Edukacji (DE). Zajęcia edukacyjne najczęściej mają miejsce na wystawach (stałych i czasowych) i adresowane są przede wszystkim do szkół i przedszkoli – zrealizowano 22 tematy, odbyło się 91 zajęć, z udziałem 1 890 uczniów i przedszkolaków. Miały też miejsce 42 spotkania muzealne, z których skorzystało 1 636 osób.

3.1. Zajęcia dla grup zorganizowanych, przedszkolnych i szkolnych

Początek roku to okres okołoświąteczny, w grudniu 2023 i styczniu 2024 na sali konferencyjnej dostępna była wystawa *Szopka Bożonarodzeniowa*. Była ona ilustracją do odbywających się tam warsztatów świątecznych pod tym samym tytułem. Autorką projektu edukacyjnego była Danuta Kolarska. Rok też zamykały warsztaty bożonarodzeniowe i tym razem miniwystawa szopek w przestrzeni magazynu ekspozycyjnego. Z oferty tej skorzystało 14 grup (266 osób).

W rok 2024 weszliśmy, kontynuując wspomnianą wystawę *Graczki...* i towarzyszący jej projekt edukacyjny *Ale frajda! Zabawki i zabawy z podwórka afrykańskiego i własnego* (autorka projektu: Marietta Kalinowska-Bujak). Od 29 stycznia do 9 lutego trwały w województwie śląskim ferie zimowe, które w muzeum przebiegały pod hasłem *Podwórko po horyzont*. Na wystawie *Graczki...* organizowano zajęcia i warsztaty, których tematem były dawne zabawy – udział wzięło siedem grup (129 osób).

W 2024 roku rozpoczęto realizację projektu *Ab origine* towarzyszącego zakupowi obiektów z Australii i Oceanii oraz ich ekspozycji. Zajęcia skierowane były do szkolnych i przedszkolnych grup zorganizowanych, nosiły tytuł *Kierunek Australia*. Wykorzystując sylwetki dawnych podróżników (ze szczególnym uwzględnieniem polskich), odkrywały przed uczestnikami australijską przyrodę na lądzie i dnach oceanu, a dzięki charakterystyce kultur aborygeńskich rozjaśniały mroki wspólnych korzeni ludzkości. Zajęcia wakacyjne pn. *Australia w kolorze. Na lądzie i pod wodą* wykorzystywały endemiczną faunę i florę australijską jako punkt wyjścia do warsztatów plastycznych. Udział z zajęciach wzięło 13 grup (249 osób).

Przez cały rok 2024 zrealizowano 22 tematy ze stałej oferty edukacyjno-warsztatowej muzealnego Działu Edukacji.

3.2. Wydarzenia cykliczne

II Weekend z Kulturą Korei odbył się 11. i 12. maja. Tematem przewodnim był papier *hanji* – tradycyjny papier koreański, który odznacza się piękną fakturą i dużą wytrzymałością. Mistrzostwo w jego produkcji osiągnęło koreańskie miasto Jeonju. Wizyta artystów z tego miasta była efektem wcześniejszego pobytu w nim i rozmów z artystami Lucjana Buchalika (29.11.2022). Rzemieślnicy i artyści zaprezentowali tradycyjną metodę wytwarzania *hanji*, oraz szerokie możliwości, jakie daje on w sztuce i rzemiośle. W czasie weekendu warsztaty wytwarzania *hanji* odbyły się pod okiem Mistrza Jang Eung-Yeol, pokazy i warsztaty rękodzielnicze prowadziły artystki z Hanji Art&Culture Foundation, warsztaty linorytu prowadzone były przez Profesora Kim Seok Hwan, a warsztaty Dancheong – tradycyjnej techniki zdobienia – zaprezentował Jo Do Hwi. Dodatkowo panie Hong

II i III Weekend z Kulturą Korei w Muzeum w Żorach

Noc Muzeów, 18 maja 2024

Weekend Seniora z Kulturą

Haewon i Park Chunja, mistrzynie parzenia herbaty w stylu koreańskim, serwowały koreańskie herbaty. Wydarzeniu towarzyszyła wystawa naczyń *onggi* wykonanych z papieru *hanji*, a także wystawa prac Kim Seok Hwana, prezentująca abstrakcyjne drzeworyty w tonach monochromatycznego tuszu oraz abstrakcyjne i figuratywne prace nadrukowane na tradycyjnym koreańskim papierze *hanji*. W II Weekendzie z Kulturą Korei wzięło udział 126 osób.

III Weekend z Kulturą Korei w Muzeum w Żorach miał miejsce jesienią 23. i 24 listopada. Data nie była przypadkowa – tym razem motywem przewodnim było *kimchi*, a 22 listopada jest Międzynarodowym Dniem Kimchi. Pod przewodnictwem *Kimchi Mastera* Pan Shik Shin uczestnicy wspólnie przygotowali zapasy *kimchi*, których część została wykorzystana na warsztatach kulinarnych, a reszta zgodnie z tradycją zakopana na czas zimy w ogrodzie muzealnym, aby w odpowiednich warunkach przezimowała do wiosny. Dodatkowo była możliwość wykonywania lampionów i poznania podstaw *hangula*, czyli alfabetu koreańskiego. Zajęcia artystyczne prowadzili Kim Geang Hyon, Kim Mi-rim i Khim Young Whan. A wszystko to w roznoszącym się po całym Muzeum aromacie herbaty. Każdy łyk unikatowej herbaty opatrzone był komentarzem-opowieścią Cezarego Wróblewskiego, specjalisty w temacie parzenia herbat. Weekendowi towarzyszyła wspomniana wystawa poświęcona scenografii do filmów koreańskich. Interesującym rozwiązaniem było umieszczenie w wewnętrznym patio wykonanych z papieru lampionów Mistrza Yang Jin lka. W III Weekendzie z Kulturą Korei wzięło udział 111 osób.

Tematem przewodnim Nocy Muzeów (18 maja) były lalki świata. Wieczór rozpoczęliśmy przedstawieniem Teatru Lalek Marka Żyły, pt. *Walizki z różnych stron świata*. O 19.30 odbyła się uroczystość wręczenia statuetki *Muzeona* – nagrody wręczanej przyjaciółom Muzeum Miejskiego w Żorach. Wieczór uświetnił koncert muzyki etno. Muzycy wykonywali muzykę zachodnioafrykańską na tradycyjnych instrumentach. Dzięki nim doświadczyliśmy energetycznych rytmów z Burkiny Faso, Gwinei i Mali. Ostatnią nocną atrakcją było spotkanie z Alicją Gmyr, kolekcjonerką wyjątkowych, rzadkich egzemplarzy lalki *Barbie*. Zwiedzającym w Noc Muzeów udostępniono wystawy: *Nasza tożsamość*, Polskie poznawanie świata i *Świadomość*. W Nocy Muzeów 2024 wzięła udział rekordowa liczba 448 gości.

7 września zaprosiliśmy mieszkańców miasta i okolic na spotkanie przybliżające historię dworca kolejowego, który obchodził 140-lecie powstania. Usłyszeliśmy wspomnienia byłych pracowników kolei i mieszkańców dzielnicy Kleszczówka, przyjrzelśmy się muzealnym eksponatom związanym z tym miejscem, porównaliśmy dawne i obecne połączenia kolejowe, poznaliśmy szeroką ofertę Centrum Aktywności Lokalnej i Centrum Integracji Społecznej, które na dworcu mają swoje siedziby oraz innych organizacji zrzeszonych w Żorskim Centrum Organizacji Pozarządowych. Dla najmłodszych zorganizowaliśmy – warsztaty *Pociąg do zabawy*. Wydarzenie miało miejsce w ramach 34. edycji Europejskich Dni Dziedzictwa pod hasłem *Sieci. Szlaki. Połączenia*. W wydarzeniu wzięło udział 170 osób.

Spotkanie Fabryka rowerów rodziny Barteckich

Polsko-ukraińskie Spotkanie Nadziei

6 października po raz kolejny Muzeum włączyło się do organizowanej przez Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego akcji *Weekend Seniora z Kulturą*. Tym razem oprócz możliwości obejrzenia z przewodnikiem wystaw *Polskie poznawanie świata* i *Nasza tożsamość* zorganizowano warsztaty maski afrykańskiej poprzedzone prelekcją wprowadzającą do tematu i minikurs gry na bębnach *djembe*. W wydarzeniu wzięły udział 34 osoby.

3.3. Spotkania czwartkowe

W ramach prelekcji i wykładów dla mieszkańców odbyły się następujące spotkania:

- 15 lutego, *Opowieść o Tybecie i Nepalu*, wystąpił dr Thupten Kunga Chashab – pracownik Instytutu Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, przedstawiciel nielicznej mniejszości tybetańskiej w Polsce. Dr Thupten Kunga Chashab jest specjalistą języka tybetańskiego i tłumaczy teksty z tegoż. Spotkanie połączone było z udostępnieniem zwiedzającym ekspozytora *Nepal. Jadwiga Mrozowska-Toeplitz*, z obiektami prezentującymi kultury Tybetu i Nepalu. Poowodem wizyty w Żorach dr. Thuptena Kungi Chashaba, było przedstawienie wstępnej analizy literackiej rękopisu tybetańskiego otrzymanego w darze od państwa Lutyńskich. Analiza wskazała, że rękopis powstał najpóźniej w XII wieku. Późniejsze badanie metodą C-14 potwierdziły tę wstępną datację,
- 22 lutego, z okazji 752. rocznicy założenia Żor o badaniach i nowych odkryciach dotyczących żorskiego herbu opowiedział Tomasz Górecki,
- 25 lutego zorganizowano pożegnalne oprowadzanie kuratorskie po wystawie *Graczki. Zabawki ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach*.
- 14 marca, odbyło się spotkanie z prof. Jerzym Spermą, który przedstawił wykład: *Księżne, damy dworu, mieszkanki średniowiecznych miast i wsi*, odnosząc się przede wszystkim do terenu księstwa raciborskiego.
- 4 kwietnia, pasjonat historii Paweł Hoinka, zajmujący się głównie okresem drugiej wojny światowej w Żorach, przedstawił, wraz z Tomaszem Góreckim, nowe informacje dotyczące walk o miasto w 1945 roku. Było to już trzecie spotkanie z cyklu poświęconego drugiej wojnie światowej,
- 28 kwietnia, w ramach cyklu: *Rodzinka w muzeum* zorganizowano spotkanie przybliżające zastosowanie popularnych ziół. W części warsztatowej uczestnicy poznali technikę tworzenia kwiatów z krepiny,
- 29 sierpnia, stażysta Mateusz Słupik, w ramach cyklu *Żorskie wspominki* przedstawił dzieje żorskiej fabryki rowerów rodziny Barteckich, która znajdowała się przy ul. Boryńskiej. W ramach spotkania można było także zobaczyć związane z historią fabryki rowery i ich wyposażenie,

Warsztaty wielkanocne na Rynku w Żorach

- 17 października, Robert Gądek, laureat nagrody *Kolosy* za zdobycie najwyższych szczytów górskich w 22 afrykańskich krajach, przedstawił prelekcję: *Safari marzeń*, na temat przyrody, geografii i ludności Tanzanii i Kenii.
- 27 listopada, *Mistrzowskie podejście* – spotkanie z przewodnikami górskimi zorganizowane z inicjatywy Szkoły Mistrzostwa Sportowego w Żorach, z udziałem przewodników górskich. SMS jest również partnerem muzeum w Ogniwym Turnieju Szachowym.

Na planie zdjęciowym projektu *Sztuka bez ram*

3.4. Działania integracyjne i międzykulturowe

W Żorach mieszka i pracuje duża grupa obywateli Ukrainy, w większości ukraińskich emigrantów, którzy osiedlili się tutaj po ataku Rosji na Ukrainę i wybuchu wojny. Mieszkają tu od dawna, pracują, kształcą swoje dzieci, organizują grupy wsparcia, realizują projekty o charakterze integracyjnym z udziałem Polaków. Muzeum udało się podjąć współpracę, która owocuje wieloma wspólnymi przedsięwzięciami. W mieście z powodzeniem funkcjonuje również duża społeczność koreańska. Muzeum i kierownictwa firm koreańskich, które prowadzą działalność w żorskich „specjalnych strefach ekonomicznych” łączy współpraca na polu muzealnym (pomoc w pozyskiwaniu obiektów ilustrujących kulturę Korei) i organizacyjnym (wsparcie przygotowań do wydarzeń muzealnych). Oto przykłady polsko-ukraińsko-koreańskiej współpracy muzeum:

- 18 stycznia, *Marsz Śmierci* spotkanie ze ukraińskimi studentami Wyższej Szkoły Bankowej w Chorzowie. Na wydarzenie złożyła się prelekcja i spacer szlakiem miejsc pamięci. Było ono wynikiem współpracy z Nieobcy | Нечужий – Fundacją na Rzecz Migrantów.
- 23 lutego, w drugą rocznicę rosyjskiej agresji na Ukrainę odbyło się *Spotkanie Nadziei* (więcej w punkcie 11 „Współpraca”).
- 2 marca, początek projektu *Sztuka bez ram* (autorki: Katarzyna Perec-Nodzyńska i Marietta Kalinowska-Bujak): cykl pięciu spotkań o charakterze międzykulturowym, które miały miejsce w marcu i kwietniu 2024 roku. Do projektu zaproszono członków diaspory ukraińskiej z Żor i okolic. Celem projektu było promowanie wartości akceptacji, tolerancji i równości, integracja żorskich mniejszości, wzmacnianie społeczeństwa, które jest otwarte na różnorodność

II Targi Muzealne w Raciborzu

Na pamiątkę Święta Ogniewego

i wspiera harmonijne współistnienie różnych kultur i narodowości. Dzięki wspólnemu tworzeniu tzw. „żywych obrazów” uczestnicy mieli okazję poznać dzieła sztuki, odnaleźć w nich to, co najbardziej porusza i oddaje ich obecną kondycję lub najzwyczajniej się podoba. Sam proces wyboru i wspólnego tworzenia portretów był równie ważny jak efekt prac zaprezentowany publiczności na pięknych zdjęciach autorstwa zaproszonego do współpracy artysty-fotografika Marka Jana Karasia. Projekt spotkał się z niezwykle ciepłym przyjęciem.

– 15 czerwca, kolejna wizyta studentów Szkoły Języka i Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego pod opieką prof. Jolanty Tambor. Wśród

setki pochodzących z całego świata gości zainteresowanie wzbudzały zarówno wystawa opowiadająca o specyfice śląskiej tożsamości, jak i imponujące zbiory pozaeuropejskie.

3.5. Inne działania

Jednym z elementów misji muzeum jest jego współistnienie i współżycie w obrębie społeczności – dzielnicowych, miejskich, wojewódzkich. Muzeum w swoich działaniach buduje relacje, wzmacnia więzi społeczne, a tym samym poczucie tożsamości i wspólnoty. Stąd zaangażowanie w liczne projekty wychodzące szeroko poza mury instytucji. Działania te stanowią również element promocji muzeum. I tak:

- 24 marca, w ramach organizowanego przez Urząd Miasta jarmarku wielkanocnego – plenerowe warsztaty ozdób świątecznych, z udziałem 120 osób.
- 11 maja miały miejsce obchody Święta Ogniewego. Muzeum realizuje zobowiązanie wynikające z wpisania Święta na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, opracowując nowe, wzbogacające elementy, dlatego m.in. po raz kolejny wspierało promocyjnie Koncert w Wigilię Święta Ogniewego. Nowym wydarzeniem był Ogniewy Turniej Szachowy zorganizowany we współpracy muzeum, parafii pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba, Niepublicznej Szkoły Mistrzostwa Sportowego i Szkoły Podstawowej nr 3. Frekwencja: 46 graczy plus publiczność. Turniej na stałe wejdzie do programu obchodów Święta.
- 1 września, Dział Edukacji wziął udział w II Targach Muzealnych w Raciborzu. Na muzealnym stanowisku można było wziąć udział w warsztatach maski afrykańskiej, poznać charakter muzeum i dokonać przeglądu oferty muzealnych publikacji. Zainteresowanych ofertą było 130 osób.

- 20 listopada miało miejsce wydarzenie pn. *Speed stażing* zorganizowane przez Biuro Karier UŚ na Wydziale Sztuki i Nauk o Edukacji w Cieszynie. Muzeum zostało poproszone o wzięcie udziału w tym specyficznym rodzaju targów kariery polegającym na kilkuminutowych rozmowach pracodawców ze studentami. Marietta Kalinowska-Bujak zaprezentowała profil działalności muzeum i ewentualne możliwości pracy i współpracy, jakie ma ono do zaoferowania absolwentom. Indywidualne rozmowy z uczestnikami *Speed stażingu* prowadziła również Barbara Pomykoł.

4. Statystyka odwiedzin

Statystyka roczna składa się z liczby odwiedzin zwiedzających wystawy, liczby osób biorących udział w warsztatach i lekcjach muzealnych, i liczby uczestników odczytów, prelekcji, spotkań, wykładów, koncertów, konkursów, imprez plenerowych, sesji i seminariów.

4.1. Dane statystyczne

W roku 2024 z oferty muzeum skorzystało 6 056 odbiorców w tym:

- zwiedzających – 1687 (bilety wstępu, darmowe poniedziałki, gra miejska Quest),
- odbiorców oferty edukacyjnej – 1648 osób, w tym 1449 dzieci oraz 199 dorosłych (warsztaty, zajęcia edukacyjne),
- odbiorcy oferty kulturalnej – 2724 (prelekcje, spotkania, wernisaże, wydarzenia, Noc Muzeów, Weekend z Kulturą Korei, Sztuka bez Ram, Europejskie Dni Dziedzictwa, Marsz Śmierci itp.).

4.2. Analiza

Ogólna liczba osób korzystających z oferty muzeum w roku 2024 zmniejszyła się o 247 osób względem roku 2023 (6 303 osoby), co stanowi spadek 3,9% rok do roku. Mniejsza ilość osób korzystających z oferty muzeum jest spowodowana zakończeniem w 2023 roku projektu pt. *Historia. Migracje. Życie – Czytanie świata*, w którym w zajęciach edukacyjnych wzięło udział ponad 700 uczniów żorskich szkół ponadpodstawowych. Natomiast z roku na rok zwiększa się liczba osób korzystających z oferty kulturalnej. W porównaniu do ubiegłego roku liczba osób zwiększyła o 1250 osób, co daje wzrost o 84,80% w stosunku rok do roku. Wynika to z organizowania przez muzeum wydarzeń, wykładów, wernisaży itp., które spotkały się z dużym zainteresowaniem.

5. Samodoskonalenie: szkolenia, targi, wyjazdy studyjne

Pracownicy brali udział głównie w szkoleniach organizowanych przez muzeum: *Jak skutecznie zarządzać sobą w czasie? Techniki i narzędzia*, prowadzenie: Katarzyna Percec-Nodzyńska, 5 marca 2024; *Spokojnie – to tylko stres*, K. Percec-Nodzyńska, 9 kwietnia 2024; *Czuję więc jestem*, K. Percec-Nodzyńska, 4 czerwca 2024; *RODO*, prowadzenie: Jacek Struczyk, 11 czerwca 2024.

Od 30 września do 2 października 2024 pracownicy muzeum, którzy uczestniczyli w nagrodzonym przez Marszałka Województwa Śląskiego projekcie edukacyjnym: *Historia. Migracje. Życie – czytanie świata* wzięli udział w wyjeździe studyjnym do muzeów berlińskich. Wyjazd sfinansowany został w całości ze środków przekazanych przez Marszałka Województwa Śląskiego.

Tomasz Górecki, Marietta Kalinowska-Bujak i Danuta Kolarska uczestniczyli w Śląskich Targach Książki w Katowicach, zorganizowanych przez fundację „Historia i Kultura”. W trakcie T. Górecki wygłosił referat *Sprytli krajowcy kajzera*, M. Kalinowska-Bujak omówiła prezentację *Bronisław Piłsudski w świecie Ajnów*, a D. Kolarska wystąpiła dwukrotnie, omawiając tematy: *Graczki – zabawki w zbiorach Muzeum w Żorach* i *Maska afrykańska*.

Barbara Pomykoł i Danuta Kolarska w październiku rozpoczęły Podyplomowe Studium Muzeologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie.

Magdalena Bogdan wzięła udział w następujących szkoleniach: *Dziedzictwo Kultury a Proces Inwestycyjny*, Muzeum Śląskie w Katowicach, 9 kwietnia 2024; *Regionalne Centra Konserwatorsko-Magazynowe. Współczesne zielone narzędzia ochrony dziedzictwa kulturowego*, Kraków, 20 listopada 2024.

6. Wydawnictwa

Działalnością wydawniczą zajmuje się Dział Promocji i Wydawnictw (DPW). Zajmuje się też promocją bieżących wydarzeń (foldery, plakaty, media społecznościowe). Najwięcej czasu pracownicy DPW pochłaniają prace na wydawnictwami, co dzieje się to ze szkodą dla działalności promocyjnej. Podyktowane jest to faktem, iż w dziale pracują tylko dwie osoby.

Publikacje muzealne możemy podzielić na trzy kategorie: naukową, popularno-naukową i edukacyjną. W ramach ostatniej kategorii w minionym roku nie ukazała się żadna publikacja.

Do pierwszej kategorii należy zaliczyć rocznik oraz czwarty tom poświęcony polskim badaniom wśród Dogonów. Wydawnictwa naukowe przeznaczone są dla wąskiego grona specjalistów, dlatego też wydawane są w niskim nakładzie. Natomiast wydawnictwa popularno-naukowe adresowane są do szerszego grona odbiorców i wydawane są w nieco większym nakładzie. Publikacje cieszące się dużym zainteresowaniem czytelników są dodrukowywane.

Wydawnictwa naukowe:

Muzeum i muzealia 2023 pod red. Lucjana Buchalika, rocznik (ISSN 2720-5630, ISBN: 978-83-969666-2-9), nakład: 150 egz. Wydawnictwo to jest rodzajem rozbudowanego sprawozdania z działalności muzeum, jego istotnym elementem jest rozdział poświęcony nabytkom. Publikujemy w nim zdjęcia i podstawowe dane wszystkich obiektów pozyskanych w danym roku. Celem wydawnictwa jest upowszechnianie wiedzy o działalności muzeum, a także chęć uchronienia

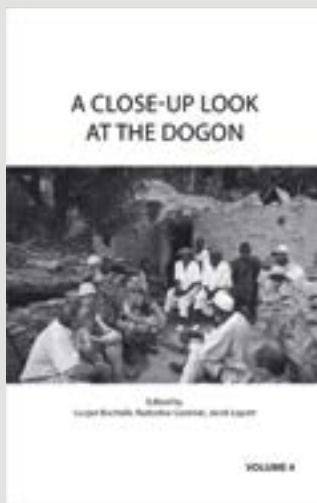
wiedzy o muzealiach. W dobie cyfryzacji dokumentacja prowadzona jest w wersji elektronicznej, niestety ma to jedną wadę: zapis cyfrowy łatwo ulega zniszczeniu, wskutek błędu człowieka lub ataku hakerskiego. Wersje papierowe są nieco bardziej trwalsze niż zapisy cyfrowe. Rocznik nie jest przeznaczony na sprzedaż, rozdawany jest osobom zainteresowanym i dostarczany do instytucji naukowych, bibliotek, a przede wszystkim muzeów o podobnym profilu.

A Close-Up Look at the Dogon, pod redakcją Lucjana Buchalika, Radosława Gazińskiego i Jacka Łapotta we współpracy z Uniwersytetem Szczecińskim, tom 4 (ISBN 978-83-969666-5-0). Publikacja stanowi unikalną antologię wkładu polskich naukowców w rozwój wiedzy o kulturze Dogonów z Mali. Artykuły ilustrują zawile i trudne drogi, którymi muszą podążać etnolodzy i inni naukowcy. Od prostych opisów codziennych spraw, po bardziej złożone rozważania oparte na efektach dłuższej pracy w terenie we wcześniejszych okresach. Artykuły pisane były począwszy od lat 70. XX wieku aż do dziś przez różnych autorów i publikowane w różnych okolicznościach, wymagały więc pewnego ujednolicenia, by stanowiły spójną i przyjazną dla czytelnika całość. Autorzy, którzy są doświadczonymi badaczami z wieloma własnymi publikacjami, mają swój własny styl pisanie i swoje przyzwyczajenia. Jedni stosują przypisy do obszernych dygresji, inni wręcz przeciwnie. Niektórzy korzystają z szerokiej literatury przedmiotu, inni w większym stopniu polegają na własnych obserwacjach. Aby uczynić tekst bardziej przystępnym dla czytelnika, na końcu książki znajduje się zbiorcza bibliografia.

Wydawnictwa popularno-naukowe:

Kalendarz Żorski 2025, pod red. Lucjana Buchalika, rocznik, nakład: 250 egz. Bogato ilustrowane, wydawnictwo ukazujące się w Żorach od prawie 30 lat, zawierające informacje o wszystkich najważniejszych wydarzeniach z życia miasta, w tym inwestycjach, wydarzeniach kulturalnych, sportowych, wynikach wyborów samorządowych i krajowych, osobach zaangażowanych w życie miejskie, a także faktach historycznych często wcześniej nieznanymi i odkryciach wnoszących znaczący wkład do wiedzy o historii naszego regionu.

FADOM symbol budownictwa wielkopłytkowego. PBM PW „FADOM” w Żorach – ocalić od zapomnienia, Henryk Buchalik, Andrzej Tymoszyk, Grażyna Krzemińska (ISSN 2719-5244, ISBN 978-83-969666-4-3), nakład: 500 egz. Wyjątkowa pozycja wydawnicza – książka o tym, jak Żory zmieniały swoje oblicze w czasach PRL i jak z małego miasteczka stały się tętniącym

życiem miastem. Opowiada historię jednego z najważniejszych zakładów na Śląsku – PBM PW „FADOM”, który w Żorach budował osiedla i wpływał na kształt miast w całym regionie. Publikacja bogata w dokumenty i wspomnienia pracowników, fascynujące fotografie oraz historie ludzi, którzy przez lata tworzyli „FADOM”, cieszy się ogromnym zainteresowaniem czytelników, do tego stopnia, że zaledwie po dwóch miesiącach od premiery, konieczny był dodruk.

Malarstwo i grafika. Painting and Graphics, Anna Flaga (ISBN 978-83-969666-1-2), nakład: 200 egz. Założeniem wydawnictwa było dopełnienie wystawy malarskiej artystki *Świadomość*. Praca nad albumem monograficznym poświęconym twórczości artystycznej Anny Flagi rozpoczęła się już w 2023 roku i stanowiła kompleksowe przedsięwzięcie badawcze. Jako autorka dzieł, Anna Flaga sporządziła dokumentację i przeprowadziła analizę swojego dorobku twórczego, współpracując jednocześnie z autorytetami z dziedziny sztuki, kultury i nauki. Proces rozpoczął się od systematycznej kwerendy we własnych archiwach i dokumentacji w celu zgromadzenia materiałów źródłowych. Artystka dokonała selekcji fotografii obrazów, zdjęć dokumentacyjnych z realizacji wystaw oraz innych materiałów archiwalnych, które najlepiej reprezentowały jej 25-letnią drogę twórczą. Artystka samodzielnie przygotowała skład publikacji, projektując układ graficzny albumu z dbałością o właściwe wyeksponowanie reprodukcji dzieł oraz harmonijne współistnienie tekstu i obrazu. Czuwała nad procesem redakcyjnym, korektą oraz tłumaczeniami, dbając o dwujęzyczny charakter publikacji (polsko-angielski). Efektem tych działań jest jubileuszowy album: *Anna Flaga. Malarstwo i grafika* wydany przez Muzeum w Żorach w grudniu 2024 roku, stanowiący pierwsze tak kompleksowe opracowanie twórczości pojedynczego artysty w historii tej instytucji.

Matki Polki, folder wystawy (ISBN 978-83-969666-3-6), nakład: 160 egz.

7. Cytowalność kolekcji

Jednym z podstawowych zadań muzeów jest udostępnianie posiadanych kolekcji, najczęściej czyni się to poprzez wystawy, publikacje (np. katalogi), ale także w czasie różnych wystąpień. W minionym roku Katarzyna Podyma dwukrotnie miała okazję prezentować obiekty pochodzące z naszych kolekcji:

- wystąpienie *Muzealna kolekcja pozaeuropejska. Trudne życie obiektów*, w ramach warsztatów muzeologicznych *Muzeum etnograficzne na rozdrożu*, zaprezentowano 21 obiektów Działu Kultur Pozaeuropejskich,

- wystąpienie *Globokulturalizacja, czyli jak zmieniają się kultury i przedmioty w Afryce*, w ramach VII Kongresu Afrykanistów Polskich, zaprezentowano cztery obiekty Działu Kultur Pozaeuropejskich.

8. Promocja i informacja

Na promocję składały się działania wykorzystujące: Internet, prasę i radio oraz oddziaływanie bezpośrednie za pomocą reklamy na terenie miasta (plakaty, ulotki). Działania DPW koncentrowały się wokół, promocji i eksploatacji wystaw stałych, czasowych i wydarzeń związanych z całoroczną działalnością muzeum. Prowadzono serwis informacyjny i fotograficzny (przygotowywanie materiałów do publikacji na stronie internetowej muzeum i w mediach społecznościowych). Inicjowano i podtrzymywano kontakt z organizacjami pozarządowymi i użytkownikami portali społecznościowych. Realizowano promocję związaną z otrzymanymi dotacjami na zakup kolekcji: masek afrykańskich, saharijskiej, australijskiej i amazońskiej.

Najważniejsze działania promocyjne w 2024 roku obejmowały oprawę Święta Ogniwego, które w tymże roku wpisane zostało na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, promocję zdobycia przez muzeum prestiżowych nagród, takich jak wyróżnienie „Sybilla” i I Nagroda Marszałka Województwa Śląskiego, reklamę II i III Weekendu z Kulturą Korei, i wystawy *Matki Polki*.

W ramach stałych działań promocyjno-informacyjnych opracowywane były i drukowane miesięczne informatory muzealne, plakaty, foldery, zaproszenia i in. druki ulotne, a także realizacje cyfrowe na potrzeby promocji w Internecie.

W tym roku Muzeum niestety nie jest w stanie pozyskać danych statystycznych ze strony internetowej *Muzeum.zory.pl*. Problem wynika z faktu, że strona, z której zazwyczaj pobieramy dane, czyli <https://analytics.google.com> – *Universal Analytics*, została zastąpiona przez nowsze narzędzie o nazwie *Google Analytics 4*. Od 1 lipca 2023 roku standardowe usługi w ramach *Universal Analytics* przestały przetwarzać dane. Mimo tej trudności, udało nam się uzyskać dane dotyczące innych muzealnych stron internetowych, a mianowicie *polskiepoznawanie swiata.pl* (1700 wyświetleń, 448 użytkowników) oraz *naszatozsamosc.pl* (3 731 wyświetleń, 3 500 użytkowników).

9. Współpraca

Muzeum, realizując swoje statutowe zadania, współpracuje z wieloma instytucjami. Od początku dobrze układa się współpraca z Towarzystwem Miłośników Miasta Żory, do wieloletnich należy też współpraca z Hufcem ZHP Żory, Fundacją Sztuka, a pojawienie się dużej diaspory ukraińskiej i koreańskiej skutkowało nawiązaniem współpracy ze Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI i Fundacją Nieobcy I Нечужий. Dobrze układa się współpraca z żorskimi szkołami,

Harcerska Gra Terenowa *Wtynczos na Śląsku*

Miejskim Ośrodkiem Kultury, Miejską Biblioteką Publiczną, Urzędem Miasta Żory, Żorskim Centrum Organizacji Pozarządowych.

We współpracy z Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska-Korea ONGGI w 2024 roku w muzeum zorganizowaliśmy dwa *Weekendy z Kulturą Korei*, z bogatą ofertą warsztatową i wystawienniczą.

Dział Edukacji w ramach współpracy polsko-ukraińskiej z Fundacją Nieobcy I Нечужий zorganizował 23 lutego 2024 spotkanie z okazji drugiej rocznicy rosyjskiej agresji na Ukrainę. W spotkaniu oprócz przedstawicieli ukraińskiej diaspory z Żor i okolicy udział wzięli także Polacy. Dla dzieci przygotowano zajęcia plastyczne, dorośli omawiali tematy związane z sytuacją w Ukrainie i życiem w Polsce.

Od 31 maja do 1 czerwca 2024, w ramach współpracy z Hufcem ZHP Żory, Dział Edukacji wraz z Komisją Historyczną Hufca organizował kolejną edycję Harcerskiej Gry Terenowej *Wtynczos na Śląsku*. Część gry odbyła się na terenie muzeum.

Edycja Europejskich Dni Dziedzictwa 2024 odbyła się we współpracy z Żorskim Centrum Organizacji Pozarządowych, Centrum Integracji Społecznej i Centrum Aktywizacji Społecznej.

Muzeum w Żorach po raz kolejny było miejscem wydarzeń i wystaw Festiwalu Fotografii Plenier organizowanego przez Fundację Sztuka. Festiwal przebiegał pod hasłem *#RadośćŻycia* (była o tym mowa w rozdziale poświęconym wystawom czasowym).

W drugiej połowie roku współorganizowaliśmy w muzeum cykl debat obywatelskich w ramach autorskiego projektu Agnieszki Kraińskiej *WOS na głowie*. Na spotkania w przestrzeniach wystaw stałych muzeum wraz z autorką projektu zapraszaliśmy wszystkich, którzy gotowi byli akceptować zasadę otwartości – tj. słuchać i szanować inne punkty widzenia, powstrzymywać się od oceny, pró-

Spotkanie w ramach projektu *WOS na głowie*

bujących zrozumieć innych. Rozmawialiśmy o tym, co aktualnie dzieje się w polityce i co ważne jest w przestrzeni społecznej.

Wraz ze Szkołą Mistrzostwa Sportowego w Żorach zorganizowaliśmy w grudniu drugie już spotkanie z udziałem publiczności, na które w tym roku zaprosiliśmy zasłużonych i cieszących się uznaniem przewodników beskidzkich, współpracujących z PTTK. Gośćmi pierwszego spotkania, zorganizowanego w grudniu 2023 roku, byli słynni, emerytowani już dziś polscy medaliści igrzysk olimpijskich z lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych ubiegłego wieku. Spotkania te to wyjątkowa okazja, by poznać historie niezwykle inspirujące, których raczej nie da się wyczytać z podręczników.

Muzeum na stałe współpracuje z regionalnymi muzeami i najważniejszymi polskimi muzeami o podobnym profilu oraz uczelniami i stowarzyszeniami: Akademią Sztuk Pięknych im. Eugeniusza Gepperta we Wrocławiu, Akademią Sztuk Pięknych w Warszawie, Centrum Kultury Korei przy Ambasadzie Korei w Polsce, The Explorers Club Oddział Polski, Jagiellońskim Centrum Badań Afrykanistycznych, Musée Royal de l'Afrique Centrale w Tervuren (Belgia), Muzeum Etnograficznym w Krakowie, Muzeum Etnograficznym Oddziałem Muzeum Narodowego w Poznaniu, Muzeum Etnograficznym Oddziałem Muzeum Narodowego we Wrocławiu, Muzeum Górnośląskim w Bytomiu, Muzeum Historii Katowic, Muzeum Krakowa, Muzeum Narodowym w Szczecinie, Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej *Manggha*, Muzeum Śląskim w Katowicach, Muzeum Zamkowym w Pszczynie, Muzeum Zagłębia w Będzinie, Muzeum w Rybniku, Muzeum w Wodzisławiu Śląskim, Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie, Archiwum Archidiecezjalnym w Katowicach, Muzeum Archidiecezjalnym w Katowicach, Archiwum Państwowym w Katowicach Oddziałem w Raciborzu, Polskim Towarzystwem Afrykanistycznym, Stowarzyszeniem Muzealników Polskich, Uniwersytetem Warszawskim (Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej, Instytut Orientalistyczny), Uniwersytetem Śląskim (Podyplomowe Studia Wiedzy o Regionie, Szkoła Języka i Kultury Polskiej).

Spotkanie z przewodnikiem beskidzkim

Festiwal Fotografii Plener 2024 #RadośćŻycia

10. Media

Zainteresowanie mediów tym, co dzieje się w muzeum nie należy do najłatwiejszych. Muzeum podtrzymuje kontakty, informując redakcje o projektach, wydarzeniach i odkryciach, ale trudno jest się przebić z informacją w obliczu natłoku wiadomości. Jakimś wyjściem z sytuacji są płatne formy promocji, ale z tych – z oczywistych względów – muzeum korzysta rzadko. Mimo to, od czasu do czasu udaje się muzeum zaistnieć szerzej, poza stałą obecnością w mediach lokalnych, co jest istotne ze względu na projekt: Wielcy polskiego poznawania świata:

Lucjan Buchalik

- 6 marca, wywiad dla *Dziennika Zachodniego* (red. I. Stajer) w sprawie wyjazdu do Burkiny Faso w grudniu 2023 r.,
- 8 maja, wywiad dla audycji *Poranek dwójki* nt. Święta Ogniewego,
- 10 maja, wywiad dla TVP-3 nt. Święta Ogniewego,
- 30 lipca, wywiad dla telewizji regionalnej TVT nt. nagrody Marszałka Województwa Śląskiego i wyróżnienia „Sybilla” oraz inskrypcji tybetańskich,
- 10 października, wywiady dla Radia eM (red. K. Błażyca) nt. kultury Dogonów i zbiorów muzeum.

Joanna Cyganek

- 12 sierpnia, wywiad dla TVP-3 nt. działań zmierzających do odtworzenia dawnego wnętrza kościoła pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba w Żorach.

Marietta Kalinowska-Bujak

- 14 maja, wywiad dla *Dziennika Zachodniego* (red. I. Stajer) nt. wystawy *Papierowy szlak Polska 2024. Hanji. Onggi. Oddech*.

11. Konkursy, granty

Jak już wspomniano muzeum uczestniczyło w konkursach organizowanych przez Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego oraz Marszałka Województwa Śląskiego, oraz pozyskało dofinansowanie na zakup 133 obiektów *Kolekcji Amazońskiej*. Całość dokumentacji przygotowała Katarzyna Podyma z pomocą Barbary Pomykoł i Magdaleny Bogdan.

K. Podyma opracowała i złożyła wniosek o dofinansowanie wyposażenia pracowni konserwatorskiej wraz z budową komór do dezynfekcji zbiorów (organizator: Narodowy Instytut Muzeów, ze środków Ministerstwa Kultury i Dziedzictwa Narodowego). Konkurs rozstrzygnięty został w lutym 2025 roku – muzeum uzyskało dotację w wysokości 76 245 zł, które przeznaczone zostaną na zakup wyposażenia wraz z budową specjalistycznych komór konserwatorskich dla tworzonej pracowni konserwatorskiej.

W Punkcie Informacji Turystycznej w siedzibie muzeum

Punkt Informacji Turystycznej (PIT)

Prowadzenie Punktu Informacji Turystycznej nie jest zadaniem statutowym muzeum, niemniej stanowi to ważną część działalności. PIT mieści się w recepcji muzeum, dzięki czemu odwiedzają nas turyści przyjeżdżający do miasta. Jest to dodatkowa reklama naszej działalności. Współczesne muzea wypracowują formułę współpracy z podmiotami prowadzącymi działalność turystyczną. Ma to sprzyjać obu stronom. Firmy turystyczne szukają atrakcji dla swoich klientów, a muzea coraz to nowych grup odbiorców. Jak ważna jest to kwestia może świadczyć konferencja, która miała miejsce 20 maja 2025 r. w Krakowie, pt. *Museum boom vs. overtourism. Konflikt czy harmonia?*

Muzeum w Żorach mieści się w centrum miasta, w reprezentacyjnej siedzibie, co stanowi wizytówkę Żor. Interesujące rozwiązania architektoniczne zastosowane przy budowie siedziby budzą podziw i zachęcają do zwiedzania tak muzeum, jak i miasta. W czasie wakacji większość zwiedzających stanowią turyści. Od jakiegoś czasu obserwujemy też wzrost indywidualnych zwiedzających, co być może wiąże się z wpisaniem na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, Święta Ogniwego. To rodzi nowe wyzwania.

Muzeum zadbało o estetykę Punktu, który wyposażono w nowe funkcjonalne meble i gabloty ekspozycyjne. Pracownicy punktu stale podnoszą swoje kwalifikacje, uczestnicząc w szkoleniach i spotkaniach informacyjnych branży turystycznej, monitorują współpracę muzeum z organizacjami turystycznymi i we współpracy z działem promocji muzeum angażują się również w działania o charakterze promocyjnym.

Punkt Informacji Turystycznej w roku 2024 odwiedzały w ciągu dnia przeciętnie dwie osoby. Często kontakt następował za pośrednictwem telefonu. Odwiedzający pytali głównie o rozkład jazdy autobusów Bezpłatnej Komunikacji Miejskiej, rozkład jazdy komunikacji PKP i PKS, topografię miasta i okolic, usytuowanie najważniejszych zabytków Żor i okolic, godziny otwarcia i dostępność takich atrakcji jak karuzela Żorzanka, tężnia czy park wodny *Aquarion*. Turyści na ogół odwiedzali

PIT ze względu na potrzebę uzyskania materiałów promocyjnych i ulotek turystycznych dotyczących miasta, jak mapa Żorków, oraz regionu Krainy Górnej Odry. Znaczna część turystów odwiedziła PIT ze względu na zakup wydawnictw i pamiątek związanych z miastem. Pojawienie się nowego magnesu *Magnes Turysty – Tu byłem*, który został zaprojektowany z myślą o turystach, kolekcjonerach i zbieraczach odwiedzających miasta w całej Polsce, w ramach ogólnopolskiej akcji było powodem odwiedzenia Punktu Informacji Turystycznej przez sporą część turystów.

Do zadań realizowanych przez Punkt Informacji Turystycznej należy sprzedaż biletów wstępu, wydawnictw oraz materiałów reklamowych. W ofercie sprzedaży proponowano ponad 70 pozycji wydawniczych oraz liczne pamiątki. Do najczęściej kupowanych wydawnictw muzealnych należą Album fotograficzny *Żory. Moje-Twoje-Nasze*, *Kalendarz Żorski 2024*. Ogromnym powodzeniem cieszył się wydany 6. tom serii *Tożsamość: Fadam. Symbol budownictwa wielkopłytowego*. Ponadto niesłabnącym zainteresowaniem odwiedzających cieszą się pluszowe maskotki Żorki, magnesy na lodówkę, kubki ceramiczne, flagi Polski, smycze oraz gadżety związane z Muzeum w Żorach – długopisy, ołówki, notesy.

W 2024 roku sprzedaż biletów wyniosła 29 134,00 zł, wydawnictw muzealnych 23 806,00 zł, materiałów reklamowych 12 790,40 zł. Natomiast przychód za wynajem sali konferencyjnej to 700,00 zł, co daje łączną kwotę w wysokości 56 430,40 zł.

W 2024 roku Punkt Informacji Turystycznej mieszczący się w siedzibie muzeum kontynuował współpracę z Polską Organizacją Turystyczną oraz Śląską Organizacją Turystyczną. Współpraca polega m.in. na udzielaniu odpowiedzi na mailowe zapytania osób chcących odwiedzić Żory i okolice. Informacja obejmowała dane o miejscach noclegowych, atrakcjach znajdujących się w mieście, atrakcjach dla dzieci i młodzieży oraz o zapleczu gastronomicznym. Efektem tej współpracy są odwiedziny gości z całej Polski (m.in. Gdynia, Poznań, Warszawa, Kielce, Opole, Kraków, Oświęcim, Wisła, Chorzów, Gliwice). Ponadto PIT kontynuował współpracę z Krainą Górnej Odry, która aktywnie promuje turystykę subregionu zachodniego poprzez np. wydawanie turystycznych folderów promocyjnych w różnych formach. Latem Kraina Górnej Odry przeprowadziła kampanię promocyjną skierowaną do turystów odwiedzających region, a promującą Muzeum w Żorach – warunkiem zdobycia nagrody konkursowej było zdobycie pieczętek za odwiedzenie kilku wyszczególnionych atrakcji, w tym muzeum, co zaowocowało odwiedzinami turystów z całego subregionu. Ponadto od 1 czerwca 2024 trwa konkurs fotograficzny *Pogranicze – Gramy w to* organizowany w ramach projektu *Ślesko – Moravske pohranici*, w którym Muzeum w Żorach jest jednym z obowiązkowych punktów, gdzie uczestnicy potwierdzają swój pobyt wykonaną fotografią.

Od 6. do 20 lipca 2024 roku odwiedzali nas uczestnicy LXV Ogólnopolskiego Wysokokwalifikowanego Rajdu Pieszego im. gen. Mikołaja Wisznickiego, organizowanego przez Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze. Byli to turyści z całej Polski, którzy na czas trwania rajdu zaplanowali

zwiedzeniem m.in. Żor i okolic. Była to okazja do promocji naszego miasta wśród mieszkańców innych regionów. Żory stały się także punktem obowiązkowym na trasie zwiedzania Polski przez turystów z zagranicy. PIT odwiedzili goście z Włoch, Portugalii, Austrii, Niemiec, Irlandii, Litwy, Słowenii i Norwegii.

PIT jak co roku stał się miejscem, w którym mieszkańcy Żor mogli oddać swój głos w Budżecie Obywatelskim Województwa Śląskiego.

W 2024 roku PIT po raz kolejny poddał się certyfikacji. Jest to bardzo ważny element realizowanej przez Polską Organizację Turystyczną polityki zarządzania jakością Polskiego Systemu Informacji Turystycznej. Certyfikacja polega na ocenie standardów obsługi i potwierdzeniu, że informacje dostarczane turystom w punktach informacji turystycznej są rzetelne, wiarygodne i aktualne. Certyfikacja przebiega w czterech kategoriach. W zależności od spełnianych kryteriów, jednostkom świadczącym usługi informacji turystycznej nadawane są 1, 2, 3 lub 4 gwiazdki. W procesie weryfikacji wniosków żorski PIT uzyskał 3 gwiazdki, co oznacza, że poziom świadczonych usług w obszarze informacji turystycznej jest bardzo dobry i jednocześnie spełnia wymogi określone w kryteriach Polskiej Organizacji Turystycznej.

Pracownicy Punktu uczestniczyli w organizowanym przez Euroregion Silesia szkoleniu nt. Interreg Czechy – Polska 2021–2027 oraz brali udział w Walnym Zgromadzeniu Członków Forum Informacji Turystycznej.

Do zadań Punktu należy również: prowadzenie statystyki zwiedzających muzeum oraz statystyki GUS, sprzedaż biletów wstępu do muzeum, wystawianie faktur, rozliczenia miesięczne dla działu księgowości, prowadzenie elektronicznego kalendarza wizyt grup zorganizowanych, ustalanie dyżurów merytorycznych, nadzorowanie pracy multimediiów na wystawach i urządzeń monitorujących budynek i magazyny.

Kalendarium wybranych wydarzeń w roku 2024

Styczeń

- 8 stycznia:** spotkanie z Andrzejem Zabieglńskim, wiceprezesem Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, w sprawie mecenatu KSSE S.A. nad działaniami muzeum.
- 11 stycznia:** wizyta prezydenta miasta Waldemara Sochy i Andrzeja Zabieglńskiego w muzeum, w sprawie usytuowania posągu Edwarda Piekarskiego (wniosek muzeum do Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku) i ewentualnego przejęcia części willi Haeringa należącej do KSSE na siedzibę muzeum.
- 16 stycznia,** Warszawa: spotkanie z Pauliną Kopestyńską w sprawie posągu E. Piekarskiego autorstwa N. Chochasova oraz tekstów do katalogu kolekcji jakuckiej; wizyta w Państwowym Muzeum Etnograficznym w sprawie zwrotu czterech rzeźb oraz darowizny Barbary Woroncow; spotkanie w Państwowym Muzeum Etnograficznym z dr. Thupthenem Kungą Chashabem (UW) w sprawie inskrypcji tybetańskich (dar państwa Lutyńskich) oraz jego wykładu w muzeum w związku z oddaniem do użytku ekspozytora poświęconego kulturze Nepalu.
- 17 stycznia:** wymiana obiektów na wystawie *Polskie poznawanie świata*, w ekspozytorze ilustrującym kultury krajów Ameryki Łacińskiej.
- 18 stycznia:** spotkanie z udziałem ukraińskich studentów Wyższej Szkoły Bankowej w Chorzowie, wykład Tomasa Góreckiego *Marsz Śmierci*.
- 24 stycznia:** wizyta Sławomira Imielskiego, od którego muzeum zakupiło 4 obiekty i 8 otrzymało w darze.
- 29 stycznia:** decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego o wpisaniu na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego* Święta Ogniwego. Oficjalne pismo w tej sprawie, ministra Bartłomieja Sienkiewicza, nadano do muzeum z datą 7 lutego 2024 r. Z upoważnienia Ministra podpisała je Bożena Żelazowska, Sekretarz Stanu, Generalny Konserwator Zabytków. Wniosek o wpis przygotowali pracownicy muzeum: Joanna Cyganek, Marietta Kalinowska-Bujak, Tomasz Górecki.

29 stycznia – 9 lutego: Ferie w muzeum *Podwórko po horyzont*. Ferie w muzeum *Podwórko po horyzont*

Luty

12 lutego – 5 kwietnia: wyjazd Katarzyny Podymy do Kenii i Tanzanii w ramach programu *Transkulturowe perspektywy w sztuce i edukacji artystycznej*.

13 lutego: spotkanie z prezydentem Waldemarem Sochą w sprawie unieważnienia uchwały Rady Miasta dotyczącej statutu muzeum oraz zakupu nowego samochodu na potrzeby muzeum.

15 lutego: spotkanie z dr. Thupthenem Kungą Chashabem i jego wykład w muzeum *Opowieść o Tybecie i Nepalu*; oddanie do użytku ekspozytora *Nepal – Jadwiga Toeplitz-Mrozowska*.

19 lutego, Galeria StrefArt: wernisaż Tomasza Rogalskiego *Imaginarium*, ze zbiorów córki Zuzanny Karwot-Kusai, kurator: Anna Flaga.

20 lutego, Wałbrzych: wykład Lucjana Buchalika *Afrykańskie podróże*, w Klubie Seniora „Biały Kamień”.

21–23 luty, Wrocław: konferencja *Przymusowe migracje – Historia – Literatura – Pamięć*, organizator: Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. W. Brandta UW, referat Lucjana Buchalika *Lud refugialny w obliczu etnocydu. Przykład Kurumbów z Burkiny Faso (Afryka Zachodnia)*.

22 lutego: konsultacje Lucjana Buchalika w Muzeum Archeologicznym Oddziale Muzeum Miejskiego Wrocławia w sprawie grotów „afrykańskich”; w ramach projektu *Nasza tożsamość. Pretekst do rozmowy* – wykład Tomasza Góreckiego *Historia w herbie Żor*.

23 lutego: polsko-ukraińskie *Spotkanie nadziei* – we współpracy z Fundacją Nieobcy І Нечужий.

25 lutego: finisaż *Graczki. Zabawki ze zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach*, kurator: Marietta Kalinowska-Bujak.

28 lutego: konsultacje Lucjana Buchalika w sprawie restytucji kolekcji muzealnych oraz wędrownych grup egzotycznych (XIX/XX w.) z Dominiką Czarnecką i prof. Dagnosławem Demskim z Ośrodka Etnologii i Antropologii Współczesności Polskiej Akademii Nauk z Warszawy.

29 lutego: Rada Miasta Żory zaakceptowała wpis do *Wieloletniej prognozy finansowej* umożliwiający zakup samochodu na potrzeby muzeum.

T. Rogalski *Imaginarium*, wernisaż

Marzec

- 6 marca:** wizyta kierownictwa koreańskiej firmy Korea Fuel-Tech Poland (KFTP). Gośćmi muzeum byli: Won Suk Oh (Chairman) z córką, Yang Seok Lee (President), Chung Changyong (Executive Director), w sprawie naprawy posągu Wacława Sieroszewskiego przed wejściem do muzeum.
- 7 marca:** wernisaż *Ciepło / Zimno* – obrazów z kolekcji Gerarda Trefonia, kurator: Jacek Struczyk.
- 13 marca,** Warszawa: IX Zjazd Muzeów Rejestrowanych w Muzeum Historii Polski, wybór członków Rady ds. Muzeów i Miejsc Pamięci Narodowej przy Ministrze Kultury i Dziedzictwa Narodowego.
- 14 marca,** Galeria StrefArt: wernisaż lwy Kruczkowskiej-Król *W obliczu innej codzienności*, kurator: Anna Flaga.
- 14 marca – 24 kwietnia:** korespondencja mailowa od Australian Institute of Aboriginal and Torres Strait Islander Studies (AIATSIS), w sprawie posiadanych przez muzeum zbiorów aborygeńskich.
- 16 marca:** całodzienna sesja zdjęciowa z udziałem uczestników (Polaków i Ukraińców) projektu *Sztuka bez ram*. Profesjonalne zdjęcia wykonał artysta-fotografik Marek Jan Karaś.
- 25 marca:** Rada Muzeum pozytywnie zaopiniowała sprawozdanie z działalności muzeum w 2023 i plan pracy na rok 2024.
- 28 marca:** po raz kolejny zainscenizowany został w muzeum plan zdjęciowy do popularnego programu telewizyjnego *Polski lombard Walusia*, z udziałem dyrektora muzeum w roli eksperta.

Projekt *Sztuka bez ram*, sesja zdjęciowa

Kwiecień

- 2 kwietnia:** wizyta Judyty Bąk – omówienie kwestii powiększenia kolekcji peruwiańskiej w 2025 r., przygotowań do wystawy i towarzyszącej jej publikacji.
- 4 kwietnia:** spotkanie w Muzeum Zagłębia w Będzinie w sprawie wystawy ajnuskiej (sierpień-grudzień); w ramach projektu *Nasza tożsamość. Pretekst do rozmowy* – wykład Pawła Hoinki i Tomasza Góreckiego *Żory 1945, nowe fakty*.
- 5 kwietnia:** spotkanie Henryka Buchalika, Anny Flagi i Lucjana Buchalika w sprawie monografii FADOM-u i ewentualnej monografii Huty Paweł.

8 kwietnia: wizyta w muzeum delegacji uczniów z Ebern (Bawaria) w ramach wymiany z Zespołem Szkół im. K. Miarki.

9 kwietnia: spotkanie na probostwie parafii pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba (ks. Tomasz Nowak, Ewa Pańczyk, Marietta Kalinowska-Bujak, Henryk Buchalik, Lucjan Buchalik), w sprawie akcji dokumentacyjnej historii i wyglądu dawnego kościoła w Śródmieściu, oraz przygotowań do obchodów Święta Ogniwego.

10 kwietnia: wykład Lucjana Buchalika *Afrykańskie stereotypy* w cyklu spotkań *Afryka bez stereotypów*, dla uczniów I LO w Żorach.

11 kwietnia: oprowadzanie kuratorskie Anny Flagi i Jacka Struczyka *Opowiadamy światy przedstawione*.

14 kwietnia: w ramach projektu *Nasza tożsamość. Pretekst do rozmowy* – wernisaż: *Sztuka bez ram* (wystawa czynna do 31 sierpnia 2024).

17 kwietnia: wykład Lucjana Buchalika *Afrykańska gospodarka* w cyklu spotkań *Afryka bez stereotypów* dla uczniów I LO w Żorach; Cieszyn – 19. Studencki Przegląd Filmowy „CzASKina”: wykład Marietty Kalinowskiej-Bujak i Tomasza Góreckiego o Stefanie Zweig – bohaterce projektów zrealizowanych przez muzeum we współpracy z gliwicką Kulturopracownią.

25 kwietnia, Warszawa: wizyta u Anny i Janusza Kotańskich w sprawie kolekcji z Nigerii, gromadzonej przez Zbigniewa Kotańskiego, w latach 1972–1976; Galeria Wystaw Czasowych – wernisaż Anny Flagi *Świadomość*, kurator: Alicja Gmyr.

26 kwietnia, Warszawa: spotkanie w Instytucie Etnologii i Antropologii Kulturowej UW z prof. Maciejem Ząbkim i Arkadiuszem Ziembą w sprawie wystawy madagaskarskiej planowanej na 2026 r. oraz towarzyszącego jej katalogu.

Kolekcja masek
prof. Zbigniewa Kotańskiego
(Warszawa)

Maj

9 maja: naprawa, montaż okularów na posągu Wacława Sieroszewskiego pod okiem autorki projektu Kim, Hyungjou i Oh, Kyungjin.

10 maja: spotkanie z Kimem Goang Hyonem, prezesem Stowarzyszenia Kulturalnego Polska – Korea ONGGI i Władysławem Gdowikiem, współzałożycielem Stowarzyszenia, w sprawie współpracy stowarzyszenia z muzeum, i podpisania porozumienia regulującego zakres wspólnych działań; *Laudamus Te* – koncert w wigilię Święta Ogniwego, współorganizowany przez: muzeum, Orkiestrę i Chór Państwowej Szkoły Muzycznej I i II stopnia w Żorach, Stowarzyszenie Artystyczne Żory i Scholę Cantorum Sariensis oraz Parafię pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba.

Artyści koreańscy na Koncercie w Wigilię Święta Ogniwego

- 11 maja:** Święto Ogniwego: turniej szachowy organizowany wspólnie ze Szkołą Mistrzostwa Sportowego i Parafią pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba; rozpalenie symbolicznego ognia przed siedzibą muzeum.
- 11-12 maja:** II Weekend z Kulturą Korei: warsztaty, degustacja potraw kuchni koreańskiej, sztuka parzenia i podawania herbaty, wystawy: *Drzeworyt. Esprit du vent* (prof. Kim Seok Whan) i *Papierowy szlak Polska 2024. Hanji. Onggi. Oddech.*
- 13-15 maja:** Chłudowo, IV Wiosenne Spotkania Muzeologiczne *Muzeum etnograficzne na rozdrożu*, referat Katarzyny Podymy *Muzealna kolekcja pozaeuropejska. Trudne życie obiektów.*
- 18 maja,** Noc Muzeów: wręczenie statuetki Muzeona Danielowi Wawrzyczkowi i pamiątkowej grafiki dedykowanej „Przyjaciołom Muzeum” – ks. Tomaszowi Nowakowi – proboszczowi Parafii pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba, spektakl lalkowy Marka Żyły *Walizki z różnych stron świata*, występ zespołu Moribaya (kora, balafon, *ngoni*, *djembe*, kalebasa), spotkanie z Alicją Gmyr, kolekcjonerką lalek Barbie.
- 22-23 maja:** Akademia Sztuk Pięknych we Wrocławiu, druga konferencja muzeów wpisanych do Państwowego Rejestru Muzeów.
- 22 maja:** Muzeum Architektury we Wrocławiu, wręczenie nagród 44. Konkursu na Wydarzenie Muzealne Roku „Sybilla” – wyróżnienie dla Muzeum Miejskiego w Żorach za projekt *Historia, migracje, życie – czytanie świata*, kategoria edukacja.
- 23 maja:** oprowadzanie kuratorskie Alicji Gmyr po wystawie Anny Flagi *Świadomość.*
- 23 – 25 maja,** Kraków: VII Kongres Afrykanistów Polskich, referat Katarzyny Podymy *Globokulturalizacja, czyli jak zmieniają się kultury i przedmioty w Afryce*; referat Lucjana Buchalika *Doroczne święto Apilan-Donda w procesie przemian. Między globalizacją a terroryzmem (2003–2023).*

„Rumburak III” zaczyna służbę w muzeum

Czerwiec

- 3–5 czerwca:** Muzeum Lotnictwa w Krakowie, II Kongres Bezpieczeństwa Dziedzictwa KOBED *Dziedzictwo kulturowe w konflikcie zbrojnym*.
- 5 czerwca:** Kraków, przywóz do Żor kolekcji pigmejskiej Izabeli Cywy z wystawy w Bibliotece Jagiellońskiej, pt. *San i Aka. Rdzenne kultury Afryki Subsaharyjskiej*; spotkanie Komisji Kultury i Sportu oraz Komisji Edukacji: sprawozdanie z wykonania budżetu w 2023 r.
- 7 czerwca:** rozmowa telefoniczna z prof. Mariuszem Ziółkowskim w sprawie projektu *Beniowski – Madagaskar* (tytuł roboczy), możliwość dofinansowania ze strony Explorers Club Poland.
- 18 czerwca:** Muzeum Górnośląskie w Bytomiu, Nagroda Marszałka Województwa Śląskiego w dziedzinie edukacji dla Muzeum Miejskiego w Żorach za projekt *Historia, migracje, życie – czytanie świata*.
- 21 czerwca:** spotkanie Marietty Kalinowskiej-Bujak i Apeksha Niranjana (Bharatnatyam Dancer) w sprawie współpracy w zakresie edukacji muzealnej.
- 10 czerwca:** udział w spotkaniu muzealników śląskich w Edukatorium Muzeum w Rybniku.
- 12 czerwca:** spotkanie z Andrzejem Zabieglińskim (KSSE S.A.) w sprawie przedłużenia umowy najmu pomieszczeń w siedzibie muzeum na okres 10 lat.
- 14 czerwca:** doroczna wizyta studentów (w liczbie blisko stu osób) Szkoły Języka i Kultury Polskiej UŚ.
- 19 czerwca,** Warszawa: spotkanie z członkami Stowarzyszenia ONGGI w sprawie organizacji w Żorach *Święta Kimchi* (listopad 2024) oraz oferty zakupu kolekcji koreańskiej (wniosek o grant do Narodowego Instytutu Muzealnictwa); spotkanie z Magdaleną Wróblewską, dyrektorką Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie, w sprawie zwrotu depozytu z 2015 r. oraz tzw. kolekcji Stanleya.
- 20 czerwca:** wernisaż *Matki Polki*, kurator: Anna Flaga.
- 24 czerwca:** zakończenie prac nad zmianami w ekspozytorze australijskim (zwrot depozytu Państwowemu Muzeum Etnograficznemu w Warszawie) na wystawie *Polskie poznawanie świata*.
- 25 czerwca:** telefon do dyrektora Muzeum Azji i Pacyfiku, dr. Józefa Zalewskiego, w sprawie powrotu do projektu współpracy z muzealnikami z Hainanu (ChRL). Prace nad projektem rozpoczęły się w sierpniu 2018 r. – gdy już wszystko było gotowe, wybuchła pandemia, która uniemożliwiła realizację projektu.

Wizyta w Red Dot Design Museum

26 czerwca: spotkanie z Andrzejem Zabieglńskim (KSSE S.A.) w sprawie 10-letniej umowy najmu pomieszczeń w willi Haeringa; spotkanie w Zarządzie Budynków Miejskich w sprawie najmu pomieszczeń przylegających do magazynu muzeum przy al. Zjednoczonej Europy 45.

28 czerwca, Gliwice: odbiór nowego samochodu służbowego „Rumburaka III” (Renault Trafic SG 249CU).

Lipiec

1 lipca – 30 sierpnia: Wakacje w muzeum *Australia na lądzie i pod wodą*.

1 lipca: wizyta członków Stowarzyszenia ONGGI (Hyon G. Kim, Władysław Gdowik, Han Mo Yang – architekt, fotografik z Seulu), pakowanie wystawy koreańskiej, wysyłka obiektów; omówienie przebiegu listopadowego *Święta Kimchi*; rozmowa z Magdaleną Bogdan w sprawie datacji i konserwacji inskrypcji tybetańskich, kontakt z pracownikami interdyscyplinarnego kierunku: konserwacja i restauracja dzieł sztuki na Uniwersytecie im. Mikołaja Kopernika w Toruniu.

2 lipca: spotkanie z Martą Jackowską-Uwadizu w sprawie katalogu kolekcji tuareskiej.

4 lipca: telefon z Muzeum Afrykanistycznego w Olsztynie: Mirosław Kruszyński, archeolog, kolekcjoner (zamieszkały w Genewie) chce przekazać w darowiźnie obiekty z Afryki.

9 lipca: wizyta u dyrektora Muzeum Historii Katowic, Jacka Siebla, w sprawie rocznika *Muzeum i muzealia* i współpracy muzealników śląskich; wizyta u p.o. dyrektora Muzeum Śląskiego, dr. Karola Maklesa, w sprawie rocznika *Muzeum i muzealia* oraz badań nad tłumaczeniem w Togo przez śląskich misjonarzy werbiściów modlitewnika *Weg zum Himmel*.

10 lipca: spotkanie z dyrektorem Archiwum Archidiecezjalnego Wojciechem Schäfferem w sprawie rocznika *Muzeum i muzealia*.

15 lipca: wyniki badań metodą C-14 rękopisu tybetańskiego na korze brzozy, wykonanych przez prof. Marka Krąpca (AGH): konwencjonalny wiek radiowęglowy (BP) wynosi 873⁺/23, czyli 1151 r. n.e. (1128–1174 r. n.e.), badanie potwierdza opinię dr. Thupthema Kungi Chashaba (UW).

24–25 lipca: Marl, spotkanie z Albertem Sandersem w sprawie wydania katalogu kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis, zakup 28 obiektów z kolekcji Ursuli; odbiór darowizny Gustava Wilhelma i Birgit Schlotchauer (książki i 12 obiektów).

Europejskie Dni Dziedzictwa Sieci. Szlaki. Połączenia

30 lipca: dyrektor muzeum – wywiad dla telewizji regionalnej TVT na temat nagród: Marszałka Województwa Śląskiego i „Sybilli” oraz inskrypcji tybetańskich; wyjazd do Warszawy – zwrot depozytu z wystawy *Polskie poznawanie świata* do Państwowego Muzeum Etnograficznego (symboliczny koniec ekspozycji depozytów – od tego momentu na wystawie prezentowane są tylko obiekty należące do muzeum; odbiór darowizny Barbary Woroncow.

Sierpień

1 sierpnia: wystawa *Matki Polki* – oprowadzanie kuratorskie Anny Flagi.

8 sierpnia: wizyta u prezydenta Żor w związku z nagrodami otrzymanymi za projekt edukacyjny *Historia. Migracje. Życie – czytanie świata* oraz w sprawie koniecznej naprawy monitoringu.

13 sierpnia: dyrektor muzeum – wywiad dla Katarzyny Flis na temat dekolonizacji muzeów; wywiad Joanny Cyganek dla TVP-3 na temat Świąta Ogniwego; wizyta w muzeum Iwony Stoińskiej-Kairskiej – rozmowa w sprawie opracowania kolekcji amazońskiej i madagaskarskiej, w związku z planami zorganizowania wystaw i publikacji katalogów tematycznych.

20 sierpnia, Muzeum Afrykanistyczne w Olsztynie: spotkanie z Ewą Wołoszyn i Mirosławem Krużyńskim – odbiór darowizny dla muzeum.

22 sierpnia: spotkanie z Henrykiem Buchalikiem w sprawie promocji monografii FADOM-u.

Wrzesień

1 września – 31 października: Festiwal Fotografii PLENER #RadośćŻycia, organizowany przez Fundację Sztuka i muzeum, we współpracy z Miejskim Ośrodkiem Kultury. Wystawy fotografii prezentowane były w przestrzeniach muzealnych galerii: Wystaw Czasowych, Pochylnia i StrefArt, a także w Muzeum Ognia.

6 września: wizyta w muzeum, Diany Cichy, w sprawie kontaktu z muzealnikami na Hainanie.

7 września: Europejskie Dni Dziedzictwa *Szlaki. Sieci. Połączenia*, zrealizowane na dworcu kolejowym w Żorach w porozumieniu z Żorskim Centrum Organizacji Pozarządowych.

- 9 września:** spotkanie z redaktorem naczelnym czasopisma *Why Story* Beatą Sekułą w sprawie przyznania dyrektorowi muzeum tytułu „Lider z Powołania”.
- 13 września:** wizyta Izabeli Cywy – uszczegółowienie informacji o obiektach z kolekcji pigmejskiej darowanej muzeum.
- 19 września,** Toruń: XCIX Walne Zgromadzenie Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, referat Lucjana Buchalika (online): *Ludowa interpretacja wojny domowej w Burkinie Faso. Przykład współczesnej mitologii*, w trakcie konferencji: *Między rewolucją a katastrofą. Jak z wyzwaniami współczesności radzą sobie badania antropologiczne?*
- 20 września:** spotkanie ze Zdzisławem Krzakiem w sprawie monografii Cechu Rzemiosł Różnych w Żorach, z okazji 40-lecia Cechu.
- 26 września:** konferencja (online) Lucjana Buchalika z Andrzejem Zabieglńskim (KSSE S.A.) i Dianą Cichy w sprawie wyjazdu do Chin (spotkanie z inwestorami i muzealnikami); spotkanie z Ireną Maćkowiak w sprawie wystroju wnętrza kościoła Św. Apostołów Filipa i Jakuba (odtworzenie dawnego ołtarza); Rada Miasta przyznała środki na nowe meble dla Punktu Informacji Turystycznej.
- 30 września:** wizyta dyrektora muzeum u Adama Filipowskiego, prezesa zarządu Sp. z o.o. Apartamenty Stare Miasto, w sprawie posągu Edwarda Piekarskiego i sponsorowania zakupu eksponatów; wizyta u prezydenta Żor, Waldemara Sochy, w sprawie przejęcia części pomieszczeń ZBM (al. Zjednoczonej Europy 45A) i ich adaptacji na cele muzealne; zakończenie prac przy ekspozytorze jakuckim na wystawie *Polskie poznawanie świata*.

Październik

- 2–3 października,** Święty Krzyż: Konferencja *Collectanea Sudanica et Africana*, referat Lucjana Buchalika *Zanik sakralności ziemi na przykładzie Kurumbów (Burkina Faso)*.
- 5 października:** wizyta europosła Łukasza Kohuta i jego asystenta Szymona Forajtera, omówienie kwestii zaangażowania muzeum w organizację wystawy poświęconej Tragedii Górnośląskiej w Europarlamencie w Brukseli.
- 6 października:** Weekend Seniora z Kulturą.
- 7 października:** spotkanie ze Zdzisławem Krzakiem i Janem Delowiczem w sprawie monografii Cechu Rzemiosł Różnych w Żorach.
- 10 października:** spotkanie z Ireną Maćkowiak w sprawie wystroju wnętrza kościoła farnego pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba (odtworzenie dawnego ołtarza); wywiad Lucjana Buchalika dla Radia *eM* na temat kultury Dogonów i zbiorów Muzeum w Żorach.

Centrum Kultury „Karolinka”, wystawa poświęcona Tragedii Górnoląskiej

- 12 października:** wizyta Lucjana Buchalika w Centrum Kultury *Karolinka* (Radzionków) wspólnie z europosełem Łukaszem Kohutem i jego asystentem Szymonem Forajterem – spotkanie z dyrektorką Justyną Konik, w sprawie wystawy poświęconej Tragedii Górnoląskiej w Europarlamencie (przewidywany czas realizacji 27 stycznia 2025).
- 17 października:** wizyta Arkadiusza i Katarzyny Ziembów (przekazali muzeum darowiznę około 20 obiektów z Madagaskaru) – omówienie spraw związanych z opisem pozyskanych przez muzeum obiektów w kontekście planowanego wydania katalogu kolekcji madagaskarskiej.
- 22 października:** wizyta w muzeum Jina Nama z koreańskiej organizacji Cultural Heritage Restoration Foundation, w celu zapoznania się z naszą kolekcją koreańską (proponuje współpracę z koreańskim muzeum zajmującym się m.in. restytucją dzieł sztuki – muzealiów); promocja książki: Henryk Buchalik, Andrzej Tymoszyk, Grażyna Krzezińska *FADOM. Symbol budownictwa wielkopłytkowego. PBM PW „FADOM” w Żorach* z serii *Tożsamość*, w ramach *Żorskich wspominek*.
- 24 października:** spotkanie z prezydentem Żor w sprawie oświetlenia przed budynkiem muzeum oraz wizyty delegacji i uczniów z Montceau les Mines wiosną 2025 r.
- 26 października – 19 listopada:** dr Lucjan Buchalik uczestniczył w Wyprawie Etnologicznej SIAO-Korom-Wonde 2024.

Listopad

- 22 listopada:** *Święto Kimchi*, czyli III Weekend z Kulturą Korei w Muzeum w Żorach, na program złożyły się: degustacja potraw kuchni koreańskiej, degustacja herbat, warsztaty (wykonywanie lampionów), wystawa lampionów wykonanych z tradycyjnego koreańskiego papieru czerpanego *hanji* i wystawa poświęcona scenografiom i planom filmowym.
- 25 listopada:** wizyta w Archiwum Archidiecezjalnym, pozyskiwanie archiwaliów żorskich.
- 27 listopada:** spotkanie z udziałem publiczności zorganizowane w muzeum przez Niepubliczną Szkołę Mistrzostwa Sportowego. Gościem spotkania był legendarny zasłużony przewodnik beskidzki, Michał Wengerski.

Wizyta w Archiwum Archidiecezjalnym, od lewej ks. T. Nowak, T. Górecki, M. Kalinowska-Bujak, L. Buchalik, M. Stupik, J. Cyganek, W. Schäffer (dyrektor Archiwum Archidiecezjalnego w Katowicach)

28 listopada: wizyta Ewy Kempny w sprawie wykonania i umiejscowienia postaci „Żorka-Redaktorka” oraz tablicy upamiętniającej postać Paula Hunolda, redaktora i wydawcy „Sohrauer Stadtblatt” w sąsiedztwie i na elewacji budynku przy ul. Pszczyńskiej, gdzie mieszkał Paul Hunold; Rada Miasta przyznała dodatkowe środki na druk *Kalendarza Żorskiego 2025* i monitoring zewnętrzny (montaż kamer); wernisaż *Ghana – kolory i kultura*. Wojciech Zaremba – fotografia i Tony Teneth Blankson – malarstwo, kurator: Lucjan Buchalik.

29 listopada: 25-lecie Oddziału Śląskiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich – jubileuszowe spotkanie z udziałem muzealników śląskich w Muzeum w Żorach; dyrektor muzeum – udział w jubileuszu 30-lecia Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej *Manggha*.

Grudzień

2 grudnia: wizyta prof. dr Anny Kołodziejczyk (ASP Wrocław) i dr Danieli Tagowskiej w sprawie projektu ajnuskiego.

3 grudnia, Łódź: dyrektor muzeum – udział w jubileuszu 10-lecia Oddziału Łódzkiego Stowarzyszenia Muzealników Polskich.

6 grudnia: spotkanie z Kazimierzem Dajką w sprawie uczczenia jubileuszu pracy twórczej Henryka Foksa.

9 grudnia: spotkanie (online) z członkami Stowarzyszenia Aurunico: Andream Fischer i Piotrem Pietruszewskim-Gilą, zajmującymi się mniejszościami etnicznymi – zaproszenie do współpracy; spotkanie z Andrzejem Zabieglńskim (KSSE S.A.) w sprawie przejęcia części willi Haeringa na siedzibę muzeum.

12 grudnia: spotkanie w sprawie publikacji z okazji 40-lecia Cechu Rzemiosł Różnych w Żorach obejmującej wydarzenia z ostatnich pięciu lat (broszura) oraz publikacji w ramach serii *Tożsamość*, poświęconych rzemiosłu w Żorach; telefon Anny Kotańskiej w sprawie przekazania masek pozyskanych w Nigerii przez prof. Zbigniewa Kotańskiego – przewidywany czas odbioru: styczeń 2025 r.; promocja *Kalendarza Żorskiego 2025*.

- 13 grudnia:** spotkanie z Ewą Kempny, Joanny Cyganek i Lucjana Buchalika u prezydenta Żor, Waldemara Sochy, w sprawie „Żorka-Redaktorka” i tablicy upamiętniającej Paula Huldolda, a także wizyty młodzieży, radnych i członków Stowarzyszenia Partnerstwo Montceau-Zory z okazji wyzwolenia KL Auschwitz w kwietniu 2025 oraz wykupu dla muzeum Willi Haeringa.
- 16 grudnia:** Muzeum Etnograficzne w Poznaniu, spotkanie z dr hab. Joanną Minksztym i Urszulą Baszczyńską-Gosz w sprawie artykułu poświęconego tzw. kolekcji Stanleya; spotkanie z Anielą Meissner (Gościejewo), matką zmarłej Katarzyny Meissner (prowadziła badania etnograficzne wśród Kurumbów i Dogonów) w sprawie przekazania kolekcji obiektów pozyskanych w trakcie badań oraz notatek z prowadzonych badań i wywiadów.
- 17 grudnia:** Muzeum Narodowe w Szczecinie: spotkanie z Ewą Prądyńską i odbiór obiektów telegraficznych przekazanych do badania spektrometrem.
- 19 grudnia:** Rada Miasta zatwierdziła budżet na 2025: muzeum otrzymuje dotację podmiotową w wysokości 3 200 000 zł i celową w kwocie 36 000 zł (leasing samochodu); uchwała nr 148/X/24 uchylająca uchwałę nr 750/LIX/23 z dnia 28 września 2023 w sprawie statutu Muzeum Miejskiego w Żorach – została wycofana z przyczyn formalnych (zastosowanie znaku „|” w nazwie muzeum).

Lucjan Buchalik

ORCID 0000-0002-8547-8526

1.2. Aktywność naukowa pracowników

Muzea to nie tylko pozyskiwanie obiektów i ich eksploatacja, ale także badania naukowe niekoniecznie związane z pozyskiwanymi obiektami. Badania naukowe są wartością samą w sobie, mówi o tym artykuł drugi ustawy o muzeach: „organizowanie badań i ekspedycji naukowych” (pkt. 6). W wielu miastach muzea są jedynymi (małymi) instytucjami naukowymi. Małe muzea regionalne, miejskie, takie jak nasze, najczęściej koncentrują się na prowadzeniu badań nad własną historią – w naszym muzeum dzieje się podobnie. Ale ze względu na specyfikę kolekcji, która legła u podstaw koncepcji naszego muzeum, prowadzi ono także badania nad tematami pozaeuropejskimi. Pracownicy muzeum w 2024 r. realizowali kilka projektów o charakterze naukowym, najczęściej była to kontynuacja już podjętych działań.

Przeprowadzanie wywiadu, Kongoussi, 8.11.2024, fot. NN

1. Projekty badawcze

Lucjan Buchalik w ramach *Muzealnych Programów Naukowych* samodzielnie realizował dwa tematy badawcze, trzeci wspólnie z Katarzyną Podymą. Najważniejszym tematem – realizowanym od wielu lat – jest *Kultura Kurumbów w procesie przemian (1960–2025)*. Drugim istotnym tematem jest kwestia domniemanej kolekcji broni znanego XIX-wiecznego podróżnika, Henry`ego M. Stanleya. Pierwszy temat z założenia jest wieloletni, natomiast prace nad drugim wydłużają się ze względu na obowiązki związane z zarządzaniem muzeum oraz brakiem środków (np. na wyjazdy na kwerendy do Tervuren).

Celem pierwszego z wymienionych projektów jest uchwycenie zmian zachodzących u Kurumbów – niewielkiej społeczności zamieszkującej północną część Burkiny Faso (królestwo/wodzostwo Lurum). Punktem wyjścia do studiów nad procesem zmian jest monografia austriackich naukowców, którzy prowadzili badania etnograficzne w połowie XX w. [Schweeger-Hefel, Staude 1972]. Swoje badania wśród Kurumbów L. Buchalik rozpoczął w marcu 1997 r., od tego czasu praktycznie co roku bywał w królestwie Lurum, przeprowadzając wywiady i obserwacje uczestniczące w życiu codziennym ich społeczności – szczególnie, gdy zostali oni wypędzeni przez dżihadystów ze swoich siedzib. Częściowy efekt tych badań opublikowany zostanie w katalogu poświęconym naszej muzealnej kolekcji ilustrującej kulturę Kurumbów. Tymże badaniom służył m.in. wyjazd do Burkiny Faso (26 października – 19 listopada 2024), którego głównym celem był udział w targach rzemiosła SIAO 2024 (organizowanych co dwa lata) oraz wywiady z Kurumbami wysiedlonymi (*déplacé*) z królestwa Lurum wskutek działań dżihadystów. Największa diaspora Kurumbów znajduje się w Wagadugu, tutaj też koncentrowały się badania, gdyż np. w Kongoussi badania wśród wysiedleńców, ze względów bezpieczeństwa możliwe były zaledwie przez jeden dzień. Do tej pory, prowadząc badania i mogąc do pewnego momentu swobodnie poruszać się w terenie, L. Buchalik mieszkał zwykle w stolicy królestwa, Pobe-Mengao. Opuszczenie Lurum przez jego mieszkańców i ich rozproszenie się po kraju sprawiło, że należało wymyślić nową formułę badań. Dzięki wcześniejszym wyjazdom do Burkiny Faso udało się namierzyć tereny, na których zamieszkały poszczególne rody. Mając wiedzę o nowych miejscach bytowania Kurumbów z Lurum, badacz mógł ich odwiedzać i mieszkać wśród nich, tak jak to było dotychczas, chociaż nie zawsze, gdyż ten sposób prowadzenia badań sprawdza się tylko w obrębie dużych dzielnic. Ze względów bezpieczeństwa L. Buchalik nie mógł zamieszkiwać wśród

Kurumbów np. na dalekich przedmieściach Wagadugu, na pograniczu buszu – ostrzegano go przed możliwością tam porwania przez džihadystów.

Drugi program badawczy (*Noże Stanleya*) – będący na ukończeniu – dotyczy ustalenia, czy broń (głównie noże rzutne) znajdująca się w Muzeum Narodowym w Poznaniu i Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie, określana jako „noże Stanleya”, istotnie została zgromadzona przez tego znanego podróżnika. Efektem końcowym będzie artykuł pt. „*Kolekcja Stanleya*” – *mistyfikacja czy autentyk*. W minionym roku trwała ożywiona korespondencja z dr Mathilde Leduc-Grimaldi z Królewskiego Muzeum Afryki Środkowej (*Musée Royal de l'Afrique Centrale* (MRAC) w Tervuren, Belgia). Analizując aukcje, na których sprzedawano obiekty z kolekcji Stanleya oraz muzealia znajdujące się w MRAC, L. Buchalik zauważył, że wiele obiektów opatrzonych jest oryginalnymi XIX-wiecznymi etykietami z informacjami o przedmiocie. Na muzealiach znajdujących się w Poznaniu nie ma takich etykiet. Jedną z przesłanek podważa twierdzenie, że kolekcjonerem był H.M. Stanley. Bardzo przydatne były też dyskusje polskiego kolekcjonera z Genewy, Mirosława Kruszyńskiego. W latach 80.

XX w. mieszkał on w Londynie, gdzie pracował w British Museum i ma duże doświadczenie w wyszukiwaniu zaginionych materiałów. Publikacją artykułu podsumowującego badania zainteresowane jest Muzeum Etnograficzne w Poznaniu w związku z organizowaną wystawą *EXotika?*.

Lucjan Buchalik i Katarzyna Podyma kontynuowali prace w ramach rozpoczętego w roku 2021 projektu badawczo-naukowego *Kultura Tellem z rejonu Masywu Bandiagara z Mali w świetle tradycji oralnej oraz artefaktów materialnych*. Pod koniec roku, w laboratorium Muzeum Narodowego w Szczecinie dokonano badań wybranych przez nich obiektów, które według sprzedawców pochodziły z jaskiń i można by domniemywać, że należały do kultury Tellem. Wybrano też kilka obiektów, co do których nie ma wątpliwości, że są to przedmioty wykonane z żelaza pozyskanego w dymarce, jako obiekty do porównania. Badania przeprowadzono aparatem Niton XLT3 firmy Thermo Scientific. Przyjęto zasadę dwóch pomiarów rdzenia i jednego nawarstwień korozyjnych – czas pomiaru wynosił 120 i 180 sekund, co znajduje odzwierciedlenie w tabeli Excel. Jeśli stan obiektu na to pozwalał, usuwano nawarstwienia korozyjne w celu dokonania pomiaru na rdzeniu metalicznym. Stan niektórych obiektów – zaawansowana

Henry Morton Stanley (1872)
fot. Wikipedia

Obiekty kultury Tellem
poddawane badaniom,
grudzień 2024
fot. Muzeum Narodowe w Szczecinie

Symbol jedności Kenii – instalacja
we foyer Muzeum Narodowego w Nairobi
fot. K. Podyma

korozja warstwowa lub delikatna struktura – nie pozwalała na mechaniczne usunięcie korozji (groziłoby to uszkodzeniem lub wręcz rozpadem zabytku). W takich wypadkach badanie wykonywano w miejscach, gdzie występowały naturalne odspojenia korozji lub była ona wizualnie najcieńsza. Na kilku obiektach zachowały się resztki barwnika. Wstępne wyniki pozwalają na wyciągnięcie pierwszych wniosków. Duże ilości krzemu w obiektach z jaskiń mogą sugerować, że jest to żelazo, które zostało wytopione w dymarkach, a nie żelazo pochodzenia europejskiego. Może to sugerować, że istotnie są to obiekty kultury Tellem, która zanikła w XV–XVI w. Otrzymane wyniki wymagają dalszych konsultacji.

Katarzyna Podyma w roku 2024 wzięła udział w drugim wyjeździe studyjnym do Kenii i Tanzanii, w ramach międzynarodowego projektu *Transkulturowe perspektywy w sztuce i edukacji artystycznej* (*Transcultural Perspectives in Art and Art Education – TPAAE*). Badania prowadzone były przez Ewę Prądzyską (Muzeum Narodowe w Szczecinie) i K. Podymę od 12 lutego do 5 kwietnia 2024. Celem wyjazdu była kontynuacja badań w zakresie tematu *Sztuka i rzemiosło. Zależności, związki, następstwa*, skupiających się na weryfikacji obserwacji poczynionych w roku 2022, przede wszystkim w kontekście migracji przedmiotów i idei oraz globalizacji rynku sztuki, także tego przeznaczonego dla turystów. Badaczki kontynuowały prace związane z funkcjonowaniem muzeów i systemem muzealniczym w Kenii. Badania prowadzono, podobnie jak w roku 2022, w czterech strefach geograficzno-kulturowych Kenii i Tanzanii, wybranych z uwagi na wyjątkowość lokalnych kultur i odrębność tradycji. Zdecydowały, że z uwagi na zgromadzony dotychczas materiał, warto zweryfikować dane pozyskane w tych samych miejscach, dodatkowo wzbogacając je materiałem porównawczym z terenów graniczącej z Kenią Tanzanii. Prace badawcze prowadziły więc w Kenii na wybrzeżu (Mombasa), na północnym zachodzie (Lodwar, Kalo-kol), na zachodzie (Kitale, Kisumu) oraz na środkowym południu Kenii (Naivasha, Nairobi, Machakos). Z uwagi na bezpieczeństwo pominęły obszary północno-wschodnie kraju oraz w Tanzanii na wybrzeżu (Dar es Salaam i Tanga), na północnym wschodzie kraju, w rejonie góry Meru (Arusha), w stolicy kraju – Dodomie oraz na południu kraju (Iringa). Zakres badań objął analizę rynków i galerii lokalnych, wizyty w kooperatywach oraz warsztatach rzemieślniczych. Dodatkowo przeprowadziły kwerendę materiałów publikowanych w sieci oraz dostępnej literatury naukowej. Podczas badań rejestrowały wywiady, prezentacje technik i organizację warsztatów, sporządzały notatki i dokumentację fotograficzną. W trakcie wyjazdu zgromadziły 104 obiekty, które uzupełniły żorską kolekcję wschodnioafrykańską.

Tomasz Górecki kontynuował badania nad symboliką i historią żorskiego herbu. Zebrane przez niego materiały pozwoliły na rozpoczęcie dysertacji naukowej na ten temat, która powinna być

ukończona w roku 2025. Barbara Pomykoł prowadziła badania nad wybranymi roślinami pochodzącymi z Ameryki Południowej, w kontekście kolekcji południowoamerykańskiej. Badania będą kontynuowane w następnym roku. Poszukiwała materiałów o odważnikach do złota z Ghany. Szukała materiałów mogących pomóc przy opracowywaniu zakupionej przez muzeum kolekcji obiektów z Amazonii.

Jacek Struczyk kontynuował prace nad opracowaniem merytorycznym katalogu żorskich pocztówek z kolekcji muzeum.

VII Kongres Afrykanistów Polskich,
Kraków 23.05.2024, fot. E. Prądyńska

2. Prezentacja wyników badań

Efekty badań prowadzonych przez pracowników muzeum, w formie referatów prezentowane są na konferencjach ogólnopolskich oraz w artykułach. Łącznie napisali 70 artykułów naukowych, popularno-naukowych i popularyzatorskich, głównie o tematyce muzealnej, historycznej i etnograficznej.

2.1. Konferencje

Lucjan Buchalik

- Konferencja: Przymusowe migracje – Historia – Literatura – Pamięć, organizator: Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. W. Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, referat *Lud refugialny w obliczu etnocydu. Przykład Kurumbów z Burkiny Faso (Afryka Zachodnia)*, Wrocław: Centrum Studiów Niemieckich i Europejskich im. W. Brandta Uniwersytetu Wrocławskiego, 21–23 lutego 2024,
- VII Kongres Afrykanistów Polskich, organizatorzy: Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, Jagiellońskie Centrum Badań Afrykanistycznych, referat *Doroczne święto Apilan-Donda w procesie przemian. Między globalizacją a terroryzmem (2003–2023)*; moderator sesji (A8) *Sztuka/Muzealnictwo*, Kraków: Aula Collegium Novum Uniwersytetu Jagiellońskiego, Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych UJ (ul. Władysława Reymonta 4), 23–25 maja 2024,
- Konferencja: *Między rewolucją a katastrofą. Jak z wyzwaniami współczesności radzą sobie badania antropologiczne?* w ramach XCIX Walnego Zgromadzenia Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, referat *Ludowa interpretacja wojny domowej w Burkina Faso. Przykład współczesnej mitologii*, Toruń, 19–21 września 2024,
- Konferencja *Collectanea Sudanica et Africana*, organizatorzy: Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, Instytut Etnologii i Antropologii kulturowej UW, Uniwersyteckie Centrum Badań

III Konferencja *Dziedzictwo Kulturowe. Szanse i wyzwania dla samorządów*, Uniejów, 12.09.2024, fot. Uniejów.pl

Wolności Religijnej UKSW, Instytut Mazenodianum, referat *Zanik sakralności ziemi na przykładzie Kurumbów (Burkina Faso)*, Święty Krzyż, 2–3 października 2024.

Joanna Cyganek

- III Konferencja *Dziedzictwo Kulturowe. Szanse i wyzwania dla samorządów*, organizator: Urząd Miasta Uniejów, Uniejów, 12 września 2024, referat *Święto Ogniove w Żorach na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego*.

Marietta Kalinowska-Bujak

- III Konferencja *Dziedzictwo Kulturowe. Szanse i wyzwania dla samorządów*, organizator: Urząd Miasta Uniejów, Uniejów, 12 września 2024, referat *Wykorzystanie technologii cyfrowych prezentacji dziedzictwa kulturowego*.

Katarzyna Podyma

- IV Wiosenne Warsztaty Muzeologiczne *Muzeum etnograficzne na rozdrożu*, organizator: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze Oddział w Łodzi, Dom Misyjny św. Stanisława Kostki w Chludowie, redakcja czasopisma *Zbiór Wiadomości do Antropologii Muzealnej*, 13–15 maja 2024, referat *Muzealna kolekcja pozaeuropejska. Trudne życie obiektów*,
- VII Kongres Afrykanistów Polskich, organizator: Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne, Jagiellońskie Centrum Badań Afrykanistycznych, 23–25 maja 2024, referat: *Globokulturalizacja, czyli jak zmieniają się kultury i przedmioty w Afryce*,
- Muzeologiczna Konferencja Naukowa *Nowoczesne muzeum – relacje i narracje 2*, organizator: Muzeum Okręgowe w Toruniu, 4–6 września 2024, referat *Signum temporis. Ekspozycja muzealna – dialog z rzeczywistością*.

2.2. Publikacje pracowników

Lucjan Buchalik

- *Najważniejsze wydarzenia 2023 r.*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 9–54.
- *Działalność naukowa*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 55–70.
- *Pojęcie ciepła i zimna – afrykańskie spojrzenie*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 147–160.
- *Terroryzm w Burkinie Faso. Historia jednego porwania*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 161–184.

- *Stan bezpieczeństwa w krajach Sahelu w kontekście zamachów stanu*, w: Konrad Czernichowski, Jarosław Róžański (red.) *Afryka – bogactwo możliwości i współpracy*, t. 4, Pelplin: Bernardinum, s. 11-58.
(https://www.academia.edu/120091388/Afryka_bogactwo_możliwości_i_współpracy)
- *The Role of Joking Kinship in Building Modern Society in Burkina Faso*, w: Lucjan Buchalik, Radosław Gaziński, Jacek Łapott (red.), *A Close-Up Look at the Dogon*, Szczecin-Żory: University of Szczecin, Municipal Museum Żory, Szczecin-Żory, vol. 4, s. 115-125.
- *The Dogon Concept of Health in the Process of Contemporary Changes*, w: Lucjan Buchalik, Radosław Gaziński, Jacek Łapott (red.), *A Close-Up Look at the Dogon*, Szczecin-Żory: University of Szczecin, Municipal Museum Żory, Szczecin-Żory, vol. 4, s. 159-172.
- *Pan Prezydent RP i język śląski*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 57-62.
- *Teruo Matsumoto (10.04.1942–18.04.2024)*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 184-186.
- *Dogonowie po angielsku*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 255-257.
- *Sakralność ziemi w procesie przemian. Przykład Kurumbów*, „Collectanea Sudanica et Africana” t. 3 (red. Waldemar Cisko, Jacek Górka, Jarosław Róžański), s. 75-112.

Lucjan Buchalik, Jacek Struczyk

- *Pozyskiwanie zbiorów*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 93-104.

Magdalena Bogdan

- *Potyczki konserwatorskie*, „Muzeum i muzealia” (red. Lucjan Buchalik), t. 3, s. 230-233.
- *Okiem konserwatora*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 124-127.

Joanna Cyganek

- przygotowała 34 artykuły do rozdziału „Muze.On” w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 85-127.
- *Alicja Gmyr – kolekcja Barbie*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 268-270.

Jan Delowicz

- „*Marsz śmierci*” więźniów KL Auschwitz przez Żory w styczniu 1945 roku, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 27-34.
- *Wojenne rany*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 34-41.
- *Przerwany lot*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 41-44.

- *Władysław Morgała (1912–1944)*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 44-47.
- *Poległ za naszą wolność*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 47-52.
- *O badaniach naukowych podczas pracy nad książką o pałacu w Baranowicach*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 71.

Anna Flaga

- *Ławeczka Bimlera. Porozmawiajmy o projekcie*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 132-137.
- *Konsumpcja rzeczywistości. Pejzaż w malarstwie*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 185-196.
- *Relacja z wystawy malarstwa Tomasza Rogalskiego*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 115-116.
- *Relacja z wystawy Iwy Kruczkowskiej-Król*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 116-118.
- *„Matki Polki” – wystawa sztuki. Refleksja*, w: Lucjan Buchalik (red.) „Kalendarz Żorski 2024”, Żory: Muzeum Miejskie, s. 1121-124.

Tomasz Górecki

- *Projekt badawczy: Historia żorskiego harcerstwa*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 72-74.
- *W imię Boże. Amen*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 197-205.

Marietta Kalinowska-Bujak

- *Edukacja w muzeum*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 85-92.

Katarzyna Podyma

- *Sztuka afrykańska... Stan badań*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 75-84.
- *Dar rodziny Lutyńskich...*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 105-116.
- *Kolekcja peruwiańska i jej kolekcjonerka...*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 117-126.
- *Ławeczka Bimlera. Porozmawiajmy o tożsamości*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 127-131.
- *Kontrola zarządcza – bilans zysków i strat – 2010–2022*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 138-146.
- *Raport o stanie zarządzania zbiorami*, „Muzeum i muzealia” (red. L. Buchalik), t. 3, s. 211-229.

3. Kwerendy

Kwerenda muzealna ma na celu dotarcie do informacji o obiektach, zjawiskach kulturowych w zasobach muzealnych (księgach inwentarzowych, archiwach, literaturze fachowej). Wszystkie obiekty będące własnością Muzeum Miejskiego w Żorach są zewidencjonowane w bazie muzealnej *Mona*. Niestety, nie ma jeszcze możliwości wykonywania kwerend online, dlatego zainteresowani zwracają się bezpośrednio do konkretnych pracowników. Służymy pomocą merytoryczną i wsparciem technicznym. Czasami są to proste pytania dotyczące naszych zasobów, czasami bardziej skomplikowane pytania o pochodzenie obiektu. Przykładem tego pierwszego może być pytanie Muzeum Gdańska, które planuje w 2025 r. wystawę poświęconą złotnikom gdańskim z rodu Brendtów, działającym w XVIII w. Zwróciło się do nas z pytaniem, czy w naszych zbiorach znajdują się prace trzech złotników gdańskich. Odpowiedź jest prosta: takich zbiorów nie posiadamy. Drugi przykład można zilustrować pytaniami o pochodzenie masek i rzeźb, najczęściej afrykańskich. Za kwerendy dotyczące regionu odpowiedzialny jest Jacek Struczyk, natomiast za kwestie dotyczące kultur pozaeuropejskich odpowiadają Barbara Pomykoł i Lucjan Buchalik.

3.1. Muzeum Archeologiczne we Wrocławiu

W zbiorach obecnego Muzeum Archeologicznego Oddziału Muzeum Miejskiego Wrocławia (przed 1945 r. Schlesisches Museum für Kunstgewerbe und Altertümer) znajdują się cztery żelazne groty. Pani Monika Gross, opiekunka działu Wczesnego Średniowiecza, zwróciła się z prośbą o konsultację w sprawie grotów, które dotychczas były uważane za „afrykańskie” i datowane na XIX ewentualnie

początek XX wieku. Niestety w Muzeum Archeologicznym nie ma na ich temat żadnych konkretnych informacji. Najprawdopodobniej pochodzą z dawnego niemieckiego muzeum.

Krawędzie dwóch grotów są silnie zniszczone, poddane silnie inwazyjnej konserwacji, w wyniku której autentyczna patyna, a także rdza zostały usunięte. Wszystkie cztery groty były nabijane na drzewce za pomocą długiego trzpienia. Miejsca umocowań grotów w drzewcach

Grupa Pigmejów na wystawie Światowej w St. Louis w 1904 r., fot. Wikimedia Commons

wzmacniane są za pomocą metalowej taśmy lub drutu. Jest to technika rzadko stosowana w Afryce – przeważają grotty z tulejami, do których wkładano drzewce. Sposób osadzania na drzewcach nie wyklucza afrykańskiego pochodzenia, niemniej jednak ogranicza takie prawdopodobieństwo. Biorąc pod uwagę kształt grotów, można doszukiwać się podobieństw do obiektów afrykańskich. Jednak bez szczegółowych badań metalograficznych (skład chemiczny metalu) trudno określić ich proveniencję.

3.2. Pokazy etnograficzne ludów pozaeuropejskich

W lutym odwiedził muzeum prof. Dagnosław Demski i dr Dominika Czarnecka (Ośrodek Etnologii i Antropologii Współczesności, Instytut Archeologii i Etnologii PAN w Warszawie), autorzy książki *Staged Otherness. Ethnic Shows in Central and Eastern Europe 1850–1939*. Odwiedzający nas naukowcy zajmują się historią pokazów etnograficznych ludów „nie-europejskich” na przełomie XIX i XX w., głównie na ziemiach Europy środkowej i wschodniej. Tego typu pokazy były popularne w Niemczech, a więc odbywały się również na dzisiejszych ziemiach zachodnich Polski¹. Wśród nich pojawiały się grupy z różnych stron Afryki. Wymienieni naukowcy prowadzą badania nad dziedzictwem tych pokazów. Niestety w muzeach pozostało niewiele obiektów etnograficznych pozyskanych od grup występujących w owym czasie. Pozostały innego rodzaju materiały, np. fotografie, wspomnienia ludzi, korespondencja, dokumenty itp. Badacze stawiają sobie pytanie, czy i w jaki sposób zachowała się pamięć o tych wydarzeniach. Interesują się również pozaeuropejskimi zbiorami etnograficznymi, także na Śląsku, z czasów niemieckich i późniejszych, szczególnie dzieje najstarszych obiektów. Prowadzą badania nad losami niemieckich (do końca I wojny światowej) pozaeuropejskich kolekcji etnograficznych, głównie chodzi o kolekcję należącą do dawnego Oberschlesisches Landesmuseum w Bytomiu.

W czasie spotkania omówiliśmy kwestie związane z pamięcią o wspomnianych pokazach i dawnych (poniemieckich) kolekcjach pozaeuropejskich na szeroko pojętym Śląsku. Przygotowując wystawę *Polskie poznawanie świata*, L. Buchalik prowadził kwerendy w wielu muzeach, najwięcej informacji na ten temat pozyskał w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie (PME). W latach 1945–1951, kiedy Naczelny Dyrekcją Muzeów i Ochrony Zabytków kierował prof. Stanisław Lorenz, nastąpiła centralizacja zbiorów. Obiekty z ziem odzyskanych, ale także wschodniej części Górnego Śląska (należącej przed II wojną światową do II Rzeczypospolitej) i Wielkopolski, dotyczące kultur pozaeuropejskich, zostały przewiezione do PME. Niestety bardzo często bez stosownej dokumentacji, przykładem może być tzw. „kolekcja (noży) Stanleya” wywieziona z Muzeum Etnograficznego w Poznaniu. W PME można znaleźć pozostałości dawnych niemieckich kolekcji pozaeuropejskich (Pszczyna, Bożków, Zgorzelec, Poznań, Szczecin). Niestety informacji interesujących badaczy (spisane wspomnienia, fotografie etc.) jak dotąd nie udało się pozyskać.

¹ Na przełomie XIX i XX wieku pokazy etnograficzne były popularne nie tylko w Europie, ale także w Stanach Zjednoczonych, a nawet w Japonii, o czym wspomina polski literat, badacz ludów Dalekiego Wschodu, Wacław Sieroszewski [1957: 26].

3.3. „Dogonka”

27 listopada pan Olgierd Kuźniar, kolekcjoner sztuki afrykańskiej, przysłał mail w sprawie współpracy przy określeniu proveniencji posiadanej przez niego rzeźby. Przebywając w Togo w styczniu 2023 r. w miejscowości Kara, nabył od tamtejszego handlarza trzy rzeźby wykonane w stylu: Joruba z Nigerii (klęcząca kobieta z dzbanem), Hausa również z Nigerii (stojąca kobieta) oraz Senufo z Mali (stojąca kobieta). Tę ostatnią kolekcjoner nazywał początkowo „Dogonką”. Zgodanie z pisemnym zaświadczeniem sprzedawcy, Leopolda, wszystkie rzeźby zostały zakupione przez niego na początku XXI w. – rzeźba Joruba została kupiona na południu Nigerii, pozostałe dwie w Kano (północna Nigeria). Wszystkie rzeźby poddano badaniu metodą C-14, które przeprowadził prof. Marek Krąpiec (AGH). Wyniki wskazują, że rzeźba Joruba pochodzi z II poł. XX w., rzeźba Hausa z przełomu XX i XXI w., a trzecia datowana jest na XVI w.

W tej sytuacji rzeźba zwana „Dogonką” stała się głównym obiektem zainteresowania kolekcjonera. Przedstawia ona kobietę stojącą na okrągłej, płaskiej podstawie, ze skaryfikacjami na twarzy i piersiach, z bardzo schematyczną fryzurą – właściciel interpretuje ją jako hidżab – „charakterystyczne mużułmańskie nakrycie głowy, wskazuje na synkretyzm kulturowy – niezwykle rzadki w kontekście Dogonów, którzy pozostali w dużej mierze odporni na islamizację. [...] surrealistyczny profil głowy oraz wyraźnie zaznaczony kręgosłup w formie rowka to elementy, które nie tylko świadczą o wyjątkowej wrażliwości artysty, ale także mogą sugerować wpływy kultury Bamana czy ewentualne inspiracje z pogranicza kultur Senufo. Dodatkowo zauważalne są ślady renowacji dokonywanych przez poprzednich właścicieli w Afryce, co tylko podkreśla ogromne znaczenie, jakie musiano przypisywać tej rzeźbie na przestrzeni wieków”. Nowy właściciel jest „przekonany, że rzeźba ta stanowi niezwykle rzadki przypadek, zważywszy na to, że większość takich artefaktów została przewieziona do Europy w czasach kolonialnych, a współczesne odkrycia w tak dobrym stanie zachowania są niemal niespotykane” [fragmenty maila od O. Kuźniara]. Obiekt ma 73,0 cm wysokości, waży ok. 4 kg, według kolekcjonera wykonany jest z drewna *iroko* (*Milicia excelsa*) – jest to drzewo liściaste pochodzące z zachodniego wybrzeża tropikalnej Afryki, może ono żyć nawet 500 lat [Amadi 2013]. Po ścięciu kolor drewna jest żółty, ale z czasem ciemnieje do bogatszego miedziano-brązowego. Wykonuje się z niego między innymi tradycyjne bębny *djembe*². Jorubowie z Nigerii wierzą, że w drzewie tym mieszka duch (*Olúwéré*), każdy, kto go zobaczy, staje się szalony i szybko umiera [Ogumefu 1929].

Rzeźba „dogonka”,
fot. O. Kuźniar

2 Bęben kielichowy charakterystyczny dla ludu Bamana (Mali) występuje na obszarze dawnego imperium Mali. Wydaje się prawdopodobne, że historia *djembe* sięga co najmniej kilku stuleci, a być może ponad tysiąca lat [Charry 2000]. *Iroko* to najlżejszy i najdelikatniejszy z tradycyjnych rodzajów drewna na *djembe*, jest ono używane głównie w Burkina Faso i Wybrzeżu Kości Słoniowej [<https://djembe.com.pl/z-jakiego-drewna-robi-sie-djembe/>].

Sprawą zainteresował się L. Buchalik – 9 grudnia spotkał się z O. Kuźniarem, który złożył wizytę w muzeum, by pokazać rzeźbę. Tak zdjęcia, jak i oględziny obiektu skłaniają do stwierdzenia, że „Dogonka” została wykonana na przełomie XX i XXI w. Przemawia za tym płaska podstawa, brak naturalnej patyny, brak naturalnych ubytków miękkich części drewna. Do tego rzeźba nosi więcej elementów stylu sztuki Senufo (południowa część Mali, północna część Wybrzeże Kości Słoniowej) niż sztuki Dogonów (środkowa część Mali). Płaskie podstawy rzeźb zachodnioafrykańskich pojawiły się wraz z rozwojem turystyki w XX w. Tradycyjnie rzeźby wkopywane były w ziemię, co skutkowało częściowym zniszczeniem (butwienie, działanie drewnojadów) dolnej części. Płaskie podstawy wykonywano z myślą o turystach, którzy chcą oryginalną pamiątkę z podróży postawić w domu na półce bądź podłodze.

L. Buchalik konsultował swoją opinię z wybitnym afrykanistą Jackiem Łapottem, emerytowanym profesorem Uniwersytetu Szczecińskiego, oraz Ewą Prądyńską, kierowniczką Działu Kultur Poza-europejskich Muzeum Narodowego w Szczecinie³, którzy również nie mieli wątpliwości, że to wyrób współczesny. Podobnego zdania jest amerykański afrykanista, prof. Henry J. Drewal – O. Kuźniar zwrócił się do niego drogą mailową z prośbą o konsultację. W odpowiedzi Profesor stwierdził, że nie czuje się kompetentny, aby wypowiadać się na temat sztuki dogońskiej – pracował głównie w Nigerii, dlatego nie chciał wypowiadać się na ten temat. Mimo to w świecie nauki pan Profesor uchodzi za specjalistę sztuki zachodnioafrykańskiej. Zakwestionował on stwierdzenie, że to przykład sztuki dogońskiej, podkreślił natomiast, że „datowanie drewna mówi tylko o wieku drzewa, a nie o wieku rzeźby” [fragment maila Profesora do O. Kuźniara]. Proceder postarzania rzeźb jest dość powszechny na terenach, gdzie rozwija się masowa turystyka i jest duże zapotrzebowanie na pamiątki, terenem takim jest między innymi kraj Dogonów. Przykładem tego typu postarzania mogą być – znajdujące się żorskich zasobach – drzwi do spichlerza wykonane w Falezach Bandiagary około 2000 r., kiedy masowa turystyka była już rozwinięta. Do wykonania drzwi posłużyła stara spękana deska, natomiast wykonany w niej relief w dolnej części jest gładki, co świadczy, że został wykonany niedawno (sygn. MŻo/A/294).

W 2025 r. badania nad proveniencją rzeźby będą kontynuowane, pan O. Kuźniar zamierza przeprowadzić ekspertyzy w Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie i w Szkole Głównej Gospodarstwa Wiejskiego.

Dogońskie drzwi do spichlerza (sygn. MŻo/A/294)
fot. L. Buchalik

³ O. Kuźniar zwrócił się również do E. Prądyńskiej z prośbą o konsultację.

Bibliografia:

Amadi Pete, 2013, *Conflicted Destiny: Chronicle of a Natural Born Warrior*, Altona: FriesenPress.

Charry Eric, 2000, *Mande Music: Traditional and Modern Music of the Maninka and Mandinka of Western Africa*, University of Chicago Press.

Ogumefu, M. I., 1929, *Yoruba legends*, London: Forgotten Books. s. 10.

Schweegee-Hefel Annemarie, Staude Wilhelm, 1972, *Die Kurumba von Lurum*, Wien: Verlag A. Schendl.

Sieroszewski Wacław, 1957, *Wśród kosmatych ludzi*, Warszawa: Wiedza Powszechna.

Internet:

<https://djembe.com.pl/z-jakiego-drewna-robi-sie-djembe/>, dostęp 3.04.2025.

Lucjan Buchalik

ORCID 0000-0002-8547-8526

1.3. Pozyskiwanie zbiorów

1. Polityka gromadzenia zbiorów

Polityka gromadzenia zbiorów przez Muzeum Miejskie w Żorach opisana jest w *Standardach kontroli zarządczej (Polityka Zarządzania Zbiorami 2000–2019, t. 5, s. 17)*. Opisując cel tworzenia kolekcji Działu Kultur Pozaeuropejskich (DKP) w wymienionym okresie, definiowała pięć podstawowych kategorii, w ramach których pozyskiwane były obiekty do poszczególnych kolekcji:

1. dokumentacja działań badawczych Polaków poprzez artefakty kulturowe,
2. dokumentacja wybranych kultur afrykańskich,
3. opis zmian kulturowych za pomocą muzealiów,
4. tworzenie bazy źródłowej dla badań afrykanistycznych,
5. wykorzystywanie kolekcji do organizacji wystaw.

„Ważnym aspektem kolekcjonerstwa muzealnego jest dążenie do pokazania za pomocą muzealium zmian, jakie zachodzą w kulturach. Muzealia stanowią jednocześnie bazę i punkt wyjścia do prowadzenia badań naukowych przez pracowników Muzeum”.

Wraz z rozwojem kolekcji pozaeuropejskich, nabywaniem doświadczenia kolekcjonerskiego i badawczego, a także otwarciem wystawy *Polskie poznawanie świata* (PPŚ) wprowadzono pewną korektę w powyższych zapisach. W konsekwencji dokonanej analizy, do *Raportu Nabytki 2019* (dokument wewnętrzny), wprowadzono pewne modyfikacje (s. 4) odnośnie kryteriów pozyskiwania obiektów DKP mających ilustrować:

1. kultury (tereny) będące w zainteresowaniu polskich naukowców, nie tylko aktualnych bohaterów PPŚ,
2. badania własne pracowników muzeum nad wybranymi afrykańskimi kulturami,
3. kultury ludów poddanych etnocydowi („kolekcje ratunkowe”),
4. tworzenie kolekcji niszowych (nie znajdujących się w polskich zbiorach) pod kątem planowanych wystaw.

Podstawowym warunkiem dotyczącym wszystkich pozyskiwanych obiektów jest możliwość wykorzystania ich na wystawach do ilustracji zmian zachodzących w świecie. Kolekcje muszą być gromadzone w ujęciu dynamicznym, a nie statycznym. Tak jak w poprzednim okresie pozostaje aktualne stwierdzenie, że istotnym czynnikiem, którym kieruje się nasze muzeum „jest dążenie do pokazania za pomocą muzealium zmian, jakie zachodzą w kulturach”.

Wyżej wymienione założenia przyświecają tworzonemu, rozbudowywanemu kolekcjom. Pozyskiwanie zbiorów, a właściwie zarządzanie nimi, szeroko opisuje K. Podyma w artykule *Raport o stanie zarządzania zbiorami*. W niniejszym tekście przedstawię proces pozyskiwania zbiorów „od podszewki”, jest to też ukłon w stronę naszych darczyńców, którym należą się szczególne podziękowania – instytucja darczyńcy jest bardzo ważna dla funkcjonowania muzeów. Belgijski muzeolog prof. François Mairesse¹ w trakcie wykładu podczas Walnego Zjazdu Stowarzyszenia Muzealników Polskich (Warszawa, 15 maja 2017) poruszył kwestię roli, jaką odgrywają darczyńcy w funkcjonowaniu muzeów. Uważa, że „relacje łączące darczyńcę i muzeum, oparte na darze, są trudne i delikatne”. Przekazanie darowizny dla muzeum nobilituje tak przekazany obiekt, jak i samego darczyńcę. Profesor pyta, na jakich warunkach przyjąć dar i podkreśla, że na tak postawione pytanie nie ma dobrych odpowiedzi. Jak dotychczas nasi darczyńcy nie stawiają wygórowanych warunków, nie mają wielkich oczekiwań² – wymagają szacunku dla darowanych przedmiotów, czyli odpowiedniego przechowywania i udostępniania publiczności na wystawach i w publikacjach, z czym nie wychodzą one poza normalne zarządzanie muzealiami.

¹ François Mairesse (1968) pracuje w Université Sorbonne Nouvelle – Paris 3, od 2019 r. kieruje Katedrą UNESCO zajmującą się badaniem różnorodności muzeów i jej ewolucją, autor licznych książek i artykułów poświęconych muzealnictwu [https://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Mairesse].

² Profesor podał przykład pewnego muzeum w Belgii, które zostało zdominowane przez darczyńcę do tego stopnia, że ten zażyczył sobie, aby jego grób znalazł się na terenie muzeum – prośbę spełniono.

2. Kolekcje afrykańskie

Kolekcje afrykańskie – w tej chwili trudno mówić o jednej kolekcji – są silnie zróżnicowane i można wyróżnić co najmniej kilka kolekcji (typów), stosując między innymi kryterium geograficzne. Podstawowym kryterium jest zróżnicowanie kulturowe oraz liczebność. Największą kolekcją jest zachodnioafrykańska w obrębie, której możemy wyróżnić kolekcję kultur Dogonów, Kurumbów, Fonów, Jorubów. Kiedy powstawało muzeum istniała jedna, wspólna kolekcja afrykańska składająca się z około 200 obiektów z Afryki Zachodniej. Na jej bazie powstała pierwsza wystawa stała *Życie codzienne, kultura i sztuka ludów Afryki* (jeszcze przed oficjalnym powołaniem muzeum do życia). Później wraz z rozbudową kolekcji, głównie dzięki badaniom własnym prowadzonym w Afryce, następowało rozbiecie na mniejsze dedykowane poszczególnym ludom kolekcje.

2.1. Badania własne pracowników Muzeum

Najcenniejsze obiekty to są te pozyskane przez muzealnika w terenie. W 2024 r., tak jak w poprzednich latach, pracownicy muzeum uczestniczyli w badaniach terenowych: Katarzyna Podyma w Afryce Wschodniej zaś Lucjan Buchalik w Afryce Zachodniej – efektem obu wyjazdów było pozyskanie ponad 100 obiektów do kolekcji afrykańskich – mieszczą się one w drugim kryterium, są to obiekty ilustrujące rzeczywistość badanych ludów w ujęciu dynamicznym, czyli pokazującym proces zmian zachodzących głównie pod wpływem szeroko pojętej globalizacji.

2.1.1. Afryka zachodnia

Lucjan Buchalik kontynuował badania wśród Kurumbów i jesienią udał się do Burkiny Faso (26 października – 19 listopada 2024) w związku z projektem *Kultura Kurumbów w procesie przemian (1960–2025)*. Badania stanowią doskonałą okazję do pozyskiwania zbiorów. Niestety obecnie Kurumbowie nie zamieszkują już swoich siedzib w królestwie Lurum (północna część Burkiny Faso), a uciekając przed zagrożeniem terrorystycznym, nie mogli zabrać z sobą zbyt wielu przedmiotów, dlatego też trudno jest pozyskiwać obiekty ilustrujące ich współczesną kulturę. Jednym z nielicznych wyjątków są stroje. Jeszcze kiedy mieszkali w królestwie Lurum, można było zauważyć poważne zmiany, jakie zaszły w noszonych przez nich ubraniach. W połowie XX w. dominowały stroje tradycyjne [Schweegee-Hefel, Staude 1972]. Natomiast pod koniec XX w. przeważały już stroje produkcji fabrycznej, a stroje tradycyjne wykonane z tkanin samodiałowych stały się rzadkością³. Pojawiło się też nowe, ciekawe zjawisko wykorzystania tkanin samodiałowych do szycia strojów o kroju zachodnim. Przykładem może być strój męski z krótkim rękawem zakupiony w królestwie Lurum (Pobe-Mengao) od Adama Sawadogo (MŻo/A/516/a-b). W latach 2023 i 2024 L. Buchalik kupił od tego samego właściciela dwa

³ W latach 90. XX w., kiedy Lucjan Buchalik rozpoczynał badania etnograficzne wśród Kurumbów, w powszechnym użyciu były tylko tradycyjne czapki, rzadziej spódnice czy tuniki.

podobne garnitury (MŻo/A/ 5702/a-b i 6058/a-b). Po ucieczkach sprzedającego z dotychczasowych swoich siedzib, zamieszkał on w Wagadugu. Wspomniane stroje są przykładem nowego zastosowania tradycyjnych tkanin. Podobne zjawisko możemy zauważyć w przypadku strojów kobiecych.

Wygnanie i związany z nim kryzys egzystencjalny wymaga od Kurumbów niekonwencjonalnych zachowań. W maju 2022 r. w Wagadugu Lucjan Buchalik zakupił cztery maski od wystannika jednej z wiosek znajdujących się na północy Burkiny Faso, gdzie dojazd białego człowieka – ze względu na zagrożenie terrorystyczne – był nierealny. Ceny były wysokie, ale wystannik wytłumaczył, że jest to równowartość kosztu zakupu ziarna konsumpcyjnego potrzebnego do przeżycia do następnych zbiorów. Z podobnym zjawiskiem spotykamy się wśród wypędzonych (*déplacé*), którzy mieszkają teraz w Wagadugu. Starają się spieniężyć wszystko co można, aby kupić produkty żywnościowe. Wskutek rozpowszechniania się islamu, decyzja o pozbyciu się obiektów ze sfery *sacrum* jest o tyle „łatwa”, iż coraz mniej jest wyznawców religii tradycyjnej, którzy wciąż czują z nią więź emocjonalną. W 2024 r. zaoferowano do zakupu dwie maski, które na pierwszy rzut oka można definiować jako maski dogońskie. Pierwsza z nich zwana *kanay* (kfz) do złudzenia przypomina dogońską *kanagę* (dgs, dts⁴), druga *tas-kinw* (kfz) odpowiada dogońskiej *satimbe* (dgs, dts). Gdy kupujący muzealnik kwestionował informację, że to maski Kurumbów, sugerując, że to obiekty dogońskie, osoba pośrednicząca (A.S.) w zakupie dostarczała argumentów popierających pogląd, że to tradycyjne, stare maski Kurumbów. Nie kwestionowała podobieństw, którym trudno zaprzeczyć osobie zorientowanej w temacie. Pośrednik A.S. tłumaczył to stwierdzeniem „Dogonowie to od nas wzięli”. Wątpliwości są tym większe, że w monografii austriackich naukowców maski te nie występują [Schweeger-Hefel, Staude 1972]. Co z kolei A.S. tłumaczy faktem, że „Annamaria i Wilhelm wszystkiego nie widzieli”. Z drugiej strony sprzedający przedstawił szczegółowo sposób funkcjonowania maski *kanay*, co może sugerować, że istotnie maska ta znana

Maski Kurumbów, Nioniosi, Dogonów prezentowane na targach SIAO, Wagadugu, 29.10.2024: maska *kanay* (MŻo/A/6053), maska kobiety *tas-kinw* (MŻo/A/6071) fot. L. Buchalik

4 Skróót dgs dotyczył szeroko pojętego języka używanego przez Dogonów, wskutek kodyfikacji wydzielono kilka języków, termin *kanaga* i *satimbe* używany jest w języku dts (Toro So Dogon, *Toro-soo*).

Stoisko z wyrobami tuareskimi na SIAO, finansowane przez Unię Europejską, Wagadugu, 29.10.2024
fot. L. Buchalik

była w dawnej kulturze Kurumbów⁵. Na pytanie, dlaczego sprzedający pozbywają się tak cennego przedmiotu, odpowiedziano: „Sprzedają maskę, bo uciekli przed terrorystami do Kaya. Nie składają już ofiar, bo terroryści zabrali całe bydło, spalili spichlerze ze zbożem i teraz nie mają co jeść”. Kwestia dwóch wymienionych masek na pierwszy rzut oka wydaje się być prosta: to współczesne zapożyczenie od Dogonów. Jednak ze względu na naukową dociekliwość warto poświęcić im większą uwagę (akcesje 128–130/24). Z prośbą o wyjaśnienie tego problemu L. Buchalik zwrócił się do znawcy tematu, dr. Klause-Jochena Krügera, który nie wyklucza, że Kurumbowie mogli używać tego typu masek – zauważa jednak, że Nionioosi przejęli dogońską kulturę masek już w XVI w.: „do dziś istnieją powiązania rodzinne między klanami Dogonów i Kurumbów. Dopóki terroryści nie uniemożliwili im podróżowania, wypełniali oni ceremonialne obowiązki w świętych miejscach swoich przodków” [inf. mailowa za pośrednictwem Toma Sauerbiera z Marl].

2.1.2. Afryka Wschodnia

Katarzyna Podyma uczestniczyła w badaniach w Kenii i Tanzanii (12 lutego – 5 kwietnia 2024), efektem – oprócz badań terenowych – było pozyskanie przez nią dla muzeum 104 obiektów, które uzupełniły dotychczas zgromadzoną kolekcję kenijską i tanzańską. W pozyskanej kolekcji są obiekty grup etnicznych: Hehe, Kamba, Kisi, Luo, Makonde i Turkana. Ci ostatni ze względu na współczesny rozwój masowej turystyki są grupą najbardziej znaną. Najliczniejszą część stanowią przedmioty codziennego użytku, wśród których dominują współczesne plecionki, głównie koszyki grupy Kamba (26 szt.). Łącznie kulturę Kamba reprezentuje 41 obiektów. Przedmioty z wypalanej gliny służące do przechowywania, podawania potraw (10 szt.) oraz drewniane pojemniki Turkana (3 szt.) to kolejna część. Do przedmiotów codziennego użytku należy też zaliczyć stroje, w tym jeden kompletny strój męski, składający się z 10 elementów, oraz 7 strojów kobiecych, w praktyce są to prostokątne zadrukowane fabrycznie kupony materiału. Niewielką część kolekcji stanowią

⁵ Maską *kanay* używana była do obrzędów sprowadzania deszczu. A. S. pochodzi z rodu Sawadogo (uważanych za autochtonów), którego kompetencją jest sprowadzanie deszczu. Przedstawił on w szczegółach cały obrzęd. Wynika z niego, że maska ta służy przede wszystkim jako ołtarz do składania ofiar. Sam termin *kanay* oznacza ołtarz (np. *kanay darj* – ołtarz domowy).

Na targu w Machakos (Kenia), gdzie sprzedawane są kosze wyplatane w okolicy na potrzeby społeczności lokalnej
fot. K. Podyma

obiekty, które możemy identyfikować jako sztukę. Należy do nich zaliczyć przede wszystkim 5 figurek grupy etnicznej tychże Kamba, wykonanych z drewna w kolorze ciepłego brązu, w stylu ghańskich lalek *aku-aba*. Siedząca postać posiada dużą, płasko opracowaną głowę w formie dysku, wyprostowane na boki ramiona⁶. Innym przykładem sztuki wschodnioafrykańskiej są dwie prace z wypalanej gliny Petro Paula Mayige z grupy etnicznej Nyamwezi. Są to jedyne obiekty, których znamy twórcę, pozostałe obiekty tworzące kolekcję to wyroby anonimowych rzemieślników. Wśród pozyskanych obiektów znajdują się także 4 drewniane stajenki bożonarodzeniowe, które zasilą naszą powiększającą się kolekcję szopek. To eksponaty najczęściej wystawiane w naszym muzeum w okresie świątecznym, a także wypożyczane do innych muzeów.

Obok obiektów z Kenii i Tanzanii znalazły się przedmioty z Ugandy (Tutsi) oraz Etiopii (Amhara). W pierwszym przypadku jest to zamykany pleciony pojemnik *agaseke*, bardzo charakterystyczny dla Tutsi (MŻo/A/5762). Natomiast przedmioty z Etiopii to obiekty kultu religijnego. 5 wisiorków o charakterze religijnym (4 krzyże etiopskie (koptyjskie) i gwiazda Dawida). Małe krzyżyki wykonane są z metalu – zawieszają się na szyi, formą nawiązują do krzyża łacińskiego, odwołując się do symboliki krzyży koptyjskich. Ażurowa forma oparta jest na okręgu (styl Gonder) zdobiona rytem i detalami podkreślającymi symetrię. Wszystkie pozyskane obiekty powstały w XXI w. i ilustrują współczesną kulturę ludów zamieszkujących Kenię i Tanzanię (akcesje 8-30/24).

2.2. Studencka Ekspedycja Etnograficzna „Afryka’85”

Ciekawą darowizną jest ręcznie tkany koc, którego właścicielką była Dorota Jackowska (Iwińska), uczestniczka Studenckiej Ekspedycji Etnograficznej „Afryka’85” (9 marca – 1 czerwca 1985) zorganizowanej przez studentów etnografii Uniwersytetu Wrocławskiego. Koc w darze przekazał mąż, Janusz Iwiński, po śmierci żony Doroty. SEE „Afryka’85” była jedną z wypraw naukowych organizowanych od lat 70. XX w. przez studentów różnych uczelni. Najbardziej znana była w owym czasie wyprawa studentów poznańskich do Afryki Zachodniej (1976–1977), na której wzorowali się z kolei studenci wrocławscy.

⁶ Lalki *aku-aba* sięgają tradycji Aszanti, kiedyś były „tradycyjną pamiątką” przywożoną przez turystów z Ghany, dzisiaj są rzadkością, można je kupić tylko w porcie lotniczym w Akrze. Natomiast bez trudu można je nabyć w Burkinie Faso, a nawet w Kenii.

Dorota Jackowska w oazie Taghit (Algieria), marzec 1985, fot. L. Buchalik

Niestety po przebyciu Sahary (najtrudniejszy odcinek) samochód uległ wypadkowi⁷. Biorąc pod uwagę możliwości finansowe i transportowe (powrót samolotem), sami uczestnicy wyprawy nabyli niewiele przedmiotów. Darowany koc wykonany jest z wełny i bawełny w stylu Bozo lub Fulbe, używany przez mieszkańców regionu. Dorota Jackowska kupiła go w maju od charyzmatycznego sprzedawcy w restauracji („Bar Bozo”) nad brzegiem rzeki Bani. Sprzedawca w swojej ofercie miał wyroby tkackie używane przez różne ludy tzw. „wewnętrznej delty Nigru” (bagna w zlewisku Bani i Nigru). Koc przez lata służył jako kotara w mieszkaniu, dlatego ma charakterystyczne ślady zużycia (akcesja 62/24). Jest to jeden z nielicznych obiektów pozyskanych przez uczestników tej wyprawy.

2.3. Jacek Łapott

Profesor Jacek Łapott z wykształcenia etnograf, ukończył Uniwersytet Adama Mickiewicza (1971), tam też zrobił doktorat (2005), habilitację uzyskał na Uniwersytecie Szczecińskim (2013). Do 2007 r. pracował jako kierownik Działu Kultur Pozaeuropejskich w Muzeum Narodowym w Szczecinie, później na Uniwersytecie Szczecińskim. Badania w Afryce zaczął prowadzić w czasie „Studentkiej Ekspedycji Etnograficznej 76–77”. W latach 80. XX w. prowadził badania w Sudanie, Beninie, Togo, Burkinie Faso i na Wybrzeżu Kości Słoniowej. Do 1992 r. wyprawy etnograficzne wyruszające z Polski do Afryki używały jako środków lokomocji, samochodów ciężarowych. Sprzyjało to przywożeniu wielu przedmiotów, w tym wielkogabarytowych. Łącznie Jacek Łapott uczestniczył w kilkudziesięciu wyjazdach o charakterze naukowym i studyjnym, głównie do Afryki. Nabył w ten sposób rzadko spotykaną wiedzę terenową. Dla wielu polskich afrykanistów stał się nauczycielem. W latach 20. XXI w. pozyskiwał także obiekty w antykwiariatach we Francji i na aukcjach w Szczecinie. Kilkakrotnie wyjeżdżał do Azji, gdzie również nie opuszczała go kolekcjonerska pasja⁸. Pozyskane

⁷ W konsekwencji uczestnicy wyprawy nie przeprowadzili planowanych badań, ani nie pozyskali znaczącej kolekcji. Utrata samochodu skutkowałą ograniczeniem możliwości przemieszczania się w terenie, a co za tym idzie pozyskiwania obiektów. Przede wszystkim jednak uniemożliwiła transport (potencjalnie) pozyskanych przedmiotów do kraju, szczególnie wielkogabarytowych. W czasie dwutygodniowego pobytu w Mopti, leżącym u zlewiska rzek Bani i Nigru, pozyskano 50 szt. figurek i główek terakotowych przypisywanych kulturze Jenne-Jeno z Mali. Obiekty te w większości przekazano do Muzeum Narodowego w Szczecinie, niewielka kolekcja eksponatów trafiła także do Muzeum Okręgowego Ziemi Kaliskiej w Kaliszu.

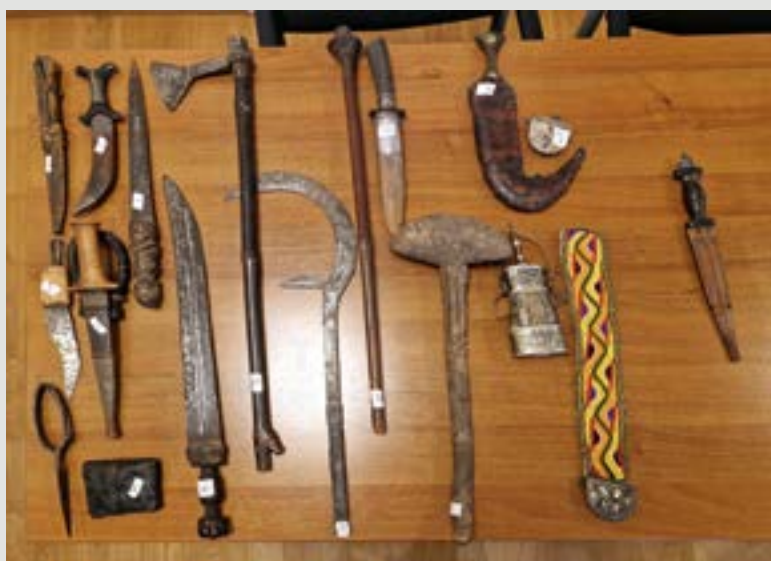
⁸ Szczegółowy opis jego wyjazdów terenowych, związanych z nimi badań, organizowanych wystaw oraz publikacji można znaleźć poświęconej mu księdze jubileuszowej [Prądyńska i in. 2019].

Jacek Łapott w kraju Dogonów w trakcie *SEE Afryka 76-77*
fot. arch. J. Łapott

przez niego obiekty mają dużą wartość etnograficzną (z naukowego punktu widzenia) i muzealną (z wystawienniczego punktu widzenia), dlatego warto je nabywać. Prof. Jacek Łapott – obok Gustava Wilhelma, Birgit Schlothauer i Ursuli Heijs-Voorhuis – należy do naszych największych darczyńców.

W 2024 r. nabyliśmy obiekty pozyskane przez Profesora w Sudanie i Mali, część z nich podarował swojemu bratu, od którego je odkupiliśmy – była to głównie broń (cztery włącznie) ludów Szenabla i Nuba Moro z Sudanu (akcesja 133/24). Natomiast sam zakup od Profesora jest dość zróżnicowany. Oprócz przedmiotów z Afryki (Szenabla, Nuba Moro, Somba i przede wszystkim Dogon) znajdują się w nim przedmioty z Polinezji, Azji i Ameryki Południowej. Te ostatnie wstępnie zinterpretowano jako wytwory Kampów, wymaga to jednak dalszych badań. Najciekawszym obiektem wydaje się być dogoński fetysz płodności pozyskany w Kani-Bonzon (MŻo/A/6116/a-b). Składa się on z dwóch części, choć pierwotnie stanowił całość. Został wykonany w celu złożenia ofiary mającej zapewnić płodność, ale w odczuciu składającego ofiarę nie spełnił pokładanych w nim nadziei. Z punktu widzenia wierzeń Dogonów nie był już fetyszem płodności, nie miał wartości sakralnej, był bezużytecznym przedmiotem, dlatego został zniszczony. Jacek Łapott nabył go, gdy był już zniszczony. Z naukowego i muzealniczego punktu widzenia jest to jednak obiekt wartościowy, pokazuje bowiem przedmiot, który odbył drogę od sfery sacrum do profanum (akcesja 134/24).

Obiekty z kolekcji J. Łapotta
fot. L. Buchalik

Fetysz płodności,
„nie przeznaczony do sklepania”
(MŻo/A/6116/a-b)
fot. L. Buchalik

Izabela Cywa w czasie wernisażu *San i Aka. Rdzenne kultury Afryki Subsaharyjskiej* w Bibliotece Jagiellońskiej, Kraków, 24.05.2024, fot. L. Buchalik

2.4. Kolekcja pigmejska

Mimo, iż polscy badacze mają znaczący wkład w badania nad kulturami ludów niskorosłych (przykładem może być prof. Jan Czekanowski), to zbiorów ilustrujących kulturę ludów niskorosłych zamieszkujących Afrykę, w Polskich muzeach jest niewiele. Tym cenniejsza jest kolekcja pozyskana przez Izabelę Cywę, absolwentkę Uniwersytetu Jagiellońskiego (zarządzanie) oraz Uniwersytetu Rzeszowskiego (politologia). Od 2012 r. pracuje w Republice Środkowoafrykańskiej, najpierw jako dyrektorka misyjnego szpitala w Bagandou (do 2017 r.), gdzie uczyła się popularnego w RŚA języka sango. Następnie była koordynatorką projektów medycznych, głównie dotyczących zmniejszenia śmiertelności okołoporodowej kobiet i dzieci w RŚA. Po raz pierwszy spotkała się z niskorosłymi Aka zaraz po przyjeździe na Misję Katolicką do szpitala w Bagandou⁹. Codzienne kontakty z ludźmi Aka, wspólna praca i obserwacja ich kultury zaowocowała chęcią pokazania tej grupy w Polsce. Najpierw zbierała artefakty wykonywane przez Aka z myślą o turystach, co stanowi ich źródło dochodu¹⁰. Po latach pracy, kiedy zdobyła ich zaufanie, przynosili jej, jako prezenty, przedmioty codziennego użytku, z których głównie składa się kolekcja. Zbieranie obiektów trwało kilka lat – pochodzą one z dwóch miejscowości: Ngoundou i Gbokoulou w prefekturze Lobaye.

Zebrana przez Izabelę Cywę kolekcja prezentowana była w maju i czerwcu 2024 r. w Bibliotece Jagiellońskiej, na wystawie *San i Aka. Rdzenne kultury Afryki Subsaharyjskiej*. Wydarzenie było wspólnym przedsięwzięciem Jagiellońskiego Centrum Badań Afrykanistycznych, Biblioteki Jagiellońskiej i Muzeum Etnograficznego im. Seweryna Udzieli w Krakowie, które w swoich zbiorach posiada znaczną kolekcję artefaktów afrykańskich. Wystawa przedstawiała życie codzienne i kulturę materialną grupy etnicznej Pigmejów Aka z Republiki Środkowoafrykańskiej oraz Sanów (Buszmenów) z Namibii, Botswany i Republiki Południowej Afryki. Jej celem było przybliżenie zwiedzającym różnych aspektów życia codziennego tych ludów, zarówno z perspektywy historycznej lat 30. XX w. (Sanowie), jak i współczesnej (Aka). Na wystawie zaprezentowano unikatowe obiekty i archiwalia związane z kulturą Sanów z kolekcji prof. Romana Stopy, znajdujące się obecnie w zbiorach Muzeum Etnograficznego w Krakowie, a także oryginalne pigmejskie przedmioty

⁹ Aka nazywają siebie *Bāká* lub *Bláká*, mówią językiem bantu, zamieszkują południowo-zachodnią część RŚA. Od połowy XX w. ich kultura wykazuje objawy nieodwracalnej akulturacji, wynikającej z podporządkowania ich jednej z sąsiednich grup etnicznych. Skutkuje to zmianą ich sposobu życia, a co za tym idzie zanikiem tradycyjnego inwentarza. „Pigmeje świadczą usługi związane z utrzymaniem plantacji (w dzisiejszych czasach zwłaszcza plantacji kawy) i pełnią funkcję tropicieli na polowaniach. Przede wszystkim zaopatrują gospodarzy w zwierzęnę przez nich samych upolowaną. W zamian otrzymują żelazne narzędzia, siekiery, maczety, włócznie, ubrania i sprzęty domowe, alkohol, sól i tytoń, a nawet konopie, a także uprawiane rośliny spożywcze, takie jak maniok, bataty, taro” [Cloarec-Heiss, Thomas 1978: 18].

¹⁰ Podobne zjawisko można obserwować u niskorosłych Batwa z Ugandy.

Szałas pigmejski zbudowany przez żonę szefa obozowiska, Gbokoulou, 12.07.2023 (MŻo/A/5948)
fot. I. Cywa

Szałas przygotowany do transportu, spakowany do walizek, Gbokoulou, 12.07.2023
fot. I. Cywa

codziennego użytku wraz z autentycznym pigmejskim szałasem, z prywatnych zbiorów Izabeli Cywy. Wystawa była także okazją do przedstawienia szerokiemu gronu zwiedzających sylwetki i dorobku naukowego prof. Romana Stopy (1895–1995), związanego karierą naukową z Uniwersytetem Jagiellońskim, uznanego w świecie badacza języka i kultury ludów Kojas.

Izabela Cywa nie tylko sama zebrała obiekty w terenie, ale także opisała pozyskane obiekty w dokumencie *Encyklopedia Pigmejów Aka – kultura materialna Pigmejów Aka miejscowość Ngoud-nou et Gbokoulou prefektura Lobaye*. Zebrane obiekty obejmują cały inwentarz tego niskorosłego ludu, tworząc swoistą kolekcję monograficzną obejmującą przedmioty wykonane z różnych surowców. Z punktu widzenia konserwatorskiego, najbardziej problematycznym surowcem są liście, z których wykonany jest wspomniany szałas, torebki, elementy maski i trawa, z których zrobione są bransolety. Większość tych obiektów została wpisana do księgi magazynowej (sygnatura MPA). W kolekcji znajduje się sporo ozdób z nasion, delikatne bransoletki wskutek wyschnięcia utraciły swój pierwotny kształt. Do najtrwalszych surowców należy zaliczyć wyroby z hebanu (noże, ostrza włóczni), a także współczesne wyroby przemysłowe z metalu (kociołek, ostrze siekierki). Niektóre przedmioty, podobnie jak wspomniane już bransoletki, wskutek wyschnięcia utraciły pierwotny kształt i objętość, np. wiązka drewna na ognisko. W kolekcji znajdują się wymienione już pamiątki turystyczne, które legły u podstawy kolekcji Izabeli Cywy (akcesja 92/24).

Transport szałas z Biblioteki Jagiellońskiej, Kraków, 5.06.2024, fot. L. Buchalik

Załadunek darowizny (ołtarz domowy, sygn. MŻo/A/5962) do samochodu służbowego, od lewej: A. Mroczek, J. Struczyk, T. Górecki, L. Buchalik, Marl, 25.07.2024, fot. K. Podyma

2.5. Darczyńcy z Marl

Z Birgit Schlothauer i Gustavem Wilhelmem L. Buchalik nawiązał kontakt jesienią 2014 r., a już w następnym roku nasze muzeum otrzymało od nich znaczącą darowiznę. Było to ponad 150 obiektów kolekcji sztuki religijnej i dworskiej ludu Fon (Benin)¹¹. Od tego czasu co roku muzeum otrzymywało darowizny głównie w postaci eksponatów, ale także książek. W 2024 r. przekazali muzeum 12 obiektów grupy etnicznej Fon (Benin) – w ten sposób konsekwentnie powiększa się kolekcja tej grupy (akcesja 123/24).

2.6. Ursula Heijs-Voorhuis

Ursula Heijs-Voorhuis (1932–2021) z Sint Agatha (Holandia), absolwentka Katholieke Universiteit Nijmegen, gdzie studiowała socjologię, po ukończeniu studiów pracowała w Afrika Museum w Berg en Dal i Mission Museum in Tilburg. Pozwoliło jej to na nabranie doświadczenia w rozpoznawaniu przedmiotów afrykańskich¹². Specjalizowała się w kulturze Jorubów z Nigerii – w latach 70. XX w. był to lud mało znany, a jego sztuka niedoceniana, co za tym idzie obiekty były przystępne cenowo. Po kilkudziesięciu latach kolekcjonowania powstała licząca ponad 4000 obiektów kolekcja kultury Jorubów, uważana za jedną z największych i najbardziej kompletnych w Europie. Na kilka lat przed śmiercią Ursuli, przyjaciele pomogli jej podzielić ogromną kolekcję na cztery równe części. Jedną z tych części (ponad 1000 przedmiotów) dostarczono w 2022 r. do żorskiego muzeum [Buchalik, Struczyk 2023: 59-60].

W lipcu 2024 r. nadarzyła się okazja zakupu pozostałości po kolekcji Ursuli. Wykonawca jej testamentu, Albert Sanders, przedstawił ofertę zakupu 28 obiektów, głównie z Afryki Zachodniej (Fon, Joruba, Lobi, Aszanti, Ewe). Wśród najbardziej interesujących warto wymienić tablicę reklamową zakładu fryzjerskiego ludu Aszanti oraz jeden z przedmiotów kultury Tellem, których mamy dużą kolekcję (akcesja 132/24).

¹¹ Wspomnianą kolekcję po raz pierwszy pokazano w listopadzie 2015 r. w trakcie IV Kongresu Afrykanistów Polskich, który miał miejsce w Żorach. Cała kolekcja oraz sylwetki kolekcjonerów zostały przedstawione w dedykowanym katalogu [Buchalik 2020].

¹² Początkowo kolekcjonowała obiekty z całego świata, później się wyspecjalizowała i kolekcjonowała głównie obiekty etnograficzne z Afryki Zachodniej.

Zakup kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis w domu Gustava Wilhelma i Birgit Schlothauer, tablica zakładu fryzjerskiego, sygn. MŻo/A/6081.

Od lewej: A. Sanders, K. Podyma, Marl, 24.07.2024, fot. L. Buchalik

2.7. Kolekcja pozaeuropejska Barbary Woroncow

Barbara Woroncow (ur.1952), mieszka w Leeds, jest absolwentką Uniwersytetu w Cambridge (archeologia i antropologia) oraz Leicester (muzealnictwo). Od 1975 r. pracowała zawodowo jako muzealnik w Wielkiej Brytanii. W latach 1996–1998 pełniła funkcję Prezesa Brytyjskiego Stowarzyszenia Muzeów. Barbara Woroncow jest autorką kilkudziesięciu artykułów i wystąpień konferencyjnych opublikowanych i wygłoszonych zarówno w Wielkiej Brytanii, jak i na całym świecie. Za swoje zasługi, w 2000 r. została przez brytyjską królową Elżbietę II odznaczona Orderem Imperium Brytyjskiego. W trakcie licznych podróży zgromadziła imponującą prywatną kolekcję etnograficzną, obejmującą swoim zasięgiem wszystkie kontynenty. Liczący prawie 3000 zabytków zbiór, został подарowany PME w październiku 2019 r.

16 stycznia 2024 r. w trakcie wizyty w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie (PME) omówiliśmy kwestię darowizny Barbary Woroncow. Wybrane obiekty przywieźliśmy do Żor 30 lipca. Była to dla nas miła niespodzianka, że koleżanki z PME otrzymawszy tak hojną darowiznę postanowiły podzielić się nią z nami. Jesteśmy wdzięczni Barbarze Woroncow i warszawskim muzealnikom za wzbogacenie naszej kolekcji. Łącznie Muzeum wzbogaciło się o 53 obiekty. Dominują przedmioty wytworzone przez Mandingo z Sierra Leone (34 szt.). Znajdują się wśród nich wyroby przemysłowe: szczotka do ubrań, butelki, pudełka (papierosnice), termos – wszystkie oprawione w skórę z misternym ornamentem. Na niektórych przedmiotach skórnicy oprawiający wyroby przemysłowe pozostawili (nie zastanili skórą) oryginalne fabryczne zdobienia. Dużą grupę

Darowizna Barbary Woroncow: pudełko z oryginalnymi, fabrycznymi zdobieniami (MŻo/A/6041/a-b), szczotka (MŻo/A/6011) oprawione w skórę fot. J. Struczyk

stanowią wyroby Zulusów z RPA (10 szt.) – są to pojemniki oprawione we wzory z koralików, oraz pojemniki z tykwy. Wśród innych interesujących przedmiotów należy wymienić pojemniki *agaseke* (Tut-si) oraz drewniane puchary (Kuba). Te pierwsze uzupełnią posiadaną już przez nas kolekcję pojemników tego typu (akcesja 126/24).

Najstarsze w naszej kolekcji pojemniki pochodzą z początków XX w., te pozyskane od Barbary Woroncow pochodzą z połowy XX w., natomiast pozyskane przez Katarzynę Podymę z początku XXI w. Muzealia te układają się w ciąg ewolucyjny, ilustrujący proces przemian następujących na przestrzeni wieku.

2.8. Wojciech Zaremba

Wojciech Zaremba, prawnik i biznesmen, od 2014 r. pracuje w południowej Ghanie, z zamiłowania fotograf. Swoje prace prezentował na wystawach w Ghanie (*National Museum of Ghana*) i Polsce (Warszawa, Łańcut, Żory), autor albumu *Ghana* [2022]. Należy do bacznych obserwatorów afrykańskiej codzienności. We wstępie do wspomnianego albumu pisze: „Afryka wymaga bowiem cierpliwości, pokory, czasu” [s. 3]. Lepiej tego nie można ująć. Autor niniejszego tekstu, jako etnolog praktyk, doskonale wie, ile czasu i cierpliwości wymaga to, aby otrzymać rzetelne informacje, niedostępne dla postronnych. Wojciech Zaremba niewątpliwie jest wnikliwym obserwatorem doskonale „czującym teren”, obdarzonym etnograficzną intuicją. Ma także krytyczne podejście do swojego postrzegania ghańskiej rzeczywistości. Jest świadomy tego, że Afrykanie, jak wszyscy, zachowują dystans wobec obcych, w tej sytuacji „dystans do Białych” [s. 3]. Ma świadomość, że podobnie jak zachodni etnolodzy, nigdy tak naprawdę nie stanie się częścią ghańskich społeczności. Niektórzy autorzy deklarują, że zostali przyjęci do tamtejszych rodzin i stanowią ich część. Takie myślenie świadczy o braku dystansu do swoich poczynań i wiedzy o afrykańskiej rzeczywistości. Inaczej jest z Wojciechem Zarembą. Fachowość Jego działań powoduje, że tym większa jest wartość zebranych przez niego obiektów.

Po raz pierwszy Wojciech Zaremba pojawił się w Żorach 5 kwietnia 2023 r. – nawiązano współpracę, efektem czego było zaproszenie do Ghany (W.E. „Ghana – *Apilandonda* 2023”, celem wyjazdu było powiększenie kolekcji ghańskiej), deklaracja pomocy w wysyłce zakupionych obiektów i darowizna, a w 2024 r. wystawa czasowa *GHANA – kolory i kultura*. W 2023 r. Wojciech Zaremba

Podarowany tron, jeszcze w warsztacie (MŻo/A/6049/a-b),
Ukrasa, 20.11.2023
fot. L. Buchalik

W. Zaremba i L. Buchalik, Busua, 23.11.2023, fot. NN

zadeklarował przekazanie kilku obiektów dla muzeum. Dotarły one do Żor w lipcu 2024 r. wraz z dokonanymi w 2023 r. zakupami¹³. Na darowiznę składają się 4 bębny, tron oraz lektyka z parasolem władcy wykonane przez rzemieślnika z Ukrasy (akcesja 127/24). Wszystkie darowane obiekty zostały wyeksponowane na wystawie *Ghana – kolory i kultura* (28 listopada 2024 – 30 kwietnia 2025).

2.9. Tingatinga

Przygotowując przed wielu laty scenariusz wystawy sztuki afrykańskiej w Muzeum Karkonoskim w Jeleniej Górze, nawiązaliśmy kontakt z dwoma kolekcjonerami: Czesławem Dziamałkiem i Henrykiem Mazurkiem¹⁴. Efektem tych znajomości były darowizny dla naszego muzeum. Czesław Dziamałek przekazał nam pracę tanzańskiego artysty, Hashima Mruta Bushiera (1942–1998), który po przejściu na emeryturę zainteresował się sztuką i chciał uczyć się u Edwarda Saidiego *Tingatinga*¹⁵. Ten ostatni miał już wtedy pięciu uczniów i odmówił przyjęcia kolejnego, Mruta mógł tylko patrzeć, jak malują inni. Po zajęciach w atelier mistrza, już w domu ćwiczył to, co podpatrzył na zajęciach. Po śmierci Tingatinga, Hashim Mruta został jednym z członków

założycieli partnerstwa Tingatinga. Później był członkiem „Tingatinga Arts Cooperative Society”, aż do śmierci w 1998 r. [<https://www.africancontemporary.com/Hashim%20Mruta.htm>].

Czesław Dziamałek, za pośrednictwem konserwatora z Muzeum Karkonoskiego w Jeleniej Górze, Anny Gul, przekazał do naszych zbiorów obraz olejny wspomnianego Hashima Bushiera – wykonany jest w bardzo charakterystycznym dla wschodniej Afryki stylu *tingatinga*. Obraz przedstawia dwa czarne ptaki, datowany jest na lata 1980–1998 (akcesja 120/24).

Obraz „Dwa ptaki” (MŻo/A/5961)
fot. J. Struczyk

¹³ Transport drogą morską z Akry przez Rotterdam do Gdyni trwał kilka miesięcy. Nie pozostało to bez wpływu na stan przewożonych obiektów. Niestety szczury okrętowe uszkodziły tkaninę obiciową lektyki, co wymagało interwencji konserwatorskiej.

¹⁴ Ze względu na problemy organizacyjne wystawa nie doszła do skutku.

¹⁵ Edward Saidi Tingatinga (1932–1972), podobnie jak jego matka pochodził z grupy etnicznej Makua, co miało wielki wpływ na jego twórczość. Karierę artystyczną rozpoczął w 1968 r. w Dar es Salaam (Tanzania), twórca stylu *tingatinga*.

Claude René Rigaud w swoim mieszkaniu
fot. archiwum rodzinne

S. Imielski i L. Buchalik w magazynie
ekspozycyjnym Muzeum Miejskiego w Żorach
fot. J. Cyganek

2.10. Dyplomata francuski

Sławomir Imielski z Częstochowy skontaktował się z muzeum w sprawie sprzedaży obiektów pochodzących z Afryki, było to jeszcze w 2023 r. 18 maja 2023 r. przywiózł do muzeum 23 obiekty, które pozyskał drogą darowizny rodzinnej. Kolekcjonerem był mieszkający w Saint-Agnant (departament Charente-Maritime) Claude René Rigaud (ur. 1934) pracujący we francuskiej dyplomacji w II połowie XX w. w Afryce Zachodniej. Na podstawie wywiadów ze Sławomirem Imielskim udało się określić proveniencję tylko kilku przedmiotów. W styczniu 2024 r. zakupiliśmy cztery najbardziej interesujące obiekty, w tym wyjątkowo rzadki instrument jakim jest trąbita, z widocznymi jeszcze zdobieniami. Osiem obiektów Sławomir Imielski przekazał muzeum w darze, w tym odlew z brązu przedstawiający pasterza (bądź żebraka), wykonany przez odlewników Mossi prawdopodobnie w Wagadugu, w połowie XX w. Przedstawienie to jest o tyle ciekawe, że można go zobaczyć na zdjęciu stojącym na kominku w domu kolekcjonera Clauda René Rigauda (akcesje 1-2/24).

3. Madagaskar

Postać Maurycego Beniowskiego, kojarzonego z Madagaskarem, chcieliśmy pokazać na wystawie *Polskie poznawanie świata*, której wernisaż miał miejsce 29 stycznia 2016 r. Na przeszkodzie stanął jednak brak odpowiednich eksponatów.

Niedługo po otwarciu wystawy nawiązaliśmy kontakt z Arkadiuszem Ziembą ze Szczecina, który organizuje wyjazdy na tę egzotyczną wyspę. Dzięki Niemu w 2016 r. pozyskaliśmy pierwsze obiekty z Madagaskaru, później jeszcze dwukrotnie nabywaliśmy współczesne przedmioty. Po każdym zakupie analizowaliśmy z kolekcjonerem pozyskany zbiór, wskazując, jakie obiekty należy nabywać i jakie informacje powinny temu towarzyszyć. W konsekwencji Arkadiusz Ziemia nabywał coraz to ciekawsze przedmioty: plecione z trawy tuniki i czapki, przedmioty codziennego użytku, wyposażenie kuźni, wyroby w stylu Zafimaniry (podgrupa Betsileo, środkowa, górzysta część Madagaskaru).

17 października 2024 r. przyjechali do muzeum Katarzyna i Arkadiusz Ziembowie, i przekazali w darze około 20 obiektów z Madagaskaru. Na darowiznę składały się gliniane zabawki dziecięce, grupy etnicznej Betsileo oraz model katamaranu wykonany przez dzieci z grupy Sakalawa-Vezo zamieszkującej zachodnie wybrzeże wyspy. Gliniane zabawki przedstawiają miniaturowe przedmioty codziennego użytku: poidło, palenisko, garnki (niektóre wykonane ze szczególną starannością). W trakcie transportu część zabawek uległa uszkodzeniu – zostały one opatrzone sygnaturą MPA (akcesja 124/24).

Drugą osobą, która pomaga nam gromadzić obiekty z Madagaskaru jest, mieszkający w stolicy Madagaskaru Antananariwie, Albert Zięba. Nawiązaliśmy z nim kontakt za pośrednictwem prof. Macieja Ząbka, w lipcu 2021 r. Za jego też pośrednictwem otrzymaliśmy pierwsze obiekty. 9 sierpnia 2023 r. spotkaliśmy się z Albertem Ziębą w domu jego ojca w Liège (Belgia). Była to okazja to przekazania nam kolejnych przedmiotów oraz wręczenia przyznanej mu przez Radę Muzeum pamiątkowej grafiki, jako naszemu darczyńcy. Obiekty przekazane przez Alberta Ziębę są jakościowo inne, znacząco podwyższają one wartość naszej kolekcji. W znakomitej większości pochodzą z połowy lub pierwszej połowy XX w. Są to drewniane wyroby w stylu Zafimaniry, blaszane naczynia (nawiązujące do kultury hinduskiej), amulety, broń, książka napisana alfabetem *sorabe*¹⁶ (MŻo/A/5884). Ciekawostką mogą być żelazne widły (MŻo/A/5869), których na potrzeby transportu rękojeść została zwinięta w spiralę (akcesja 63/24).

A. Zięba w domu ojca w czasie pobytu w Belgii, Liège, 9.08.2023, darowizna Alberta Zięby – lampa (sygn. MŻo/A/5856), fot. L. Buchalik

K. i A. Ziembowie prezentują kolekcję zabawek z Madagaskaru, 17.10.2024, Cała akcesja 124/24, darowizna Arkadiusza Ziembę (sygn. MŻo/A/5974–MŻo/A/5991) fot. L. Buchalik

¹⁶ *Sorabe*, Sora-be (سراب) to abďzat (pismo spółgłoskowe) oparty na języku arabskim, dawniej używany do transkrypcji języka malgaskiego. W dosłownym znaczeniu termin *sorabe* oznacza „duże pismo”, jest to połączenie arabskiego słowa *sura* (pismo) i malgaskiego słowa *be* (duży) [https://en.wikipedia.org/wiki/Sorabe_alphabet].

Tkająca Indianka Panare,
San José de Kayamá, 2008 r.
fot. I. Stoińska-Kairska

Mężczyzna Panare w tradycyj-
nym stroju, Cubarral, 2002 r.
fot. I. Stoińska-Kairska

Chłopiec Hoti w tradycyjnym stroju,
San José de Kayamá, 2008 r.
fot. I. Stoińska-Kairska

4. Kolekcja amazońska

Dzięki dofinansowaniu z Narodowego Instytutu Muzeów mogliśmy zakupić tzw. kolekcję amazońską. Składa się ona ze 133 obiektów pochodzących z kultur Panare (110 obiektów), Kofán (22 obiekty) i Sánema (1 obiekt). Zostały one pozyskane w Wenezueli (Panare, Makiritare, Hoti i Sánema) oraz Ekwadorze (Kofán) przez grupę polskich antropologów z Instytutu Etnologii i Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w latach 80. i 90. XX w. Obiekty gromadzone były w trakcie badań etnograficznych, które miały charakter zarówno naukowy, jak i kolekcjonerski. W pierwszym przypadku chodziło o poznanie i zrozumienie kultury tubylczej w jej własnym kontekście kulturowym, a w drugim – w oparciu o tę wiedzę – o gromadzenie kolekcji etnograficznej w celu udostępnienia jej publiczności muzealnej. Obiekty tworzące kolekcję były tak dobierane, aby akcentowały jej unikalność, osadzenie w tradycji – w tym kontekście mamy do czynienia z działaniami ratunkowymi. W kolekcji znajdują się przede wszystkim obiekty współczesne, niektóre powstałe w czasie prowadzonych badań, ale większość nieco wcześniej. W skład kolekcji nie wchodzi tzw. „stare” obiekty – takich nie można spotkać w terenie. Panujący tam klimat powoduje, że przedmioty wykonane z surowca roślinnego – a takie dominują w tubylczym inwentarzu – bardzo szybko ulegają biodegradacji. Obiekty były gromadzone w długim przedziale czasowym, nierzadko kilku tygodni, a nawet miesięcy, w jednym miejscu – i zawsze były to przedmioty codziennego użytku, których użytkownicy mogli się pozbyć, ponieważ byli w stanie szybko wykonać zamienniki. Zebrane obiekty nie są przypadkowe, nie można ich nabyć na straganach oferujących pamiątki dla turystów. Stanowią całościowy i kompleksowy zbiór, którego celem jest zaprezentowanie kultury Indian wenezuelskich II połowy XX w.

Większość obiektów pochodzi od ludu Panare (E'ñepá) – rdzennej grupy etnicznej zamieszkującej wenezuelską część Amazonii i posługującej się językiem należącym do karaibskiej rodziny językowej. Podstawą utrzymania jest kopieniactwo, łowiectwo, rybołówstwo oraz zbieractwo. Obiekty wchodzące w skład zakupionej kolekcji amazońskiej są prezentowane w ekspozytorze znajdującym się na poziomie -1 w magazynie ekspozycyjnym. Opisy obiektów przygotowuje Barbara Pomykoł. Jako pierwsza prezentowana była peleryna inicjacyjna ludu Panare (MŻo/Am/248). Wykonana jest z suszonych, podłużnych i wąskich liści palmy koloru słomkowego. Poszczególne liście związane za pomocą łyka barwy brązowej. „Ostre z natury końcówki liści palmowych są poodcinane i łagodnie wystrzępione, aby nie kaleczyły i nie drażniły ciała. Chłopcy, zmieniając grupę wiekową, zostają ubrani we wcześniej przygotowane stroje obrzędowe, na które składają się pas z włosów ludzkich, ozdoba głowy i peleryna. Wykonane są z łatwo dostępnych materiałów roślinnych, np. liści palmy *Attalea butyracea*. Po zakończeniu święta elementy roślinne są porzucane” (akcesja 34/24).

Kolekcja amazońska w magazynie ekspozycyjnym,
Muzeum w Żorach, kwiecień 2025
fot. L. Buchalik

Harry Guyambirrirr
fot. <https://gapuwiyak.com.au/artist/harry-malibirr/>

5. Kolekcja aborygeńska

W związku ze zmianami w ekspozitorze poświęconym Australii na wystawie PPŚ, zakupiliśmy malowidło aborygeńskie¹⁷. Malowidło zostało zakupione w sklepie internetowym stowarzyszenia artystów *Gapuwiyak Culture and Arts*, zrzeszającym kilkudziesięciu lokalnych wytwórców. Biorąc pod uwagę styl wykonania dzieła i jego wymiary, wybrano pracę Harry'ego (Malibirr) Guyambirrirra (ur. 1978), artysty pochodzącego z grupy etnicznej Gapuwiyak zamieszkującej Ziemię Arnhema (Northern Territory, Australia). Jego matką była Florence M. Wananpuynghu, tkaczka z Gapuwiyak, ojcem Ian Wuruwul Malibirr, malarz i rzeźbiarz. Artysta malarz większość życia spędził w buszu w Mapuru, mieszka w Donydji (na południe od miejscowości Gapuwiyak). Malowania i rękodzieła nauczyli go jego ojciec i starsi bracia (akcesja 40/24). Zamówione dzieło dotarło do Muzeum za pośrednictwem poczty – dobrze zapakowane nie doznało uszczerbku w czasie transportu.

Wyroby z papieru *hanji* koreańskich rzemieślników,
sprzedawane w Weekend Kultury Koreańskiej w Muzeum
w Żorach, 17.05.2024, fot. L. Buchalik

6. Kolekcja koreańska

Muzeum konsekwentnie rozbudowuje kolekcję koreańską, początkowo dokonując zakupów głównie w Korei (2015). Od kilku lat kolekcja powiększa się o darowizny i zakupy od Koreańczyków, którzy przebywają w Polsce. W 2024 r. muzeum zakupiło dwie grafiki – ich autor Whan, Kim Seok, artysta, odwiedził nasze muzeum, oraz wyroby rzemieślników koreańskich, prowadzących warsztaty organizowane w ramach II i III Weekendu z Kulturą Korei, wykonane głównie z papieru *hanji* (akcesja 32, 125/24).

¹⁷ W tym czasie prowadziliśmy ożywioną korespondencję z „Australian Institute of Aboriginal and Torres Strait Islander Studies” (AIATSIS), w sprawie posiadanych przez nas zbiorów aborygeńskich. Zwrócili się z prośbą, aby ze względu na sakralny charakter warkotki, *churinga* (MŻo/Au/84), nie wystawiać jej na widok publiczny, tylko „umieścić w bezpiecznym miejscu i wyraźnie oznakować, by dostęp do niej lub jej przenoszeniem zajmowali się wyłącznie mężczyźni”.

7. Kolekcje azjatyckie

W lipcu 2024 r. skontaktowała się z muzeum Ewa Wołoszyn opiekująca się Muzeum Afrykanistycznym w Olkuszu (oddział tamtejszego Miejskiego Ośrodka Kultury) z informacją, że polski kolekcjoner, archeolog Mirosław Kruszyński, mieszkający w Genewie pragnie nam przekazać darowiznę. Mirosław Kruszyński jest absolwentem Uniwersytetu Jagiellońskiego (1986), studia doktoranckie odbył w latach 1987–1990 w Instytucie Archeologii Uniwersytetu Londyńskiego (University College) oraz dodatkowe studia na Uniwersytecie w Cambridge. Z ramienia Akademii Brytyjskiej pracował kilka lat w Muzeum Brytyjskim w Departamencie Archeologii Azji Zachodniej. Przez wiele lat intensywnie podróżował najpierw po Azji, jest zapalonym kolekcjonerem numizmatów, a obecnie obiektów etnograficznych, zwłaszcza pozaeuropejskich. Współpracuje z wieloma polskimi (m.in.: Muzeum Etnograficzne w Krakowie, Muzeum Archeologiczne i Etnograficzne w Łodzi, Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie) i zagranicznymi (British Museum w Londynie, Muséum d'histoire naturelle w Genewie) muzeami oraz bibliotekami (Biblioteka Jagiellońska w Krakowie, Bibliothèque d'art et d'archéologie w Genewie). Autor katalogu zbiorów kaukaskich British Museum [Curtis, Kruszyński 2002].

Z Mirosławem Kruszyńskim L. Buchalik spotkał się w Olkuszu 20 sierpnia – przekazał w darze 17 przedmiotów. Do najciekawszych należy zaliczyć figurę wojownika Ndebele (RPA) – w żorskich kolekcjach afrykańskich jest mało obiektów z południowej części Afryki. Otrzymaliśmy 4 obiekty grupy etnicznej Ifugao zamieszkującej wyspę Luzon (Filipiny) – szczególną uwagę zwraca drewniane przedstawienie siedzącego mężczyzny *Bulul*¹⁸. Warto też wspomnieć o pięknie zdobionych wełnianych torbach dywanowych grupy etnicznej Qashqai (prowincja Fars, Iran) oraz pochodzących z Indonezji rękopisach wykonanych na liściach palmowych (akcesja 61/24). Wymienione obiekty azjatyckie to przykład tworzenia kolekcji niszowych – mamy nadzieję na powiększanie tych kolekcji. W zasobach muzeum, dzięki tej darowiznie, znajdują się już 3 azjatyckie manuskrypty.

8. Czy potrzebne są zmiany w polityce gromadzenia zbiorów?

Twórcy programu *Polski lombard Walusia* (Telewizja Polsat Play, Komis Stella w Żorach) sukcesywnie odwiedzają nasze muzeum, realizując swoje audycje, efektem tych wizyt są darowizny [Buchalik, Struczyk 2023: 62]. W 2024 r. przekazano muzeum unikatowy zdobiony kiel zwierzęcy z połowy XIX w., o którym mowa była w audycji (akcesja 60/24). O ile poprzednie darowizny

Mirosław Kruszyński
z podarowaną figurą ludu *Ifugao*
(sygn. MŻo/Az/811), Olkusz, 20.08.2024
fot. L. Buchalik

¹⁸ *Bulul* to rzeźbione figurki przodków, które umieszczano w spichlerzach, by strzegły zbiorów ryżu, to zarówno nazwa klasy duchów przodków, jak i rzeźb.

Realizacja programu „Polski Lombard Walusia”,
Muzeum w Żorach, 6.04.2023
fot. J. Cyganek

Kieł zwierzęcy z przedstawieniem
żagłowca (sygn. MŻo/Am/375)
fot. J. Struczyk

uzupełniały nasze dotychczasowe kolekcje, o tyle przedstawienie żagłowca na kle zwierzęcym trudno przyjąć na stan, biorąc pod uwagę dotychczasowe zapisy w polityce gromadzenia zbiorów. Pojawia się pytanie, dlaczego nie przyjąć tak cennego daru? Jest to jeden z argumentów, które zmuszają do myślenia o wprowadzeniu zmian w polityce zarządzania zbiorami. Należy zastanowić się, czy nowym kryterium w polityce gromadzenia zbiorów nie powinno być „muzealiaum ilustrujące historię muzeum”?

Bibliografia:

- Buchalik Lucjan (red.), 2020, *Vodun Fon. Kolekcja Birgit Schlothauer i Gustava Wilhelma*, Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.
- Buchalik Lucjan, Jacek Struczyk, 2023, *Polityka gromadzenia zbiorów – pozyskiwanie*, „Muzeum i muzealia”, s. 56-64.
- Cloarec-Heiss France, Jacqueline M.C. Thomas, 1978, *L'aka, Langue Bantooue Des Pygmées De Mongoumba Centrafrique. Introduction a L'etude Linguistique. Phonologie (Études Pygmées II)*, Paris: Société d'études linguistiques et anthropologiques de France.
- Curtis John, Mirosław Kruszyński, 2002, *Ancient Caucasian and Related Material in the British Museum*, London: British Museum.
- Prączyńska Ewa, Anna Szczepańska-Dudziak, Lucjan Buchalik (red.), 2019, *Afryka – pasja życia. Tom jubileuszowy dedykowany dr. hab. Jackowi Łapottowi prof. US w 70 rocznicę urodzin*, Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.
- Schweeger-Hefel Annemarie, Staude Wilhelm, 1972, *Die Kurumba von Lurum*, Wien: Verlag A. Schendl.
- Zaremba Wojciech, Tony T. Blankson, 2022, *Ghana*, Warszawa.

Internet:

- <https://www.africancontemporary.com/Hashim%20Mruta.htm>, dostęp 7.04.2025.
- https://en.wikipedia.org/wiki/Sorabe_alphabet, dostęp 7.04.2025.
- https://www.everyculture.com/South-America/Campa.html#google_vignette, dostęp 10.04.2025.
- https://fr.wikipedia.org/wiki/Fran%C3%A7ois_Mairesse, dostęp 18.04.2025.

Katarzyna Podyma
Główny Inwentaryzator
Muzeum Miejskie w Żorach¹

1.4. Rok z życia inwentaryzatora¹

Rok inwentaryzatorski jest intensywny. Tak może powiedzieć każdy inwentaryzator muzealny. Czasami mniej, a czasami bardziej wypełniony rozlicznymi zajęciami porządkującymi informacje o zbiorach i zarządzanie nimi. Nie można również zapomnieć o rozlicznych innych zadaniach, które trafiają na jego biurko. Czy jest to praca ciekawa? Czasami. Czy jest to praca widoczna? Z całą pewnością nie. Czy jest to praca ważna? Tak, ponieważ to ona pozwala na zewidencjonowanie wszystkich obiektów, które do muzeum trafiają. Umożliwia ich późniejsze odnalezienie i udostępnienie. Zapewnia kompletność i komplementarność danych opisujących posiadane zbiory, ich mobilności i publikacje. Nie jest to praca „jednorazowa”, a tym bardziej „jednoosobowa”. W proces inwentaryzatorski zamieszani są również inni pracownicy pracujący przy zbiorach od momentu ich pojawienia się do czasu zajęcia stałego miejsca w magazynie.

Każde muzeum ma swoją specyfikę, podobna prawidłowość dotyczy również pracy inwentaryzatorów. Pełniąc funkcję audytora, inwentaryzator dba o jakość pracy muzeum w zakresie zarządzania zbiorami. Nie przysparza mu to popularności, ponieważ wizja spisu z natury zbiorów jest „nocnym koszmarem” dla większości pracowników, którzy najchętniej podpisaliby wszystko, byle uniknąć mozolnego spisu i tłumaczenia się, dlaczego obiektu nie ma w miejscu, w którym powinien być. To oczywiście lekka przesada, ale prawdą jest fakt, że większość współpracowników nie wie, czym tak naprawdę zajmuje się inwentaryzator. Co stanowi zakres jego kompetencji, jakie ma uprawnienia i czego może domagać się od swoich koleżanek i kolegów.

Artykuł stanowi próbę pokazania specyfiki pracy inwentaryzatorskiej w perspektywie roku. Dodatkowo uwzględnia wszystkie inne zadania i zajęcia, które w międzyczasie wyniknęły, zrodziły się, czy też wymagały reakcji. Autorka zdecydowała się na swobodniejszy styl i mniejszą formalność, chcąc podkreślić, że praca ta nie jest bynajmniej karą za grzechy. Wymaga za to dyscypliny, drobiazgowości i konsekwencji, a przede wszystkim cierpliwości z uwagi na tysiące danych, z którymi ma się do czynienia.

¹ Artykuł jest głosem inwentaryzatorskim w dyskusji, jak funkcjonuje muzeum samorządowe. Jego swobodna, pamiętnikarska forma wynika z chęci pokazania charakteru stanowiska, które łączy monotonię wprowadzania danych z dynamiką realizowanych zadań.

Styczeń

Początek roku to czas podsumowań, sprawozdań, zestawień i statystyk. Co roku inwentaryzator obiecuje sobie, że już w połowie grudnia rozpocznie przygotowania do podsumowania. Co roku jednak w ostatnich dniach miesiąca zapada szybka decyzja, że musimy zakupić kilka, kilkanaście bądź kilkadziesiąt obiektów. Sprawa jest niecierpiąca zwłoki i nie możemy zrobić tego w żadnym innym terminie, bo teraz mamy pieniądze. I na nic jęć inwentaryzatorski: – *...ale dyrektorze, ja już podsumowuję akcesje, za chwilę mam zestawiać stany inwentarzy z główną księgową...* – *Co ja ci na to poradzę?* – odpowiada pracodawca. Na myśl przychodzi mantra: „Tylko spokój, tylko spokój...”. Dodatkowe umowy, protokoły i obiekty. Trzeba wszystkie dane przygotowane przez kuratora wprowadzić do systemu, podpiąć zdjęcia i prawie gotowe. Prawie czyni wielką różnicę, ponieważ czasami „pilnowanie” wysyłanych dokumentów spędza sen z powiek. Kiedy już sprawy administracyjne zostaną zakończone, przychodzi czas na wędrowkę obiektów. Protokół ruchu wewnętrznego pozwala wydać obiekty z magazynu akcesji czasowych, w którym na chwilę robi się trochę miejsca. Dopilnować trzeba jeszcze, żeby dział reinwentaryzował ostatnie nabytki, bo przecież nie zamkniemy roku. Na tym na razie koniec, bo za tydzień przyjdzie czas na przypomnienie koleżankom i kolegom o klasyfikacjach obiektów, bez których nie zrobimy statystyki GUS. Można powoli przymierzać się do zestawienia sald inwentaryzatora i księgowej. Te bezwarunkowo muszą się zgadzać, ale czasami nie chcą.

Czas nagli, bo za chwilę trzeba wypuścić dane do rocznika muzealnego i przygotować się do wyjazdu studyjnego do Kenii. Na warsztat idą najpierw nabytki ubiegłego roku. Te najprościej sprawdzić. Zgadzą się, więc całość inwentarzy również powinna. Niestety nie, gdzieś jest błąd. Ukryty, utajniony i niedostępny. Inwentaryzator prosi dyrektora, aby dał mu więcej czasu na analizę i poszukiwania, dlaczego nabytki nie zgadzają się z księgami. Tytułem dygresji można dorzucić, że błąd został znaleziony, a salda poprawnie zestawione.

Nadszedł czas na sprawozdanie. Rok wcześniej liczyło 18 stron. Pocieszające jest to, że według schematu. Nie ma jednak opcji, aby czegoś nie poprawić, ulepszyć, dodać.

Minęła połowa stycznia, a z nią GUS-y, statystyki i inne podsumowania. Do takich należy również rocznik *Muzeum i muzealia*. Do dzieła więc inwentaryzatorze – przed tobą przygotowanie warsztatu pracy dla Działu Promocji i Wydawnictw, aby można było zrobić łatwo, szybko i przyjemnie nabytki ubiegłego roku. Akcesje na dysku wspólnym uporządkowane, plik kontrolny udostępniony, pozostały tylko do napisania artykuły. O sztuce afrykańskiej, o darze rodziny Lutyńskich, o kolekcji peruwiańskiej i o ławeczce, na której w Żorach przysiadł mistrz Bimler. To jeszcze nie koniec. Trzeba podsumować kontrolę zarządczą, za którą odpowiadał do roku 2022 główny inwentaryzator, sporządzić raport o stanie zarządzania zbiorami i zdać relację z zakończonego zadania: *Zakup kolekcji masek z kolekcji prof. Jacka Łapotta*. Jedno jest pewne, wszystkie teksty trzeba złożyć przed wyjazdem lutowym. W podsumowaniu wyszło ponad 60

Muzeum Narodowe Kataru, Doha
fot. K. Podyma

stron wydawnictwa. Warto było się zmobilizować, aby opowiedzieć o tym, czym zajmuje się inwentaryzator i za co jest odpowiedzialny.

Luty – Marzec

Nowy rok, nowe akcesje. Muzealni kolekcjonerzy, czyli kuratorzy zbiorów, nie zwalniają tempa. Przygotowali pięć akcesji, które trzeba wprowadzić, obrobić i udokumentować. Na reinwentaryzację nie zostaje już czasu. Dokumenty zostają udostępnione na wspólnym dysku. Odpowiedzialni za zbiory mają czas do powrotu głównego², aby nadać właściwe sygnatury nabytym obiektom.

Artykuły oddane. Procedura wydawnicza rocznika, wymyślona i przetestowana przez inwentaryzatora w roku 2023, działa poprawnie. Nie trzeba się martwić, że o czymś się zapomniało.

Można powoli pakować się do drugiego wyjazdu w ramach projektu: *Transkulturowe Perspektywy w Sztuce i Edukacji Artystycznej (Transcultural Perspectives in Art and Art Education – TPAAE)*³. Przychodzi czas, kiedy można przekierować uwagę na badania naukowe. Jakie to przyjemne uczucie wyrwania się z kierunku inwentaryzatorskiej rutyny i buchalteryjnego rzemiosła. Podczas wyjazdu liczą się kreatywność, ciekawość, poszukiwania oraz budowa hipotez, czyli wszystkie elementy warsztatu naukowego. Do tego dochodzi pragnienie, aby uzupełnić niewielką kolekcję obiektów pozyskaną w roku 2022, aby pokazać prawidłowości i opisać choć fragment „rzeczywistości kulturowej” Kenii i Tanzanii.

Początek wyjazdu zaskoczył. Z powodu opóźnienia odlotu z Berlina nie udało się złapać połączenia w Dosze do Nairobi. Linie lotnicze zafundowały dodatkowy dzień w stolicy Kataru. Nie można było nie skorzystać.

Muzeum Narodowe robi wrażenie bryłą z zewnątrz, układem, scenografią i eksponatami w środku. Trzy godziny zwiedzania było czystą przyjemnością i inspiracją muzealną.

² Dla urozmaicenia tekstu i uniknięcia powtarzalności główny inwentaryzator nazywany będzie krótko inwentaryzatorem lub po prostu głównym. Autorka nie stosuje również feminatywów, ponieważ nie ma absolutnie znaczenia, jakiej płci jest osoba pełniąca tę funkcję.

³ Projekt ten otrzymał finansowanie ze środków Unii Europejskiej, w ramach programu badawczo-innowacyjnego Horyzont 2020, program Marie Skłodowska-Curie, umowa grantowa nr 872718.

Fragment ekspozycji etnograficznej. Muzeum Narodowe Kataru
fot. K. Podyma

Przyszła wreszcie ten moment, kiedy siedząc w hotelowym pokoju w Nairobi, można było spokojnie pomyśleć o planie, harmonogramie i zakresie badań. Dopiero teraz, bo w Polsce po prostu nie było na to czasu. W tym względzie uczestniczki wyjazdu były ze sobą bardzo zgodne. Nauczone improwizacji i elastycznego podejścia do sytuacji terenowej na bieżąco podejmowały decyzje, a plany snute były na kilka dni do przodu. Chaos działań musiał zostać poskromiony koniecznością rozpisania całego pobytu na etapy, tym bardziej że tym razem obszar penetracji został powiększony o Tanzanię. Logistyka w takim przypadku zabiera sporo czasu, bo trzeba zgrać wszystko – wyszukać najtańsze połączenia, zakupić bilety, przeszukać bazę noclegową, zarezerwować miejsca – *itp., itd.*, jak w piosence ze słowami Agnieszki Osieckiej.

Każdy dzień był inny, a jednocześnie poddany nieubłaganej rutynie. Mniej więcej z częstotliwością trzech dni zmieniana była lokalizacja. Do rzadkości należały sytuacje, kiedy życie spowalniało i w jednym miejscu spędzano dwa dni. Takie tempo pozwoliło bardzo dużo zobaczyć i z punktu widzenia naukowego doświadczyć. Było jednak bardzo męczące i mówienie o wypoczynku w tym przypadku byłoby nieporozumieniem.

Gdyby tylko można było się skoncentrować na pryncypiach naukowych, to można by łatwiej pogodzić się z takim trybem życia. Gdy jednak połączy się badania w Afryce z przygotowaniami do złożenia wniosku o dofinansowanie zakupu kolekcji w Polsce, to ma się poczucie co najmniej rozdwojenia osobowości. Praca nad wnioskiem trwała cały marzec. Inwentaryzator budził się o 5:00, włączał laptopa i systematycznie opracowywał kolejne punkty formularza⁴. Codzienne trzy godziny wyrwane z rzeczywistości wyjazdu studyjnego pozwoliły na złożenie wniosku w terminie. W czerwcu okazało się, że wysiłek się opłacił – muzeum otrzymało dofinansowanie.

Siła przyzwyczajenia do porannej pracy była wielka. Dzięki takiemu zaangażowaniu udało się również zrobić korektę raportu z pierwszego wyjazdu studyjnego, na którą nigdy wcześniej nie było czasu. Być może dzięki temu w tym roku będzie możliwe podsumowanie całości projektu.

4 Efekt opisany w artykule: *Kolekcja amazońska i jej kolekcjonerzy...*, s. 196.

„Podróżowanie” z obiektami muzealnymi. Na lotnisku w Nairobi
fot. E. Prądyńska

W międzyczasie wysłano jeszcze zgłoszenia na trzy konferencje, przeprowadzono korektę i redakcję artykułu naukowego oraz zweryfikowano ankietę statystyczną.

To był naprawdę udany wyjazd. Było intensywnie, momentami ciężko, ale cieszył każdy nowo pozyskany obiekt i książka⁵. Te ostatnie stanowiły paradoksalnie największy problem z uwagi na swoją wagę. Na całe szczęście z pomocą przyszli zaprzyjaźnieni Kenijczycy – uczestnicy projektu, którzy wybierali się do Polski. To oni pomogli przewieźć 20 kilogramów „nadbagażowej” wiedzy.

Kwiecień

Powrót do muzealnej rutyny był szybki. W ilości rachunków do rozliczenia osiągnięty został rekord. Do tego doszła trudność przeliczeń z waluty na walutę i jeszcze raz na kolejną, i jeszcze z uwzględnieniem kursów NBP na dzień przed. Jakoś udało się to wszystko zestawić, udokumentować i złożyć w księgowości.

To była dopiero jedna trzecia sukcesu. Teraz czekało wstępne opracowanie ewidencyjne obiektów, czyli sporządzenie listy z wszystkimi danymi wymaganymi Rozporządzeniem Ministra⁶, zdjęciami „terenowymi” oraz podstawowymi informacjami o pozyskaniu. Kolejny krok stanowiło wprowadzenie wszystkich wspomnianych powyżej informacji do systemu. Akcesje od numeru 7 do 30 są bezpośrednim efektem tej pracy⁷.

⁵ Statystyka zakupów w ramach projektu 2022-2024: 186 obiektów, 20 książek.

⁶ Rozporządzenie Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach (Dz.U. 2004 nr 202 poz. 2073).

⁷ Zob. *Muzeum i Muzealia 2024*, tom 4(2).

60. Biennale w Wenecji. Fragment ekspozycji pawilonu amerykańskiego
fot. K. Podyma

Obiekty czekała jeszcze reinwentaryzacja, czyli nadanie właściwych sygnatur i wprowadzenie na stan inwentarza muzealiów, sygnowanie i sesja zdjęciowa. Niby nic, ale wszystko wymaga czasu, a tu dobijała się bieżąca działalność i sprawy niecierpiące zwłoki... Obiekty musiały poczekać na opracowanie. Na całe szczęście każdy z nich miał swoją dokumentację terenową, więc nawet po tak długim czasie będzie można opisać ich proveniencję. Nabytki trafiły więc do magazynu akcesji czasowych, gdzie błogo spędzały czas do listopada.

Z wszystkimi formalnościami udało się uporać do kolejnego wyjazdu. Jeszcze w Kenii podjęta została decyzja, że w związku z prowadzonymi badaniami projektowymi dobrze byłoby pojechać na Biennale do Wenecji. Główny, jako osoba prowadząca badania związane ze sztuką, otrzymał zaproszenie kuratorskie od organizatorów, uprawniające do wejścia na przedpremierowe pokazy w dniach od 17 do 19 kwietnia 2024 r. Biennale było wyjątkowe pod względem tematu przewodniego – 60. Międzynarodowa Wystawa Sztuki zatytułowana została *Stranieri Ovunque – Foreigners Everywhere*. Takiej dawki sztuki, z antropologicznym kontekstem, w jednym miejscu i w jednym czasie każdy muzealnik – etnograf, etnolog czy też antropolog – mógłby sobie tylko życzyć. To była „lektura” obowiązkowa. W przypadku tego wyjazdu musiała być to bardzo szybka „lektura”. Tylko trzy dni, a do obejrzenia wystawy kuratorskie, pawilony ekspozycyjne w Giardini i wydarzenia towarzyszące. Taka sytuacja wymagała odpowiedniego podejścia i wyboru. Nie było możliwości zapoznania się ze wszystkim, należało więc skoncentrować się na tym, co ważne, co bliskie, co robiło wrażenie⁸.

8 Relacja w artykule: 60. Biennale w Wenecji. Sztuka i antropologia. Relacja, s. 114.

Maj – Czerwiec – Lipiec

Powoli wszystko wraca do normalności, czyli inwentaryzatorskiej rutyny, z której na krótko wytrącają sprawy związane z otrzymaniem dofinansowania na zakup: *Kolekcji amazońskiej*, umowami i protokołami w związku z organizacją weekendu koreańskiego oraz formalnościami towarzyszącymi Nocy Muzeów. Nie można zapomnieć o czerwcowym wydarzeniu, czyli otwarciu wystawy *Matki Polki*, które dla inwentaryzatora oznaczało 13 umów i 13 protokołów zdawczo-odbiorczych. Może to nudne i mało spektakularne, ale szalenie ważne. Bo gdyby coś się stało, co się oczywiście nie ma prawa stać, to wiemy, jak rozwiązać problem i co zrobić. Prewencja jest chyba wpisana jako dodatkowy punkt w zakresie czynności głównego inwentaryzatora. Większość może powiedzieć – *A po co?* – i czasami tak mówi.

Sprawy związane z aktualizacją wniosku, podpisaniem umowy, dostarczeniem dodatkowych dokumentów oraz sporządzeniem testu pomocy publicznej odciągnęły uwagę od innych spraw.

Dodatkowo koleżanka odpowiedzialna za wykaz obiektów nie wprowadziła danych do systemu, trzeba więc jeszcze szybko sprężyć się i wrzucić dane ewidencyjne 133 obiektów. Trzeba wszystkiego dopilnować, aby móc spokojnie przygotować do podpisania umowę kupna-sprzedaży z właścicielami. To pierwszy taki przypadek w historii muzeum, kiedy okazało się, że kolekcja ma więcej niż jednego właściciela. Długo trwało uzgadnianie, który obiekt kto pozyskał, czyją jest więc własnością, jaką ma obecnie wartość, ile każdy ze współwłaścicieli otrzyma po sprzedaży. Kiedy wszystkie te problemy zostały przepracowane, można było składać wniosek o dofinansowanie zakupu. Na głównym ciążyła odpowiedzialność za powodzenie projektu. Kilka miesięcy w zawieszeniu w oczekiwaniu na decyzję. Wiadomość o dofinansowaniu była dużą ulgą – udało się – kupujemy – obietnica spełniona. Teraz tylko podpisanie umowy, która krążyła przez ponad dwa tygodnie po Polsce jak „latający Holender”, wprawiając w stan depresji inwentaryzatorskiej. Jeżeli nie dotrze na czas, czyli zgodnie z harmonogramem, to trzeba będzie się tłumaczyć. Nic więc dziwnego, że moment, kiedy główny informuje koleżanki z Działu Kultur Pozaeuropejskich, że można przystąpić do uzupełniania danych na kartach, to z radością myśli o tym, że ma dwa miesiące spokoju. We wrześniu temat powróci.

A na razie czas pracy urozmaica jeszcze ruch wewnętrzny, bo obiekty migrują między magazynem a siedzibą. Ważne jest, aby nie zginęły w mroku niepamięci. Dodatkowo przemieszczanie przyspiesza realizację projektu: *Obiekt w Monie*. Jak już jakieś muzealium ruszy w świat, to wracając do magazynu, otrzyma stałą lokalizację. Może uda się wreszcie zapanować nad „znikającymi” obiektami? Lokalizacja w systemie będzie tą właściwą i będzie można bez problemu znaleźć w magazynie każdą, nawet najmniejszą rzecz. To byłaby wielka sprawa, a jaka ulga dla inwentaryzatora.

Nie można powiedzieć, że papiery tylko zatruwają człowiekowi życie. Paradoksalnie to one opisują je i pozwalają innym na korzystanie z efektów jego pracy. Można narzekać na obowiązki archiwizacyjne albo z godnością przyjąć je do realizacji.

W maju taki obowiązek archiwizacyjny w postaci zdawania akt do archiwum dotknął też inwentaryzatora. Na całe szczęście, dzięki uprzejmości koleżanki archiwistki, dzieło zostało podzielone na części, co pozwoliło na ogarnięcie rzeczywistości w miarę bezbolesny sposób. Pierwsza, łatwiejsza część poszła gładko. We wrześniu temat miał powrócić.

Sierpień

Nadszedł czas, aby poważnie zmierzyć się z magazynem akcesji czasowych, który przez niektórych współpracowników traktowany jest jak własne biurko. Jak znaleźć się w tych wszystkich stosach przedmiotów, którzy ludzie przynoszą i zostawiają, myśląc, że my szybko wprowadzimy je na stan.

Muzeum to instytucja długiego trwania, a muzealnicy to jedyna grupa zawodowa wpisana na światową listę UNESCO. Inwentaryzator nie może mieć tyle czasu. Więcej, on nie ma tyle czasu. Za chwilę ma się rozpocząć spis w Dziale Historii i Kultury Regionu, a NIM, czyli Narodowy Instytut Muzeów ogłosi kolejną ankietę statystyczną, a główny zostanie z tym bałaganem „nieświadomości”. Porządki czas było zacząć. To dobrze zrobi zarówno przestrzeni architektonicznej, jak i „wewnętrznej” zlokalizowanej w głowie. Opracowany wstępny harmonogram prac zakładał, że co miesiąc realizowane będą wyznaczone akcesje. W ten sposób, pracując metodycznie, na koniec roku będzie można z optymizmem patrzeć w przyszłość. Prace ruszyły i rzeczywiście, życie muzealne trochę się uporządkowało. Na koniec roku okazało się zaś, że całkiem sporo przedmiotów stało się oficjalnie muzealiami⁹.

Po raz pierwszy w historii muzeum oba działy gromadzące zbiory pozyskały podobną liczbę obiektów i opisywana w dokumentach strategicznych równowaga rozwoju została wreszcie osiągnięta. Być może w przyszłym roku historia kolekcjonerska muzeum zatoczy koło i to zbiory regionalne będą „brylować na salonach”?

Dzień za dniem, wciąż to samo. Jedynie kliknięcia klawiatury i myszy sygnalizują monotonną pracę inwentaryzatorską. Ile trzeba kliknąć, aby wprowadzić jeden rekord danych? W wersji podstawowej około 15. Jeżeli uwzględnimy, że główny wprowadził 2043 rekordy, to kliknął co najmniej 30 650 razy, nie licząc zakładania dokumentów, ich druku, wprowadzania akcesji i tym podobnych działań. Życie inwentaryzatora opierało się kiedyś na informacji pisanej, obecnie to megabajty danych upakowywane w bazie, która stanowi muzealne *who is who*, stanowią o jego *być albo nie być*. Znak czasów przejściowych, kiedy bajty i papier równo ważą. Praca podwójna, jednak konieczna, aby ludzie przywykli do nowego sposobu archiwizacji. Więc oprócz tego, że gromadzi się całkiem sporą dawkę informacji, to znajduje ona jeszcze swoje odzwierciedlenie w kolejnych teczkach spraw. Podobnież to główny jest archiwizacyjną podporą muzeum. To jego dokumentacja o najwyższej

9 Zob. Raport o stanie zarządzania zbiorami w roku 2024, s. 151.

Magazyn przed i po. Przedmioty oczekujące na akcesje do Działu Historii i Kultury Regionu, fot. K. Podyma

klasyfikacji A¹⁰ w większości wypełnia pomieszczenie archiwum zakładowego. W świecie inwentaryzatorów funkcjonuje przekonanie, że są oni niewidzialni dla świata. Tylko czasami wychodzą ze swoich okopów, aby postraszyć spisem bądź sprawdzić zgodność protokołów. Pozostaje tylko zacytować: *Tu jest ciemność. Nie trzeba o niej kręcić rolek, bo wyświetla się Wam zawsze, gdy zamkniecie oczy lub pomyślicie o pracy w muzeum*¹¹. Tak, to o pracy inwentaryzatora. Poczucie humoru Monty Pythona jest niezbędne, powinno być wymagane przy angażu na stanowisko.

I jak to się mogło stać, że reinwentaryzacje pozaeuropejskie robi główny, przecież to należy do działu. Znowu coś się nie sprzęgło i nie zadziało. Bez reinwentaryzacji świat się wali, niebiosy grzmiały, a księgowość nie wie, które konta zwiększyć. Reszta jest milczeniem...

Wrzesień – Listopad

Trzeba rozliczyć zadanie zakupu: *Kolekcji amazońskiej*. Kolejne podsumowanie, sprawdzenie i wysyłka. Tym razem nie idzie tak prosto jak zwykle, bo są jakieś nieścisłości. Trzeba wszystko przejrzeć raz jeszcze, znaleźć powód odstępstwa i wytłumaczyć się z niego. Podobnie tłumaczą się tylko winni. Nie wiedzieć dlaczego, główny ma poczucie, że tłumaczy się permanentnie. Jest to nawet momentami dość zabawne, bo kiedy po raz kolejny w odpisie RIK figurujemy jako muzeum pod złym numerem, a tłumaczenie opiera się na takich samych podstawach, to NIM subtelnie zwraca nam uwagę, że coś jest nie tak. W tym momencie główny z bólem postanawia nikomu nie wierzyć, wszystkich sprawdzać, aby tylko nie usłyszeć: *...ale rok temu też tak Państwo mówili*. To rozliczenie było wyjątkowe – z uwagi na problemy, które wyszły w trakcie procedury. W trakcie rozmów z instytucją rozliczającą pojawiło się

¹⁰ Oznaczenie akt kategorią A oznacza ich wieczyste przechowywanie.

¹¹ Cytat pochodzi z bloga Muzealnicy, prezentującego sarkastyczne, ale zabawne spojrzenie na pracę w muzeum.

nawet podejrzenie, że to fatum wisi nad: *Kolekcją amazońską*. Od momentu, kiedy pojawiła się w roku 2017, same „kłody” akcesyjne. Marzeniem inwentaryzatora jest przekazać do działu i zapomnieć. Dodatkowo można jeszcze odczynić urok. W końcu pracuje w muzeum o profilu etnograficznym.

We wrześniu ponownie ruszyły prace nad dokumentacją fotograficzną kolekcji Urszuli Heijss-Voorhuis. Od roku 2022 trwają prace nad uporządkowaniem zbioru 1148 obiektów¹² i opisaniem go w systemie. *Jak to możliwe?* Takie pytanie nurtuje od jakiegoś czasu inwentaryzatora. Nie ma przecież mowy, aby to było kolejne fatum. W ostateczności oświeceniowa rewolucja dotarła i tutaj. Więc na pytanie: *Jak?* Odpowiedź brzmi: *Zwyczajnie, tak jakoś*. Bo nie słuchano, kiedy główny mówił, aby porządnie przyczepiać numery tymczasowe, aby dbać, żeby się nic nie pogubiło, aby nie przekładać w trakcie prac porządkowych, aby nie pakować za szybko, aby oznaczyć od razu. Na całe szczęście chaos porządków został okiełznany. Ostatnie nieścisłości wyjaśnione. Kosztowało to rok dodatkowej pracy, bo tylko zdjęcia mogły pomóc w ostatecznej weryfikacji obiektów, a te wykonywane były w dwóch etapach w roku 2023 i 2024. Była to dla inwentaryzatora bardzo świetna przygoda fotograficzna, bo tak należy potraktować dodatkowe sesje weekendowe. Ktoś w końcu musiał asystować przy fotografowaniu – podawać, ustawiać, rozliczać i wyjaśniać ewentualne błędy w sygnowaniu.

Takie doświadczenie to rzecz bezcenna zarówno w sensie wykonanej pracy, jak i pozyskane doświadczenia. Co ważniejsze pozwoliło na ostateczne zamknięcie procedury. Prace trwały do grudnia. Wszystkie obiekty zostały sfotografowane, a pliki nazwane i podłączone do systemu. Z satysfakcją można teraz popatrzeć na statystyki ilości wykonanych i obrobionych zdjęć. Przy okazji udało się uzupełnić dokumentację kilkudziesięciu obiektów spoza kolekcji i co ważniejsze sfotografować kolekcję kenijską, która wróciła na warsztat.

Jak bumerang powrócił też temat archiwizacji. Jak tu wcisnąć pomiędzy akcesje i rozpoczynające się skontrum zbiorów jeszcze porządkowanie akt. Uratować mogła jedynie metodyczność i konsekwencja, czyli codzienne *tête à tête* z papierami od godziny 15:00 do 17:00. Skutek – około połowy zasobu udało się pod koniec października przekazać do archiwum i odetchnąć z ulgą. Ciekawe, ile zszywek zostało wyciągniętych?

Listopad – Grudzień

Jeszcze tylko listopad i grudzień, i mamy koniec roku, a końca prac inwentaryzatorskich nie widać. Ich zakres wzbogaciło jeszcze skontrum całościowe zbiorów Działu Historii i Kultury Regionu. To trudny okres w pracy dla obu stron – zarówno dla głównego inwentaryzatora, jak i dla pracownika odpowiedzialnego za zbiory. Dla każdego ten czas niesie różne wyzwania, choć ich efekt satysfakcjonować

12 Protokołem przyjęto 1084 obiektów, które po reinwentaryzacji i uporządkowaniu dały kolekcję liczącą 1148 muzealiów.

będzie wszystkich. Dla inwentaryzatora spis jest jak mecz szachowy. Trzeba przewidzieć ruchy i odpowiednio rozegrać partię, aby otrzymać jedyny, satysfakcjonujący wynik. I choć wszystko zaczęło się toczyć powoli, ale w dobrym kierunku, to potencjalne zasadzki i problemy pojawiały się jak grzyby po deszczu. A to brak czasu, a to problem z harmonogramem, a to problem z koniecznością uzupełnień. Anielska cierpliwość, bezwzględna odporność na manipulacje i żelazna konsekwencja to podstawa. Sprawdzanie, uzupełnianie i weryfikowanie potrwać do września następnego roku. Wówczas będzie można zgodnie z zarządzeniem dyrektora po raz ostatni wydrukować księgi. Co najważniejsze, zablokować wszystkie dane, aby wprowadzane później zmiany i uzupełnienia były pod pełną kontrolą. Dodatkowym zadaniem dla głównego będzie pomoc w porządkach magazynowych. Porządek to dla niego chyba ulubione słowo. Jego brak znacząco utrudnia zarówno przeprowadzenie spisu, jak i dalszą pracę ze zbiorami. Warto przy okazji ustalić i wprowadzić do systemu stałe miejsca przechowywania obiektów.

Kończą się powoli prace akcesyjne obiektów i książek. Te ostatnie zasypały głównego. Okazało się, że w Bibliotece nastąpiła niewiarygodna kumulacja darów i przekazów. Jak to możliwe, że nikt nie wpadł na pomysł, aby poinformować o tym, że mamy problem. A może to tylko problem dla inwentaryzatora, po co go więc informować. Znowu będzie marudził...

Rok inwentaryzatorski był intensywny. Kolejny nie zapowiada się lepiej. Zapewne każdy pracownik muzeum może opowiedzieć podobną historię. Historia inwentaryzatora została opowiedziana nie po to, aby wzbudzić współczucie i nie w celach terapeutycznych, aby leczyć frustrację. To po prostu głos informujący, jak wygląda praca każdego z inwentaryzatorów. Ważna z punktu widzenia interesów każdego muzeum, ale niewidoczna dla odbiorcy.

PS. Kiedy zaczynałam pracę na stanowisku głównego inwentaryzatora, koleżanka zadała mi pytanie: *A co ty będziesz miała do roboty? Zrobisz spis i tyle.* Słowa te bardzo zapadły mi w pamięć. „Tyle” robi ogromną różnicę i mam nadzieję, że jest teraz bardziej widoczne.

Marietta Kalinowska-Bujak
Dział Edukacji

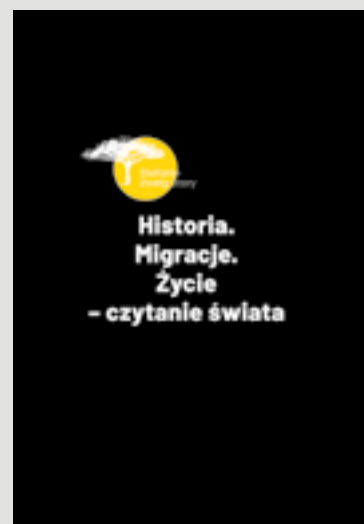
1.5. Miło wspominać. Z muzealnym Działem Edukacji przez 2024 rok

Czytanie świata nagrodzone

Rok 2024 był dla muzealnego Działu Edukacji rokiem obfitym w wydarzenia i sukcesy. Projekt edukacyjny: „Historia. Migracje. Życie – czytanie świata” został dwukrotnie nagrodzony – zdobył I nagrodę Marszałka Województwa Śląskiego, za wydarzenie muzealne roku w kategorii edukacja i popularyzacja dziedzictwa kulturowego, oraz wyróżnienie w 44. konkursie Sybilla, za wydarzenie kulturalne roku.

Oś projektu: „Historia. Migracje. Życie – czytanie świata” stanowiła historia niemieckiej pisarki i dziennikarki Stefanie Zweig, której życie naznaczone było wieczną stratą: domu, ojczyzny, bliskich. Dzieciństwo małej Steffie minęło w cieniu trwającej w Europie drugiej wojny światowej i tragedii Holokaustu, który pochłonął miliony istnień. Trudno jest przekuć doświadczenie otarcia się o koniec świata w coś jasnego i dającego nadzieję. Stefanie Zweig udało się to poprzez świadectwo swego życia, opowiedziane obrazowym językiem literatury. Twórcy koncepcji projektu i scenariuszy spotkań: Marietta Kalinowska-Bujak, Joanna Cyganek i Tomasz Górecki wyszli z założenia, iż losy pojedynczej rodziny, w tym przypadku rodziny Zweigów, mogą posłużyć jako soczewka skupiająca ważne wydarzenia historyczne, które z perspektywy konkretnej rodziny wydają się mniej anonimowe, bo nie pozwalają tak łatwo zamknąć się w równoważnikach, uogólnieniach i statystykach, a przez to są dojmujące, wręcz boleśnie rzeczywiste. To historia, obok której nie sposób przejść obojętnie, trudna, lecz nie odbierająca nadziei.

Publikacja książkowa: „Historia. Migracje. Życie – czytanie świata”, w której znalazło się pięć scenariuszy zajęć z młodzieżą, została opracowana w dwóch językach: polskim i niemieckim, i jest owocem kolejnej już współpracy z Kulturopracownią z Gliwic. To że publikacja ujrzała światło dzienne, a nie jedynie wirtualną przestrzeń, było możliwe dzięki wsparciu Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej w Warszawie, Konsulatu Generalnego Republiki Federalnej Niemiec we Wrocławiu oraz Deutsches Polen Institut.

Kultura koreańska kwitnie

Największe przedsięwzięcia organizacyjne Działu Edukacji w 2024 roku to II i III Weekend z Kulturą Korei, kolejna owocna współpraca z ONGGI Stowarzyszeniem Kulturalnym Polska- Korea, możliwa do realizacji dzięki wsparciu Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej.

II Weekend z Kulturą Korei w Muzeum Miejskim w Żorach odbył się 11 i 12 maja. Tematem przewodnim był papier *hanji*. *Hanji* to tradycyjny papier koreański, który odznacza się piękną fakturą i dużą wytrzymałością. Mistrzostwo w jego produkcji osiągnęło koreańskie miasto Wonju. To stamtąd przyjechali artyści, którzy zaprezentowali tradycyjną metodę wytwarzania papieru *hanji*, oraz szerokie możliwości, jakie daje on w sztuce i rzemiośle. Było wiele okazji, by pod okiem mistrzów spróbować swoich twórczych sił. W czasie weekendu warsztaty wytwarzania *hanji* odbyły się pod okiem Mistrza Jang Eung-Yeol, pokazy i warsztaty rękodzielnicze poprowadziły artystki z Hanji Art&Culture Foundation, warsztaty linorytu prowadzone były przez Profesora Kim Seok Hwan, warsztaty Dancheong, tradycyjnej techniki zdobienia, zaprezentował Jo Do Hwi. Dodatkowo panie Hong Haewon i Park Chunja, mistrzyni parzenia herbaty w stylu koreańskim, serwowały koreańskie herbaty. Wydarzeniu towarzyszyła niezwykła wystawa naczyń *onggi* wykonanych z papieru *hanji*, a także wystawa prac Kim Seok Hwana, prezentująca abstrakcyjne drzeworyty w tonach monochromatycznego tuszu, oraz abstrakcyjne i figuratywne prace nadrukowane na tradycyjnym koreańskim papierze *hanji*.

III Weekend z Kulturą Korei w Muzeum Miejskim w Żorach miał miejsce jesienią 23-24 listopada. Data nie była przypadkowa, gdyż tym razem motywem przewodnim było kimchi, a 22 listopada jest ustanowiony Międzynarodowym Dniem Kimchi. Zwyczaj kiszenia kapusty i sposób, w jaki robią to Koreańczycy, wpisano na listę światowego dziedzictwa UNESCO. Pod przewodnictwem Kimchi Mastera Shin Pansika uczestnicy wspólnie przygotowali zapasy kimchi, których część została wykorzystana w warsztatach kulinarnych, a reszta zgodnie z tradycją zakopana, aby w odpowiednich warunkach, fermentując, przetrzymać do wiosny lub dłużej... Dodatkowo była możliwość wykonywania lampionów i poznania podstaw *hangula*, czyli alfabetu koreańskiego. Zajęcia artystyczne prowadzili Kim Geang Hyon, Kim Mi-rim i Khim Young Whan. A wszystko to w roznoszącym się po całym Muzeum aromacie herbaty. Każdy łyk unikatowej herbaty opatrzone był herbacianym komentarzem-opowieścią Cezarego Wróblewskiego, specjalisty w temacie parzenia herbat. To były zachwycające, pełne zmysłowych wrażeń podróże po herbacianych szlakach świata.

Weekendowi towarzyszyły dwie wystawy, trwające do 16 stycznia 2025 roku. Pierwsza z nich: „Tworzenie filmowych rzeczywistości”, prezentująca smaczki scenografii w filmach koreańskich, druga to niezwykle, wykonane z papieru lampiony Mistrza Yang Jin Ika.

Ogień w sercach

Ważnym wydarzeniem z punktu widzenia nie tylko pracowników Muzeum, ale wszystkich mieszkańców miasta była decyzja Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego, Bartłomieja Sienkiewicza, o wpisaniu Święta Ogniewego na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, podjęta 29 stycznia 2024 roku. Muzeum Miejskie w Żorach pełniło w tych działaniach ważną rolę, z Joanną Cyganek, scalającą i koordynującą wszystkie działania. Muzeum Miejskie w Żorach realizuje zobowiązania wynikające z wpisania Święta Ogniewego na *Krajową listę niematerialnego dziedzictwa kulturowego*, dokumentując święto i opracowując nowe, wzbogacające elementy. Po raz kolejny wspierało promocyjnie koncert w wigilię Święta Ogniewego, w którym wystąpili m.in.: orkiestra i chór Państwowej Szkoły Muzycznej II stopnia w Żorach, pod dyрекcją Macieja Cisowskiego, Schola Cantorum Sariansis, pod dyрекcją Ewy Dyrdy oraz soliści – Dagmara Świtańcz i Krzysztof Walczak. Nowym wydarzeniem był Ogniewy Turniej Szachowy zorganizowany we współpracy Muzeum Miejskiego w Żorach, parafii pw. Św. Apostołów Filipa i Jakuba w Żorach, Niepublicznej Szkoły Mistrzostwa Sportowego w Żorach i Szkoły Podstawowej nr 3 im. Żorskich Twórców Kultury. Sukces pierwszej edycji wskazuje, że turniej na stałe wejdzie do programu obchodów Święta Ogniewego.

Kierunek Australia

W 2024 roku rozpoczęto realizację projektu: „Ab origine” towarzyszącego zakupowi i ekspozycji obiektów z Australii i Oceanii. Zajęcia skierowane do szkolnych i przedszkolnych grup zorganizowanych nosiły tytuł: „Kierunek Australia”. Wykorzystując sylwetki dawnych podróżników, odkrywały przed uczestnikami australijską przyrodę zarówno na lądzie, jak i dnach oceanu, a dzięki charakterystyce kultur aborygeńskich rozjaśniały mroki wspólnych korzeni ludzkości. Także w czasie letnim królowała Australia, zajęcia wakacyjne pt. „Australia w kolorze. Na lądzie i pod wodą” wykorzystywały endemiczną faunę i florę australijską jako punkt wyjścia do warsztatów plastycznych.

Noc, która ożywiła lalki

Noc Muzeów 2024 (sobota, 18 maja) za temat przewodni miała lalki. Wieczór rozpoczęliśmy przedstawieniem Teatru Lalek Marka Żyły, pt. „Walizki z różnych stron świata”. Autorski spektakl dla dzieci i dorosłych powstał z pasji i miłości do lalek i rozśmieszania. Wieczór uświetnił koncert muzyki etno zespołu w składzie: Anika Kamińska i Nouns Dembele. Muzycy wykonywali muzykę zachodnioafrykańską na tradycyjnych instrumentach: *kora*, *calabash*, *djembe* i *dundun*. Dzięki nim

doświadczyliśmy energetycznych rytmów z Burkiny Faso, Gwinei i Mali. Ostatnią nocną atrakcją było spotkanie z Alicją Gmyr, kolekcjonerką wyjątkowych, bo rzadkich egzemplarzy lalek Barbie i specjalistką od *doll repaining*. Przy okazji można było zobaczyć wystawę kilkudziesięciu najcenniejszych lalek – perełek z kolekcji Alicji Gmyr – w towarzystwie lalek – obiektów muzealnych pochodzących z różnych pozaeuropejskich kultur. Do zwiedzania w czasie Nocy Muzeum dostępne były wystawy: Nasza tożsamość, Polskie poznawanie świata, i Świadomość. Anna Flaga. Malarstwo. W Nocy Muzeum 2024 Muzeum Miejskiego w Żorach wzięła udział rekordowa liczba 448 gości.

Kolej na spotkanie

7 września zaprosiliśmy mieszkańców miasta i okolic na spotkania przybliżające historię dworca kolejowego, który w tym roku obchodził 140-lecie powstania. W trakcie spotkań usłyszeliśmy wspomnienia byłych pracowników kolei i mieszkańców dzielnicy Kleszczówka, przyjrzelśmy się muzealnym eksponatom związanym z tym miejscem, porównaliśmy dawne i obecne

połączenia kolejowe, poznaliśmy szeroką ofertę Centrum Aktywności Lokalnej i Integracji Społecznej, które na dworcu mają swoje siedziby, oraz innych organizacji zrzeszonych w Żorskim Centrum Organizacji Pozarządowych, m.in. Fundacji Nieobcy i fundacji Podzielmy się Dobrem, które na dworcu realizują swoje niezwykle ciekawe i cenne działania. Dla najmłodszych zorganizowaliśmy warsztaty: „Pociąg do zabawy”. Wydarzenie miało miejsce w ramach 34. edycji Europejskich Dni Dziedzictwa, pod hasłem: Sieci. Szlaki. Połączenia. Liczba uczestników wydarzenia to 170 osób.

Fascynujący goście, niezwykle opowieści

W ramach prelekcji i wykładów dla mieszkańców odbyły się spotkania z gośćmi specjalnymi Muzeum. 15 lutego usłyszeliśmy niezwykłą: „Opowieść o Tybecie i Nepalu” dr. Thuptena Kungi Chashaba – pracownika Instytutu Orientalistycznego Uniwersytetu Warszawskiego, który jest przedstawicielem nielicznej mniejszości tybetańskiej w Polsce i często wypowiada się na temat

obecnej sytuacji w swojej ojczyźnie. Dr Thupten jest specjalistą języka tybetańskiego i tłumaczy teksty z języka tybetańskiego, także tego dawnego. Spotkanie połączone było z prezentacją nowych obiektów przynależnych kulturom Tybetu i Nepalu.

14 marca z okazji Dnia Kobiet odbyło się spotkanie z profesorem Jerzym Sperką, który przedstawił wykład pt. „Księżne, damy dworu, mieszkanki średniowiecznych miast i wsi”, opisując przede wszystkim dawne mieszkanki terenu księstwa raciborskiego.

29 sierpnia Mateusz Słupik, stażysta w Muzeum Miejskim w Żorach, w ramach cyklu żorskie wspominki przedstawił dzieje żorskiej fabryki rowerów należącej do rodziny Barteckich, która znajdowała się przy ulicy Boryńskiej. W ramach spotkania można było także zobaczyć związane z historią fabryki rowery i ich wyposażenie produkowane w tym miejscu.

17 października Robert Gądek, laureat w 2016 roku przyznawanej za wyczyny podróżnicze nagrody Kolosy, za zdobycie najwyższych szczytów górskich w 22 afrykańskich krajach, przedstawił prelekcję: „Safari marzeń” na temat przyrody, geografii i ludności Tanzanii i Kenii. Szczególnie opisał rejon górskie tych krajów oraz parki narodowe.

Piękna integracja

Z przyjściem wiosny miał początek projekt: „Sztuka bez ram” (autorki projektu: Katarzyna Perec-Nożyńska i Marietta Kalinowska-Bujak), czyli cykl pięciu spotkań o charakterze międzykulturowym, do którego zaproszeni byli członkowie mniejszości z Żor i okolic. Celem projektu było promowanie wartości akceptacji, tolerancji i równości, integracja żorskich mniejszości, wzmacnianie społeczeństwa, które jest otwarte na różnorodność i wspiera harmonijne współistnienie różnych kultur i narodowości. Dzięki wspólnemu tworzeniu tzw. żywych obrazów uczestnicy mieli okazję poznać malarskie

dzieła sztuki, odnaleźć w nich to, co ich najbardziej porusza i oddaje ich obecną kondycję lub najwyżej się podoba. Sam proces wyboru i wspólnego tworzenia portretów był równie ważny jak efekt prac zaprezentowany publiczności na pięknych zdjęciach autorstwa zaproszonego do współpracy artysty-fotografika Marka Jana Karasia. Projekt spotkał się z niezwykle ciepłym przyjęciem.

Dział Edukacji w ramach współpracy z polsko-ukraińską Fundacją Nieobcy zorganizował 23 lutego 2024 roku spotkanie z okazji drugiej rocznicy rosyjskiej agresji na Ukrainę. W spotkaniu oprócz przedstawicieli ukraińskiej diaspory z Żor i okolic wzięli także udział polscy mieszkańcy miasta. Dla dzieci przygotowano zajęcia plastyczne, dorośli omawiali liczne tematy związane zarówno z sytuacją w Ukrainie, jak i życiem w Polsce.

Fotografia daje radość

Muzeum Miejskie w Żorach po raz kolejny było miejscem wydarzeń i wystaw Festiwalu Fotografii Plener organizowanego przez Fundację Sztuka. Fotograficzna jesień w Żorach 2024, czyli Festiwal Fotografii Plener przebiegał pod hasłem #Radośćżycia. Na program składały się wystawy: w Muzeum Miejskim – Galerii Wystaw Czasowych: Izabeli Łapińskiej „Skóra”, Toma Swobody „Animal Space”, w Galerii Pochylnia: Wiesława Wyjadłowskiego „Pejzaż nieograniczony”; w Galerii StrefArt (ul. Muzealna 1/2): Krisa Marchlaka „Sny i marzenia / Dreams & Dreams” oraz w Muzeum Ognia (ul. Katowicka 3): Marka Szyryka „O pięknie życia” i Mishy Kominka „Red”. Tytuł tej edycji Festiwalu był jak najbardziej trafiony, każda z wystaw choć na zupełnie inny sposób emanowała radością.

Życzymy sobie kolejnego równie dobrego roku.

Barbara Pomykoł

1.6. *Bixa orellana*, czyli skąd się wzięli czerwonoskórzy

Celem artykułu jest przybliżenie czytelnikom arnoty właściwej – rośliny, z której tubylcze ludy Amazonii pozyskiwały czerwony barwnik. Artykuł został napisany w oparciu o relacje współczesnych polskich podróżników.

W roku 2024 Muzeum Miejskie w Żorach zakupiło kolekcję stu trzydziestu trzech obiektów pochodzących z Amazonii. Zakup był możliwy dzięki dofinansowaniu ze środków programu: „Rozbudowa zbiorów muzealnych – program własny Narodowego Instytutu Muzeów – 2024”, pochodzących z budżetu Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Wśród obiektów znajdował się komplet ozdób męskich z bawełny o jasnopomarańczowym kolorze (MŻo/Am/312/a-b). Zostały one pozyskane od Indian *Panare* z Wenezueli. Odnośnie ozdób jeden z właścicieli kolekcji poczynił interesującą adnotację: otóż, zostały zabarwione naturalnym barwnikiem *onoto*.

Onoto jest jedną z nazw arnoty właściwej – rośliny ogromnie popularnej w Amazonii. Można się spotkać również z takimi określeniami tej rośliny jak: *achiote*, *ruku*, *uruku*, *drzewo szminkowe*, czy *drzewko orleańskie* [Podbiałkowski 1974: 25]. Łacińska nazwa rośliny, *Bixa orellana*, upamiętnia szesnastowiecznego hiszpańskiego konkwistadora, Francisco de Orellana¹. Brał on udział w wyprawie Francisco Pizarro², w wyniku której w 1533 r. podbite zostało państwo Inków – *Tawantinsuyu* w dzisiejszym Peru. Kilka lat później de Orellana razem z innym z braci Pizarro, Gonzalem³, wyruszył z Quito (Ekwador) na wschód, na poszukiwanie legendarnej krainy Eldorado. Ze względu na brak żywności oraz choroby, wyprawa podzieliła się: de Orellana wraz z pięćdziesięcioma żołnierzami popłynął w dół rzeki Napo, z nadzieją znalezienia żywności i pomocy. Po pewnym czasie statek wpłynął na wody potężnej rzeki, nazywanej przez Indian *Marañón*. Przez wiele tygodni wyprawa płynęła z jej nurtem, mijając nad brzegami osiedla Indian, z którymi niekiedy dochodziło do krwawych starć. Prawdopodobnie w jednej z potyczek brały udział indiańskie kobiety, dlatego de Orellana nadał rzece nazwę „Rzeka Amazonek”^{*}. Po trwającej ponad pół roku żegludze, Hiszpanie dotarli do ujścia Amazonki. Byli pierwszymi białymi, którzy przepłynęli tę rzekę na prawie całej długości [Słabczyński 1995: 112,113].

1 Francisco de Orellana (1505–1546), hiszpański konkwistador. Brał udział wraz z F. Pizarem w podboju państwa Inków.

2 Francisco Pizarro (ok. 1475–1541), hiszpański konkwistador. Podbił imperium Inków. Założył miasto Limę, współczesną stolicę Peru.

3 Gonzalo Pizarro (ok. 1502–1548 roku), hiszpański konkwistador. Młodszy, przyrodni brat F. Pizarra. Brał udział w podboju państwa Inków. Odkrywcza zachodnich dorzeczy Amazonki.

* W literaturze, jak i w internecie można spotkać inne wersje pochodzenia nazwy „Amazonka”; zobacz: J. Pańkiewicz, *Amazonka. Zagadka źródła królowej rzek*, b.m.w., b.r.w., B. Pawlikowska, *Blondynka w dżungli*, Warszawa 2001, <https://pl.wikipedia.org/wiki/Amazonka> [dostęp 02.01.2025], <https://ciekawostkihistoryczne.pl/2024/09/02/skad-wziela-sie-nazwa-amazonki/> [dostęp 02.01.2025].

O istnieniu arnoty dowiedziałam się kilkanaście lat temu, w trakcie lektury książki: „Rio Anaconda” Wojciecha Cejrowskiego. Autor napomyka w niej o Indianinie, którego ciało było posmarowane czerwoną mazią *achiote* odstraszającą moskity. A tłumacz w przypisie zanotował, iż właśnie z tego powodu biali nazywali rdzennych mieszkańców Ameryki „czerwonoskórymi”... [Cejrowski 2006: 12].

Sama roślina jest szybko rosnącym tropikalnym drzewem. Została udomowiona prawdopodobnie z dzikiego gatunku *Bixa urucurana*, rosnącego w Brazylii. Dziś arnota jest uprawiana dość powszechnie w wielu krajach Ameryki Południowej, a także w Indonezji, Indiach i Wschodniej Afryce. Osiąga wysokość 6-10 metrów i tworzy rozłożystą koronę. Pomiedzy sercowatymi liśćmi znajdują się białe lub różowe kwiaty. Z kwiatów rozwijają się owoce w postaci podłużnych, szpiczastych kapsuł najeżonych cienkimi, miękkimi w dotyku kolcami. Łupina ma skórę żywoczerwoną, która z czasem przebarwia się do brunatnej. W środku znajdują się czerwone nasiona o kształcie stożków. Gdy owoce dojrzewają, skorupki twardnieją, a następnie same pękają, otwierając się niby ptasie dzioby i odsłaniają nasiona wielkości małego grochu. Nasiona otoczone są połyskującą czerwoną błoną, z której pozyskuje się barwnik.

Arnota jest mieszaniną karotenoidów, z których naukowcy wyodrębnili dwa barwniki: *biksynę* i *norbiksynę*. *Biksyna* jest rozpuszczalna w tłuszczach, a *norbiksyna* – w wodzie. W połączeniu z tłuszczem można z arnoty wydobyć bardziej czerwone barwy, zaś w połączeniu z wodą – kolory pomarańczowy i łososiowy.

W jaki sposób plemiona zamieszkujące Amazonię uzyskują czerwony barwnik? Janusz Kasza, w książce: „Duchy dżungli. Opowieść o Yanomami, ostatnich wolnych Indianach Amazonii”, opisuje ów proces właśnie u Indian *Yanomami*. Mianowicie, nasiona wolno gotuje się lub moczy w wodzie, aż puszczą czerwony sok. Kiedy całość ma konsystencję lekkiej galaretki i żywy kolor jasnej krwi, miesza się ją z tłuszczem, np. tapira lub jakąś żywicą, by zgęstniała i przybrała barwę ochry. Wtedy barwnik gotowy jest do użycia. Następnie maluje się całe ciało na czerwono, a na takim tle pędzelkami z rozgryzionych kawałków lian kobiety rysowały swoim wojownikom na twarzach, piersiach i nogach czarne, geometryczne wzory – linie, kropki i zygzaki. Czarny barwnik otrzymywały, dodając do czerwonego barwnika popiół z ogniska. Po pomalowaniu mężczyźni malują się kobiety i dzieci. Kobiety malowały się wzajemnie, próbując nie powtarzać wcześniejszych wzorów [Kasza 2010: 168,171].

Nieco inaczej pozyskiwanie czerwonego barwnika z arnoty oraz jego użycie opisuje Przemysław Burchard w książce: „Indianie z peryferii”. Chcąc uzyskać farbę, owoc przecina się na pół, pluje się do trzymanej w dłoni połówki i patyczkiem rozgnieciona nasionka, starannie wszystko mieszając. Substancja przybiera barwę intensywnie czerwoną. Indianie malują się palcem lub wcześniej przygotowanym, dobrze zastruganym, długim patyczkiem. Trzymając w jednej dłoni lusterko, w drugiej ów

patyczek, malująca się osoba z dużą starannością i uwagą rysuje na twarzy jakiś wzór. Każdy maluje to, na co ma ochotę. Zwykle ludzie młodzi wykazują więcej inicjatywy. Ich malowidła zawierają motywy osobiste, będące wyrazem nastroju, humoru, sukcesu lub niepowodzenia. Kompozycje te składają się z kresek, kółek, rzadziej – trójkątów. Nie maluje się człowiek chory oraz ten, na którego spadło wielkie nieszczęście. Z kolei dla podkreślenia sukcesu rysuje się na twarzy bogato rozbudowane, wesołe ornamenty [Burchard 1973: 152,153].

Zastanawiające jest, że dwaj podróżnicy przedstawiają dwie tak różne metody pozyskiwania przez tubylców barwnika z tej samej rośliny. Czy autorzy widzieli na własne oczy proces pozyskiwania czerwonego barwnika? Czy też został im tylko opisany przez mieszkańców wioski, w której przebywali?

Malowanie twarzy i malowanie ciała było od dawien dawna szeroko rozpowszechnione wśród Indian obu Ameryk [Burchard 1973: 154]. Do dziś tubylcze ludy Amazonii używają w tym celu arnoty. Po co to robią? Głównym motywem malowania ciała jest chęć upiększenia go. Dodatkowo, barwnik chroni skórę przed słońcem oraz przed insektami. Malowanie miało jeszcze inne znaczenia. Po pierwsze, stanowiło system znaków informacyjnych, po drugie – miało znaczenie magiczne. Magiczne zabiegi malarskie związane były zwykle z polowaniem i wojną, chorobą, miłością i ciężką, narodzinami i ze śmiercią człowieka [Burchard 1973: 155,161].

Bibliografia

- Burchard P., *Indianie z peryferii*, b.m.w. 1973
- Cejrowski W., *Rio Anaconda*, Kolumbia-Pelplin-Poznań, 2006
- Kasza J., *Duchy dżungli. Opowieść o Yanomami, ostatnich wolnych Indianach Amazonii*, Kraków 2010
- Pawlikowska B., *Blondynka w dżungli*, Warszawa 2001
- Pałkiewicz J., *Amazonka. Zagadka źródła królowej rzek*, b.m.w., b.r.w.
- Podbielkowski Z., *Słownik roślin użytkowych*, Warszawa 1974
- Słabczyński T., *Wielcy odkrywcy i podróżnicy*. Słownik, Warszawa 1995
- https://en.wikipedia.org/wiki/Bixa_orellana [dostęp 22.08.2024]
- <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5430180/> [dostęp 22.08.2024]
- <https://www.ekologia.pl/zdrowie/arnota-wlasciwosci-dzialanie-i-zastosowanie-arnoty/> [dostęp 22.08.2024]
- <https://dzikiebarwy.com/arnota-wlasciwa-indianskie-barwniki/> [dostęp 09.08.2024]
- <https://www.britannica.com/biography/Francisco-Pizarro> [dostęp 16.02.2025]
- <https://www.britannica.com/biography/Gonzalo-Pizarro> [dostęp 16.02.2025]

Jacek Struczyk

1.7. Zimno/Ciepło Śląscy artyści intuicyjni z kolekcji „Barwy Śląska”

*Moim wielkim marzeniem jest, aby stworzona przeze mnie kolekcja
jeszcze przez długie lata służyła następny pokoleniom.
Mam nadzieję, że dzięki niej dowiedzą się one, jak wyglądał
w przeszłości Górny Śląsk, który powoli odchodzi w zapomnienie.
Ciągle mam nadzieję, że docenimy nasze dziedzictwo, którego częścią
jest twórczość artystów amatorów, ciągle mam marzenia...*

Stanisław Gerard Trefoń

W grudniu 2022 roku, po kilku tygodniach intensywnych prac przygotowawczych, Muzeum Miejskie w Żorach wzbogaciło swoje zbiory o 110 obrazów i grafik, pochodzących z niezwykle cennej kolekcji „Barwy Śląska”. Kolekcja ta stworzona została i konsekwentnie rozwijana przez ponad siedemdziesiąt lat przez Stanisława Gerarda Trefonia – pasjonata i kolekcjonera sztuki intuicyjnej, znanego z zaangażowania w promocję i ochronę dziedzictwa artystycznego regionu.

Pozyskane dzieła nie tylko znacząco wzbogaciły muzealną kolekcję, ale także otworzyły nowy etap w jej budowaniu i postrzeganiu. Dzięki tym obiektom kolekcja sztuki w Muzeum Miejskim w Żorach została poszerzona o prace twórców sztuki nieprofesjonalnej z terenu Górnego Śląska, którzy, mimo że nie są bezpośrednio związani z samymi Żorami, wnoszą do zbiorów wartość artystyczną i kulturową. Przy wyborze dzieł kierowano się nie tylko ich potencjałem artystycznym, ale także tematyką przedstawień, która w dużej mierze skupia się na ukazaniu codziennego życia na Górnym Śląsku. W obrazach i grafikach odnaleźć można charakterystyczne dla regionu motywy, takie jak familoki, tradycyjne gry i zabawy, sceny związane z górnictwem, a także obrzędy

doroczne oraz zwyczaje rodzinne, które są ważnym elementem śląskiej tożsamości.

Warto podkreślić, że kolekcję prac artystów nieprofesjonalnych uzupełniają wyjątkowe grafiki – drzeworyty autorstwa Pawła Stellera (1895–1974), wybitnego artysty, który był uczniem znanego grafika Władysława Skoczylasa. Dzięki temu

zestawieniu kolekcja zyskuje wielowymiarowy charakter, łącząc w sobie różne formy wyrazu artystycznego oraz perspektywy twórcze. Proces starannego doboru prac oraz ich wstępnego opisu powierzono dr Annie Fladze, która we współpracy z cenioną żorską artystką Ewą Rotter-Płóciennikową zadbała o to, aby wszystkie obiekty zostały należycie opracowane i przygotowane do włączenia do muzealnego inwentarza. Pozyskane od Stanisława Gerarda Trefonia obiekty zostały skatalogowane w inwentarzu sztuki Muzeum Miejskiego w Żorach pod numerami MŻo/S/214 – MŻo/S/323.

Naturalną konsekwencją pozyskania tak dużej, ciekawej i różnorodnej kolekcji było przygotowanie wystawy czasowej, która – zgodnie z życzeniem i marzeniem samego kolekcjonera – prezentowała Górny Śląsk i jego dziedzictwo kolejnym pokoleniom. Stworzenie scenariusza i realizację wystawy przewrotnie powierzono antropologowi kultury, co pozwoliło spojrzeć na temat kolekcji jako na zjawisko kulturowe – zakorzenione w kontekście społecznym, historycznym i symbolicznym. Po analizie dzieł kurator zdecydował się na wybór zaledwie 26 prac, a kluczowym motywem przewodnim, wokół którego zbudowano narrację wystawy, stał się temat barw i kolorów, a także emocji, jakie wywołują w odbiorcach. Zimno/Ciepło.

We wstępie folderu wystawy czytamy: *Barwy stanowią nieodłączny element sztuk plastycznych, pełniąc funkcję nie tylko estetyczną, lecz także głęboko symboliczną. Od najwcześniejszych dzieł malarskich po nowoczesne eksperymenty w dziedzinie sztuki współczesnej, kolory pełnią kluczową rolę w przekazywaniu emocji, wywoływaniu nastrojów i komunikowaniu z odbiorcą. Barwy w sztuce to język, który nieustannie przekracza granice słów, dotykając sfery uczuć i wyobraźni.*

W chłodnych odcieniach błękitu, fioleto i zieleni jest potężna siła oddziaływania. Głębokie błękity, w których tkwią mróz i mgły, przenoszą nas w odległe, zimowe pejzaże. Tam, gdzie zimno jawi się jako biały puch na gałęziach drzew, a każdy oddech staje się kryształową mgiełką...

Przygotowana wystawa nie tylko umożliwiła szerokiej publiczności spotkanie z wyjątkową kolekcją „Barwy Śląska”, ale stała się także przestrzenią do refleksji nad tym, czym są barwy w naszym codziennym doświadczeniu, jak kształtują one naszą percepcję otaczającego świata i jakie znaczenia przypisujemy im w różnych kontekstach kulturowych.

Tytuł wystawy: Zimno / Ciepło

Miejsce: Muzeum Miejskie w Żorach, ul. Muzealna 1/2

Czas ekspozycji: 7 marca – 14 kwietnia 2024 r.

Kurator: Jacek Struczyk

Scenariusz: Jacek Struczyk

Projekty graficzne: Anna Flaga

Teksty, redakcja: Jacek Struczyk, Joanna Cyganek

Promocja: Anna Flaga, Joanna Cyganek

Liczba obiektów: 26

Liczba zwiedzających: 808

Dzieci: 476

Dorośli: 332

- MŻo/S/217, Janusz Bartoszek, Śląsk zimą, 1999, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/218, Eryk Bem, Pejzaż zimowy, 1973, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/219, Jerzy Bernacki, Roraty, 1998, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/222, Stefan Brom, Po szychcie, 2 poł. XX w., obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/226, Józef Gajzler, Ranczo ferajny, 2002, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/228, Andrzej Górnik, Wesołe miasteczko, 2000, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/231, Werner Hajduk, Kartofle na Nikiszu, 2008, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/234, Andrzej Karpiński, Blaszak, 1998, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/235, Jan Kasperczyk, Wesołe miasteczko, 1971, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/236, Jerzy Kawczyk, W majowym słońcu, 2000, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/239, Rudolf Riedel, Kapela podwórkowa, 2006, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/240, Jerzy Koziołek, Jastrzębie Zdrój KWK Zofiówka, 1975, obraz akrylowy na płycie
- MŻo/S/253, Stanisław Łakomy, Sceny z życia Starego Alfreda, 2011, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/256, Henryk Major, Budowa Osiedla przy Kop. Nowy Wirek w Kochłowicach, 1977, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/264, Janina Motyka, Babski comber, 1990, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/288, Marian Rosik, Krobia i Kościół św. Mikołaja, 2000, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/291, Jerzy Sewina, Halembski bar Retro, 1980, obraz akrylowy na płótnie
- MŻo/S/293, Jerzy Skiba, Utopce nad stawem, 2017, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/294, Andrzej Sodowski, Stałe fragmenty gry, 2012, obraz olejny na desce
- MŻo/S/295, Andrzej Sodowski, Odpust, 2015, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/310, Stanisław Tomaszewski, Kościółek w Parku Kościuszki, 1986, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/311, Alicja Marcol, Orkiestra na Nikiszu, 2000, obraz olejny na desce
- MŻo/S/313, Andrzej Wróbel, Pejzaż wiejski, 1989, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/316, Florian Zając, Kolędnicy, 1988, obraz olejny na płycie
- MŻo/S/318, Florian Zając, Ulica w Dębie, 1996, obraz olejny na płótnie
- MŻo/S/322, Agnieszka Zalewska, Drzewa, 2008, obraz akrylowy na płótnie

Tomasz Górecki

ORCID 0000-0002-0011-6877

1.8. Miecz i pół orła

Historia i symbolika żorskiego herbu. Stan badań. Projekt badawczy, którego celem jest prześledzenie historii, rozwoju i symboliki najważniejszego z żorskich insygniów miejskich – herbu.

Poniższy tekst stanowi podsumowanie zarówno dotychczasowych ustaleń na ten temat w ostatnich 150 latach, jak i przedstawienie nowych faktów, które udało się zebrać autorowi. Zebrane informacje, jak i ikonografia, tutaj często jedynie sygnalizowane, zostaną szczegółowo omówione i pokazane w znacznie obszerniejszym opracowaniu, które, miejmy nadzieję, już niebawem zostanie wydane przez Muzeum Miejskie w Żorach.

Choć pierwsze opisy herbu Żor pojawiły się już w drugiej połowie XIX wieku [Saurma-Jeltsch 1870: 315, Weltzel 1888: 481, Hupp 1898: 102], to nie wiadomo, kiedy użyty został po raz pierwszy, wokół znaczenia jego części składowych pokutują zaś błędne interpretacje.

Herb miejski, jako charakterystyczny znak miejskiej wspólnoty samorządowej, skonstruowany został na wzór znaków terytorialnych i rodowych według określonych reguł heraldycznych. Zaczął się on rozwijać na ziemiach polskich wraz z upowszechnianiem prawa magdeburskiego w XIII wieku, na podstawie którego zaczęto wtedy lokować zarówno nowe miasta, jak i istniejące już grody [Przedpełski 1998: 22].

Żory zostały założone w 1272 roku przez Władysława, księcia Opola i Raciborza, jako jedno z kilkunastu miast, które powstały w ramach jego akcji lokacyjnej w czasie jego panowania w latach 1246–1283 [Dominiak 2010: 142]. Z tej przyczyny zwykło się określać w opisie herbu Żor, że złoty półorzeł na błękitnym polu znalazł się na nim właśnie dla upamiętnienia założyciela miasta. Z kolei miecz na polu czerwonym miał być albo symbolem obronności miasta, albo też być dowodem na wykonywanie w Żorach kary śmierci [Kaganiec 2008: 276]. Badania prowadzone od 2022 roku mają na celu weryfikację tez stawianych przez dotychczasowych badaczy żorskiego herbu oraz uzupełnienie zarysu jego dziejów o nowe fakty. Kolejnym elementem badań jest prześledzenie kolejnych zmian jego wizerunku oraz miejsc i sposobów jego użycia, i zebranie w związku z tym jak największej ilości ikonografii z wizerunkami herbu miasta.

Opis herbu Żor, przyjęty jako oficjalny wzór insygnium miejskiego, wygląda następująco: Na tarczy gotyckiej dwudzielnej w słup, w prawym polu piastowski górnośląski półorzeł w kolorze złotym na błękitnym tle, w lewym polu na tle o barwie czerwonej srebrny miecz ze złotą rękojeścią skierowany ostrzem w dół [Górecki, Solarski 2007: 17]. W heraldyce, taki opis nazywany *blazonem* [Przedpełski

Wizerunek złotego orła piastów górnośląskich znalazł się także w XIV-wiecznym flamandzkim herbarzu Wapenboek Gelre

1998: 113] pozwala na prawidłowe odczytanie herbu nawet bez oglądania jego wizerunku.

Badając historię herbu Żor, należy wyróżnić kilka aspektów: jakie wydarzenia wpłynęły na jego uformowanie, jak zmieniał się jego wizerunek, kiedy został formalnie opisany i w jaki sposób wizerunek herbu był wykorzystywany od początków jego istnienia aż po czasy współczesne.

Brak jest niestety zachowanych dokumentów źródłowych, które pozwalałyby jednoznacznie określić czas nadania herbu Żorom. Na Górnym Śląsku w kilku przypadkach opis herbu znalazł się bądź to w akcie lokacji, bądź też w specjalnym dyplomie herbowym. [Małachowska 2013: 39–40], jednak w przypadku Żor takie dokumenty nie zachowały się lub też nie zostały jeszcze odnalezione w archiwach.

W czasach nowożytnych opis żorskiego herbu, jednak bez zamieszczenia jego wizerunku i podania barw, jako pierwszy podał Friedrich Zimmermann w trzeciej części swego dzieła opisującego Śląsk, czyli „Beyträge zur Beschreibung von Schlesien” [Zimmermann 1784: 197].

Pierwsi historycy podejmujący w swych pracach kwestie herbu Żor byli zgodni w swych stwierdzeniach, że miasto otrzymało herb wraz z prawami miejskimi, z rąk księcia Władysława Opolskiego, a zatem w roku 1272 [Weltzel 1888: 481, Gumowski 1939: 318] (W istocie wtedy wydał jedynie decyzje o założeniu miasta. Właściwy akt lokacji, dziś zaginiony, powstał kilka lat później [Górecki 2024: 199]). Dowodem na to ma być właśnie owe połuorła Piastów górnośląskich, które znalazło się zresztą na herbach wielu miast tego regionu. Herbem z takim orłem książę Władysław się bowiem pieczętował [Wójcik 1999: 151]. Należy jednak zwrócić uwagę, że nie wszystkie z tych miast założone zostały przez Władysława Opolskiego, lecz również przez jego potomków. Warto także pamiętać o tym, że oficjalnie zgodę dla wszystkich śląskich stanów na użycie tego herbu wyraził dopiero ostatni książę z dynastii Piastów na tronie księstwa Opolskiego, Jan II Dobry, w roku 1531 [Górecki, Wieczorek 2008: 174]. Współczesna badaczka sfragistyki i heraldyki górnośląskiej, Małgorzata Kaganiec, omawiając herby miast podobne do żorskiego, stwierdza zatem bardziej ogólnie, że połuorły, które się na nich znajdują, wskazują, że założycielami tych miast byli książęta z górnośląskiej linii dynastii Piastów [Kaganiec 2007: 112, Małachowska 2013: 122].

Pierwsze wizerunki herbów średniowiecznych miast europejskich pojawiały się na ich pieczęciach, które przytwierdzano do wydawanych przez magistraty dokumentów. Tak było również na terenie

średniowiecznego Śląska. Najstarsze zachowane odciski pieczęci powinny zatem pozwolić na określenie ram czasowych, dzięki którym można by określić dokładniej, do którego konkretnie księcia dany herb nawiązuje. Zachowane odciski pieczęci z innych miast, np. z Gliwic na dokumencie z roku 1400 [Kawalec 2008:63],

pokazują, że orzeł Piastów górnośląskich przez miasta z tego terenu wykorzystywany był przynajmniej od przełomu XIV i XV wieku, wspomniany zaś wyżej przywilej ostatniego Piasta na tronie opolskim był zatem jedynie usankcjonowaniem długiej już tradycji.

W przypadku Żor najstarsza dokładnie opisana pieczęć pochodzi dopiero z połowy XVI wieku, z roku 1563 [Saurma-Jeltsch 1870: 315], zatem opierając się na niej, nie da się rozstrzygnąć, czy połuorzeł trafił do herbu w wyniku zgody księcia Władysława Opolskiego, jego bezpośredniego potomka, czy też dopiero w wyniku przywileju księcia opolskiego Jana II, a zatem dopiero po roku 1531. Istnieje jednak opis ewidentnie starszej pieczęci, której odciski zachowały się na istniejących jeszcze w XIX wieku dokumentach przechowywanych w żorskim magistracie. Augustyn Weltzel, opisując wizerunek herbu na pieczęci, stwierdza, że obok połuorła, w przeciwieństwie do nowszych zachowanych pieczęci, znajduje się na niej także tylko połowa miecza. Może to świadczyć o tym, że ta pieczęć powstała najprawdopodobniej w wieku XIV, gdyż wtedy „w herbach złożonych rygorystycznie przestrzegano podziału tworzących je godeł” [Kaganiec 2008: 276]. Istnienie takiej pieczęci wskazuje też na to, iż również w Żorach górnośląski orzeł odnosi się bezpośrednio do Władysława opolskiego, bądź do jego bezpośrednich potomków.

Z powodu braku najwcześniejszych pieczęci miejskich trudno jednak wyrokować o tym, kto nadał Żorom herb składający się zarówno z połuorła górnośląskiego, jak i miecza, oraz kiedy to nastąpiło. Godła w herbach z reguły pojawiały się z określonej przyczyny i miały konkretne znaczenie. Figura miecza w heraldyce może być symbolem dzielności w bitwie, miecz obnażony oznacza gotowość do walki, z kolei schowany w pochwie jest symbolem umiarkowania, szeroki katowski – uprawnienia sędownicze, władzę wykonywania wyroków. Miecz, zwłaszcza w polskiej heraldyce, może zastępować krzyż. Jest także atrybutem niektórych świętych [Dudziński 1997: 122].

Hipotez na temat konkretnego znaczenia miecza w żorskim herbie jest kilka: Według najstarszej, sformułowanej pod koniec lat sześćdziesiątych XX wieku, jest symbolem obronnych walorów miasta, które wszak były wspomniane już w dokumencie mówiącym o decyzji o jego założeniu [Laskowski

Pocztówka z żorskim herbem zwieńczonym tzw. *Corona Muralis*, druga połowa XIX w., sygn. Mżo/1250

Miecze katowskie nigdy nie występowały na żorskim herbie, wbrew opiniom niektórych historyków (Wikimedia Commons)

1973: 11]. Druga widzi w mieczu symbol sprawowania przez miasto władzy sądowniczej i to o uprawnieniach pozwalających na wykonywanie kary głównej. Dowodem na posiadanie takiego przywileju przez Żory miałyby być przystąpienie w 1384 roku do związku 22 miast w księstwie opolskim i ziemi wieluńskiej, które miały w ten sposób karać zbrojczy schwytych na drogach. [Cimała, Delowicz, Porwoł 1994: 37, Panic 2000, Kawalec 2007:275]. Najnowsza odnosi się do symboliki miecza jako atrybutu jednego z patronów kościoła parafialnego, czyli św. Jakuba [Małachowska 2013: 157], który właśnie mieczem miał zostać

ścięty. Byłaby to analogia do herbu Wodzisławia, gdzie, obok górnośląskiego połuorła, na drugim polu występuje róża, symbol Marii Panny, która jest patronką miejscowego kościoła parafialnego [Kawalec 2007: 254, Gumowski 1939: 302]. Nie przesądzając w tym miejscu o tym, która z hipotez jest najbardziej prawdopodobna (przyjdzie na to czas w całościowym opracowaniu), wspomnieć trzeba, że na potwierdzenie tezy, iż wizerunek miecza w herbie symbolizuje posiadanie przez miasto praw sądowniczych, należy przywoływać zupełnie inne wydarzenie i innego władcę. Żory nie brały bowiem udziału we wspomnianym związku 22 miast powstałym pod egidą Władysława Opolczyka w roku 1384 [Sperka 2006: 35], lecz owe prawa nabyły 11 lat wcześniej, w roku 1373, z rąk księcia opawsko-raciborskiego Jana I z dynastii Przemyślidów opawskich, podobnie zresztą, jak wszystkie inne miasta będące wtedy pod jego panowaniem [Pietrzyk 2008: 161]. Trzeba też zaznaczyć z całą stanowczością, iż żaden z istniejących wizerunków miecza w żorskim herbie nie przedstawia miecza katowskiego, który miałyby wprost symbolizować przywilej wymierzania sprawiedliwości, jak błędnie podała w swej pracy Małgorzata Kawalec [Kawalec 2008: 275] i powtórzył to za nią anonimowy wikipedysta [https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_Żor]. Stwierdzenie, czy w ogóle miecz katowski (o szerokiej płaskiej głowni zakończonyj zamiast ostrego ostrza półkoliście) był używany w europejskiej heraldyce miejskiej, wymagałoby przeprowadzenia dodatkowej kwerendy. Każdy wizerunek miecza w żorskim herbie, niezależnie od czasu powstania, przedstawia głownię zwężającą się w stronę spiczasto zakończonych ostrza.

Odrębną kwestią są barwy żorskiego herbu. Po raz pierwszy opisane zostały dopiero w herbarzu Saurmy-Jeltscha w 1870 roku [Saurma-Jeltsch 1870, 315], z dużym prawdopodobieństwem można jednak przypuszczać, iż przez stulecia, aż do początku XX wieku, nie ulegały one większym zmianom. Niebieskie i czerwone pola występują bardzo często w górnośląskich herbach miast, zresztą złoty orzeł na błękitnym tle, jako herb książąt opolskich pojawia się już w czternastowiecznym herbarzu Geldrii [Gelre 1370-1395, 52]. W planowanym opracowaniu znajdą się bardziej szczegółowe informacje na ten temat, m.in. omawiające heraldyczne znaczenie poszczególnych barw. Znajdą się w nim także bliższe informacje na temat dwóch odstępstw od takiego wizerunku

Wersja żorskiego herbu
wykorzystywana w latach 70. i 80. XX w.
(Herbarz żorski)

żorskiego herbu: Augustyn Weltzel w swej monografii o historii miasta opisuje bowiem kolor połuorła w herbie jako srebrny [Weltzel 1888: 481]. Z kolei po roku 1922 władze miasta oraz liczne organizacje społeczne przez przynajmniej kilkanaście lat posługiwały się herbem, w którym także połuorzeł był srebrny, barwy pól zostały zaś odwrócone [Górecki 2023: 16–17].

Głównym sposobem użycia herbu miasta (oprócz prezentacji jego wizerunku w ratuszu, ewentualnie na miejskich bramach), przez stulecia było wykorzystanie go na miejskich pieczęciach. Ich rodzaje, sposób użycia i wygląd w mniejszym lub większym stopniu opisywali zajmujący się tym tematem historycy i sfragiści: Hugo Saurma-Jeltsch, Augustyn Weltzel i Otto Hupp w wieku XIX, Marian Gumowski w czasach dwudziestolecia międzywojennego, w obecnym stuleciu zaś Małgorzata Kaganiec. Najstarsze żorskie pieczęcie szczegółowo omówiła Bożena Michałowska w swej pracy doktorskiej. Zebranie w jednym miejscu zarówno opisów, jak i przede wszystkim wizerunków tych pieczęci, powinno upowszechnić wśród czytelników wiedzę na temat żorskiej sfragistyki.

Przygotowywana praca omówi także kwestię rozwoju sposobów wykorzystania herbu, poczynając od roku 1855, kiedy pokazano go na śląskiej wystawie przemysłowej we Wrocławiu [Weltzel 1888: 481] (byłoby to zatem pierwsze użycie herbu w celach promocyjnych), umocowania prawnego: od 1936 roku używano herbu zatwierdzonego zarządzeniem ministra spraw wewnętrznych [Górecki 2023: 17] oraz zmian w wyglądzie jego kolejnych wizerunków. Na przełomie XIX i XX wieku pojawiły się wizerunki herbu z nałożoną trójbasztową koroną *muralis*. W heraldyce miejskiej oznacza ona miasto niższej rangi, liczące poniżej 10 tys. mieszkańców [Dudziński 1997: 25]. Nie było to zatem, jak podają autorzy albumu: „Żory światłem malowane” nawiązanie do obronnego charakteru miasta w średniowieczu [Delowicz, Herman, Kieczka i inni 2017: 30]. Swoją drogą na herbie sąsiedniego Rybnika także w tym czasie pojawiła się korona muralis, miasto to jednak nigdy murów obronnych nie posiadało [Kaganiec 2007: 186]. Z kolei w okresie PRL, z jednej strony w publikacjach ogólnopolskich można było zobaczyć herb Żor zobrazowany zgodnie z przedwojennymi wytycznymi MSW [Pazyra 1965: 472], w samym mieście zaś wzór ten prawie zupełnie zarzucono, w jego miejsce stosując mniej lub bardziej fantazyjne odwzorowania stylizowane na „barok” lub „średniowiecze” [Laskowski 1973: 1, Górecki, Solarski 2006: 10–13].

Opracowanie zakończone zostanie prześledzeniem najnowszej historii żorskiego herbu i innych insygniów miejskich, poczynając od ich oficjalnego ustanowienia w roku 1993, uchwałą Rady Miejskiej, aż po ostateczne zmiany ich rodzajów i wizerunków oraz ustalenia zasad ich używania i eksponowania w roku 2005. Zmian dokonano w celu zgodności z wytycznymi powołanej w roku 1999 Komisji Heraldycznej przy MSWiA [Burcek, Solarski 1993: 7, Górecki, Solarski 2006: 32–33].

Bibliografia

Źródła archiwalne

Koninklijke Bibliotheek België: *Heinenszoon Claes – Gelre: Wapenboek Gelre, 1370–1395*.

Źródła niepublikowane

Małachowska Bożena: *Pieczęcie miast księstw opolsko-raciborskiego i cieszyńskiego do roku 1740*. Praca doktorska. Katowice 2013, Repozytorium Uniwersytetu Śląskiego.

Źródła publikowane

(Autor NN), *Herbarz żorski*, Żory 1993.

Burcek Edward, Solarski Zbigniew: *Insygnia miejskie*, Żory 1993.

Cimała Bogdan, Delowicz Jan, Porwoł Paweł: *Żory, zarys dziejów. Wypisy*, Żory 1994.

Delowicz Jan, Herman Kazimierz, Kieczka Barbara i inni (red.): *Żory światłem malowane*, Żory 2017.

Dominiak Wojciech: *Ostatni władca Górnego Śląska*, Racibórz 2009.

Dudziński Paweł: *Alfabet heraldyczny*, Warszawa 1977.

Górecki Tomasz: *Jak wyglądał żorski herb w czasach II RP?*, w: Kaczmarek Ryszard: *Żory 1922–1945. W odrodzonej Polsce i podczas II wojny światowej*, Żory 2023.

Górecki Tomasz: *W imię Boże. Amen*, w: *Muzeum i muzealia 2023*, Żory 2024.

Górecki Tomasz, Solarski Zbigniew: *Insygnia miasta Żory*, Żory 2006.

Górecki Tomasz, Wieczorek Marcin: *Książęta Górnego Śląska. Wybór postaci*, Żory 2008.

Gumowski Marian: *Herby i pieczęcie miejscowości województwa śląskiego*, Katowice 1939.

Hupp Otto: *Die Wappen und Siegel der Deutschen Stadte, Flecken und Dorfer*, Frankfurt am Main 1898.

Kaganiec Małgorzata: *Herby miast województwa śląskiego*, Katowice 2007.

Laskowski Zygmunt: *Pamiątkowa księga miasta Żory*, Żory 1973.

Pazyra Stanisław (red.): *Miasta polskie w tysiącleciu*, Wrocław, Warszawa, Kraków 1965.

Pietrzyk Iwona: *Kancelaria i dokument Przemyślidów opawskich w XIV i początkach XV wieku*, Katowice 2008.

Przedpełski Andrzej: *Godło i barwa Polski samorządowej*, Warszawa 1998.

Saurma-Jeltsch Hugo: *Wappenbuch der Schlesiischen Stadte und Stadtel*, Berlin 1870.

Sperka Jerzy: *Otoczenie Władysława Opolczyka w latach 1370–1401*, Katowice 2006.

Weltzel Augustin: *Geschichte der Stadt Sohrau in Oberschlesien*, Sohrau 1888.

Wójcik Marek: *Dokumenty i kancelarie książąt opolsko-raciborskich do początków XIV wieku*, Wrocław 1999.

Zimmermann Friedrich: *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*. Brieg 1784.

Źródła internetowe

https://pl.wikipedia.org/wiki/Herb_Żor, dostęp 09.02.2025.

Katarzyna Podyma

główny inwentaryzator Muzeum Miejskie w Żorach

1.9. Biennale Sztuki 2024. Sztuka i antropologia. Relacja¹

Każde biennale weneckie jest wyjątkowe. Impreza organizowana przez Fondazione La Biennale di Venezia² za każdym razem elektryzuje wszystkie środowiska artystyczne. Architektura i sztuka³ przenikają się i zamieniają miejscami, otwierając to niezwykle miasto na nowe doznania artystyczne. Wenecja przeobraża się w tym czasie w najważniejsze miejsce na mapie kulturalnej świata. To tutaj można poczuć puls sztuki, która jest specyficznym medium, bardzo wrażliwym na potrzeby człowieka.

Co dwa lata Wenecja przyciąga do siebie nie tylko rzesze turystów, ale przede wszystkim tych, którzy liczą się w świecie sztuki, którzy w nim funkcjonują oraz tych, którzy go studiują. W tym czasie to włoskie miasto staje się mozaiką kulturową świata pokazującą jak w soczewce naszą różnorodność. Nigdy jednak nie stała się ona przedmiotem wystawienniczego zainteresowania. Biennale 2024 zmieniło tę sytuację. Jego temat przewodni: *Stranieri Ovunque – Foreigners Everywhere* odwrócił nasze myślenie o obcości, przekierował je na tory etniczności, kulturowe marginesy oraz myślenie o wyobcowywaniu i inności. W takim miejscu jak Wenecjam wybrzmiał on jeszcze bardziej. Miasto na „skrzyżowaniu dróg świata”, tętniące życiem ludzi migrujących – podróżujących, handlujących, podążających za wiedzą czy żądzą przygody – pokazało wielowymiarowy i dynamicznie zmieniający się obraz obcego, z nutą historycznego zastanowienia. Wykreowane wyobrażenie stało się zaangażowanym głosem w dyskusji o tym kim jesteśmy.

Ubiegłoroczne Biennale było wyjątkowe również z uwagi na fakt przewartościowania kwestii uczestnictwa. Wydarzenie, które do tej pory było otwarte dla wąskiego grona artystycznego parnasu – współczesnych artystów przede wszystkim europejskich, otwarło się na tych, którzy nie mieli do tej pory szansy na tak spektakularną prezentację. Rdzenni artyści w sposób symboliczny zaznaczyli swoją obecność poprzez monumentalny mural na fasadzie budynku Pawilonu Centralnego w Giardini, który namalował kolektyw Mahku z Brazylii.

¹ Autorka z racji uczestnictwa w międzynarodowym projekcie: *Transcultural Perspectives in Art and Art Education* otrzymała akredytację jako kuratorka na przedpremierowy pokaz, który odbył się trzy dni przed oficjalnym otwarciem Biennale. Projekt: *Transcultural Perspectives in Art and Art Education* TPAAE otrzymał finansowanie ze środków Unii Europejskiej, w ramach programu badawczo-innowacyjnego Horyzont 2020, program Marie Skłodowska-Curie, umowa grantowa nr 872718.

² Biennale sztuki w Wenecji organizowane jest co dwa lata od roku 1895.

³ Naprzemiennie organizowane są biennale sztuki i biennale architektury. To ostatnie od roku 1980.

Mural kolektywu Maiku z Brazylii, zdobiący Pawilon Centralny w Giardini
fot. K. Podyma

Uznając jako zasadę przewodnią kryterium obcości, Biennale Arte 2024 faworyzowało artystów, którzy nigdy nie brali udziału w międzynarodowej wystawie, chociaż wielu z nich mogło być prezentowanych w pawilonie narodowym, wydarzeniu towarzyszącym lub w poprzedniej edycji międzynarodowej wystawy. Pomimo wszystkich zabiegów mających otworzyć „wenecką galerię” na międzynarodowy, światowy dyskurs, odnosiło się wrażenie, że XIX-wieczne ramy w dalszym ciągu porządkują przestrzeń wystawienniczą. Każdy odbiorca ubiegłorocznej edycji musi zgodzić się z Alicją Klimczak-Dobrzaniecką, która pisze w artykule-relacji:

I trudno jest mi pozbyć się wrażenia, że te państwa, które mają swoje pawilony w ogrodach weneckich (Giardini), są wciąż uprzywilejowane, ponieważ „są u siebie”, podczas gdy inne kraje muszą tułać się po mieście czy lagunie w wynajętych przestrzeniach. Żeby było jasne – często obłądnych, których odkrywanie jest samo w sobie większą frajdą niż robienie rundy znaną drogą po Giardini. Ale faktem jest, że nie każdy bierze udział w tym wydarzeniu na równych zasadach⁴.

Motyw obcego – cudzoziemcy, który nigdzie nie czuje się u siebie, miał zwrócić uwagę na kryzys migracyjny, wciągnąć w dyskusję o dekolonizacji oraz o wpływie globalizacji na mozaikę kulturową współczesnego świata.

60. Międzynarodowa Wystawa Sztuki otwarta była dla publiczności od 20 kwietnia do 24 listopada 2024 r. w Giardini i Arsenale. Kuratorem przedsięwzięcia był Adriano Pedrosa, dyrektor artystyczny Muzeum Sztuki w São Paulo⁵. Jego pozaeuropejska perspektywa była dostrzegalna w wyborze tematu, ale przede wszystkim w wizji wystawy, która prezentowana była w Pawilonie Centralnym (Giardini) i w Arsenale. Ekspozycja podzielona została na dwie sekcje: *Nucleo Contemporaneo* i *Nucleo Storico*, z których pierwsza odnosiła się do związków między praktykami artystycznymi a aktywizmem, druga zaś do pojęcia globalnego modernizmu poprzez spekulatywne ćwiczenie kuratorskie, które miało na celu kwestionowanie jego granic i definicji zwłaszcza w kontekście sztuki Globalnego Południa.

4 A. Klimczak-Dobrzaniecka, *Wenecja jest mężczyzną. Relacja z Biennale Sztuki*, „Format”, <https://format.asp.wroc.pl/index.php/2024/06/21/4004/>, dostęp: 18.03.2025.

5 Niedawno został laureatem nagrody Audrey Irmis Award for Curatorial Excellence za rok 2023, przyznanej mu przez Centrum Studiów Kuratorskich w Bard College w Nowym Jorku, <https://ccs.bard.edu/events/518-2023-audrey-irmis-award-for-curatorial-excellence-gala-dinner>, dostęp: 18.03.2025.

Instalacja kolektywu Claire Fontaine *Foreigners Everywhere*, Arsenal
fot. K. Podyma

Jak pisał A. Pedrosa:

Wszyscy jesteśmy aż za dobrze zaznajomieni z historią modernizmu w Euro Ameryce, jednak modernizmy na Globalnym Południu pozostają w dużej mierze nieznane. [...]. Sam europejski modernizm podróżował daleko poza Europę przez cały XX wiek, często przeplatając się z kolonializmem, a wielu artystów z Globalnego Południa podróżowało do Europy, aby się z nim zetknąć [...]⁶.

W wystawie wzięło udział 331 artystów i kolektywów z 80 krajów, którzy są imigrantami, uciekinierami lub cudzoziemcami w miejscach, gdzie żyją i tworzą. A. Pedrosa w poszukiwaniu takich twórców odbył niemal roczną podróż, odwiedzając m.in. Chile, Indonezję, Malesję i Kolumbię.

Stranieri Ovunque – Foreigners Everywhere, tytuł 60. Międzynarodowej Wystawy Sztuki La Biennale di Venezia, został zaczerpnięty z serii prac kolektywu Claire Fontaine, z roku 2004. Prace te to neonowe rzeźby w różnych kolorach, które w różnych językach oddają zwrot: „Foreigners Everywhere”.

Fraza ta zaczerpnięta została od nazwy kolektywu z Turynu, który walczył z rasizmem i ksenofobią we Włoszech na początku XXI wieku. W istocie, wszyscy jesteśmy cudzoziemcami, jesteśmy obcy, jesteśmy inni. Znaczenie tych słów wykracza daleko poza ramy wyznaczone geografią, dotyka relacji pomiędzy ludźmi oraz z samym sobą.

W ogłoszonym manifestie programowym kurator jubileuszowego 60. Biennale Adriano Pedrosa pisał:

Za tym hasłem stoi świat pełen licznych kryzysów dotyczących przemieszczania się i istnienia ludzi pomiędzy krajami, narodami, terytoriami i granicami, odzwierciedlających niebezpieczeństwa i pułapki związane z językiem i pochodzeniem etnicznym, wyrażających różnice i dysproporcje uwarunkowane tożsamością, narodowością, rasą, płcią, seksualnością, bogactwem i wolnością. W tym krajobrazie wyrażenie „Obcokrajowcy są wszędzie” ma przynajmniej podwójne znaczenie. Po pierwsze, że dokądkolwiek pójdziesz i gdziekolwiek będziesz, zawsze spotkasz obcokrajowców – oni/my są/jesteśmy wszędzie. Po drugie, że niezależnie od tego, gdzie się znajdziesz, zawsze jesteś naprawdę i w głębi duszy obcokrajowcem.

6 Wypowiedzi A. Pedrosy zamieszczone na oficjalnej stronie Biennale, <https://www.labiennale.org/en/art/2024/60-esposizione>, dostęp: 17.02.2025.

Jedna z prac Joseci Mokahesi z ludu Yanomami⁷, Giardini
fot. K. Podyma

W Pawilonie Centralnym rozplanowano trzy sekcje *Nucleo Storico*: jedna z nich nosiła nazwę *Portrety*, druga *Abstrakcje*, trzecia z kolei została poświęcona światowej diasporze artystycznej Włoch w XX wieku.

W ramach sekcji *Portrety* zaprezentowano prace 112 artystów, głównie obrazy, ale także prace na papierze i rzeźby z lat 1905–1990. Temat postaci ludzkiej był eksplorowany na różnorodne sposoby przez artystów z Globalnego Południa, którzy zastanawiali się nad kryzysem reprezentacji, tak charakterystycznym dla sztuki XX wieku. Artyści ci mimo kontaktu z europejskim modernizmem poprzez podróże, studia czy literaturę, wnosili do swoich prac osobiste i wyraziste refleksje. Sekcja poświęcona *Abstrakcjom* prezentowała dzieła 37 artystów. Większość z nich została pokazana razem po raz pierwszy, co pozwoliło na odkrycie nieoczekiwanych połączeń i paraleli wykraczających poza proste kategorie zaproponowane przez kuratora. Wśród prac znalazły się również dzieła artystów z Singapuru i Korei, ponieważ w omawianym okresie ich kraje zaliczano do tzw. Trzeciego Świata.

Trzecia sekcja została poświęcona włoskiej diasporze artystycznej XX wieku. Prezentowała twórczość włoskich artystów, którzy wyemigrowali za granicę, rozwijając kariery w Afryce, Azji, Ameryce Łacińskiej, innych częściach Europy i Stanach Zjednoczonych. Twórcy ci, zakorzenieni w lokalnych kulturach, często odgrywali znaczącą rolę w rozwoju modernizmu poza Włochami. W sali tej zaprezentowano prace 40 artystów pierwszego lub drugiego pokolenia włoskich emigrantów, wykorzystując szklany system ekspozycyjny zaprojektowany przez Linę Bo Bardi – włoską architektkę, która osiedliła się w Brazylii i pośmiertnie otrzymała Specjalnego Złotego Lwa *Biennale Architettura 2021* za całokształt twórczości.

Kurator zwrócił uwagę na dwa odrębne, lecz powiązane elementy, które naturalnie wyłoniły się podczas przygotowań i stały się motywami przewodnimi całej międzynarodowej wystawy. Pierwszym z nich były tkaniny badane przez licznych artystów w różnorodny sposób, zarówno przez kluczowe postaci historyczne w *Nucleo Storico*, jak i współczesnych twórców w *Nucleo Contemporaneo*.

⁷ Artysta poświęcił się rysowaniu postaci, scen i krajobrazów ze świata swojego ludu. Najczęściej przedstawiają one mity i pieśni szamańskie, a także momenty z codziennego życia, którym towarzyszą opisy-tytuły w języku Yanomami, które pełnią funkcję wyjaśniającą; <https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo/joseca-mokahesi-yanomami>, dostęp: 22.02.2025.

Elvira Espejo *Przedzenie i pamięć* – praca inspirowana edukacją społeczności andyjskich, Pawilon Chile, Giardini
fot. K. Podyma

Prace te wyrażały zainteresowanie rzemiosłem, tradycją i technikami rękodzielniczymi, które często postrzegano jako obce czy osobliwe w szerszym kontekście sztuk pięknych. Odwołania do tradycyjnych technik pojawiały się również w ekspozycjach pawilonów narodowych. Drugim motywem byli spokrewnieni ze sobą artyści, często pochodzenia rdzennego. Tradycja odgrywała tu istotną rolę poprzez międzypokoleniowe przekazywanie wiedzy i praktyk artystycznych.

Wystawa obejmowała również 86 narodowych uczestnictw w historycznych pawilonach w Giardini, Arsenale i centrum Wenecji. Po raz pierwszy w Biennale Sztuki wzięły udział cztery kraje: Republika Beninu, Etiopia, Zjednoczona Republika Tanzanii oraz Demokratyczna Republika Timoru Wschodniego. Nikaragua, Republika Panamy i Senegal zadebiutowały z własnymi pawilonami.

W Pawilonie Polskim zaprezentowana została ekspozycja ukraińskiego kolektywu Open Group, w którego skład weszli Yuriy Biley, Pavlo Kovach i Anton Varga. Kolektyw Open Group powstał w 2012 roku we Lwowie. Od momentu utworzenia ma otwarty charakter, ponieważ artyści zapraszają innych artystów i artystki, aby działali z nimi przy różnorodnych projektach artystycznych w ramach kolektywnej współpracy. Zaprezentowana podczas Biennale audiowizualna instalacja wideo: *Powtarzajcie za mną II* stanowiła zbiorowy portret świadków wojny trwającej w Ukrainie. Materiały powstały w 2022 i 2024 roku. Wojna została opisana przez artystów za pomocą dźwięków, jakie zapamiętali uchodźcy wojenni.

Artyści wykorzystują tutaj formułę karaoke. W tym wypadku akompaniamentem nie są jednak znane przeboje, lecz wystrzały, kanonady, wycie i wybuchy, a tekstem – opisy śmiercionośnej broni. Tak brzmi ścieżka dźwiękowa wojny. Zestawienie ze sobą prac z 2022 i 2024 roku pokazuje drastyczną ciągłość pamięci, a także zmiany technologiczne⁸.

Odbiorcy wystawy, powtarzając dźwięki na zaproszenie autorów, mogli w sposób symboliczny zaznaczyć swoją obecność i solidarność. Pawilony Polski i Ukrainy jako jedyne zwracały uwagę na obecność wojny w Europie, której echa do ogrodów Giardini nie dotarły. Nie było też powodu, aby

8 Tekst zamieszczony na oficjalnej stronie Pawilonu Polskiego w Wenecji, <https://labiennale.art.pl/wystawy/powtarzajcie-za-mna-ii/>, dostęp: 3.03.2025.

Pawilon Polski, wystawa *Repeat after me*, Giardini
fot. K. Podyma

się do nich odnosić, ponieważ wojna stała się zbyt polityczna. W kontekście zaangażowania społecznego Biennale odnoszenie się do niej nie było konieczne i wskazane.

Nie był to jedyny akcent polski, ponieważ na liście 30 projektów, które wybrał A. Pedrosa w charakterze wydarzeń towarzyszących Biennale znalazły się również nazwiska polskich artystów. Fundacja rodziny Staraków i kuratorka Anna Muszyńska zaprezentowały wystawę: *Andrzej Wróblewski (1927–1957). W pierwszej osobie*. Natomiast Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso – FABA z Madrytu, założona przez wnuka Picassa, Bernarda, pokazała weneckiej publiczności prace Ewy Juszkiewicz⁹.

Codzienne wędrówki szlakiem weneckiego Biennale trudno by nazwać metodycznym zwiedzaniem, raczej była to chaotyczna pogoń za obrazem, dźwiękiem ukierunkowywana brakiem kolejek.

⁹ A. Burchacki, 60. *Biennale w Wenecji: Obcokrajowcy są wszędzie*, „Vogue Polska”, <https://www.vogue.pl/a/co-bedzie-mozna-zobaczyc-w-wenecji-na-biennale-2024>, dostęp: 25.02.2025.

Guerreiro do Divino Amor *Superfictional World Atlas*, Pawilon Szwajcarii
fot. K. Podyma

Te ostatnie wyznaczały na mapie miasta miejsca szczególnego zainteresowania odbiorców. Jakże zaskoczył więc Pawilon Szwajcarii w Giardini, do którego można było dostać się bez dłuższej kontemplacji, ale za to, jeżeli raz się już weszło, trudno było to miejsce opuścić. Dla wszystkich, którzy lubią głębokie metafory osadzone w kulturze, żonglowanie ikonograficznymi cytatami, wreszcie estetyzującą przygodę z technologią, pawilon ten był rajem bynajmniej nie utraconym.

Wystawa: *Super Superior Civilizations* przedstawiała szósty i siódmy rozdział monumentalnej sagi Guerreiro do Divino Amor¹⁰: *Superfictional World Atlas: The Miracle of Helvetia and Roma Talismano*. Był to fragment ogólnoswiatowego projektu kartograficznego, alegorycznego w swej naturze i potencjalnie nieskończonego w swym zakresie, któremu artysta poświęca się od prawie dwóch dekad. Poprzez swoje studia i badania w dziedzinie architektury eksperymentalnej, Guerreiro do Divino Amor kwestionuje związek między przestrzenią miejską a zbiorową wyobraźnią, między architekturą a ideologią oraz między propagandą polityczną a tożsamością narodową. Wystawa była jak surrealistyczny teatr inspirowany pracami René Magritte'a, grany w antykizującej rzeźbiarsko-architektonicznej scenografii. Elementy wideo nadawały jej zaś nierzeczywistego, wręcz kosmicznego wymiaru filmów Stanley'a Kubricka.

Przechadzając się ścieżkami Giardini, nie można było pominąć Pawilonu Stanów Zjednoczonych Jeffreya Gibsona skąpanego w nadmiarze kolorów i znaków tradycji. Pozwoliły one wprowadzić historię do istotnego współczesnego kontekstu, pozbawiając ją jednocześnie patriotycznego patosu i poprawności politycznej. Na kolumnie przed pawilonem mógł bowiem stanąć każdy.

Jeffrey Gibson to pierwszy rdzenny artysta amerykański, który reprezentował USA z wystawą indywidualną. Na wystawę: *The space in which to place me* składało się kilkanaście obrazów, rzeźb, flag oraz dwa murale i jedna instalacja wideo. Wszystko pulsowało kolorami, mieniło się w oczach i przyciągało odbiorców radosną beztroską i brakiem jakichkolwiek hamulców

¹⁰ Szwajcarski artysta mieszkający na co dzień w Brazylii.

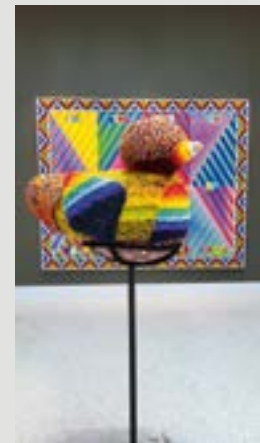
Guerreiro do Divino Amor: *Superfictional World Atlas*, Pawilon Szwajcarii
fot. K. Podyma

Pawilon Stanów Zjednoczonych, Giardini
fot. K. Podyma

Instalacje Jeffrey'a Gibsona, Pawilon Stanów
Zjednoczonych, Giardini, fot. K. Podyma

kulturowych. Współczesna narracja nadała zupełnie nowe znaczenia historycznej tradycji i podniosła ją do rangi sztuki ponad podziałami.

J. Gibson, pochodzący z plemienia Cherokee, czerpie ze swojego dziedzictwa, ale także remiksuje je w radykalny sposób, zestawiając elementy dekoracyjne z przysłowiami Dakotów, piosenkami Niny Simon oraz fragmentami dokumentów ustawodawczych¹¹. Efekt tego wszystkiego jest brawurowy i buntowniczy zarazem, niepokojący i pełen sprzeciwu.

Złotego Lwa za najlepszy pawilon narodowy otrzymał Archie Moore za wystawę: *Kith and Kin* w Pawilonie Australii. Po raz pierwszy główna i najważniejsza nagroda weneckiego Biennale trafiła w ręce artysty reprezentującego mniejszość etniczną Aborygenów. Dzieło Moore'a składa się z monumentalnego drzewa genealogicznego Pierwszych Narodów, które artysta miesiącami rysował kredą. W ten sposób wypełnił czarne ściany pomieszczenia 65 tysiącami lat historii ludzkości. Wejście w przestrzeń wystawy było przeżyciem wręcz magicznym, porównywalnym

¹¹ Andy Battaglia, Inside Jeffrey Gibson's US Pavilion at the Venice Biennale, Where Color Brings History to Life, https://www.art-news.com/gallery/art-news/photos/jeffrey-gibson-us-pavilion-venice-biennale-1234703205/img_7973/, dostęp: 19.03.2025.

Archie Moore *Kith and Kin*, Pawilon Australii
fot. K. Podyma

do doświadczeń, jakie odczuwa się, będąc w paleolitycznych grotach Lascaux czy Altamirra. Tyle tylko, że historia została opowiedziana innym językiem. Kontrast pomiędzy wyobrażeniem europejskiego odbiorcy na temat historii Aborygenów i jej zeuropeizowanym przedstawieniem rodem z powieści Kafki był uderzający. Wystawa pokazała, jak skomplikowany i pogmatwany jest świat ludzi, a jednak uporządkowany i połączony sieciami powiązań.

Nagroda dla najlepszego uczestnika międzynarodowej wystawy powędrowała do nowozelandzkiego kolektywu Mataaho Collective, składającego się z maoryskich artystek Bridget Reweti, Ereny Baker, Sarah Hudson i Terri Te Tau. Artystki od dekady wspólnie pracują nad wielkoskalowymi instalacjami z włókien, zagłębiając się w złożoności życia i systemów wiedzy Maorysów. Termin *takapau* oznacza drobno tkaną matę, tradycyjnie używaną podczas różnych ceremonii, również podczas porodu. *Takapau* oznacza moment narodzin, symbolizując przejście między światłem a ciemnością. Zaprezentowana instalacja została wykonana z pasów mocujących, służących kiedyś jako zabezpieczenie ładunków. To był bardzo świadomy wybór, który miał również na celu podkreślenie znaczenia funkcji wszystkich pracowników zaangażowanych w transport, o których nikt nie wie i nie pamięta. Instalację: *Takapau* można było oglądać z wielu stron. Z każdej odsłaniała na tkanych wzorach swoją skomplikowaną konstrukcję dzięki wzajemnemu oddziaływaniu światła i cienia, oferując wielozmysłowe doświadczenie. Doświadczenie tym bardziej ciekawe, że wymagało spojrzenia ponad tłum ludzi.

Podczas tegorocznej edycji wręczono także Złote Lwy za całokształt twórczości – otrzymały je Anna Maria Maiolino, brazylijska artystka urodzona we Włoszech, oraz turecka artystka Nil Yalter. Ceremonia wręczenia nagród odbyła się 20 kwietnia w Ca' Giustinian – siedzibie La Biennale di Venezia. Srebrnego Lwa (Promising Young Artist in the International Exhibition) otrzymała 39-letnia Karimah Ashadu – brytyjska artystka nigeryjskiego pochodzenia.

Powyżej: Instalacja kolektywu Mataaho *Takapau*, Arsenał
 Poniżej: Odbiorcy instalacji kolektywu Mataaho *Takapau*, Arsenał
 fot. K. Podyma

W Giardini leżała w trawie figura Krzysztofa Kolumba – zrzucona z piedestału, zniszczona, w kawałkach, pokryta roślinnością. Łatwo można było ją przeoczyć. Jej autorem był Iván Argote, Kolumbijczyk na co dzień mieszkający we Francji. W Arsenale można zaś było zobaczyć jego film – *Paseo*, w którym rzeźba stojąca na co dzień na placu w Madrycie, wyjeżdża z miasta na ciężarówce. Oba elementy artystycznej wypowiedzi w sposób bezpośredni, choć zdecydowanie fikcyjny, odnosiły się do dekolonizacyjnego dyskursu. Był to wymowny gest dla wszystkich odbiorców weneckiego „karnawału sztuki” przyzwyczajonych do europocentrycznego sposobu postrzegania

Instalacja Ivána Argote *Descanso*, Giardini, fot. K. Podyma

historii. Dekolonizacja to nie tylko zwroty dzieł sztuki i przeproszanie za grabież i przywłaszczanie dziedzictwa, to przede wszystkim zmiana perspektywy postrzegania i oceniania rzeczywistości. Czy minione Biennale zmieniło coś w tej kwestii? Być może, choć na efekty przyjdzie jeszcze długo poczekać. Sztuka swoją wrażliwością przeczuwa zmiany, szkicuje ich charakter i poddaje pod zastanowienie, co to znaczy „jestem obcy”.

W pewnym sensie symbolem powyższych rozważań jest historia żyrafy Lenki, która stała się główną bohaterką instalacji w Pawilonie Czech i Słowacji. Złapana w Kenii, po przewiezieniu do Europy w latach pięćdziesiątych XX wieku, trafiła do praskiego zoo. W niewoli przeżyła tylko dwa lata, a po śmierci jej ciało trafiło do Muzeum Narodowego w Pradze i było eksponowane jako muzealny artefakt do 2000 roku. Historia Lenki stała się hiperbolą postkolonialnych praktyk, które sami tworzymy bądź których jesteśmy świadkami. Nie wiedzieć dlaczego przypominała mi się kwestia jednego z bohaterów filmowych, którą kiedyś usłyszałam: *zamknięci w więzieniach umierają, bo nie wyobrażają sobie, że kiedyś będą wolni*.

Bibliografia

Klimczak-Dobrzaniecka A., *Wenecja jest mężczyzną. Relacja z Biennale Sztuki*, „Format”, <https://format.asp.wroc.pl/index.php/2024/06/21/4004/>, dostęp: 18.03.2025.

Battaglia A., *Inside Jeffrey Gibson's US Pavilion at the Venice Biennale, Where Color Brings History to Life*, https://www.artnews.com/gallery/art-news/photos/jeffrey-gibson-us-pavilion-venice-biennale-1234703205/img_7973/, dostęp: 19.03.2025.

<https://www.labiennale.org/en/art/2024/60-esposizione>, dostęp: 17.02.2025.

<https://www.labiennale.org/en/art/2024/nucleo-contemporaneo/joseca-mokahesi-yanomami>, dostęp: 22.02.2025.

<https://labiennale.art.pl/wystawy/powtarzajcie-za-mna-ii/>, dostęp: 3.03.2025.

<https://ccs.bard.edu/events/518-2023-audrey-irmas-award-for-curatorial-excellence-gala-dinner>, dostęp: 18.03.2025.

Instalacja Bouchry Khalil *Foreigners Everywhere*, Arsenal
fot. K. Podyma

Eva Koťátková *The heart of a giraffe in captivity is twelve kilos lighter*, Pawilon Czech i Słowacji, Giardini
fot. K. Podyma

2. BADANIA NAUKOWE

Damian Halmer

2.1. Carla Beniamina Feyerabenda relacja z wizyty w Żorach w 1798 roku

Okres przełomu XVIII i XIX wieku, pierwszych dekad historii Żor pod panowaniem pruskich Hohenzollernów i czasów protoindustrializacji, wciąż pozostaje słabo zbadany. Choć z tego czasu zachowało się więcej źródeł niż z epoki średniowiecza, nie przełożyło się to na większe zainteresowanie historyków – wręcz przeciwnie. Dla odtwarzania wydarzeń oraz wyglądu miasta w tamtym czasie wciąż kluczową rolę odgrywa monumentalna monografia autorstwa Augustyna Weltzla¹. Dopiero w 2013 roku ukazało się obszerne opracowanie Ryszarda Kaczmarka i Jakuba Grudniewskiego, które

¹ A. Weltzel, *Geschichte der Stadt Sohrau in Oberschlesien. Aus Urkunden und amtlichen Actenstücken bearbeitet*, Sohrau 1888. Informacje odnoszące się do tej publikacji będziemy podawać w odniesieniu do wydania w j. polskim: Tenże, *Historia miasta Żory na Górnym Śląsku. Z dokumentów i akt urzędowych*, Żory 1997.

Weduta Żor z czasów C.B. Feyerabenda

znacząco uzupełniło naszą wiedzę i stan badań². Bardzo ważnym opracowaniem jest również artykuł Rafała Obetkona opublikowany w 2020 roku³.

Opisywane czasy to przede wszystkim wiek między dwoma wielkimi pożarami miasta. W dniu 11 maja 1702 roku wybuchł pamiętny pożar, który strawił niemal wszystkie zabudowania w obrębie żorskiego rynku, uszkodzeniu uległ również kościół parafialny i wiele innych budynków⁴. Miasto odbudowano⁵, ale 15 sierpnia 1807 roku ponownie pożary objęły drewnianą zabudowę miasta, sięgając tym razem aż po Dolne Przedmieście. Spaleniu lub uszkodzeniu uległo ponad 150 domów. Po tym pożarze miasto ponownie odbudowano, tym razem jednak już jako murowane – aby nie dopuścić do kolejnych pożarów tej skali Kamara Wrocławska zakazała budowy w Żorach domów drewnianych⁶, co z jednej strony faktycznie pozwoliło uniknąć kolejnych katastrof, a z drugiej przyczyniło się do wyraźnej zmiany w wyglądzie miasta, w tym rozebrania murów miejskich, z których cegły częściowo wykorzystano jako budulec dla wznoszonych po pożarze domów⁷.

Jak zatem wyglądały Żory między jednym a drugim wielkim pożarem? Na to pytanie odpowiedzieć dosyć trudno, bowiem dysponujemy w tym zakresie nielicznymi źródłami opisowymi. Wyjątkiem o kolosalnym dla nas znaczeniu jest panorama oraz rysunek żorskiego kościoła Św. Św. Apostołów Filipa i Jakuba sporządzone przez Friedricha Bernharda Wernhera w trakcie jego wędrówki po Górnym Śląsku w połowie XVIII wieku. Wraz z rysunkami autor umieścił także skrótowy opis miasta, zawierając w nim najważniejsze informacje⁸. Nieco bardziej rozbudowany, lecz skupiony na detalach administracyjnych opis został sporządzony w 1784 przez Friedricha Alberta Zimmermanna⁹.

Rękopis Wernhera i opisanie Zimmermanna stanowią najważniejsze źródła do poznania wyglądu XVIII-wiecznych Żor. Na tej podstawie dokonano większości opisów dawnej, drewnianej zabudowy miasta. Fragment jednego z nich, autorstwa Władysława Glińskiego i Józefa Krysztafkiewicza, warto w tym miejscu przywołać:

Aż do początku XIX wieku przeważała w mieście gotycka architektura drewniana. Wzdłuż rynkowych ulic ciągnęły się drewniane podcienia słupowe, względnie pułapowe z krytymi

² R. Kaczmarek, J. Grudniewski, *Żory w dobie panowania Hohenzollernów. 1742–1918/1919*, Żory 2013.

³ R. Obetkon, *Przestrzeń społeczna miast górnośląskich w XVIII i pierwszej połowie XIX wieku na przykładzie Gliwic i Żor, „Miasta i miasteczka wschodniej części Galicji pod koniec XVIII wieku”, t. 7: Miasta na pograniczach – konteksty i odniesienia*, Kraków-Lwów 2020.

⁴ Szerzej na ten temat w: A. Weltzel, *Historia miasta Żory...*, s. 92.

⁵ Według katastru karolińskiego w 1724 w Żorach było 77 nieodbudowanych po pożarach domów. Puste parcele po zniszczonych w pożarze domach były widoczne do końca XVIII wieku – za R. Obetkon, *Przestrzeń społeczna...*, s. 83, 86.

⁶ Pierwsze instrukcje przeciwpożarowe w tym zakresie zostały wydane jeszcze w 1765 roku, lecz właściciele domów prywatnych nie stosowali się do tych postanowień – zob. R. Kaczmarek, J. Grudniewski, *Żory w dobie...*, s. 44–46.

⁷ A. Weltzel, *Historia miasta Żory...*, s. 136–138, 147. Zob. także: R. Kaczmarek, J. Grudniewski, *Żory w dobie...*

⁸ F.B. Wernher, *Silesia in Compendio seu Topographia das ist Praesentatio und Beschreibung des Herzogthums Schlesiens, Pars I*. Zob. także: P. Chrobak, P. Szymkowicz, *Friedrich Bernhard Werner – twórca widoków Śląska*, [w:] *Sławne postacie pogranicza polsko-czeskiego Euroregionu Pradziad – wspólne dziedzictwo historyczne*, Nysa 2007, s. 181–183.

⁹ F.A. Zimmermann, *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien, Bd. 3, Oppelnscher Kreis*, Brieg 1784, s. 194–195.

sklepieniami. Zachowana urbanistyka średniowiecznego Rynku, drewniany kościół Wniebowzięcia NMP, szpitalna kaplica św. Mikołaja, wąskie ulice z zabytkowymi domami drewnianej architektury – wraz z akcentami budownictwa ceglanego – imponującej fary miejskiej, gotyckiego ratusza z okazałą wieżą, obronnych murów żarskiej fortecy z Bramą Krakowską i Cieszyńską stanowiły ozdobę miasta¹⁰.

Wspominamy ten fragment dlatego, że w oparciu o zachowane źródła – nawet tak szczegółowe jak rysunki i opisy F. B. Wernhera¹¹ – możemy pokusić się o odtwarzanie ilości domów, ich ułożenia czy konstrukcji, ale już trudno pisać o ich stanie zachowania czy estetyce. Jesteśmy więc w stanie odtworzyć układ miasta Żory, ale czy wygląd?¹² Tutaj w sukurs powinny przyjść źródła opisowe o charakterze pamiętnikarskim, których autorzy skupiali się nie tylko na elemencie statystyki i wierności układu, ale też na subiektywnych wrażeniach i opisach danej miejscowości.

Wiek XVIII, a w szczególności jego druga połowa, to czas obfitujący w tego właśnie typu publikacje. Oświeceniowi podróżnicy – arystokraci, mieszczaństwo, uczeni i rzemieślnicy – badali gospodarkę, kulturę i społeczeństwo odwiedzanych miejsc. Ich relacje, często publikowane, wpływały na opinię publiczną i propagowały idee kosmopolityzmu i oświecenia. Podróże na Śląsk wpisywały się w ten trend, zwłaszcza po 1742 roku, gdy region znalazł się pod panowaniem Prus. Śląsk jawił się jako ziemia kontrastów – dynamicznie rozwijająca się gospodarczo, ale wciąż uwikłana w feudalne relacje. Podróżnicy opisywali rozwój hutnictwa, górnictwa i przemysłu włókienniczego, ale też nierówności społeczne i różnice religijne między Dolnym a Górnym Śląskiem. Ich relacje, choć miały charakter poznawczy, często podlegały politycznym wpływom, szczególnie w kontekście pruskiej propagandy przedstawiającej Śląsk jako „wyzwolony” spod habsburskiego panowania¹³.

Pomimo dużej liczby tego typu pamiętników i relacji z podróży, zarówno drukowanych, jak i pozostających w rękopisie, praktycznie nie znamy opisów dotyczących Żor. Trudno jednoznacznie wskazać przyczynę tej luki. Wszak miasto leżało na ważnym szlaku handlowym, a jednak zdaje się, że podróżnicy omijali je, kierując się raczej do pobliskich Rybnika, Pszczyny czy Wodzisławia¹⁴.

10 W. Gliński, J. Krysztafiewicz, *Historyczne zabytki miasta Żor*, „Informator Towarzystwa Miłośników Miasta Żory”, t. 8, 1971, s. 22. Niemal tymi samymi słowami także: Z. Laskowski, *700-lecie miasta Żory. 1272–1972*, Rybnik 1972, s. 16.

11 Por. P. Chrobak, P. Szymkiewicz, *Friedrich Bernhard Werner...*, s. 183.

12 Najszerszy i najbardziej rozbudowany opis budynków, w tym ich stanu, został do tej pory opracowany przez Ryszarda Kaczmaraka i Jakuba Grudniewskiego – zob. R. Kaczmarek, J. Grudniewski, *Żory w dobie...*, s. 33–35.

13 Literatura przedmiotu jest w tym zakresie bardzo szeroka. Spośród najważniejszych prac należy wymienić: B. Struck, *Nie Zachód, nie Wschód. Francja i Polska w oczach niemieckich podróżnych w latach 1750–1850*, Warszawa 2012; A. Rejer, *Cudzoziemskie relacje z podróży po Śląsku czasów oświecenia. Perspektywa genologiczna*, „*Conversatoria Linguistica*”, R. 8, 2014; J. Joachimsthaler, *Obraz Górnego Śląska w niemieckojęzycznej literaturze i publicystyce XVIII i XIX wieku*, [w:] *Trzy relacje z podróży po Śląsku w XVIII i XIX wieku*, wstęp i komentarz J. Szymański, tłum. L. Szybkowski, Gliwice–Chudów 2006.

14 Te ośrodki, pozostające w rękach możnych rodów – Węgierskich, Anhalt-Plessów czy Dietrichsteinów – oferowały przyjezdnym nie tylko dach nad głową, ale także towarzystwo i rozrywki godne gości z wyższych sfer. Żory, jako miasto królewskie, nie mogły zapewnić podobnych wygód, co mogło zniechęcać oświeceniowych podróżników. Nie jest to jednak wytłumaczenie w pełni przekonujące, gdyż Gliwice, posiadające ten sam status, cieszyły się dużym zainteresowaniem podróżników i pamiętnikarzy

Możliwe, że decydujący wpływ na ten stan rzeczy miał stan samego miasta. W połowie XVIII wieku Żory były jeszcze w trakcie odbudowy po wielkim pożarze, a drewniana zabudowa odtwarzana pomiędzy wciąż pustymi parcelami nie przyciągała uwagi wędrowców poszukujących miejsc reprezentacyjnych i godnych opisanie. Może więc nie chodziło o to, że podróżnicy nie dostrzegali miasta, tylko po prostu nie znaleźli w nim nic, co warto byłoby opisać.

Rozumiem, że teza ta może – szczególnie mieszkańców Żor, kochających historię swego miasta – nieco szokować czy oburzać. Moim zdaniem nie jest jednak bezzasadna. Wspiera ją jedna z nielicznych znanych relacji oświeceniowego podróżnika, który rzeczywiście odwiedził Żory – Carla Benjamina Feyerabenda. W treści swoich listów zawarł on również opis miasta, a jego uwagi zdają się potwierdzać hipotezę o braku szczególnego zainteresowania Żorami wśród ówczesnych podróżników.

Carl Benjamin Feyerabend był gdańskim mieszczaninem, historykiem i podróżnikiem, który w latach 1795–1798 odbył szeroko zakrojoną podróż przez Prusy, Inflanty, Litwę, Wołyń, Podole, Galicję i Śląsk. Był postacią nietuzinkową – jego pisma łączyły osobiste obserwacje z ambicjami literackimi. Znany był z sympatii wobec Polaków i krytyki rozbiorów, choć jednocześnie podziwiał Fryderyka II i jego reformy gospodarcze. W swoich relacjach zwracał uwagę na codzienne życie mieszkańców, gospodarkę oraz stan miast, podchodząc do opisywanych miejsc z krytycyzmem, ale i zainteresowaniem¹⁵. Swoje doświadczenia spisał w czterotomowym dziele, które przybrało formę 50 listów adresowanych do przyjaciela pod wspólnym tytułem: *Kosmopolitische Wanderungen durch Preussen, Liefland, Kurland, Litthauen, Vollhynien, Podolien, Gallizien und Schlesien, in den Jahren 1795 bis 1798 In Briefen an einen Freund*. Zapiski z pobytu na Górnym Śląsku, gdzie przebywał w 1798 roku, opublikowane zostały w ostatnim z tomów¹⁶.

Do Żor zawitał niejako przez przypadek, podczas dłuższego pobytu u właściciela dóbr wodziszawskich Karola Józefa von Strachwitz¹⁷. Jego relacja, stawiająca ówczesne miasto w świetle raczej nieprzychylnym, stanowi jednak niezwykle źródło do poznania, jak faktycznie wyglądać mogły Żory z końca XVIII wieku. Dlatego warto przytoczyć ją w całości¹⁸.

– por. *Polskie podróże po Śląsku w XVIII i XIX wieku (do 1863 r.)*, oprac. A. Zieliński, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk 1974; R. Obetkon, *Przestrzeń społeczna...*

15 Szerzej o życiu i działalności tego autora: S. Hartman, *Ziemie pruskie w relacjach z podróży Jana Arnolda von Brandta, Jana Bernoulliego, Karola Feyerabenda, Krystiana Gottlieba i Gotfryda Piotra Rauschnicka*, „Komunikaty Warmińsko-Mazurskie”, 1, 2007, s. 97-100; A. Kappeler, *Die galizische Grenze in den Reiseberichten von William Coxe (1778), Carl Feyerabend (1795–98) und Johann Georg Kohl (1838)*, [w:] *Die galizische Grenze 1772–1867: Kommunikation oder Isolation?*, Hg. C. Augustynowicz, A. Kappeler, Berlin-Wien 2007, s. 215 i nast. (tutaj drugie imię błędnie podane jako Borromäus); M. Brand, *Abschied von der Republik. Kommentare zur Preußischwerdung Danzigs in der deutschsprachigen Literatur um 1800*, „Convivium. Germanistisches Jahrbuch Polen”, 2015, s. 269-270.

16 C.B. Feyerabend, *Kosmopolitische Wanderungen durch Preussen, Liefland, Kurland, Litthauen, Vollhynien, Podolien, Gallizien und Schlesien, in den Jahren 1795 bis 1798 In Briefen an einen Freund*, Germanien [Gdańsk] 1803.

17 Tamże, s. 310-317.

18 Tamże, s. 319-321. Tłumaczenie z j. niemieckiego – Damian Halmer. Tekst pierwotny nie posiada podziału na akapity, zostały one dodane w trakcie tłumaczenia.

Z Wodzisławia odbyłem kilka wycieczek w okoliczne tereny – między innymi do Cieszyna, Opawy i innych miast, których pobieżny opis przedstawiam Ci tutaj. Żory leżą dwie mile od Wodzisławia, na wyniesionym terenie, a należą do posiadłości księcia von Anhalt-Pless. Jeśli pominąć całkiem urokliwy rynek, który może poszczycić się kilkoma dość ładnymi, masywnymi domami oraz dobrym ratuszem, a także jest w pewnym stopniu brukowany, to reszta ulic miasta nie tylko pozbawiona jest wszelkiego piękna, lecz wręcz wszelkiej możliwej znośności.

Nie znajdzie się tu ani jednego domu, który sprawiałby przyjemne wrażenie; wszystkie budynki są zbudowane z drewna, czarnego i okopconego. Ulice są wąskie, niebrukowane i tak brudne, że można ugrzęznąć w błocie. Niektóre domy mają tak zwane podcienia i należałoby sobie życzyć, aby wszystkie posiadały tę starożytną wygodę – wówczas przynajmniej pieszy miałby ułatwione przejście. Przed wszystkimi domami widać ohydne rynsztoki, które stanowią obrzydliwy widok.

Nie wspominałbym o tym mieście, gdyby nie zasługiwało na pewną rozpoznawalność ze względu na swoje piękne wyroby tkackie¹⁹. Większość ludzi zajmuje się wytwarzaniem tego produktu i prowadzi znaczny handel nim, odwiedzając jarmarki górnośląskie daleko i szeroko, gdzie sprzedają swój całkiem niezły towar po bardzo niskiej cenie. Delikatne sukna produkuje się tu rzadko, gdyż większość wytwórczości dostosowana jest do potrzeb chłopów, a ci nie są w stanie pozwolić sobie na zakup droższych tkanin.

Jednak znalazłem tu także całkiem przyzwoite gatunki średniej jakości, które drobnomieszczaństwo nabywa na swoje odświętne ubrania. Miejscowi Żydzi trudnią się handlem materiałami i winami, a ich domy nie sprawiają wrażenia szczególnie czystych. Tu i ówdzie niektórzy mieszkańcy prowadzą niewielki handel owocami i solą. Okolica nie jest jednak nieprzyjemna.

Relacja ta, choć pełna surowych i krytycznych uwag, jasno pokazuje stan i kondycję Żor w pierwszych dekadach pod władzą Prus. Drewniana zabudowa, błotniste ulice i brak estetyki sprawiały, że Żory nie wyróżniały się pozytywnie na tle innych małych miast regionu. Relacja Feyerabenda sugeruje, że miasto wciąż nie podniosło się w pełni po pożarze z 1702 roku i wojnach śląskich – dominowała drewniana architektura, a autor zwracał również uwagę na czarne i okopcone budynki, co może wskazywać na niskie, niewydajne kominy, sprzyjające kolejnym pożarom. Choć Feyerabend dostrzegał znaczenie lokalnego rzemiosła, jego opis potwierdza, że Żory nie były wówczas miejscem szczególnie reprezentacyjnym ani przyciągającym uwagę podróżników. I pewnie dlatego jego relacja jest jednym z bardzo nielicznych, a być może jedynym świadectwem tego typu.

¹⁹ Szerzej na ten temat: B. Cimała, *Żory. Zarys dziejów miasta*. Wydanie drugie poprawione i uzupełnione, Żory 1997, s. 61, 63, 84; R. Kaczmarek, J. Grudniewski, *Żory w dobie...*, s. 50-51, 53.

WYSTAWA SZTUKI

Iwona **DEMKO**
 Martyna **CZECH**
 Ewa **GORAL**
 Barbara **PORCZYŃSKA**
 Agula **SWOBODA**
 Elżbieta **ZROBEK**
 Agnieszka **CHRZANOWSKA-MAŁYS**
 Martyna **MAJCHROWICZ**
 Krystyna **MALINOWSKA**
 Zuzanna **GAJOS**
 Anna **BODZEK-SIKORA**
 Emilia **WĄŻ**
 Karolina **BŁASZCZYK**

MATKI POLKI

20 czerwca – 18 sierpnia 2024

MUZEUM MIEJSKIE W ŻORACH

44-240 ŻORY, UL. MUZEALNA 1/2

wernisaż: 20 czerwca, godz. 18.00

www.muzeum.zory.pl | [facebook: muzeum.miejskie.zory](https://facebook.com/muzeum.miejskie.zory) | [instagram: muze_on](https://instagram.com/muze_on)

dr Anna Flaga

2.2. „Matki Polki” – między sztuką a macierzyństwem. Wystawa w Muzeum Miejskim w Żorach

Wystawa *Matki Polki* zrodziła się z osobistych doświadczeń i refleksji nad złożoną relacją między macierzyństwem a twórczością artystyczną. Jako kuratorka, artystka i matka, dostrzegam, jak wiele kobiet artystek staje przed trudnym wyborem między realizacją siebie w sztuce a macierzyństwem. Ten wybór, czy jego brak, staje się źródłem głębokich emocjonalnych rozterek i przemyśleń. Zapraszając do udziału artystki, które podejmują temat macierzyństwa lub roli kobiet, chciałam stworzyć przestrzeń dla różnorodnych doświadczeń i perspektyw. Moim pierwotnym zamierzeniem było także, aby nazwa ekspozycji nawiązywała do powszechnie używanego określenia, które przywołujemy na widok kobiety dźwigającej ponad siły ciężar codziennych obowiązków, troszczącej się o innych kosztem siebie samej. Matkę poświęcającą się domowi, sprawom z pozoru błahym, rutynowym, wpisanym w codzienność – tym, co Jolanta Brach-Czaina określa mianem „krzątactwa”. Inspiracją do tytułu wystawy była również książka *Matki Polki, Chłopcy i Cyborgi...* Izabeli Kowalczyk, szczególnie rozdział *Sztuka codzienności* (s. 21–40), analizujący stereotypowy podział ról na męskie i kobiece w tradycyjnych opozycjach: „Po jednej stronie znajdowali się mężczyźni, którym dane było działać w sferze publicznej, tworzyć kulturę, być wielkimi artystami, geniuszami, a po drugiej – przypisane do obszaru domu, bliskie natury, zatopione w codzienności, krzątające się kobiety”¹. Choć takie myślenie było głęboko zakorzenione do XIX wieku, to jego echa wciąż są wyczuwalne. Podobnie jak autorki tego rozdziału – Izabela Kowalczyk i Edyta Zierkiewicz – przyglądam się codzienności oraz działalności artystycznej kobiet i znaczeniu ich sztuki. „Interesuje nas to, jak artystki grają nałożonymi na kobiety stereotypami i jak je do siebie przymierzają, konfrontując je z doświadczaną rzeczywistością, jak w tym, co zwyczajne, odnajdują unikalność i niezwykłość, a także jak to, co wykluczone ze sztuki, włączają w artystyczną przestrzeń, a może raczej: jak tę przestrzeń poszerzają i rozbudowują według własnego projektu”². Warto wskazać jest także artykuł Sylwii Chutnik *Sztuka matek i Zapisane w ciele jako przykłady wystaw feministyczno-macierzyńskich*, w którym autorka omawia dwie wystawy przygotowane przez Fundację MaMa: *Sztuka matek* i *Zapisane w ciele*. Tekst ten dotyczy podobnych zagadnień, co wystawa w Żorach – m.in. tego, jak artystki odnoszą się do swojej tożsamości twórczej i jak łączą ją z rolą matki. „Istotne było dla organizatorek, w jaki sposób artystki odnoszą się do tej części swojej tożsamości,

¹ Izabela Kowalczyk, *Matki-Polki, Chłopcy i Cyborgi... Sztuka i feminizm w Polsce*, s. 23, Poznań, 2010.

² Tamże, s. 23–24.

jaka jest bycie twórczynią. Czy jest to dla nich jeden z elementów autoekspresji, praca czy dodatkowe zajęcie, które wykonywane jest „po godzinach” niejako obok codzienności. Ważne też było podejście do mitu Matki Polki, o której mówi się, że wyczerpuje się na rzecz redefiniowania macierzyństwa i emancypacji kobiet”³.

Izabela Kowalczyk, we wstępie do pierwszej edycji *Sztuki matek*, zwraca uwagę

na negocjację pomiędzy twórczością a obowiązkami domowymi. Zauważa, że współczesne artystki nie muszą już wybierać między sztuką a macierzyństwem, ale jednocześnie macierzyństwo często staje się dla nich tematem sztuki. „[...] współczesne artystki, wchodząc na obszar sztuki, nie płacą już tak wysokiej ceny, nie muszą już wybierać między dzieckiem a sztuką, ale macierzyństwo jako ważne doświadczenie dla wielu z nich staje się tematem sztuki, skłania je często do innego spojrzenia na rzeczywistość, niekiedy do zobaczenia jej oczyma dziecka, a innym razem – do większej troski o otoczenie i środowisko naturalne”⁴. Dalej: „Ważnym tropem tożsamościowym może być również poczucie bycia pomiędzy: artystką, matką, własną menadżerką, działaczką społeczną oraz domowniczką walczącą o własne terytorium tworzenia”⁵. Zarówno w *Sztuce matek*, jak i w wystawie w Muzeum Miejskim w Żorach, pojawia się istotna deklaracja: jestem artystką i jestem matką lub świadomie nie jestem matką – a co za tym idzie, akceptacja (lub nie) napięć wynikających z tego wyboru. Temat macierzyństwa zapisał się już w historii i wiele na ten temat zostało powiedziane, ale widocznie nie dosyć, gdyż nadal poruszany jest w środowisku artystycznym. Przykładem może być wystawa „Alma Mater – prolog”⁶ w BWA w Zielonej Górze (styczeń-luty 2025), poświęcona wpływowi macierzyństwa na dobrostan współczesnych artystek i wykładowczyń akademickich. Wiadomo, że te światy – sztuka i macierzyństwo – nieustannie się przenikają. Macierzyństwo odbija się na twórczości w różnorodny sposób, wpływając nie tylko na wybór tematów, ale też na czas poświęcony pracy, poziom zmęczenia i koncentrację. Oto kilka wypowiedzi artystek z artykułu Anny Mituś⁷: Maryna Tomaszewska: „Niezależnie od wykonywanego zawodu i formy zatrudnienia, kobiety stają przed trudnymi wyborami.

Barbara Porczyńska *Catwalk*, olej na płótnie, 2024
fot. ze zbiorów prywatnych artystki

3 S. Chutnik, *Sztuka Matek i Zapisane w ciele jako przykłady feministyczno-macierzyńskich*, s. 126, w „Sztuka i Dokumentacja” nr. 15, s. 126-133, 2016.

4 Tamże, s. 130, cytata z Agnieszka Graff, *Matka feministka*, W-wa, Krytyka Polityczna, 2014, zob. też <http://www.elajablonska.com/wystawa-130-matki-negocjatorki> (dostęp 13.02.2025).

5 Tamże s. 132.

6 <https://bwazg.pl/zapowiedzi/2287-matki-17-01-9-02>, <https://artinfo.pl/wydarzenia/alma-mater-prolog> (dostęp 11.02.2025).

7 Anna Mituś, *Jestem matką, performerką, akademicką. Rozmowa z Martą Czyż, Maryną Tomaszewską, Irminą Staś, Anną Panek i Dorotą Kozieradzką*, (<https://www.dwutygodnik.com/artykul/11722-jestem-matka-performerka-akademicka.html>)

Chcemy rozwijać nasze kariery, ale też poświęcać czas dzieciom. Te dwie sfery życia powinny ze sobą współgrać, a nie się wykluczać. Niestety, jesteśmy stereotypowo oceniane: wracamy do pracy po urodzeniu dziecka – zła matka, nie wracamy – koniec kariery, nie zależy jej – leniwa”. Dorota Kozieradzka: „Macierzyństwo i sztuka to niekorzystny układ. Sytuacja komplikuje się jeszcze bardziej, gdy dwójka artystów decyduje się na dzieci. Ja żyję w takim związku. Zadaniem matki jest zarządzanie chaosem – próbuję to robić również w moich pracach”. Irmína Staś: „Macierzyństwo w pierwszych etapach było dla mnie przede wszystkim znikaniem – jako osoby autonomicznej.”

Elementem wspólnym między wystawą w Zielonej Górze i Muzeum Miejskim w Żorach mogłaby być też książka *Szczeliny istnienia* Jolanty Brach-Czajny, w związku z jej cytowaniem przez artystki obu wystaw. Jak wspominały artystki: „Kiedy zaczęły formować się nasze notatki, na początku figurował w nich fragment książki *Szczeliny istnienia* Jolanty Brach-Czajny opisujący poród kozy – wszystkie zgodziłyśmy się, że macierzyństwo jest doświadczeniem ekstremalnym i zawiera w sobie całą skalę emocji: od absolutnych uniesień po skrajne stany lękowe i wyczerpanie”.

A teraz o tym, co wydarzyło się na wystawie *Matki Polki* w Muzeum w Żorach. Trzyście różnych postaw i oczekiwań wobec życia. Codziennosc pracy, szczęście domowego ogniska, bunt, walka o wolność, ryzyko, akceptacja rzeczywistości lub konfrontacja z utartymi stereotypami – tak wygląda mozaika doświadczeń kobiet-artystek, które wzięły udział w wystawie. Jak odnajdują się w tej rzeczywistości? Jak radzą sobie z napięciem między sztuką a społecznymi rolami? To było dla mnie kluczowe pytanie, punkt wyjścia, potrzeba konfrontacji. Czego szukałam? Opowieści. Wprowadzając odbiorcę w świat sztuki, dotykający archetypów, wzorców, ideałów, bohaterstwa i syndromów macierzyństwa, miałam okazję zmierzyć się z własnymi pytaniami i przemyśleniami. Artystkom zaproszonym do wystawy przedstawiłam kilka tematów do interpretacji: tożsamość i transformację; rolę opieki w połączeniu z potrzebą twórczej ekspresji i ambicji; ciało matki jako źródło inspiracji i ekspresji artystycznej wraz z obrazowaniem fizycznych zmian zachodzących w ciele kobiety w trakcie macierzyństwa; pogodzenie życia rodzinnego z potrzebą twórczego wyrazu; kwestie społecznej akceptacji bądź nieakceptacji i stereotypów. Zaproponowałam także słowa kluczowe tj.: zagadnienie rodzicielstwa, macierzyństwo, przemiany mentalności i światopoglądu, rodzina, sztuka-rodzina, tradycja wychowania, rola kobiet, miejsce kobiet w rodzinie, symbol matki, matka-artystka, artystka-matka, ciało kobiety-matki. W swoim tekście kuratorskim, który znalazł się w katalogu wystawy, podkreśliłam, że decyzja o macierzyństwie w kontekście pracy twórczej nie jest łatwa. Dlatego zaprosiłam zarówno artystki, które łączą macierzyństwo ze sztuką, jak i te, które świadomie z niego zrezygnowały. Dzięki temu udało się uzyskać pełniejsze spojrzenie na kobiecą tożsamość i różnorodność doświadczeń.

W wystawie wzięły udział wyłącznie kobiety-artystki. Swoje prace zaprezentowały: prof. dr hab. Iwona Demko, Martyna Czech, Ewa Goral, dr Barbara Porczyńska, Agula Swoboda, dr Elżbieta Zrobek, Agnieszka Chrzanowska-Małys, Martyna Majchrowicz, dr Krystyna Malinowska, dr Zuzanna

Wystawa *Matki Polki*. Prace prof. dr hab. Iwony Demko, fot. A. Flaga

Gajos, Anna Bodzek-Sikora, Emilia Wąż i Karolina Błaszczuk. Kluczowy był dla mnie nie tylko wybór prac, ale także współpraca z artystkami – każda z nich przygotowała minimum trzy dzieła oraz komentarz, zarówno do samych prac, jak i do tematu wystawy. Mając świadomość, jak ważny jest obraz w połączeniu z jego znaczeniem we współczesnej sztuce, oddałam głos samym twórczyniom. Pozwoliłam im na osobiste odczytanie własnych dzieł, a jako kuratorka – zamiast narzucać interpretacje – uzupełniłam je własnymi refleksją i doświadczeniem. Poniżej w tekście przedstawiam wypowiedzi artystek z krótką informacją o ich twórczości.

Prof. dr hab. Iwona Demko w swojej twórczości koncentruje się na feministycznej reinterpretacji historii kobiet, zwłaszcza tych zapomnianych lub pomijanych w narracjach akademickich. Jej prace afirmują kobiecą seksualność oraz eksplorują społeczne konstrukty macierzyństwa i kobiecości. Na wystawie zaprezentowała cztery dzieła: „Bogini Matka Wszechmogąca” – instalacja wideo przedstawiająca kobietę jako kreatorkę świata, trzymającą w ręku ziemską kulę. Odnosi się do archaicznych mitów, w których kobieta pełniła rolę stwórczyni, zajmując centralne miejsce, później zdominowane przez męskie postacie boskie. „Saint Mother” to rzeźbiarska interpretacja mitu Matki Polki – postaci bezgranicznie poświęcającej się dziecku, na zawsze związanej z nim pępowiną. Praca ta odnosi się do społecznych oczekiwań wobec kobiet, zmuszanych do rezygnacji z siebie. Iwona: *„Saint Mother” to Matka Polka pełna największych poświęceń i bezgranicznego oddania. Przez całe życie związana pępowiną ze swoim dzieckiem. Mit Matki Polki nie był bezcelowy. Miał wykształcić kobietę – matkę, która bez słowa żalu miała opiekować się dzieckiem, rezygnując z siebie i z prawa do własnej niezależności czy przyjemności. Matka Polka miała być również samowystarczalna – miała pracować zarobkowo, opiekować się dzieckiem, radzić sobie, gdy brakuje ojca dziecka i gdy państwo nie zapewnia opieki... Gdyż państwo interesuje się przede wszystkim płodem, nie dzieckiem”*. „Macierzyństwo” to ready-made, które podejmuje temat wielowymiarowości doświadczenia rodzicielstwa – od wzruszeń i bezwarunkowej miłości po ból, strach i bezsilność. Artystka: *„O tym, że macierzyństwo jest pełne etapów, różnych pod względem emocjonalnym, dowiadujemy się dopiero wtedy, kiedy sami zostajemy rodzicami. Zwykle kiedy pojawia się dziecko, odkrywamy niewyobrażalne, niespotykane dotychczas pokłady miłości. Roztkliwia nas mała, bezbronna istota ludzka, całkowicie zależna od nas. Wiele osób właśnie wtedy dostrzega sens swojej ziemskiej egzystencji, poświęcając się od tej chwili swojemu dziecku. Oprócz niepodważalnie pięknych chwil w życiu*

Wystawa *Matki Polki*. Prace Martyny Czech, fot. A. Flaga

*rodzica istnieje wiele takich, które są wypełnione bólem, strachem, bezsilnością czy wściekłością. Jednak do tego rzadko kto się przyznaje. Zwykle macierzyństwo wynoszone jest na postument, opisywane jako bezgranicznie sielski stan. W mojej pracy pojawia się kiczowata figurka matki z dzieckiem, na wysokim, niewspółmiernie dużym postumencie. Z serca matki wypływa krew, która rozplywa się na cały postument, spływając do porcelanowej filiżanki. Jeśli ktoś chce być rodzicem, musi być gotowy na taki trunek". „Różowy kwadrat na białym tle. Dla kobiet w ciąży" to feministyczna odpowiedź na „Czarny kwadrat" Malewicza, odnosząca się do tematu kobiecej cielesności i społecznych ograniczeń narzuconych kobietom. Obraz ten jest częścią większego cyklu różowych kwadratów. Kwadrat już nie jest płaski, jak w przypadku obrazu Malewicza, jest wypukły, to brzuch ciężarnej kobiety. Dziełom artystki towarzyszył wydrukowany *Manifest supremacji kobiecości*.*

Martyna Czech to artystka znana z ekspresyjnych, emocjonalnych obrazów, ukazujących brutalność i pierwotność uczuć. Na wystawie prezentuje trzy prace, w których eksploruje temat miłości, cierpienia i transformacji. „Klepsydra miłości" opowiada o obsesyjnym dążeniu do ideału ciała i iluzji, że zmiana wyglądu może przynieść szczęście. Artystka ukazuje cykl odchudzania i tycia jako rytuał, w którym ciało staje się narzędziem autokontroli i źródłem frustracji. Klepsydra symbolizuje zarówno czas, jak i nierealne standardy kobiecej figury. Mechanizm odlicza zakochania i rozczarowania, a gdy piasek się przesypie, miłość umiera. Martyna: „*Od dwóch lat dążyłam do powrotu do swej idealnej wagi i figury. Z gruszki chciałam znowu stać się klepsydrą: choć to ułuda, myślałam, że pomoże w szczęściu. Zajadałam kolejne stresy, rozczarowania miłosne, smutek. Raz tyłam, raz chudłam, ale udało się. Mój ideał cielesny został osiągnięty, poza tym nie zmieniło się nic. Naiwność tego myślenia doprowadziła do kolejnych rozmyślań o miłości. Po następujących po sobie rozczarowaniach oswoiłam się z myślą dożywotniej samotności, ale zanim do tego doszłam, w nadziei odliczałam czas od jednego do następnego zakochania. Odmierzała mi go w głowie klepsydra miłości – serce. Gdy krew, podobnie jak przesypujący się piasek, przelała się i nie zostało już nic, moje serce umarło. Z nim odeszła również nadzieja, umierająca jako ostatnia". „Żmijad" to metafora trucizny miłosnej, która przeobraża artystkę w istotę odporną na ból i zranienie. Inspirując się motywem węża jako symbolu siły, ale i niebezpieczeństwa, Czech przedstawia swoją transformację – hybrydę własnej słabości i agresji. Autoagresja, ukryta w ukąszeniu samej siebie, staje się nieodłącznym elementem tożsamości. Martyna: „*Toksyna miłosna struła mnie i skaziła krew złością. W końcu jestem niezniszczalna, jestem wężem, jestem drapieżnikiem. Nic mnie nie łamie. Jestem żmiją, lecz atakuje mnie podstępnie**

Wystawa *Matki Polki*. Prace Ewy Goral, fot. A. Flaga

swój własny jad. Przyjmuję toksynę i przeobrażam się w coś nowego. Żmijad". „Posolona/popieprzona (rana)" to trzeci obraz wewnętrznego cierpienia jako niewidocznej, ale stale pulsującej rany pod skórą. Martyna odnosi się do mechanizmów przystosowania do bólu – im więcej cierpienia, tym większa odporność, ale czy oznacza to emocjonalną śmierć? Dwukolorowe jeże, symbolizujące rozdarte serce, przypominają o resztkach wrażliwości istniejących pod warstwą blizn. Ironiczny tytuł odwołuje się do przyprowadzania życia – czy cierpienie jest naturalną częścią egzystencji, czy narzuconą receptą na „prawidłowe" odczuwanie? Martyna: „Pod lewą piersią zieje niewidoczna rana. Igły wbijane przez lata. To cudowna akupunktura cierpienia. Śmiało, przyszpilcie mnie mocniej! Czekam. Lecz pod zabliźnioną tkanką dwie małe, kłujące od środka części szamocą się intensywnie. Jeśli na zewnątrz jestem kuloodporna, żaden ból mnie nie rusza, czy jestem na pozór martwa? Ozorem prawdy liżę mnie dwie połowy serca, szpilami przypominają, że jednak coś czuję. Krew zalewa środek. Nie wiem, co myśleć o czymkolwiek, jak bezwolna istota. Dwa jeże zamiast serca: biały i czarny. Tyle zostało w zaklepanej dziurze. We mnie. Jestem posolona, popieprzona? Kto mnie tak źle przyprowadził?"

Ewa Goral, przedstawiając zjawiska podpatrzone w przyrodzie, komentuje ludzką tożsamość. W cyklu prac zatytułowanych „HERbiscus" używa motywów botanicznych by wyrazić idee ekofeministyczne. Ucieka od łatwych skojarzeń z zielnikami czy botanicznymi atlasami. HERbiscus to kwiat pozbawiony realnego istnienia – sugeruje autonomię organicznych form i wywołuje silne skojarzenia z rozkwitem i płodnością. Malarstwo Ewy Goral przyciąga wzrok intensywnym kolorem, zaciera granicę między abstrakcją a realizmem. Pełne jest niejednoznacznych kształtów i symboli. Punktem zwrotnym w twórczości Ewy był wyjazd do Indii 12 lat temu i odkrycie, jak bardzo różni się podejście kultur wschodnich od cywilizacji zachodniej w relacji człowieka z naturą. Artystka szuka inspiracji w pracach etnobotaników, biologów czy kulturoznawców, dla których natura jest integralnym podmiotem, a nie tylko tłem dla człowieka. Pokazuje, jak jest piękna i krucha, jednocześnie też silna, a czasem groźna. Na obrazach tę dwoistość można dostrzec w detalach. Prace Ewy Goral to przenikające się mikro- i makrokosmosy, organiczne formy, wymykają się botanicznej klasyfikacji. Motywy roślinne podpatrzone w terenie lub pod mikroskopem, przefiltrowane przez wyobraźnię, na obrazach zabierają nas do innego uniwersum. W obliczu współczesnych wyzwań, jak zmiany klimatyczne i degradacja środowiska, artystka w poprzez swoją twórczość pragnie wywołać refleksję nad więzią człowieka z naturą. Tytuły prac: „Gaudensis caapi", „Mimosa verdi", „Harmina Vagis" z cyklu „HERbiscus".

Wystawa *Matki Polki*. Prace dr Barbary Porczyńskiej, fot. A. Flaga

Dr Barbara Porczyńska, rozważając tytuł wystawy, mówi: *„Kiedy zostajesz matką, jesteś nią już na zawsze. Nie ma odwołania, urlopu ani rocznej dziekanki. Kiedy jesteś matką-artystką, twoja osobowość i potrzeba twórcza nie znikają nagle. Po prostu masz więcej na głowie. Podnosisz wzrok i idziesz. Po swoim własnym wybiegu. Żonglując tu i tam. Z «wdziękiem»”*. Artystka na wystawie zaprezentowała obrazy: „Grupa Laokoona”, „Catwalk” oraz „Obiekt” z serii „MaMalarka”. Artystka w szczery sposób opowiada poprzez swoje dzieła o sobie i macierzyństwie. Obrazy to zapamiętane chwile z dziećmi, zabawy, przytulasy kontra napięcie i zmęczenie, ale i pokaz siły kobiety, matki i artystki. Wyczuwalna jest w nich silna refleksja nad pojęciem „Matki Polki” – niezłomnej, ale czy zawsze? Jest także autorką książki artystycznej „Za-piski MaMalarki” – zbioru myśli, notatek i opowiadań o życiu, codzienności i sztuce, w którym tekst i obraz wzajemnie się dopełniają. Głównym wątkiem książki jest napięcie między obowiązkami rodzicielskimi, wymogami życia codziennego a pracą twórczą. Podczas wernisażu wyświetlono film dokumentalny „Mamalarka” w reżyserii Katarzyny Mazurkiewicz. Dokument w subtelny sposób porusza temat wyzwań, przed którymi stoją kobiety-artystki próbujące pogodzić macierzyństwo z realizacją własnej twórczości.

Agnieszka (Agula) Swoboda w swoich ostatnich pracach eksploruje doświadczenie szeroko pojętego macierzyństwa i historii związanych z kobietą wytrzymałością. Tak mówi o sobie: *„Jestem artystką, matką, kobietą. Bez podziału i wyraźnych granic w codziennym życiu. Moja sztuka mieści się w pojęciu surrealizmu. Nauczyłam się czasowo przemieszczać do zwierzęcego ciała. Ono pozwala mi na uporządkowanie własnego życia, zrozumienie snów i sfery sacrum. Bo zaczynam je rozumieć wtedy, gdy maluję, wyklejam kolaże, rysuję. W moich obrazach, kolażach i rysunkach jestem czasem sową, sarną, małpą. Bardzo ważne jest dla mnie to, co można uchwycić poza przedmiotem, poza ciałem – poza widzialną rzeczywistością. Wierzę też, że duch (wnętrze) człowieka jest tak samo ważny i żywy jak skóra, w której żyjemy. Każdy z nas walczy lub przyjaźni się z własnymi demonami, które chowamy pod kurtką i szczelnie zapinamy paskiem. To pomieszanie zwierząt i ludzkich ciał pomaga mi często w zrozumieniu sytuacji – wtedy choć trochę mogę zapanować nad rzeczywistością”*. Na wystawie zaprezentowała obrazy: „Matkość”, „Matkość 2” oraz „Matka” z serii „Matkość”. Z obrazów wypływają silne emocje, wiążąc sen z jawą. Artystka przywdziewa skórę zwierzęcia, aby łatwiej zrozumieć i opowiedzieć – nie wprost, ale symbolicznie – o swoich doświadczeniach. Mierzy się ze światem, życiem, obowiązkami, macierzyństwem, rodziną i miłością – obrazy stają się jej terapią. Temat macierzyństwa artystka rozwija od dłuższego czasu, aktualnie realizując projekt „Matkość”.

Wystawa *Matki Polki*. Prace Agnieszki (Agu) Swobody, fot. A. Flaga

Wykracza w nim poza obszar tworzenia na papierze i płótnie, opowiadając bardzo osobiste historie kobiet-matek, które w finalnej części zamienia w tatuaże.

Dr Elżbieta Zrobek zaprezentowała na wystawie cztery obiekty – batiki wykonane na papierze czerpanym, stworzonym własnoręcznie. Jej dzieła, zatytułowane „Chusta ludowa”, nawiązywały do tradycji i polskiej kultury ludowej. Artystka mówi: *„Cykl Polskich chust ludowych zadedykowałam kobietom – MATKOM, które żyły na polskich wsiach. Do wykonania serii chust świadomie wykorzystałam włókna lnu. Ta niepozorna, o delikatnych kwiatach roślina, po wypreparowaniu łamiwa i krucha, stała się fragmentem wspomnień o MATKACH, których życie – w związku z opieką, wychowaniem i wykarmieniem liczного potomstwa – wiązało się z ogromem wyrzeczeń. Wyniszczone ciężką pracą, częstymi porodami, niedożywione, umierały przedwcześnie. Do trudów ich codzienności nawiązuję chropowatą i szorstką powierzchnią chust. Poprzez kwiecistość, barwność i kolorystykę chcę przywołać pamięć o MATKACH, cichych bohaterkach tamtych czasów”*. Chusty, choć dla artystki wcześniej obce jako element polskiego stroju ludowego, były niegdyś istotnym symbolem przynależności społecznej i zamożności ich właścicielek. Jak podkreśla: *„Na Śląsku chusta kobieca stanowiła symbol. Jej przywdziewanie było deklaracją przynależności narodowej. Chusty – obowiązkowe nakrycie*

Wystawa *Matki Polki*. Prace dr Elżbiety Zrobek, fot. A. Flaga

Wystawa *Matki Polki*. Prace Agnieszki Chrzanowskiej-Małys, fot. A. Flaga

głowy mężatek – różniły się zależnie od regionu, pory roku i okresu liturgicznego. Stały się dla mnie inspiracją do wykonania kilkunastu obiektów z konopi lnianych, w technice papieru ręcznie czerpanego”⁸. Papier z materii organicznej to dla Zrobek nie tylko medium, ale i sposób artystycznej wypowiedzi, równoległy do malarstwa. Świadomy wybór kruchego, nietrwałego materiału symbolizuje przemijalność ludzkiego życia oraz delikatność wewnętrznych doświadczeń.

Agnieszka Chrzanowska-Małys. Na wystawie artystka zaprezentowała „Portrety ontyczne” i „Kształty codzienności” – dzieła w technice autorskiej, wykonane z obierek ziemniaczanych, nici, płótna i odlewów papierowych, i „Szczeliny istnienia” z cyklu „Dowody na Istnienie” – prace wykonane autorską techniką z użyciem traw, nici i płótna. Tak artystka omawia swoje realizacje: „Załączone prace są moimi poszukiwaniami i dialogiem z książkami „Szczeliny istnienia” oraz „Błony umysłu” Jolanty Brach-Czajny. „Podstawę naszego istnienia stanowi codzienność. A fakt istnienia przeżywamy jako niezwykle ważny, więc ogarnia nas zdumienie, ilekroć uświadamiamy sobie, że upływa ono na drobiazgach⁹. Inspiracją do podjęcia próby uchwycenia codzienności w obrazie stał się dla mnie tytuł dzieła Paula Gauguina: „Skąd przychodzimy? Kim jesteśmy? Dokąd idziemy?”. W poszukiwaniu odpowiedzi pojawiła się na mej drodze Jolanta Brach-Czajna. Kobieta. Cóрка. Wnuczka. Żona. Matka. Codzienność. Myśląc o krajobrazie codzienności, odwołuję się do refleksji filozofki na temat tego, co mało istotne, niemal niezauważalne – gestów i czynności, które codziennie wykonujemy: obieranie ziemniaków, pranie ścierek, gotowanie, ścielenie łóżka. Przez długi czas traktowałam te obowiązki z poczuciem winy, jakby były stratą cennego czasu, który mogłabym poświęcić na tworzenie. Jednak dzięki tej perspektywie zaczęłam dostrzegać codzienność – choć niewidzialną, to odczuwalną. „Portrety ontyczne” i „Kształty codzienności” powstały z materii pozornie banalnej, lecz bliskiej naszej egzystencji – z obierek ziemniaczanych. Te skórki, zszyte w podobne do siebie portrety, stopniowo dojrzewają i zmieniają się, niczym ludzkie życie. Z czasem pokurczone i wysuszone, wchłaniają czerwień tła, tracąc swoje antropoidalne kształty. Ziemniak – symbol polskiego domu, tkwienia tu i teraz. Jestestwo moje/Twoje. Nić – być może nić Ariadny, prowadząca przez labirynt codziennych spraw. Igła – zostawia ślady. Dziurki. Otwory. Ślady codzienności. Bez codzienności – przypomina Brach-Czajna – nie dostrzegalibyśmy rzeczy wielkich, wyjątkowych. Jesteśmy więc skazani na „krzqtactwo”. Jesteśmy skazani na codzienność. „Szczeliny istnienia” To obiekt, w którym przechodzę od pytania: „Czy moje istnienie ma sens?” do refleksji: „A kiedy istnienie ma sens?”. Jest to intymna konfrontacja wiedzy

8 <https://nck.krakow.pl/elzbieta-zrobek-sciezki-pamieci-wystawa-malarstwa-i-objektow-z-czerpanego-papieru/>.

9 Jolanta Brach-Czajna, *Szczeliny istnienia*, 2024, Warszawa, s. 67.

Wystawa *Matki Polki*. Prace Martyny Majchrowicz, fot. A. Flaga

i niewiedzy, osobisty akt narodzin. W poszukiwaniu odpowiedzi sięgam do myśli Martina Heideggera – jego koncepcji prześwitu jako przestrzeni, w której bycie staje się odkryciem. Jak w lesie, gdzie światło wpada przez przerzedzone korony drzew, ukazując to, co skryte – tak prześwit umożliwia dostrzeżenie rzeczywistości. To on pozwala byciu zaistnieć. W pracy „Szczeliny istnienia” błędę okiem i myślą do Heideggerowskiego „Światoobrazu”, gdzie świat nie jest tylko obrazem, ale obraz staje się sposobem jego pojmowania. W centrum moich rozważań umieszczam narodziny – początek życia i istnienia”.

Martyna Majchrowicz na wystawie zaprezentowała pracę w technice mieszanej „Ciężące komentarze” oraz rzeźbę „Modern Wenus”. Artystka podkreśla, że konfrontacja z tytułowym tematem była dla niej ciekawym doświadczeniem, ponieważ na co dzień nie myśli o macierzyństwie. *„Nie mam dzieci i nie czuję się Matką Polką. Zastanawiając się, jak podejść do tego tematu, zaczęły mi się przypominać pewne sytuacje. Miałam doświadczenie z dość osobistymi i czasem wrednymi komentarzami oraz przytykami przeróżnych osób. Były to słowa w stylu: Zegar biologiczny tyka, To już czas, Powinnaś mieć już dzieci, Im szybciej, tym lepiej, bo później nie będzie miała Pani siły, Pracę masz, teraz jeszcze tylko dziecko, Dziecko rozwiąże wszystkie Twoje problemy”.* Tego typu komentarze stały się dla niej inspirującym punktem wyjścia do stworzenia pracy, która – jak mówi – jest mocno intuicyjna w swojej formie. *„Czuję, że te słowa nadmiernie ingerują w moje osobiste, intymne decyzje. Czuję, że są wścibskie i czasem mogą być niekulturalne. Ktoś chce powiedzieć mi, jak mam żyć, co mam robić, chce narzucić mi konkretnie wyznaczoną ścieżkę. Jest to czyjaś wizja, która jest obciążająca i przytłaczająca”.*

„Synergia” 1-3 to tytuły dzieł na papierze wystawiane przez **Krystynę Malinowską** podczas wystawy. Artystka mówi o swoich pracach: *„W moich pracach kluczowa jest opowieść. Opowieści jest wiele, a za każdą kryje się »kto« inny, a to czyni możliwość istnienia w przestrzeni mojego umysłu wielu potencjalnych osób. Bardziej bądź mniej realnych głosów prowadzących ze sobą dialog. Powiązanych relacjami, obdarzonych możliwością opowiedzenia własnej historii, współistniejących i współdziałających. Bez wątpienia, tak jak i w świecie cielesnym, tak i mentalnym synergia może być nieuchwytna, harmonijna, a nawet metafizyczna, ale może też powodować chaos i zamęt. Kobiety z moich prac snują tę konkretną opowieść o Matce Polce wedle własnych reguł, wedle własnych ról, ale też zahaczają o realność mojej tożsamości. Każda z »nas« jest zatem po trosze biblijną*

Wystawa *Matki Polki*. Prace dr Krystyny Malinowską, fot. A. Flaga

Ewą, matką cierpiącą, Anną Kareniną, Maryją, matką zapracowaną, matką nadopiekuńczą, matką samotną, matką bez dzieciątka, matką...

Dr Zuzanna Gajos na wystawie zaprezentowała trzy obrazy: „C” z cyklu „Doświadczenie”, „D” z cyklu „Doświadczenie”, „Oczko” z cyklu „Gry i zabawy dziecięce”. Prace te są swoistym pamiętnikiem życia rodzinnego artystki, która jako matka trójki dzieci czerpała inspirację z ich codzienności. Jej obrazy ewoluowały od dosłownych przedstawień do kompozycji pełnych symbolicznych elementów. Artystka o swoich pracach i wystawie: „*Tytuł organizowanej przez Muzeum Miejskie w Żorach wystawy – »Matki Polki« doskonale wpisał się w cykl moich wczesnych prac z lat 2010-2012, które pozwoliłam sobie tu zaprezentować. Cykl ten dotyczył dzieciństwa, roli rodziny i relacji, które w niej zachodzą. Jestem matką trojga dzieci, stąd naturalnym stanem rzeczy była dla mnie inspiracja ich*

Wystawa *Matki Polki*. Prace dr Zuzanny Gajos, fot. A. Flaga

życiem. Powstające obrazy tworzyły rodzaj pamiętnika, dokumentacji z życia mojej rodziny. Początkowo traktowane dosłownie, z czasem zasugerowane symbolicznymi elementami pojawiającymi się na obrazie, wokół których budowałam przestrzeń. Tworzenie stało się dla mnie rodzajem psychoanalizy, projekcją z mojego własnego dzieciństwa. Pozwoliło mi to uporządkować moje własne uczucia i doświadczenia, nawet te najbardziej odległe, zarówno przyjemne, jak i te bolesne. Elementy i przedmioty pojawiające się w moich obrazach podlegają nie tylko ocenie estetycznej, ale stają się pretekstem do skojarzenia z innymi przedmiotami i sytuacjami mającymi swe źródło w dzieciństwie. Paski, wstążki, szklane kulki, bańki mydlane, cyfry, litery czy słowa, tworzą przestrzeń relacji, często zabawy między mną i moimi dziećmi. Koła, kuleczki, jak soczewki żrenicy matki, chcą widzieć wszystko. Czasem z potrzeby troski a czasem kontroli... Matka Polka, matka artystka. Wydaje się trudnym połączeniem, jednak w moim przypadku ten tandem daje więcej radości niż trosk”.

Anna Bodzek-Sikora zaprezentowała trzy prace wykonane w technice upcyklingu. Artystka łączy teksturę z ręcznie wykonaną ceramiką. Pierwsza praca, zatytułowana „Karuzela Żorzanka”, to poetycka opowieść o miejscu bliskim sercu mieszkańców. Jak mówi artystka: *„Żorzanka jest kobietą i nie ma uprzedzeń. Traktuje wszystkie dzieci jednakowo. Przytula do serca miasta już kilka pokoleń. A matki przyglądają się im ukradkiem, jak wirują w rytm śmiechu. Tak wygląda krąg życia”*.

Wystawa *Matki Polki*.
Prace Anny Bodzek-Sikory
fot. A. Flaga

„Drogowskaz”, druga z prezentowanych prac, odnosi się do symboli prowadzących nas do domu. Artystka wyjaśnia: *„Są punkty na trasie, które wskazują drogę do domu. Górą nad krajobrazem. To pierwszy drogowskaz w powrotach z najdalszych podróży w czasie. To znak, że jesteś w domu. Jesteś w domu, więc jesteś bezpieczny”*. Ostatnia praca, „Maki i Chabry”, porusza bolesny temat wojny i straty. Bodzek-Sikora ujmuje to słowami: *„Podobno maki rosną na miejscach bitew, tam, gdzie przelała się krew. Może dlatego tak łatwo spotkać je w naszym kraju. Czerwone kwiaty na polu wyobraźni to symbol cierpienia matek, które wciąż czekają na powrót dzieci z wojennych tułaczek”*. Każda z nich niesie z sobą przesłanie o miejscach, pamięci i życiu. W ten sposób artystka symbolicznie opowiada o miłości matki, miłości do ziemi i tęsknocie do nich.

Wystawa *Matki Polki*. Prace Emilii Wąż, fot. A. Flaga

Emilia Wąż specjalizująca się w technice rysunkowej i ilustracji, zaprezentowała cztery prace graficzne oraz instalację artystyczną. Głównym tematem twórczości artystki jest macierzyństwo, które w jej odczuciu przybiera bardzo osobisty wymiar. Jak sama mówi: *„Macierzyństwo w jej wydaniu to kręta droga do samej siebie. To bezgraniczne zachłyśnięcie się świeżą i czystą istotą, oddanie siebie w imię bezwarunkowej miłości. Zakopanie swoich potrzeb i marzeń na dno studni, która świeci pustką. A z pustego przecież nie nalejesz. To bycie w męskim i żeńskim, w konkretnym działaniu i otulającej miękości. To bycie na ciągłej warcie, stanie na straży zadowolenia innych..., tylko nie siebie... A wtedy pojawia się ogromna pustka. Spadasz z łomotem na dno studni, mocno się obijając. Czasem trzeba się mocno poobijać, by móc zacząć wzrastać, by dostrzec, co wszechświat ma nam do zaoferowania. To podróż w głąb siebie, szukanie odpowiedzi, dlaczego tak mam. To akceptacja rodu oraz siebie. To joga i medytacja, to bycie z własnymi cieniami, ale wreszcie i radościami”*. W skład wystawy weszły grafiki: „Muladhara”, „Woman”, „Tam dom twój, gdzie serce twoje” i „Królewska para”. Szczególnym elementem ekspozycji była instalacja „Weź mnie”, stworzona we współpracy z rodziną artystki. Jej interaktywny charakter pozwalał widzom na zabranie ze sobą fragmentów dzieła – tzw. „motylków” znajdujących się w tzw. korpusie, naczyniu o kształcie kobiecego ciała – aż do całkowitego ich wyczerpania. Obiekty zawierały różne pozytywne intencje słowne dla odbiorców, działające jak motywatory.

Karolina Błaszczyk ostatnia, trzynasta uczestniczka w ramach wystawy „Matki Polki” zaprezentowała trzy obrazy wykonane w technice akrylowej. Cykl składający się z prac „Bazarek II”, „Bazarek V” oraz „Ona I” porusza temat kobiecych doświadczeń i marzeń. W osobistej refleksji towarzyszącej wystawie artystka dzieli się swoimi przemyśleniami: *„Kobiety – zazwyczaj z życiowym bagażem odkładanych na później marzeń. Romantyczne marzycielki sumiennie realizujące każdego dnia życiową prozę. Stąd ich dylematy, ale też wyznaczanie nowych celów. Atawistyczne, ukierunkowane na przetrwanie, cierpliwie wyczekujące więc momentu, kiedy będą mogły osiągnąć swój zaległy cel. Najczęściej dotyczący upragnionego spokoju, wyśniewanej miłości lub realizacji młodzieńczych pasji, czyli tego wszystkiego, co przez dłuższy czas nie było w ich zasięgu, albo było, lecz tylko fragmentarycznie. Zawsze czekają na dzień, kiedy będą „już mogły”, bo wyczuwają, że można mieć wszystko, prawie wszystko, ale nie na raz, nie od razu. I tak zmagania*

Wystawa *Matki Polki*. Prace Karoliny Błaszczak, fot. A. Flaga

rodzą dylematy, dylematy marzenia, a marzenia cele. Jestem tego żywym przykładem, podobnie jak kobieta w kuchennym fartuszu i pani sprzedająca koperek". Artystka w ekspresyjnym i kulgarskim tonie bez przebierania w słowach pokazuje prozę życia kobiet, tych czekających na lepsze jutro, często z autorefleksją i ironicznym komentarzem.

Wystawa *Matki Polki* to intymne spojrzenie na różnorodne wymiary macierzyństwa, widziane oczami artystek. Każda z nich dzieli się własnymi przemyśleniami i osobistym stosunkiem do rodzicielstwa, tworząc mozaikę różnorodnych postaw i doświadczeń. Pogodzenie kariery artystycznej z opieką nad rodziną stanowi nieustające wyzwanie, jednak to właśnie z tego napięcia rodzą się wyjątkowe dzieła sztuki. Wystawa pokazuje, że choć droga łącząca artystyczne powołanie z macierzyństwem bywa wymagająca, jest jednocześnie źródłem niezwykłej siły twórczej.

Od lewej stoją: E. Wąż, E. Zrobek, K. Malinowska, B. Porczyńska, I. Demko, A. (Agula) Swoboda i K. Błaszczak. Z przodu siedzą: A. Chrzanowska-Małys, A. Flaga oraz M. Majchrowicz.

Thupten Chashab
Uniwersytet Warszawski

2.3. Dwunastowieczny tybetański manuskrypt na brzozowej korze

Wprowadzenie

Rękopis tybetański na korze brzozowej był częścią większej darowizny Piotra Lutyńskiego, syna Romana Lutyńskiego z Krakowa, dla Muzeum Miejskiego w Żorach. W posiadanie rękopisu Roman Lutyński wszedł, gdy ten był przedstawicielem Światowej Organizacji Zdrowia ONZ, mieszkał i podróżował po Indiach, Nepalu i dzisiejszym Bangladeszu, a w latach 70. także po Pakistanie. Rękopis jest bardzo stary, cenny i rzadki. Kora brzozowa była używana do produkcji materiałów piśmienniczych w Indiach od początku pierwszego tysiąclecia, kiedy jeszcze nie stosowano masowej produkcji papieru. Materiał ten był wykorzystywany w rzadkich przypadkach, aby wyrazić cześć wobec obiektu religijnego.

Miałem okazję spotkać się w Warszawie z dyrektorem Muzeum, Lucjanem Buchalikiem, dwa razy: pierwszy raz na początku 2024, drugi 4 lutego 2025 r. Podczas naszego pierwszego spotkania otrzymałem kompletne skany rękopisu i umówiłem moją wizytę w Muzeum w Żorach na Śląsku. 15 lutego 2024 r., po przeprowadzeniu krótkiego badania zawartości dokumentu, przedstawiłem wstępne ustalenia dotyczące rękopisu, a także – na otwartym spotkaniu w żorskim Muzeum – zaprezentowałem ogólne informacje o Tybecie i Nepalu. Nasze drugie spotkanie odbyło się w tym samym miejscu, co rok wcześniej, czyli w Muzeum Etnograficznym w Warszawie. Zostałem poinformowany o wyniku datowania rękopisu radioaktywnym węglem i poproszony o przygotowanie krótkiego opisu obiektu.

Opis manuskryptu

Rękopis został napisany starym archaicznym pismem na arkuszach kory brzozowej, co czyni go zażytkowym i cennym artefaktem. Przedmioty tego typu można zobaczyć na wystawach lub w studiach nielicznych muzeów. Materiał i styl ortograficzny wskazują, że rękopis został sporządzony nie później niż w XII–XIII wieku. Zgodnie z przewidywaniami wynik badania węglem (C14)¹ udowodnił, że rękopis ma 873± 23 lata i pochodzi z XI wieku. Brakuje mu okładki z tytułem, zwykle tybetańskie

¹ Badanie Radiowęglowe zostało przeprowadzone przez Laboratorium Radioizotopowych Analiz Środowiskowych Centrum Zrównoważonego Rozwoju i Poszanowania Energii, Wydział Geologii, Geofizyki i Ochrony Środowiska Akademii Górniczo-Hutniczej w Krakowie.

tradycyjne teksty religijne ją posiadają. Składa się z czterdziestu dwóch arkuszy w różnych rozmiarach. Arkusze są starannie przycięte ze wszystkich stron, ale zniszczone, dlatego ich oryginalny format jest trudny do określenia. Największy rozmiar, jaki znaleźliśmy, to: dł. 23 cm x szer. 13 cm, a najmniejszy to: dł. 13,6 cm x szer. 12,2 cm. Główną częścią tekstu jest: *Shes rab kyi pha rold tu phyind pa sdud pa tshigs su bcad pa* (*Arya Prajnaparamita samcaya gatha*) – w skrócie, sutra wyjaśniająca znaczenie i korzyści płynące z praktykowania Sześciu Doskonałości *Prajnaparamity*, w szczególności doskonałości mądrości z różnymi analogicznymi przykładami. Do szesnastej strony znajduje się część sutry, a pozostałe strony zawierają różne mantry, takie jak *Amitabha* (*snang ba mtha' yas*), *Avalokitesvara* (*spyan ras gzigs*), *Usnisvijaya* (*gtsug gtor nam rgyal ma*), *Ratnaśikhin* (*Rin chen gtsug gtor*), *Pratitya-samutpada* (*rten 'brel snying po*) i inne. W sekcji sutry, jak się wydaje, wszystkie arkusze pierwotnie miały 24 linijki po każdej stronie, a arkusze zapisane różnymi mantrami mają różne liczby linijek po każdej stronie. Przypuszczam, że tekst został umieszczony wewnątrz obiektu religijnego, posągu lub stupy, jako święty przedmiot (*gzungs*)². Zwyczajowo wstawia się *dharanis* do nowo zbudowanych lub wykonanych posągów lub stup w celu codziennej adoracji. Z powodu braku numeracji arkuszy nie jesteśmy w stanie umieścić tekstu w jego oryginalnej kolejności, tak jak być powinno. W tekście wymienione są imiona dwóch osób, *Dge slong byang chub tshul khri* (*Bikshu*³ *Awakening Discipline*) i *Dge slong Shes rab dpal* (*Bikshu Glorious Wisdom*). Kim oni byli i dlaczego ich imiona są wstawiane między mantry, dzisiaj trudno się domyślić. Mogli to być fundatorzy lub osoby, które zleciły wykonanie pracy.

Analiza filologiczna

W tradycyjnej kulturze tybetańskiej język tybetański dzielimy na dwie grupy. Są one znane pod nazwami: język pisany (*yig skad*) i język mówiony (*ngag skad*). Archaiczne dokumenty nazywane są *yig rnying* (stare pismo). Według współczesnych tybetologów język tybetański należy do grupy języków tybetańskich używanych w Tybecie właściwym i w regionach Himalajów⁴. Współcześni tybetolodzy dzielą język tybetański na trzy grupy: starotybetański, klasyczny tybetański i współczesny język tybetański. Dokumenty sporządzone w okresie cesarstwa tybetańskiego, pod koniec pierwszego tysiąclecia, nazywane są starotybetańskim lub archaicznym językiem tybetańskim⁵. Niniejszy rękopis należy do archaicznego lub starego języka tybetańskiego. Pismo tybetańskie było rewidowane trzy razy, w ósmym, dziewiątym i dziesiątym wieku⁶. W tybetańskich rękopisach

2 Podstawowe znaczenie słowa *gzungs* to esencja i siła. Dlatego też nowo wykonane posągi lub stupy są wypełnione *dharanis* i nazywa się to *gzungs*.

3 *Bikshu* w sanskrycie, w języku tybetańskim *gelong* oznacza wszystkich mnichów, którzy przestrzegają 253 przykazań.

4 Tournadre, Nicolas & Suzuki, Hiroyuki, *The Tibetic Language, An introduction to the family of language derived from Old Tibetan*, Lacito-Publication, Villejuif, 2023.

5 Ibid.

6 Skyog ston Rin chen bkra shis, *Explanation of the Old and New Tibetan Terms, Called Cloves Dome*, Mi rigs dpe bskrun khang, Beijing, 1981. s. 1-2.

wykopanych w Khara-khoto⁷, datowanych na XI wiek, można znaleźć pewne aspekty stylu ortograficznego, które istnieją także w niniejszym rękopisie⁸.

Słowa tybetańskie są zbudowane na sylabach, a sylaby są zbudowane z i bez przedrostków, przyrostków i drugich przyrostków. Zdania są tworzone przez wstawianie różnych części gramatycznych w zależności od przyrostków i znaczenia. W pismach archaicznych znajdujemy inne kombinacje przedrostków i przyrostków niż we współczesnej praktyce pisania. Innymi osobliwościami są w niektórych przypadkach końcówki nominalne wstawiane inaczej w archaicznym tybetańskim niż w klasycznym tybetańskim. Kilka przykładów tych sylab skonstruowanych w starotybetańskim stylu wraz z nowoczesną wersją zostało przedstawionych poniżej.

W MANUSKRYPCIE	W DZISIEJSZYM UŻYCIU
རིན་ཆེན་	རིན་ཆེན་
པ་རོལ་དྲ་བྱིན་པ་	པ་རོལ་དྲ་བྱིན་པ་
ཁྱི་གཡོ་	ཁི་གཡོ་
འབྱུང་	འཆང་
བསྐྱེད་པའ་	བསྐྱེད་པ་
ཅན་འམ་	ཅན་མམ་
གཡོན་དྲ་	གཡོན་ཅ་
ཟེལ་གྱིས་	ཟེལ་གྱིས་
འགག་ཤིང་	འགག་ཅིང་

Wnioski

Z tybetańskiego punktu widzenia, rękopis jest relikwią i przedmiotem czci. Musiał być starannie przechowywany i spoczywał przez stulecia w cennym buddyjskim obiekcie religijnym. Jest to naukowo i logicznie udowodniony artefakt starożytnej cywilizacji. Ten święty obiekt musi być zabezpieczony i chroniony.

⁷ Część Mongolii Wewnętrznej w Chinach.

⁸ Tsuguhito Takeuchi and Maho Uuchi, Tibetan Texts from Khara-Khoto in The Stein Collection of the British Library, Studies in Old Tibetan Texts from Central Asia, t.2, Toyo Bunko, Tokyo, 2016: s. 9.

3. ZARZĄDZANIE ZBIORAMI

Katarzyna Podyma
Główny Inwentaryzator
ORCID 0000-0003-0477-8701

3.1. Raport o stanie zarządzania zbiorami w roku 2024

O raporcie

Raport o stanie zarządzania zbiorami stanowi kompendium wiedzy o procesach zachodzących w muzeum w zakresie pozyskiwania, opracowywania i udostępniania zbiorów. Jest narzędziem zarządczym umożliwiającym badanie skuteczności, efektywności i jakości pracy działów związanych z pozyskiwaniem zbiorów – Działu Inwentarzy, Działu Historii i Kultury Regionu oraz Działu Kultur Pozaeuropejskich oraz Specjalistycznej Biblioteki Wewnętrznej. Jego znaczenie polega na ciągłym monitorowaniu funkcjonowania procedur i instrukcji oraz wdrożeń usprawnień, modyfikacji i działań naprawczych.

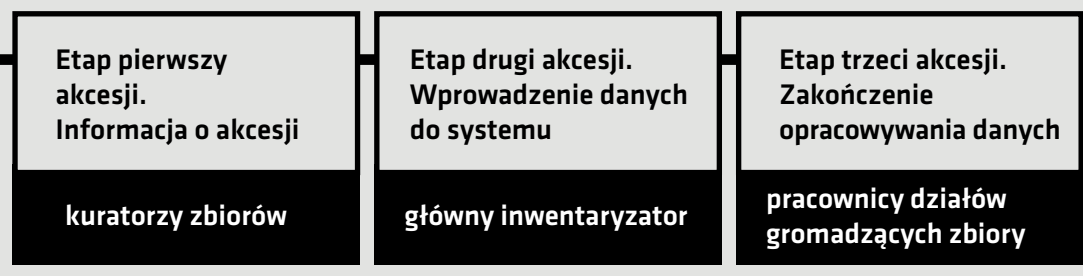
Raport jest podstawowym narzędziem zarządczym mierzącym realizację Strategii Muzeum Miejskiego w Żorach w odniesieniu do gromadzonych kolekcji. Pozwala weryfikować dynamikę rozbudowy, jakość dokumentacji i opracowania, ale również procesy związane z udostępnianiem ich efektów.

Zarządzanie zbiorami

Zarządzanie zbiorami prowadzone jest w oparciu o zapisy *Polityki zarządzania zbiorami*, system ewidencji muzealnej *Mona* oraz system procedur i instrukcji merytorycznych. Za realizację polityki zarządzania zbiorami odpowiada główny inwentaryzator.

W związku z otrzymaniem statusu muzeum rejestrowego, realizowane są konsekwentnie wytyczne *Polityki zarządzania zbiorami*, w sposób szczególny traktujące monitoring stosowania procedur i sposób prowadzenia akcesji. W roku 2022 rozpoczęto prace nad procedurą opracowywania obiektu w systemie ewidencji muzealnej z uwzględnieniem sposobów zapisu danych oraz ujednolicania i weryfikacji zawartości słowników systemowych. W sposób ciągły monitorowana jest procedura akcesji – aktualizowane są podstawowe dokumenty w celu zapewnienia jak najbardziej precyzyjnych i adekwatnych danych już na etapie wejścia obiektu do muzeum.

W roku 2024 kontynuowano rozpoczęty w roku 2019 projekt *Obiekt w Monie*, którego głównym celem jest wprowadzanie pełnej informacji o pozyskiwanych obiektach zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach. Zgodnie z jego założeniami część pracy ewidencyjnej została przejęta przez Dział Inwentarzy. W ten sposób już na etapie akcesji, do systemu wprowadzane są podstawowe dane ewidencyjne, opracowywane przez kuratorów zbiorów. Efektem projektu jest wyznaczenie precyzyjnego podziału zadań, monitoringu i nadzoru nad ich realizacją oraz weryfikacja efektów.

Wdrożenie wieloetapowego projektu *Obiekt w Monie* uwzględnia:

- 1) wprowadzanie do systemu podstawowych danych ewidencyjnych i ich weryfikację z uwzględnieniem podziału zadań pomiędzy kuratorów zbiorów, Dział Inwentarzy oraz działy gromadzące zbiory,
- 2) wykonywanie dokumentacji wizualnej oraz podłączanie jej do systemu i weryfikację efektów z uwzględnieniem podziału zadań pomiędzy kuratorów zbiorów, Dział Inwentarzy oraz działy gromadzące zbiory.

Zastosowane rozwiązanie pozwoliło na osiągnięcie znacznego postępu w stosunku do stanu z lat poprzednich. Przesunięcie zadania rejestracji części danych ewidencyjnych, w tym tych najważniejszych z punktu widzenia informacyjnego, na głównego inwentaryzatora spowodowało, że już na etapie wejścia do systemu zostają wprowadzone podstawowe dane ewidencyjne oraz tymczasowa dokumentacja fotograficzna.

W roku 2024 główny inwentaryzator zarejestrował w systemie ewidencji muzealnej *Mona* 2383 pozycje dla trzech działów (Działu Historii i Kultury Regionu, Działu Kultur Pozaeuropejskich oraz działu Specjalistycznej Biblioteki Wewnętrznej). Było to o 1439 pozycji więcej niż w roku 2023. Tak duży wzrost spowodowany został poprzez intensyfikację prac akcesyjnych Działu Inwentarzy. W tym samym okresie sporządził 69 umów z 56 kontrahentami, z których 35 dotyczyło przyjęcia na własność, 20 przyjęcia czasowego, oraz 4 wydania do konserwacji.

W muzeum funkcjonują dwie komisje stałe, spełniające funkcje doradcze w zakresie organizacji i zabezpieczenia zbiorów oraz dwa kolegia. Proces zarządzania zbiorami nadzorowany i kontrolowany jest przez kolegium ds. zarządzania zbiorami, które pełni funkcję doradczo-opiniotwórczą, nadzoruje prace inwentaryzacyjno-porządkowe i proces opracowywania zbiorów oraz opiniuje zmiany procedur i instrukcji. Proces pozyskiwania i nabywania zbiorów kontroluje, nadzoruje i wspiera komisja wyceny i zakupów. W roku 2024 kolegium spotkało się 4 razy, a komisja wyceny i zakupów 5 razy. Zakres omawianych spraw dotyczył przede wszystkim: akcesji, bieżących spraw inwentaryzatorskich, zmian w procedurach oraz wdrożenia nowych rozwiązań zarządczych. Druga ze wspomnianych komisji – komisja ds. zabezpieczenia muzeum i zbiorów oraz kolegium konserwatorskie w roku 2024 nie obradowały.

Kontrola zarządcza w obszarze zarządzania zbiorami

W roku 2024 w Dziale Inwentarzy funkcjonowała skuteczna i adekwatna kontrola zarządcza. W wyniku stałego monitorowania i analizy występujących ryzyk, podejmowano na bieżąco skuteczne działania zaradcze.

W związku z planami rozwojowymi muzeum i konsekwentną realizacją założeń *Strategii 2019–2025* skoncentrowano się na dwóch obszarach szczególnie istotnych z punktu widzenia wyznaczonych celów – pozyskiwaniu i opracowywaniu zbiorów oraz funkcjonowaniu procedur i instrukcji związanych z zarządzaniem zbiorami.

Najpoważniejszymi problemami zdiagnozowanymi w wyniku prowadzonego przez głównego inwentaryzatora monitoringu i analiz były w obszarze zarządzania zbiorami ryzyka w zakresie funkcjonowania procedur akcesyjnych oraz ruchu obiektów.

Główny inwentaryzator zarejestrował również przypadki ryzyk, które są niepokojące z punktu widzenia utrzymania dobrych praktyk w zakresie zarządzania zbiorami. Ryzyka te dotyczyły wydania muzealiów poza procedurą (z pominięciem głównego inwentaryzatora), przyjmowania przedmiotów bez potwierdzenia i umieszczania ich w magazynie akcesji czasowych, opóźnień w zakresie przygotowywania wniosków akcesyjnych i informacji akcesyjnej. Rezultatem zakłóceń w realizacji procedur akcesyjnych były opóźnienia w sygnowaniu obiektów oraz dokumentowaniu wizualnym, a finalnie ich zabezpieczeniu i przekazaniu do właściwego magazynu. Główny inwentaryzator minimalizował skutki tych ryzyk poprzez uzupełnianie informacji proceduralnej, włączenie się w prace reinwentaryzacyjne oraz dokumentacyjne.

W Dziale Inwentarzy kontynuowano prace związane z wyeliminowaniem ryzyk, które wystąpiły w związku ze zdarzeniami roku 2022, tj. bardzo dużego wzrostu nabytków spowodowanego przyjęciem daru ponad 1000 obiektów z kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis oraz zwolnieniem się pracowników Działu Kultur Pozaeuropejskich. W roku 2024 zakończono prace dokumentacyjne. W ramach zadania wykonano ponad 10 000 zdjęć 1500 obiektów (w tym całej kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis).

Kontynuowano prace związane z uporządkowaniem magazynu Działu Kultur Pozaeuropejskich w związku z nieścisłościami lokalizacyjnymi po zwolnieniu się pracowników. Na wniosek magazyniera spis został przerwany do czasu uporządkowania przez niego magazynów.

W roku 2024 wdrożono nową procedurę ruchu wewnętrznego muzealiów uwzględniającą funkcję magazyniera. Pozwoliła ona na opanowanie chaosu informacyjnego oraz niekontrolowanych przemieszczeń obiektów.

Od roku 2019 Dział Inwentarzy odpowiedzialny jest za wdrożenie projektu *Biblioteka w Mona*. Jego celem jest jak najszybsze zewidencjonowanie zbiorów bibliotecznych w systemie ewidencji muzealnej *Mona* – ich poprawny spis i rozliczenie oraz udostępnienie inwentarza pracownikom w celu ułatwienia im korzystania z księgozbioru. Prace zostały przerwane w grudniu przez zmiany organizacyjne. Pracownikowi dotychczas odpowiedzialnemu za zbiory biblioteczne zostały powierzone nowe obowiązki, a jego miejsce zajął nowo przyjęty. Sytuację dodatkowo skomplikował brak inwentarza dla części zbiorów. W grudniu opracowano założenia planu naprawczego z uwzględnieniem wszystkich ryzyk, które wystąpiły. W ramach planu w roku 2025 zintensyfikowane zostaną prace związane z wprowadzaniem książek zgromadzonych w Bibliotece i niezewidencjonowanych (zadanie głównego inwentaryzatora) oraz wprowadzanie do systemu ewidencji pozycji już zewidencjonowanych (zadanie w ramach delegacji zadaniowej).

Wszystkie zastosowane rozwiązania były skuteczne i pozwoliły na opanowanie sytuacji w zakresie zarządzania zbiorami.

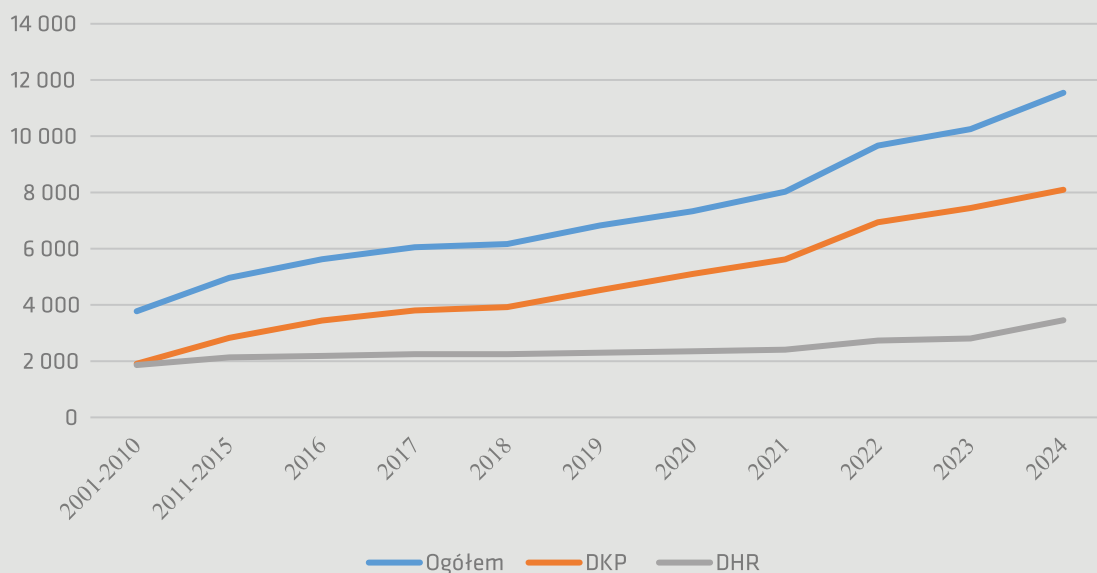
Zbiory

W księgach muzealnych na koniec roku 2024 odnotowano 10646 pozycji inwentarzowych, pod którymi zarejestrowano 11625 muzealiów. Dane odnoszą się zarówno do zbiorów własnych instytucji, jak i depozytów długoterminowych użyczonych przez inne instytucje muzealne w kraju oraz osoby prywatne. W księdze depozytowej Działu Kultur Pozaeuropejskich znajdują się aktualnie 343 obiekty o statusie depozytu. Wszystkie obiekty wypożyczone na wystawę stałą *Polskie poznawanie świata* zostały zwrócone właścicielom. Liczba depozytów zmalała w roku 2024 o 103 pozycje – zwrócono obiekty wypożyczone z Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie (81) oraz niewielką kolekcję artefaktów kulturowych z Madagaskaru użyczoną przez osobę prywatną (22).

W roku 2024 uporządkowano zbiory archeologiczne. Zadanie zlecono archeologowi z praktyką muzealniczą, który dokonał ich uporządkowania i weryfikacji oraz zaproponował sposób inwentaryzacji. Kolekcja została reinwentaryzowana (16 pozycji) i zewidencjonowana w poprawny sposób w księdze inwentarzowej archeologii (36 pozycji inwentarzowych).

Nabytki obejmują zabytki wpisane do ksiąg inwentarzowych oraz przedmioty wpisane do ksiąg pomocniczych.

Przyrost nabytków

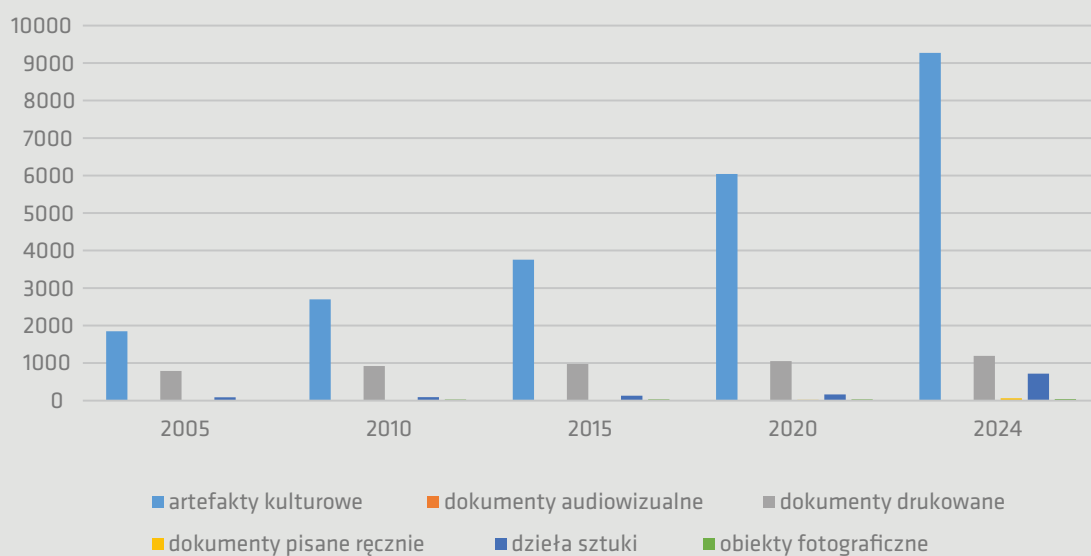

*zliczane są wszystkie nabytki (inwentarze główne i pomocnicze, czyli zabytki i przedmioty)

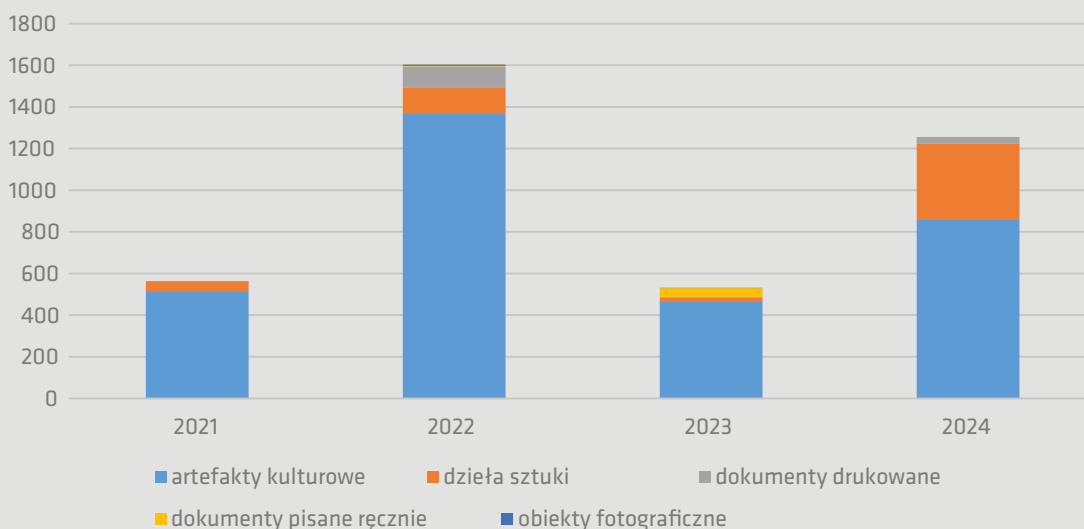
W roku 2024 nabyto również 4 obiekty, które zostały przekazane do odpowiednich działów jako pomoce dydaktyczne (2 obiekty do Działu Edukacji) oraz materiały promocyjne (2 obiekty do Działu Promocji i Wydawnictw).

Na koniec 2024 roku muzeum posiadało 11282 własne zabytki (rozumiane jako sztuki inwentarzowe) wpisane pod 10 302 pozycjami w księgach inwentarzowych. Zbiory zostały sklasyfikowane zgodnie z nowymi wytycznymi GUS. Oba działy zgromadziły odpowiednio: 9 277 artefaktów kulturowych, 1189 dokumentów drukowanych, 62 dokumenty pisane ręcznie, 2 dokumenty audiowizualne, 712 dzieł sztuki oraz 40 obiektów fotograficznych. W księgach pomocniczych odnotowano 272 pozycje.

Przyrosty zbiorów w latach 2005–2024 z uwzględnieniem klasyfikacji GUS

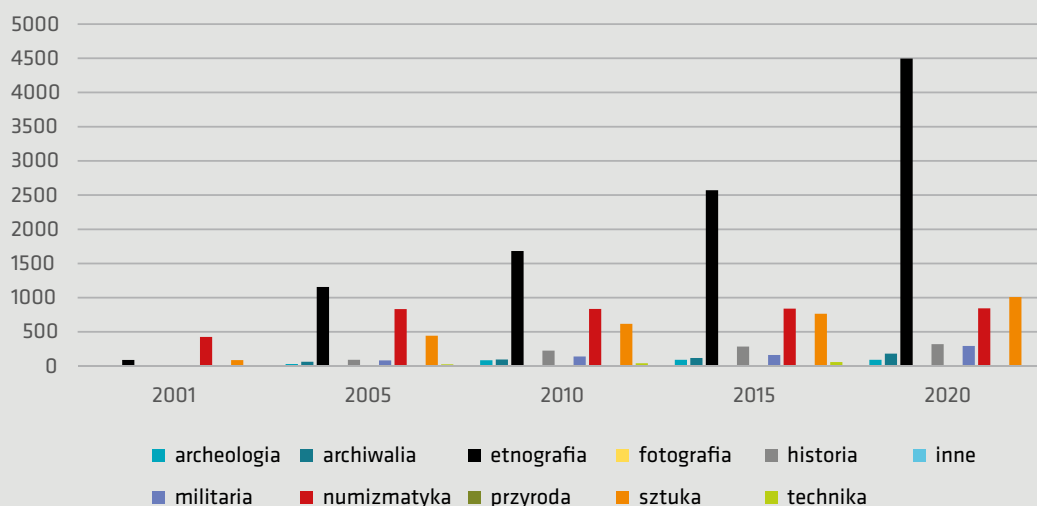

Roczna specyfikacja nabytków z uwzględnieniem klasyfikacji GUS

W roku 2023 nastąpiła zmiana klasyfikacji muzealiów według GUS. Zrezygnowano z rozbudowanego podziału na 11 kategorii, zastępując go prostszą klasyfikacją obejmującą 6 kategorii. Stary podział został zachowany i w dalszym ciągu można filtrować zbiory z podziałem na 11 kategorii, używając słów kluczy.

Przyrosty zbiorów w latach 2001–2020 z uwzględnieniem klasyfikacji GUS

Pozyskiwanie zbiorów

W roku 2024 zbiory pozyskiwane były podobnie jak w poprzednich latach poprzez zakupy w kraju i za granicą oraz dary i przekazy. Akcesje realizowane były głównie na podstawie umów oraz dokumentów sprzedaży. Jedynie w przypadku obiektów przekazanych przez likwidatora Gminnej Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Żorach zastosowano procedurę przyjęcia na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego oraz decyzji komisji wyceny i zakupów.

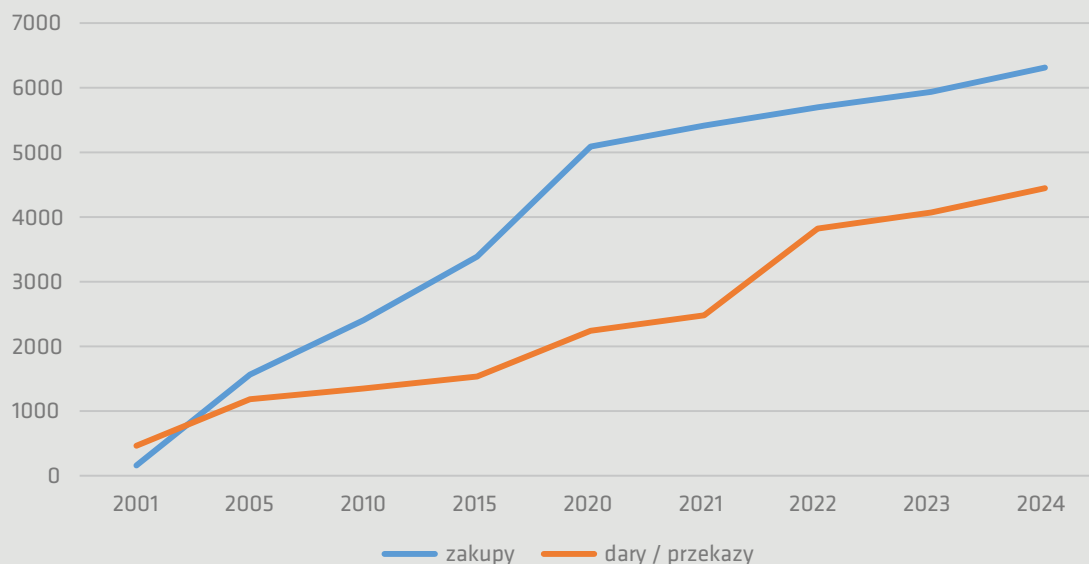
Zrealizowano łącznie 59 akcesji zbiorów (o 32 akcesje więcej niż w roku ubiegłym): 33 akcesje w formie zakupów (o 16 więcej), w tym 7 na podstawie umów kupna-sprzedaży od osób prywatnych (o 1 więcej) i 23 za granicą, oraz 25 akcesji w formie darowizny od osób prywatnych i instytucji (o 15 więcej). Dodatkowo zewidencjonowano w księdze akcesji przekaz od likwidatora Spółdzielni „Samopomoc Chłopska” w Żorach.

Główny inwentaryzator zarejestrował w systemie ewidencji muzealnej 1301 obiektów (o 747 pozycji więcej w stosunku do roku 2023), w tym 1215 zabytków (838 darów i przekazów, 377 zakupów), które zostały wprowadzone na stan inwentarzy głównych oraz 86 przedmiotów, które zostały wprowadzone na stan inwentarzy pomocniczych.

W stosunku do roku poprzedniego (564 obiekty) ilość zabytków uległa zwiększeniu o 651 obiektów, co wynika z zastosowanych rozwiązań zarządczych w zakresie procedury akcesyjnej. Ilość nabytków świadczy o utrzymaniu dynamiki rozbudowy kolekcji obu działów na stałym poziomie.

Dynamika rozwoju kolekcji pozaeuropejskich utrzymuje się na stałym poziomie, kolekcja regionalna do tej pory rozbudowywana była okresowo. Dział Historii i Kultury Regionu zgromadził przez lata dużą ilość ofert, które nie zostały przygotowane przez kuratora zbiorów do akcesji. W roku 2024 w związku ze skontrum zbiorów rozpoczęto porządkowanie zasobów zgromadzonych w magazynie akcesji czasowych. Znaczny wzrost ilości nabytków działu (650 obiektów, w roku poprzedzającym 74) jest bezpośrednim rezultatem podjętych działań.

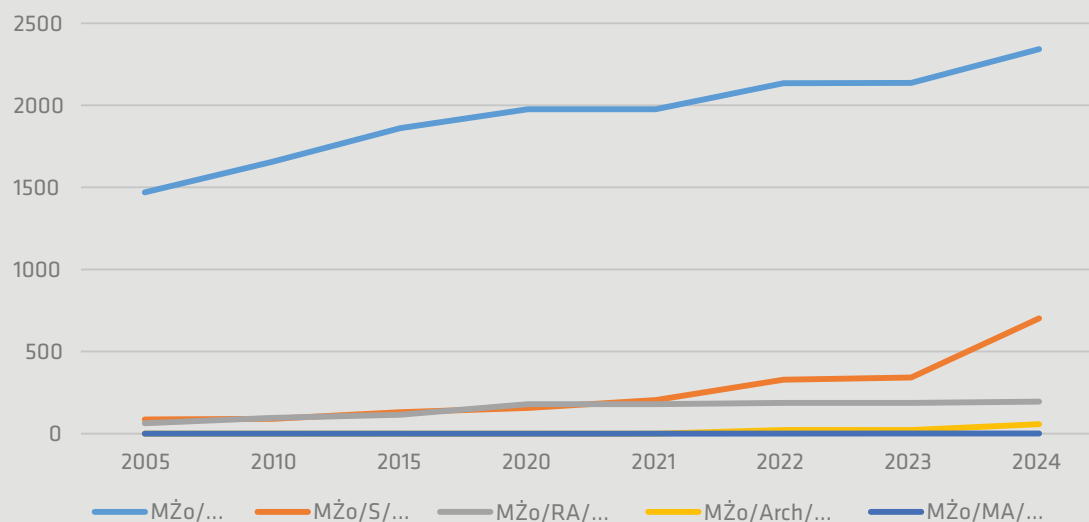
Przyrosty nabytków w latach 2001–2024

W inwentarzach Działu Historii i Kultury Regionu na koniec 2024 r. zarejestrowano odpowiednio:

- a) inwentarz MŻo/... 222 obiekty (2342),
- b) inwentarz MŻo/S/... 360 obiektów (702),
- c) inwentarz MŻo/RA/... 8 obiektów (195),
- d) inwentarz MŻo/Arch/... 36 obiektów (58),
- e) inwentarz MŻo/MA/... 0 obiektów (1).

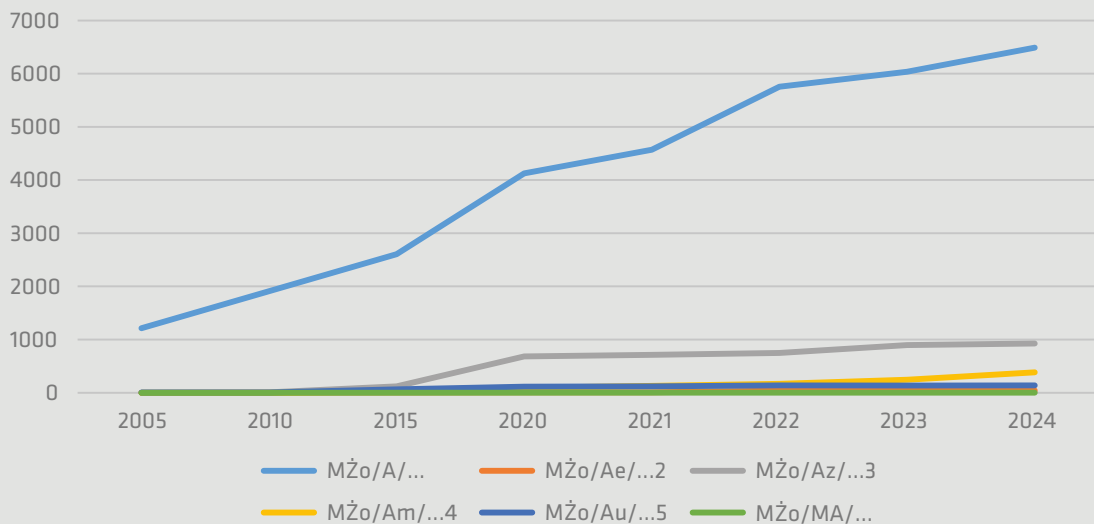
Dział Historii i Kultury Regionu. Dynamika rozbudowy kolekcji

W inwentarzach Działu Kultur Pozaeuropejskich zarejestrowano odpowiednio:

- a) inwentarz MŻo/A/... 451 obiektów (6490),
- b) inwentarz MŻo/Ae/... 1 obiekt (43),
- c) inwentarz MŻo/Az/... 31 obiektów (927),
- d) inwentarz MŻo/Am/... 139 obiektów (383),
- e) inwentarz MŻo/Au/... 3 obiekty (138),
- f) inwentarz MŻo/MA/... 0 obiektów (3).

Dział Kultur Pozaeuropejskich. Dynamika rozbudowy kolekcji

W roku 2024 pozyskano dofinansowanie w wysokości 53 112,00 zł na zakup Kolekcji amazońskiej. Zakupiona kolekcja amazońska stanowi część kolekcji pozyskanej przez grupę polskich antropologów reprezentujących Instytut Etnologii i Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, w latach 80. XX wieku. Składa się ze 133 obiektów pochodzących z kultur Panare (110 obiektów), Kofán (22 obiekty) i Sánema (1 obiekt). Gromadzona była w czasie badań etnograficznych, które miały charakter zarówno poznawczy, jak i kolekcjonerski. Obiekty były zbierane w długim przedziale czasowym – czasami kilka tygodni w jednym miejscu – i zawsze były to przedmioty codziennego użytku, których użytkownicy pozbywali się, bo byli w stanie szybko wykonać ich zamienniki. Zebrane obiekty nie są obiektami przypadkowymi, jakie można nabyć na targu, jako wyroby artystyczne lub dla turystów. Stanowią całościowy i kompleksowy zbiór, którego celem była możliwie jak największa reprezentatywność materialna, cechująca daną kulturę. W 2017 roku nabyta została pierwsza część

Kolekcji amazońskiej licząca 52 obiekty, na którą składały się przede wszystkim broń, plecionki oraz naczynia ceramiczne. Zakup drugiej części ma istotne znaczenie dla rozwoju kolekcji z tego obszaru, którą muzeum już posiada, ponieważ scala podzieloną *Kolekcję amazońską*, wzbogaca ją o unikalne obiekty, często już niedostępne w terenie, uzupełnia jej zasoby o elementy brakujące oraz wpisuje się w zadania muzeum, jako instytucji dokumentującej pracę polskich badaczy i naukowców.

Dzięki współpracy z Muzeum Narodowym w Szczecinie i zaproszeniu do udziału w międzynarodowym projekcie, muzeum pozyskało 186 obiektów, rozbudowując w ten sposób niewielkie zbiory już posiadane. W efekcie kolekcja liczy obecnie 161 muzealiów, ponieważ niektóre obiekty zostały połączone w większe zespoły. Na szczególną uwagę zasługują trzy zbiory – subkolekcja artefaktów grupy etnicznej Turkana, subkolekcja koszyków Kamba, subkolekcja koszyków Hehe. Zgromadzone subkolekcje w sposób reprezentatywny pokazują zmiany zachodzące w kulturze na podstawie wybranych typów obiektów oraz sumarycznie opisują stan zachowania historycznych artefaktów kulturowych.

Szczególnie istotne w zakresie rozwoju kolekcji muzealnych są działania związane z projektem *Nasza tożsamość. Sztuka*. Celem projektu jest scalenie wszystkich rozproszonych prac związanych z Żorami w jedną kolekcję. Jest to działanie uzasadnione zapisami strategii muzeum, która podkreśla konieczność budowy reprezentatywnych kolekcji sztuki. Jednocześnie realizacja zadania pozwoli na konsekwentną rozbudowę i uzupełnienie już istniejącego zbioru. Projekt wpisuje się również w założenia programu naukowo-wystawienniczego *Nasza tożsamość*. Jego celem bezpośrednim będzie wzmacnianie lokalnej tożsamości poprzez muzealne projekty oparte o zbiory sztuki.

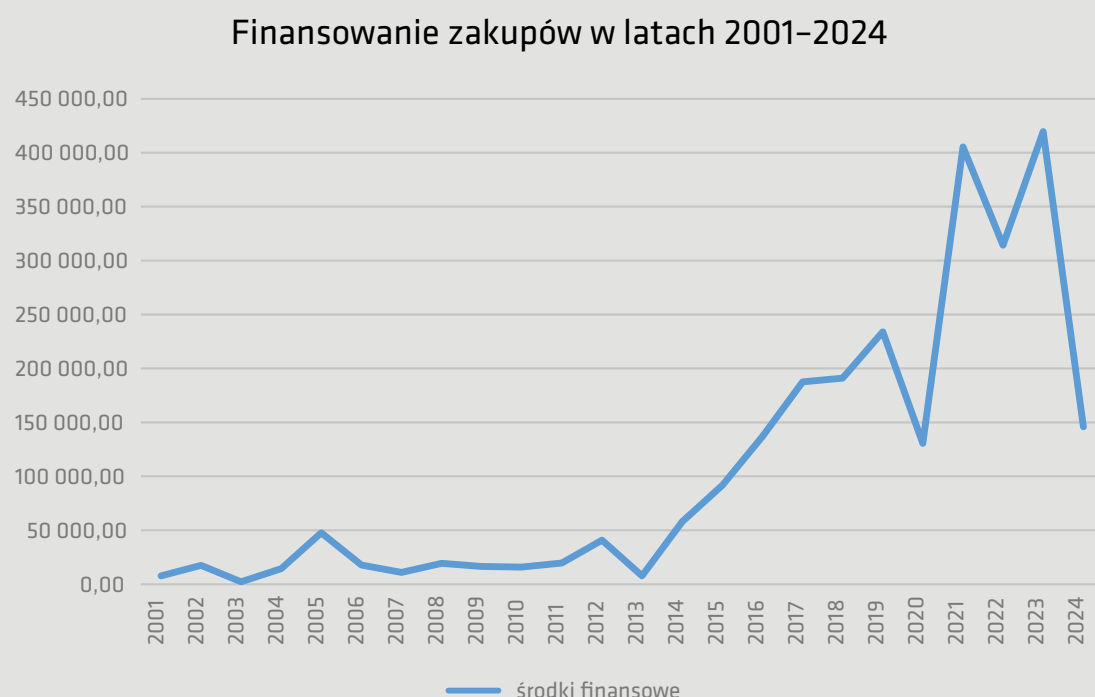
W roku 2024 kontynuowano również prace związane z projektem *Nasza tożsamość. Zbiory archeologiczne*, którego celem jest zgromadzenie przez muzeum wszystkich obiektów archeologicznych pozyskanych w trakcie wykopalisk prowadzonych na terenie miasta Żory. Zgodnie z przyjętym harmonogramem zrealizowano ostatni etap polegający na przyjęciu obiektów, które pozyskano w trakcie prac archeologicznych oraz zakończeniu prac inwentaryzacyjnych, które umożliwią przyjęcie zbiorów. Zewidencjonowanie nabytków archeologicznych planowane jest na początek roku 2025. Podjęto również starania, aby pozyskać zbiory archeologii żorskiej znajdujące się w kolekcji Muzeum w Wodzisławiu Śląskim. Rozpoczęcie procedury przewidziane zostało na początek 2025 roku.

Wszystkie akcesje zostały zewidencjonowane w systemie ewidencji muzealnej *Mona* i rozliczone ilościowo.

Finansowanie zakupów kolekcji

Do roku 2014 zakupy realizowane były z dotacji podmiotowej. Od roku 2014 realizowane są również z dotacji celowej, co wynika z odpowiednich zapisów w *Wieloletniej prognozie finansowej miasta*.

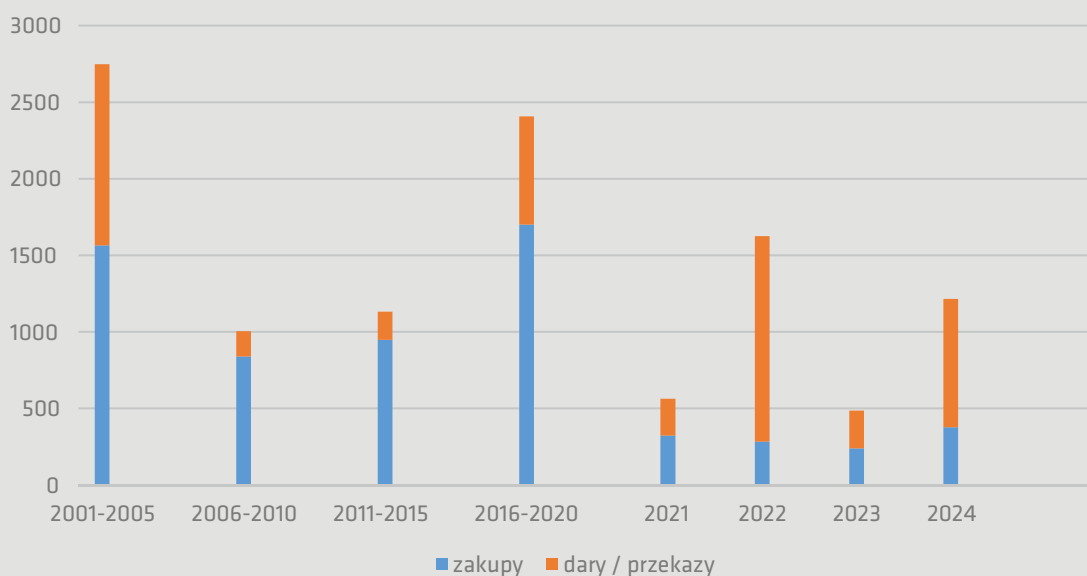
W ramach projektu realizowana jest również koncepcja posągów rozlokowywanych wokół muzeum, poświęconych polskim odkrywcom i podróżnikom oraz osobom związanym z miastem.

W roku 2020 po raz pierwszy od wielu lat dało się zauważyć niepokojące zjawisko obniżenia środków przeznaczonych na zakup zbiorów – mniej o 103 396,64 zł w stosunku do roku 2019. Podobne zjawisko wystąpiło w roku 2022, kiedy wartość nakładów zmalała w stosunku do roku 2021 o 91 105,22 zł oraz w roku 2024, kiedy wartość ta zmalała aż o 104 803,85 zł w stosunku do roku 2023.

Skutki tego zjawiska zostały zniwelowane, zwłaszcza w roku 2022, poprzez ilość przyjętych darów. Należy jednak zwrócić uwagę, czy nie będzie to powracająca tendencja w dłuższym okresie czasowym.

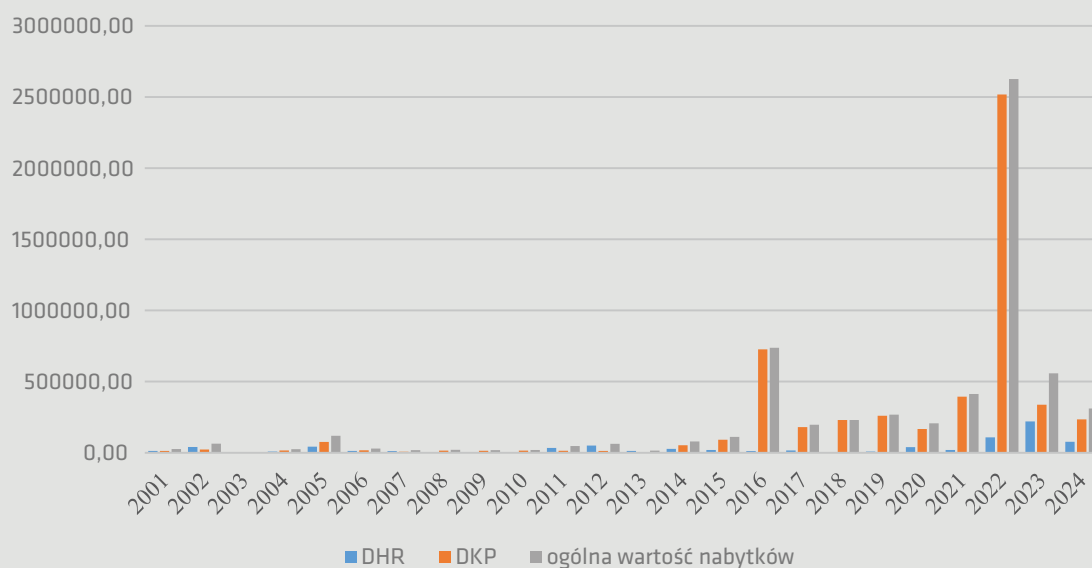
Struktura nabytków w latach 2001–2023

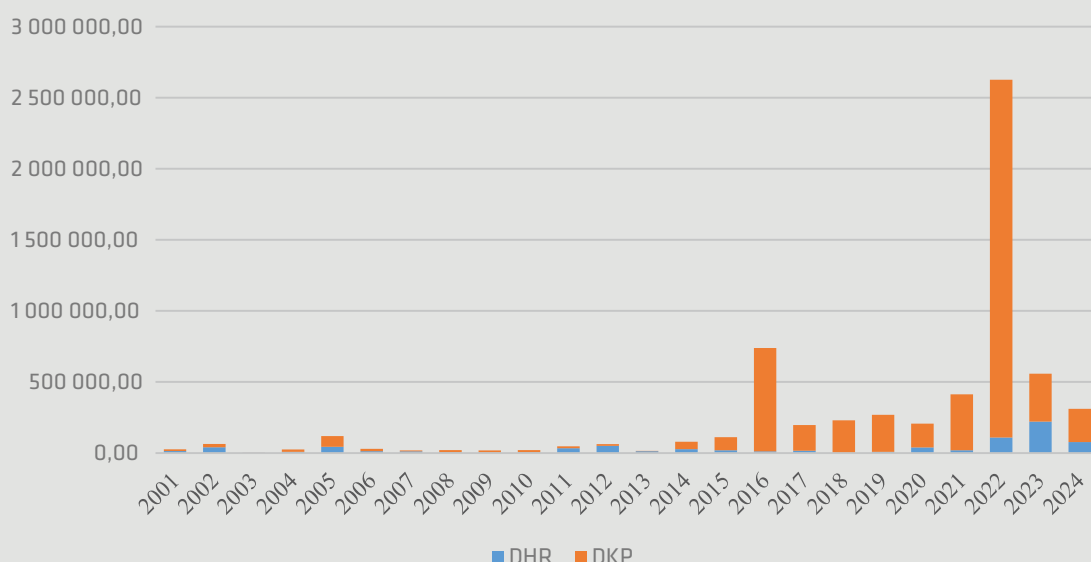
Warto jednak zauważyć, że od roku 2021 ilość pozyskiwanych w drodze zakupu obiektów utrzymuje się na mniej więcej stałym poziomie pomimo zmniejszenia ilości wydatkowanych środków.

Analizę dynamiki zmian należy zawsze wykonywać krzyżowo, mając na uwadze wszystkie czynniki.

Roczne przyrosty wartości nabytków w latach 2001–2024

Dynamika rozbudowy zbiorów. Wartość kolekcji ogółem

Przyrost wartości zbiorów pomiędzy rokiem 2015 i 2016 oraz szczególnie duży w roku 2022 spowodowany został darami o znacznej wartości dla Działu Kultur Pozaeuropejskich. Były to: kolekcja Schlothauer-Wilhelm oraz posąg Wacława Sieroszewskiego o wartości 556 576,07 zł oraz kolekcja Heijs-Voorhuis o wartości 2 010 385,05 zł.

Średnio wartość zbiorów muzealnych w okresie 2015–2023 wzrastała o 565 739,424 zł (poprzedni pomiar 628 658,25 zł). Wpływ na tak duży średni przyrost miał wyjątkowy pod względem nabytków rok 2022. Nie uwzględniając daru kolekcji, średnio wartość zbiorów rośnie rocznie o 364 700,92 zł (poprzedni pomiar 377 393,5 zł).

Opracowywanie zbiorów

Pomiar stanu opracowania zbiorów wykonywany jest przy założeniu uzupełnienia 100% informacji ewidencyjnej, wymaganej Rozporządzeniem Ministra Kultury z dnia 30 sierpnia 2004 r. w sprawie zakresu, form i sposobu ewidencjonowania zabytków w muzeach.

Na 17 rodzajów danych, które należy opracować zgodnie z Rozporządzeniem, odpowiednio dla działów skuteczność pracy wynosiła:

- Dział Historii i Kultury Regionu: 9 (rok wcześniej 14) pozycji zostało uzupełnionych w 100%, 6 (2) pozycje powyżej 90%, 1 pozycja powyżej 80%, 1 pozycja poniżej 10%,
- Dział Kultur Pozaeuropejskich: 7 (8) pozycji zostało uzupełnionych w 100%, 8 (2) pozycje powyżej 90%, 1 pozycja powyżej 60%, 1 pozycja powyżej 50%.

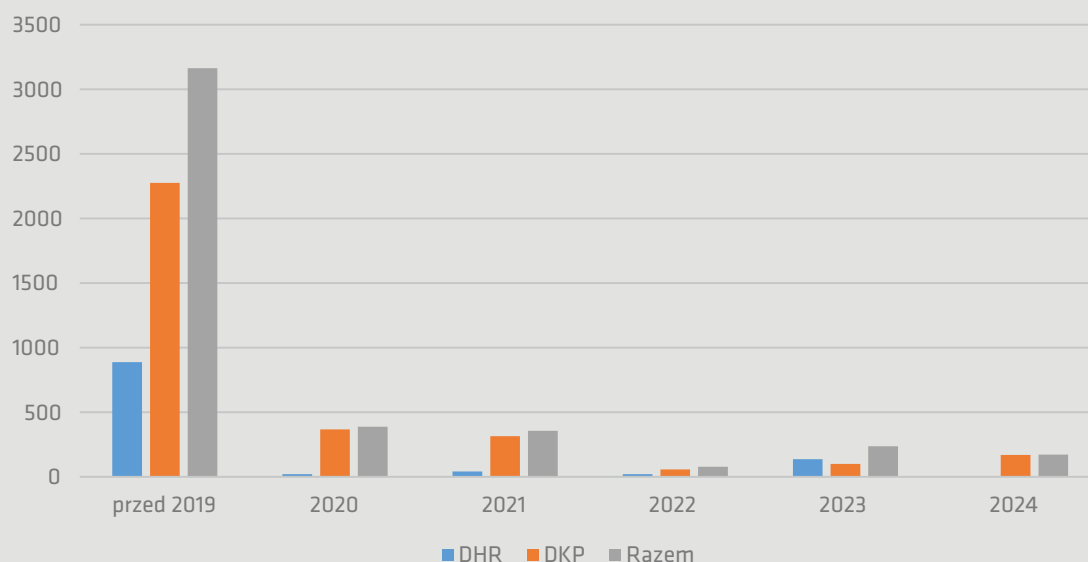
Bardzo często brak dotyczy jednej lub dwóch danych. Najczęściej jest to oznakowanie obiektu oraz informacja o rodzaju obiektu. Braki wpływają jednak na stan ogólny opracowania zbiorów i wymagają jak najszybszego uzupełnienia w celu uzyskania lepszego jakościowo pomiaru.

Osiągnięto 93,73% (rok wcześniej 87,96%) skuteczności w zakresie wykonania Rozporządzenia, co stanowi wzrost w stosunku do roku poprzedniego o 5,77%. Tendencja wzrostu świadczy również o zatrzymaniu niekorzystnych efektów związanych ze zmianą pracowników w Dziale Kultur Pozaeuropejskich oraz brakiem zaangażowania w proces wprowadzania danych do systemu.

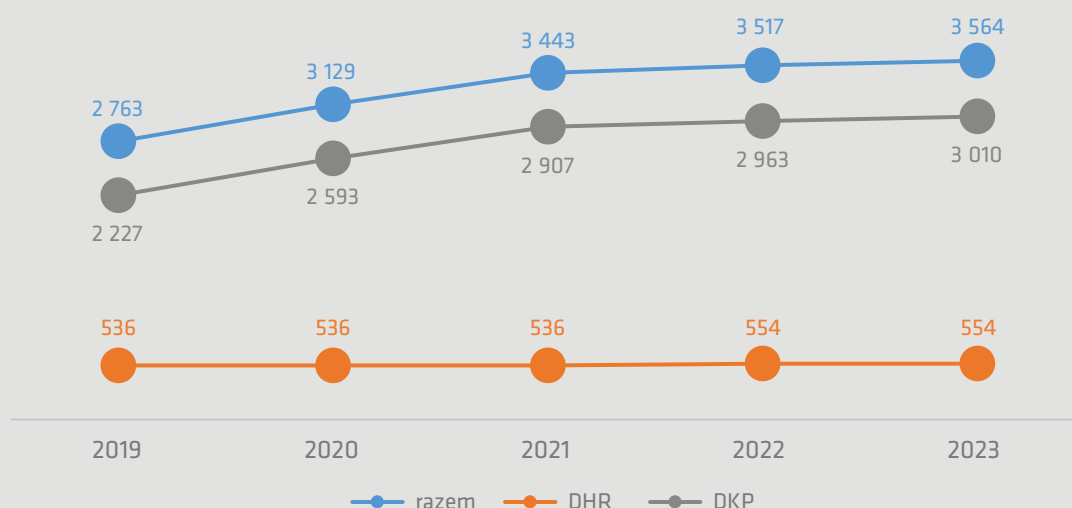
Pozytywna zmiana widoczna jest również w zakresie opracowania muzealiów w bazie danych *Mona*. Problemem w dalszym ciągu pozostaje uzupełnianie pozostałych danych wymaganych, aby uznać obiekt za opracowany. Jedynie niewielka część nabytków 2024 może zostać uznana za opracowaną – 172 obiekty na 1215 zabytków (rok wcześniej 8 na 528). Analizując dane, należy jednak mieć na uwadze zauważalny postęp w tym zakresie – z 1,52% na 14,16% muzealiów. Powodem niskiego stanu było nagromadzenie prac związanych z akcesją kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis, dofinansowaniem zakupu kolekcji amazońskiej oraz intensywnymi pracami akcesyjnymi, których skutkiem jest wzrost zbiorów o 1301 obiektów (największy roczny przyrost od początku istnienia muzeum).

Zakończenie wdrożenia projektu Obiekt w *Monie* przewidywane było na rok 2023, ale dokładność prowadzonych prac oraz zakres zmian wprowadzanych do ewidencji muzealnej *Mona* spowodował, że datę zakończenia projektu przesunięto na rok 2027. Do końca roku 2024 uzupełniono brakujące dane w przypadku 85,36% (rok wcześniej wskaźnik wynosił 81,24%) – odpowiednio dla Działu Historii i Kultury Regionu 80,09% (rok wcześniej 68,62%) i dla Działu Kultur Pozaeuropejskich 90,63% (rok wcześniej 85,89%).

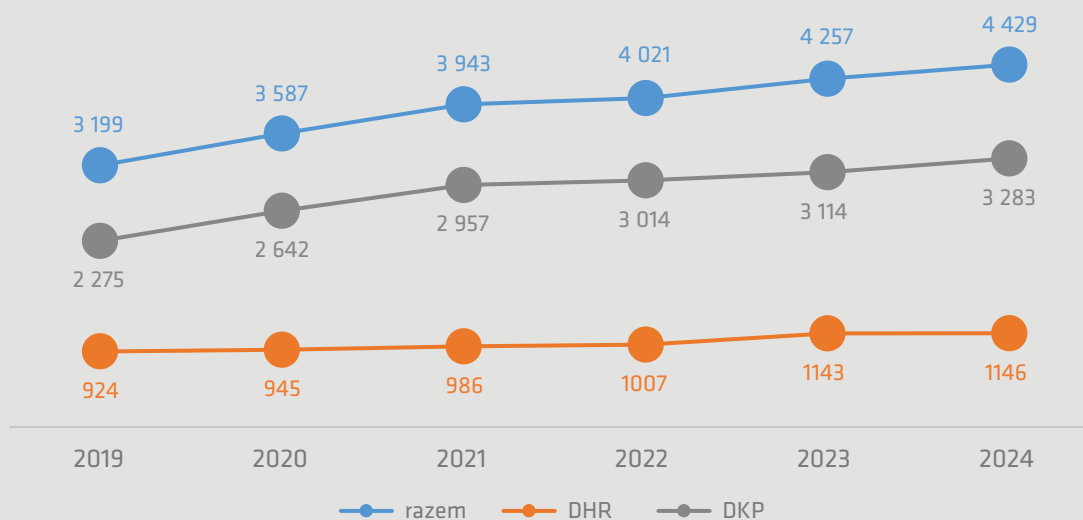
Obiekty opracowane w MONIE

Postęp opracowania zbiorów w działach. Stan 2023

Postęp opracowania zbiorów w działach. Stan 2024

Szczególnie ważnym elementem wymogów ewidencyjnych jest określenie miejsca przechowywania obiektów. Wymóg ten okazał się szczególnie istotny w przypadku, gdy nastąpiła rotacja pracowników na stanowisku odpowiedzialnym za zbiory. Taki problem wystąpił w przypadku kolekcji Działu Kultur Pozaeuropejskich, które nie zostały odebrane od zwalnianego się pracownika w sposób właściwy (nie można było przeprowadzić spisu zdawczo-odbiorczego, ponieważ pracownik przedstawił zwolnienie lekarskie ważne do ostatniego dnia pracy). W trakcie skontrum zbiorów działu przeprowadzonym w latach 2020–2021 obiektom przypisano lokalizację. Przy próbie

przeprowadzenia spisu okazało się, że obiekty były po roku 2020 przemieszczane, ale informacja o zmianie nie została wprowadzona do systemu. Skutkiem takiego zarządzania jest bałagan i nie-
możność szybkiej orientacji w zasobach. Wdrożony w roku 2023 system zaradczy polegał na po-
wierzaniu delegacji zadaniowej magazyniera zbiorów jednej osobie, która uporządkowałaby zbior-
y. Celem prowadzonych prac porządkowych w ramach projektu Obiekt w magazynie jest ustalenie
i wprowadzenie do systemu stałych lokalizacji i poprawny nadzór nad obiegiem zbiorów. Zadanie
jest w trakcie realizacji. Na koniec 2024 stałą lokalizację posiada 3521 obiektów – odpowiednio dla
działów: DHR – 916, DKP – 2 605. Rok wcześniej wskazano ją tylko dla 1739 obiektów.

Zbiory opracowywane są pod względem ewidencyjnym, ale również naukowym. Za naukowo
opracowane uważa się pozycje (tylko zabytki, czyli obiekty wpisane na stan inwentarzy głównych),
które posiadają wszystkie dane wymagane Rozporządzeniem oraz autora opracowania i oznako-
wanie wypełnione. Dodatkowo posiadają wprowadzoną proveniencję. Na koniec roku 2024 taki
stan miało 617 obiektów, co stanowi 5,47% zasobów. Ilość obiektów, które posiadały proveniencję
wzrosła z 1378 do 1725, co stanowi 15,29% zasobów. W ciągu roku wprowadzono zapisy prove-
niencyjne dla 1,42% muzealiów.

Przykładowa karta (awers) obiektu opracowanego ewidencyjnie

Muzeum Miejskie w Żorach Ośrodek Kultury Południowych Muzeum Miejskie w Żorach Nazwa: MŻO/A/5448/a-b Data: 2022-12-12, ul. 12/12, Żory, Mała Słona (Wzrost: 17.01.2022)	Nazwa (nazwa, nazwa potoczna): NACZYNIE Z PALENIKIEM Nazwa w języku lokalnym: chungwa cha, kupkila [sua] [naczynie do gotowania], seti ya kupkila [sua] [zestaw do gotowania]	Nazwa (nazwa, nazwa potoczna): Karla Mwandia (miasto pł. wsch. Karla, dobiecia) Nazwa (nazwa, nazwa potoczna): Karla Mwandia (miasto, targ przy Małej Słonej)
Data: 2022-12-12, ul. 12/12, Żory, Mała Słona (Wzrost: 17.01.2022)	Data: 2022-12-12, ul. 12/12, Żory, Mała Słona (Wzrost: 17.01.2022)	Data: 2022-12-12, ul. 12/12, Żory, Mała Słona (Wzrost: 17.01.2022)
Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022
Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022
Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022	Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022 Wzrost: 17.01.2022

Do roku 2019 odnotowano w *Monie* 3600 obiektów opracowanych ewidencyjnie i 380 naukowo.

Podsumowując stan opracowania zbiorów, należy mieć na uwadze zasoby kadrowe oraz zakresy czynności powierzanych pracownikom. Z perspektywy lat 2020–2024, które zostały poddane analizie pod kontem tempa i jakości prowadzonych prac, wydaje się, że zastosowane rozwiązania zaczęły przynosić spodziewane i satysfakcjonujące efekty. Analizując postęp opracowywania, należy mieć na uwadze proces wprowadzania danych do systemu, który z reguły realizowany jest z opóźnieniem, a rzeczywisty stan zależy od uzupełnienia przez pracowników obu działów gromadzących zbiory braków w zakresie wszystkich danych. Zarówno powierzenie wprowadzania i uzupełniania danych dodatkowemu pracownikowi, jak i działania podjęte w ramach skontrum 2024 należy potraktować jako skuteczne narzędzia poprawy stanu opracowania zbiorów, które w najbliższych latach pozwolą na wyraźną poprawę.

Inwentaryzacja zbiorów

Dział Inwentarzy nadzorował proces akcesji zabytków oraz przedmiotów do działów gromadzących zbiory oraz Biblioteki. Główny inwentaryzator odpowiedzialny był za proces reinwentaryzacji (przeniesienia obiektów pomiędzy inwentarzami), resygnacji (zmiany sygnatury w obrębie jednego inwentarza) oraz informował księgowość o zmianach organizacji zbiorów w zakresie stanu inwentarzy, w tym księgi depozytów.

Głównym zadaniem inwentaryzatorskim rozpoczętym w roku 2024 było skontrum całościowe zbiorów Działu Historii i Kultury Regionu. W trakcie spisu sprawdzone zostaną: fizyczna obecność obiektu, jego lokalizacja, stan zachowania i jego zgodność z zapisem w systemie *Mona* oraz karta ewidencyjna. Z uwagi na nieprzygotowanie do spisu w odpowiedni sposób magazynów przez pracownika odpowiedzialnego za zbiory, skontrum prowadzone będzie z uwzględnieniem porządkowania zasobów. W sprawozdaniu ujęte zostaną również informacje dotyczące sposobu przechowywania i oznaczenia dokumentacji ewidencyjnej.

Do końca roku 2024 wprowadzono do systemu ewidencji muzealnej cztery listy spisowe, zawierające informację o spisaniu 1865 obiektów. Prace realizowane są w wolnym tempie z uwagi na sposób realizacji i zakres spisu. Zakończenie prac nad listą wymaga od pracownika odpowiedzialnego za zbiory uzupełnienia braków ewidencyjnych oraz danych dotyczących oznakowania i opracowania obiektu, a następnie ewentualnego druku brakujących kart. Potwierdzeniem skontrum jest odznaczenie w systemie, potwierdzenie pieczętą skontrum „SK” w księdze inwentarzowej oraz na karcie ewidencyjnej.

Z uwagi na prowadzone w Dziale Kultur Pozaeuropejskich prace ewidencyjne nad kolekcją Ursuli Heijs-Voorhuis oraz porządkowe w magazynie, wstrzymano prace inwentaryzacyjne w Dziale Kultur Pozaeuropejskich. Na prośbę pracowników nie rozpoczęto spisu zdawczo-odbiorczego oraz nie przeprowadzono rocznej inwentaryzacji kontrolnej.

W roku ubiegłym zakończono prace polegające na wykonaniu i podłączeniu dokumentacji wizualnej kolekcji oraz ostatecznej weryfikacyjnych kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis. Na początku roku 2025 próbny katalog kolekcji zostanie przekazany do weryfikacji i kontroli merytorycznej, tłumaczenia oraz opracowania graficznego i składu. Zakończeniem prac będzie publikacja drugiego tomu nabytków 2022 jako suplementu do wydawnictwa Muzeum i muzealia 2022.

Na koniec roku 2024 zestawiono salda pomiędzy Działem Inwentarzy a Działem Finansowo-Księgowym. W rozliczeniu wzięto pod uwagę zarówno wartość muzealiów zewidencjonowanych w inwentarzach głównych, jak i przedmiotów zewidencjonowanych w inwentarzach pomocniczych. Salda za rok 2024 zostały zestawione poprawnie, nie wykazując różnicy.

Ruch muzealiów

W roku 2024 zrealizowano pod nadzorem głównego inwentaryzatora ruch 809 obiektów na podstawie 14 dokumentów (12 kontrahentów).

W ramach ruchu zewnętrznego wydano do dezynfekcji 591 obiektów, w tym: 490 muzealiów oraz 101 obiektów z Kenii i Tanzanii, które jeszcze nie zostały reinwentaryzowane do

właściwego inwentarza, 17 obiektów do konserwacji, 35 obiektów w celu przeprowadzenia badań oraz 35 obiektów na wystawy. Wszystkie wypożyczenia zrealizowano w oparciu o umowy pomiędzy instytucjami oraz zlecenia (w zakresie fumigacji obiektów).

W ramach ruchu muzealiów zaktualizowano wypożyczenie 35 obiektów na ekspozycję stałą *Piękna historia. Dzieje Pałacu w Baranowicach i jego właścicieli* zorganizowaną przez Miejski Ośrodek Kultury w Żorach (33 obiekty wypożyczono na podstawie umowy depozytu, 2 obiekty na podstawie umowy użyczenia z powodu konieczności ich konserwacji).

W roku 2024 zwrócono 103 obiekty przyjęte w depozyt, w tym z Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie 81 obiektów, które zostały wypożyczone w roku 2015 i 2016 na wystawę *Polskie poznawanie świata* oraz 22 obiekty od osoby prywatnej, które prezentowane były na tej samej wystawie.

Kontrolą inwentaryzatorską objęty był ruch zewnętrzny i wewnętrzny. Sporządzono 46 protokołów ruchu wewnętrznego i 64 protokoły ruchu zewnętrznego. W ramach ruchu wewnętrznego: przemieszczono wszystkie akcesje 2024 do magazynów właściwych oraz przekazano książki do Specjalistycznej Biblioteki Wewnętrznej.

W roku 2024 przyjęto do muzeum 591 obiektów, w tym: 70 stanowił zwrot obiektów wydanych czasowo, 488 obiektów wydanych do konserwacji oraz 33 wydanych w depozyt. Sporządzono w tym celu 10 dokumentów dla 8 kontrahentów.

Na potrzeby działalności wystawienniczej przyjęto od osób prywatnych i zwrócono właścicielom 206 obiektów, które były prezentowane na 8 wystawach.

Digitalizacja zbiorów

W roku 2023 ustalono, że w świetle obowiązujących definicji i regulacji regulaminowych muzeum nie posiada obiektów, które określić można jako zdigitalizowane.

Obiekty odznaczone w bazie danych jako zdigitalizowane nie spełniały wymogów digitalizacyjnych. Miały niedostateczną dokumentację wizualną i braki ewidencyjne. Podobnie strony wystaw czasowych *Polskie poznawanie świata* oraz *Nasza tożsamość*, na których udostępniane są częściowo zbiory obu działów, nie są bazami danych. Obiekty prezentowane na nich nie są odpowiednio skatalogowane, brakuje również wymaganych danych ewidencyjnych. Nie ma również możliwości przeszukiwania bazy za pomocą dodatkowych kryteriów. Na podstawie powyższych przesłanek uznano, że również tych obiektów nie należy traktować jako zdigitalizowanych i w pełni udostępnionych. Biorąc pod uwagę powyższe czynniki, zdecydowano o usunięciu klasyfikacji „zdigitalizowane”. Na koniec roku 2024 muzeum nie posiada więc żadnych obiektów spełniających to kryterium.

Na koniec 2024 r. 10132 muzealia posiadały już swoje multimedia (rok wcześniej było to 7715). Odpowiednio w działach podłączono do systemu: 2 555 w DHR (rok wcześniej 1774), 7566 w DKP (rok wcześniej 5 941). Braki zarejestrowano dla 2 058 (rok wcześniej było to 3 371 obiektów), odpowiednio DHR – 1 037 i DKP – 1 021. Podsumowując, ponad 87% obiektów posiada już dokumentację wizualną.

Na koniec 2024 r. w zasobach dokumentacyjnych odnotowano braki dokumentacji multimedialnej (małe pliki podłączone bezpośrednio do systemu ewidencji) dla 1 901 obiektów (w roku 2023 dla 2 648), w tym odpowiednio dla Działu Historii i Kultury Regionu 874 (990), a dla Działu Kultur Północnoeuropejskich 1 027 (1 658). W przypadku dokumentacji fotograficznej (duże pliki podlinkowane do systemu ewidencji) brak odnotowano w stosunku do 2 104 obiektów (w roku 2023 dla 2 681).

Na 1 215 nabytych w roku 2024 zabytków, 1 182 posiada podłączone multimedia. Braki dokumentacji dotyczą 88 obiektów (w tym zespołów, co jest efektem procesu reinwentaryzacji). W większości jest to dokumentacja tymczasowa, ale biorąc pod uwagę fakt, że wszystkie nabytki zostaną opublikowane w roczniku muzealnym, należy uznać, że wszystkie uzyskają również poprawną dokumentację wizualną.

Udostępnianie informacji o zbiorach

W roku 2024 opracowano 7 kwerend wraz z opracowaniem informacji w zakresie zbiorów własnych. Ich rezultaty udostępniono muzeum krajowym oraz osobom prywatnym. Podpisano dwie umowy licencyjne na wykorzystanie wizerunków obiektów muzealnych, w tym z muzeum i kontrahentem prywatnym. Nie udało się podpisać umowy licencyjnej z Nikołajem Czoczczasowem na prawa do dysponowania wizerunkiem nabytego przez muzeum projektu posągu Edwarda Piekarskiego.

Specjalistyczna Biblioteka Wewnętrzna

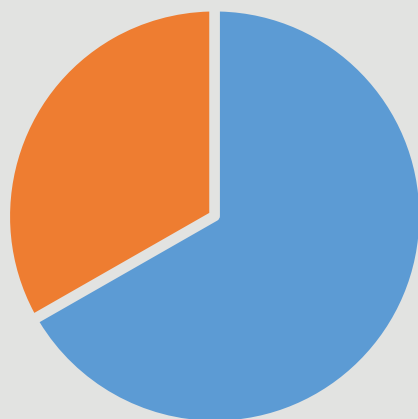
Od roku 2018 akcesje Biblioteki rejestrowane są w systemie ewidencji muzealnej *Mona*, a ewidencja zbiorów bibliotecznych podlega Działowi Inwentarzy.

W roku 2019 rozpoczęto projekt *Biblioteka cyfrowa*, który polega na wprowadzeniu do systemu wszystkich książek odnotowanych w inwentarzu Biblioteki. Do roku 2023 wprowadzono 667 pozycji (pozostały 1 362 pozycje).

W roku 2024 na stan inwentarza Biblioteki wprowadzono 961 pozycji, w tym:

- 735 pozycji w ramach akcesji roku 2024 (672 dary, 45 przekazów, 18 zakupów),
- 226 pozycji w ramach projektu.

STAN PROJEKTU "BIBLIOTEKA CYFROWA"

■ pozycje wpisane ■ pozycje niewpisane

W celu przyspieszenia prac związanych z przeniesieniem inwentarza do elektronicznego systemu ewidencji zdecydowano, że zadanie będzie realizowane w formie delegacji zadaniowej przez pracownika Działu Księgowo-Finansowego obsługującego recepcję muzeum i Punkt Informacji Turystycznej.

Prace prowadzone w ramach projektu Biblioteka cyfrowa pozwolą na poprawne zewidencjonowanie wszystkich książek oraz przeszukiwanie inwentarza bibliotecznego na potrzeby kwerend pracowniczych.

Karta ostatniej nabytej w roku 2024 książki

Nr inwentarza		Museum Miejskie Żorach	
MŻo/K/3670			
Autor, wydawnictwo, miejsce powstania: opracowanie zbiorowe, Buchalik, Łucjan i in., Museum Miejskie w Żorach Żory		Inne numery: ISSN 1426-7403	
Nazwa, tytuł Kalendarz Żorski 2025		książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik	
Czas powstania: 2024			
Tworzywo, technika: druk			
Wymiary, waga: liczba stron 255			
Podobać się: 30.12.2024, inna, 1.05/24, Punkt Informacji Miejskiej, Museum Miejskie w Żorach (zarejestrowanie wewnętrzne nr 34/2024 z dnia 12.12.2024 r.)			
Stale miejsce przechowywania: Specjalne i miejsce oznakowania:			

Ostatnia karta głównego inwentarza bibliotecznego

numer	przebieg (autor, edycja, wydanie, wydawnictwo)	autor, wydawca, edycja, wydawnictwo	data wydania, wydanie	położenie, wartość	data wstępu - wydawca, nr wydawnictwa, data numeracji
3666	Faldem, Symbol budownictwa wiatrakowego PRM PW "Faldem" w Zorach - odcisk od zapamiętania seria "Tobiaszów" książka, druk	Buchalik, Henryk Tymonczyk, Andrzej Krzysztof, Gucyna (autor), Muzium Miejskie w Zorach (wydawca), Zory (miejsce wydania)	2024 Błąd stron 324	29.11.2024, seria, 13/24, Punkt Informacji Miejskiej, Muzium Miejskie w Zorach (zastrzeżenie wewnętrzne nr 28.2024 z dnia 21.10.2024 r.)	29.11.2024 ISBN 979-83-940-666-4-3
3667	Faldem, Symbol budownictwa wiatrakowego PRM PW "Faldem" w Zorach - odcisk od zapamiętania seria "Tobiaszów" książka, druk	Buchalik, Henryk Tymonczyk, Andrzej Krzysztof, Gucyna (autor), Muzium Miejskie w Zorach (wydawca), Zory (miejsce wydania)	2024 Błąd stron 324	29.11.2024, seria, 13/24, Punkt Informacji Miejskiej, Muzium Miejskie w Zorach (zastrzeżenie wewnętrzne nr 28.2024 z dnia 21.10.2024 r.)	29.11.2024 ISBN 979-83-940-666-4-3
3668	Kalendarz Zorki 2025 książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik, druk	opracowanie zbiorowe (autor), Buchalik, Lucjan i in. (redaktor), Muzium Miejskie w Zorach (wydawca), Zory (miejsce wydania)	2024 Błąd stron 255	30.12.2024, seria, 13/24, Punkt Informacji Miejskiej, Muzium Miejskie w Zorach (zastrzeżenie wewnętrzne nr 34.2024 z dnia 12.12.2024 r.)	30.12.2024 ISBN 1426-7420
3669	Kalendarz Zorki 2025 książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik, druk	opracowanie zbiorowe (autor), Buchalik, Lucjan i in. (redaktor), Muzium Miejskie w Zorach (wydawca), Zory (miejsce wydania)	2024 Błąd stron 255	30.12.2024, seria, 13/24, Punkt Informacji Miejskiej, Muzium Miejskie w Zorach (zastrzeżenie wewnętrzne nr 34.2024 z dnia 12.12.2024 r.)	30.12.2024 ISBN 1426-7420
3670	Kalendarz Zorki 2025 książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik, druk	opracowanie zbiorowe (autor), Buchalik, Lucjan i in. (redaktor), Muzium Miejskie w Zorach (wydawca), Zory (miejsce wydania)	2024 Błąd stron 255	30.12.2024, seria, 13/24, Punkt Informacji Miejskiej, Muzium Miejskie w Zorach (zastrzeżenie wewnętrzne nr 34.2024 z dnia 12.12.2024 r.)	30.12.2024 ISBN 1426-7420

Muzium Miejskie w Zorach

Strona 1

Wyniki przykładowej kwerendy

Muzeum Miejskie w Żorach	
SŁOWA KLUCZOWE (i): seria "Tożsamość";	
1. MŻo/K/2213	Wskazówka
Ocalić od zapomnienia. Monografia kopalni "ZMP" - "Żory" z okazji 40. rocznicy jej uruchomienia; seria "Tożsamość", t. 3; ISBN 978-83-953985-7-5, ISSN 2719-5244 (seria); Buchalik, Henryk Zimoniczyk, Jan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2020; druk; książka	
2. MŻo/K/2214	Wskazówka
Ocalić od zapomnienia. Monografia kopalni "ZMP" - "Żory" z okazji 40. rocznicy jej uruchomienia; seria "Tożsamość", t. 3; ISBN 978-83-953985-7-5, ISSN 2719-5244 (seria); Buchalik, Henryk Zimoniczyk, Jan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2020; druk; książka	
3. MŻo/K/2215	Wskazówka
Ocalić od zapomnienia. Monografia kopalni "ZMP" - "Żory" z okazji 40. rocznicy jej uruchomienia; seria "Tożsamość", t. 3; ISBN 978-83-953985-7-5, ISSN 2719-5244 (seria); Buchalik, Henryk Zimoniczyk, Jan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2020; druk; książka	
4. MŻo/K/2548	Wskazówka
Dyski startka godań. Babcię opowieści; ISBN 978-83-953985-6-9, ISSN 2719-5244; seria: "Tożsamość"; Grynel, Elżbieta, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2022; druk; książka	
5. MŻo/K/2980	Wskazówka
Hardcore i beca. Dawne żorskie hardcore na fotografiach, w relacjach i dokumentach; seria: "Tożsamość"; ISBN 978-83-959733-9-0, ISSN 2719-5244; Górecki, Tomasz (rebrał i zredagował), Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2023; druk; książka	
6. MŻo/K/3665	Wskazówka
Fadom. Symbol budownictwa wielokopłowego. PSM PW "Fadom" w Żorach - ocalić od zapomnienia; seria: "Tożsamość"; Buchalik, Henryk Tymoszyk, Andrzej, Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2024; ilość stron 324; druk; książka	
7. MŻo/K/3666	Wskazówka
Fadom. Symbol budownictwa wielokopłowego. PSM PW "Fadom" w Żorach - ocalić od zapomnienia; seria: "Tożsamość"; Buchalik, Henryk Tymoszyk, Andrzej, Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2024; ilość stron 324; druk; książka	
8. MŻo/K/3667	Wskazówka
Fadom. Symbol budownictwa wielokopłowego. PSM PW "Fadom" w Żorach - ocalić od zapomnienia; seria: "Tożsamość"; Buchalik, Henryk Tymoszyk, Andrzej, Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory, 2024; ilość stron 324; druk; książka	

W wyniku prac porządkowych prowadzonych w dziale przez głównego inwentaryzatora oszacowano ilość książek zgromadzonych przez pracownika nadzorującego Bibliotekę i oczekujących na akcesję na około 2000. Prace akcesyjne rozpoczęto w roku 2024, wprowadzając do inwentarza bibliotecznego akcesje od darczyńców prywatnych i zaległe przekazy od innych muzeów i instytucji. Prace kontynuowane będą w roku 2025.

Katarzyna Podyma
Główny Inwentaryzator
ORCID 0000-0003-0477-8701

3.2. O tym, jak muzeum rozbudowuje zbiory¹

O historii zbiorów

Muzeum Miejskie w Żorach zostało zbudowane w sposób logiczny i konsekwentny na fundamencie zainteresowań kolekcjonerskich oraz pasji naukowych osób prywatnych. Proces formowania i legalizacji zbiorów oraz tworzenia struktur muzealnych był długotrwały, a sama kolekcja przechodziła różne perturbacje. Koncepcja utworzenia instytucji muzealnej, która miała czuwać nad zachowaniem kolekcji oraz dążyć do jej systematycznej rozbudowy i wzbogacenia, została w pełni zrealizowana dopiero w 2001 roku.

Na etapie organizacji muzeum kolekcją liczącą 581 obiektów zarządzał Miejski Ośrodek Kultury. Na mocy dwóch uchwał Zarządu Miasta Żory (nr 53/III/2001 z 17.01.2001 r. oraz nr 107/IV/02 z 23.01.2002 r.) przekazał on zbiory do nowo powstałej instytucji muzealnej. Ekspozyty zostały rozdzielone między dwa działy merytoryczne. Zdecydowaną większość stanowiły obiekty Działu Historii i Kultury Regionu (DHR)², dokumentujące historię, życie codzienne i sztukę miasta oraz regionu (505 obiektów).

Znacznie skromniejsza i w większości przypadkowa była kolekcja przekazana do Działu Kultur Pozaeuropejskich (DKP), związana z kulturami Afryki Zachodniej (76 obiektów).

Dysproporcja w liczebności zbiorów miała swoje uzasadnienie w źródłach i historii kolekcji. Zgodnie z założeniami muzeum miało mieć charakter miejski, z regionalnym ukierunkowaniem gromadzenia zbiorów. Zdecydowano jednak, że to właśnie kolekcja afrykańska będzie stanowić jego wyróżnik na tle innych instytucji muzealnych.

Podstawę kolekcji DHR stanowił zbiór numizmatyczny składający się przede wszystkim z pieniędzy zastępczych (84% obiektów przekazanych). Kolekcję uzupełniały obiekty o charakterze

1 Pisząc wnioski o dofinansowanie zakupów kolekcji muzealnych główny inwentaryzator sporządza syntetyczne opracowania dotyczące stanu zbiorów. Opisuje kolekcje, poddaje analizie ich rozwój i wskazuje kierunki rozwoju. Te ostatnie wytyczane są oczywiście przez kuratorów zbiorów – dr. Lucjana Buchalika i Jacka Struczyka, z których pomocy w tym zakresie korzysta autorka. Opracowania końcowe stanowią swoistą historię muzeum pisaną muzealiami. Są każdorazowo aktualizowane i poddawane weryfikacji. Niniejszy artykuł powstał na bazie ostatniego wniosku o dofinansowanie zadania *Zakup kolekcji amazońskiej do zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach*, stąd okres analiz obejmuje lata 2001–2023.

2 W artykule stosowane są skróty nazw obu działów gromadzących zbiory – Działu Historii i Kultury Regionu – DHR i Działu Kultur Pozaeuropejskich – DKP. Rozwiązanie to ułatwia czytanie informacji i danych statystycznych.

etnograficznym i bardzo ciekawa subkolekcja sztuki, która zbudowana została wokół desygnatu lokalności (Żory i okolica).

Pierwszy obiekt w inwentarzu głównym Działu Historii i Kultury Regionu:
pieniądz zastępczy o nominale 25 fenigów wydany dla Góry w Głogowie,
sygn. MŻo/1/1 (awers i rewers)

Kolekcję DKP tworzyły przedmioty codziennego użytku oraz zbiór sztuki tradycyjnej w postaci masek i rzeźb (już na tym etapie zdecydowano o klasyfikowaniu tych obiektów do kategorii „sztuka” zgodnie z przyjętą europejską metodologią).

Rozbudowę kolekcji oparto na kryterium geograficznym (tereny prowadzenia badań naukowych) oraz typologicznym, z naciskiem na przedmioty codziennego użytku, obiekty rzemiosła i sztukę. Istotnym czynnikiem wyboru obiektów był aspekt kolekcjonerski, podyktowany realizowanymi przez pracowników tematami badawczymi.

Pierwsze obiekty w inwentarzu głównym Działu Kultur Pozaeuropejskich:
naczynie ceramiczne z pokrywką, grupa etniczna Somba, Benin,
sygn. MŻo/A/1/a-b i MŻo/A/2/a-b

W historii gromadzenia zbiorów muzealnych można wyróżnić dwa okresy:

- a) budowy kolekcji i nadawania jej tożsamości (2001–2010),
- b) rozbudowy i dążenia do reprezentatywności (od 2013 – proces trwa nadal).

W latach 2010–2013 czasowo wstrzymano akcesje ze względu na zmiany w organizacji zbiorów i budowę nowej siedziby muzeum.

Od 2018 roku powstają kolekcje tematyczne będące efektem realizowanych projektów. Kolekcje te nie są zamykane po zakończeniu projektów, choć ich rozbudowa staje się mniej intensywna.

W pierwszym okresie nabytki DHR charakteryzował wysoki udział darów (35,93%), który w kolejnym (2013–2017) zmniejszył się do 22,22% wskutek wyczerpywania się lokalnej inicjatywy społecznej. Trend ten odwrócił program wystawienniczo-naukowy *Nasza tożsamość*, który na nowo zmobilizował mieszkańców do budowy „własnej” kolekcji muzealnej. W rezultacie napłynęły dary przedmiotów poszukiwanych przez DHR do uzupełnienia ekspozycji stałej, szczególnie z okresu PRL. W latach 2017–2023 dary stanowiły już 58,65% obiektów przyjętych do zbiorów działu.

Fragment kolekcji górniczej
ze zbiorów Działu Historii
i Kultury Regionu.
Prezentacja akcesji
w magazynie ekspozycyjnym

fot. J. Struczyk

W przypadku nabytków DKP występuje odwrotna prawidłowość – dary stanowią jedynie uzupełnienie zbiorów, których podstawową formą pozyskiwania są zakupy, dokonywane głównie podczas badań terenowych. Z ogólnej liczby 1910 obiektów pozyskanych w okresie 2001–2010 dary stanowiły zaledwie 11,83%. W latach 2013–2023 liczba darów wzrosła do 45,24%.

Jest to efekt rosnącego znaczenia i rozpoznawalności muzeum. Do zbiorów trafiają już nie tylko pojedyncze obiekty, ale całe kolekcje. W 2016 roku muzeum przyjęło pierwszą transzę kolekcji Gustava Wilhelma i Birgit Schlothauer – 183 artefakty kultury Fon z Beninu, a w 2021 roku drugą transzę – 60 obiektów.

W 2022 roku nastąpiło odwrócenie proporcji – dary stanowiły aż 88,89% nabytków. Wynikało to głównie z przejęcia kolejnej dużej kolekcji afrykańskiej, zapisanej muzeum w testamencie przez holenderską kolekcjonerkę Ursulę Heijs-Voorhuis (1087 obiektów).

Kolekcja Ursuli Heijs-Voorhuis,
dom kolekcjonerki
w St. Agatha (Holandia)

fot. L. Buchalik

Wzrastająca dynamika powiększania zasobu muzealnego świadczy o stabilizacji instytucji, odpowiednim zabezpieczeniu przez organizatora oraz intensyfikacji działań projektowych w zakresie budowy nowych kolekcji i znaczącym wzroście udziału darów:

- w okresie 2001–2010: 3 752 nabytki (średnia roczna – 375 obiektów),
- w okresie 2013–2023: 5 989 nabytków (średnia roczna – 544 obiekty).

W pierwszym okresie zbiory obu działów rozbudowywano proporcjonalnie: DHR – 1842, DKP – 1910. Kolekcje powiększano często przypadkowo, a oferty nie podlegały wnikliwej analizie. Komisja wyceny i zakupów, powołana zarządzeniem dyrektora w 2003 roku, pełniła funkcję organu wycenającego, a nie opiniującego.

Do zbiorów DHR gromadzono obiekty o proveniencji lokalnej, przede wszystkim żorskiej, a następnie śląskiej. W praktyce, ze względu na ograniczoną dostępność obiektów, pozyskiwano wszystko, co miało związek z miastem, regionem lub osobami pochodzącymi z Żor.

Taka polityka doprowadziła do dywersyfikacji zbiorów, co w kolejnych latach umożliwiło wydzielenie subkolekcji:

- etnograficznej (maszyny rolnicze, przedmioty codziennego użytku, stroje, meble, wyposażenie wnętrz),
- historycznej (pocztówki, fotografie, mundury, militaria, order i odznaczenia),

- numizmatycznej (najliczniejsza kolekcja śląskich pieniędzy zastępczych, historycznych pieniędzy obiegowych oraz paranumizmatów w postaci medali okolicznościowych),
- archiwaliów (dokumenty i pisma urzędowe, sądowe, skarbowe, rachunki lokalnych zakładów, dokumenty osobiste),
- sztuki (głównie obrazy żorskich artystów historycznych – Fritza Augusta Bimlera, Hanny Schymallowej-Globisch, Harry’ego Elsnera oraz dzieła powstałe podczas żorskich plenerów malarskich).

Kolekcje DKP obejmują zbiory:

- pozyskane podczas badań własnych pracowników muzeum (Burkina Faso, Mali, Togo, Benin, Czad, Kamerun, Ghana),
- pochodzące z badań prowadzonych w ramach projektów europejskich (Kenia, Tanzania),
- nabyte od polskich etnologów prowadzących badania w Afryce,
- przekazane w darze lub nabyte dla muzeum przez polskich misjonarzy i specjalistów pracujących w Afryce (Nigeria, Ghana, Kamerun),
- pozyskane na podstawie porozumień z antropologami badającymi kultury pozaeuropejskie.

Na koniec 2010 roku muzeum posiadało 3752 muzealia (jako sztuki inwentarzowe) wpisane pod 3284 pozycjami inwentarzowymi. Zbiory sklasyfikowano według wytycznych GUS. Oba działy zgromadziły łącznie: 1682 obiekty etnograficzne, 836 numizmatów, 617 obiektów sztuki, 226 obiektów historycznych, 140 militariów, 96 archiwaliów, 86 obiektów archeologicznych, 41 obiektów techniki, 8 fotografii, 8 obiektów przyrodniczych o charakterze etnograficznym oraz 12 innych.

Pod koniec pierwszego okresu w obu działach wykrystalizowały się zasady i doprecyzowano politykę gromadzenia zbiorów, co skutkowało rozbudową subkolekcji, w celu zwiększenia ich reprezentatywności. W DHR rozwijano subkolekcje sztuki i pocztówek, a w DKP – subkolekcje poświęcone wybranym kulturom Afryki Zachodniej, rzemiosłu i sztuce (maski i rzeźby).

Drugi okres gromadzenia zbiorów nadal charakteryzuje znacząca przewaga nabytków DKP, które stanowią ponad 86% ogółu pozyskanych muzealiów (tendencja utrzymująca się od lat). To przewartościowanie wynika przede wszystkim z wyznaczenia nowej misji i strategii działania, opartej na doświadczeniach poprzedniego okresu oraz realizowanych od 2014 roku programów wystawienniczo-naukowych (*Nasza tożsamość, Polskie poznawanie świata*). Należy zaznaczyć, że w wyniku zmian polityki gromadzenia zbiorów DHR (rozbudowa kolekcji sztuki, budowa kolekcji archeologicznej) proporcje nabytków między działami zaczęły się zmieniać.

Azjatycka część ekspozycji
Działu Kultur Pozaeuropejskich
Polskie poznawanie świata.
Prezentacja obiektów
ze zbiorów własnych,
które zastąpiły
długoterminowe depozyty
użyczone przez inne muzea

fot. J. Struczyk

W 2020 roku nabytki DHR stanowiły 6,62% ogółu muzealiów, w 2021 roku – 8,51%, a w 2022 – 19,19%. Sytuacja zmieniła się w 2023 roku, gdy udział procentowy nabytków DHR spadł do poziomu 3,49%. Nie jest to jednak zjawisko niepokojące, biorąc pod uwagę liczbę obiektów będących na etapie przygotowania akcesyjnego.

Nowe obiekty prezentowane na ekspozycji Działu Historii i Kultury Regionu *Nasza tożsamość*
fot. J. Struczyk

Z punktu widzenia muzeum miejskiego zrównoważenie polityki gromadzenia zbiorów jest bardzo istotnym elementem nie tylko rozwoju, ale przede wszystkim funkcji „miejsca trzeciego”.

Efektom wprowadzonych zmian jest budowa kolekcji tematycznych przez oba działy, przy czym proces ten jest znacznie wyraźniejszy w przypadku zbiorów pozaeuropejskich. Powstające kolekcje – madagaskarska, ajnaska, buriacka, jakucka czy peruwiańska – są rezultatem projektu związanego z polskimi badaczami i naukowcami. Kolekcje pozyskiwane są głównie podczas wyjazdów studyjnych,

na aukcjach i w antykwariatach oraz od osób prywatnych. W przypadku zbiorów regionalnych proces ten ma bardziej ogólny charakter i wynika ze specjalizacji kolekcjonerskiej działu.

Trzon kolekcji DKP – zbiory afrykańskie – jest rozbudowywany z naciskiem na dokumentowanie zmian w procesie globalizacji oraz uzupełnianie istniejących subkolekcji. DHR kontynuuje gromadzenie zbiorów w ramach programu *Nasza tożsamość*, budując subkolekcję dokumentującą wielokulturowość Żor oraz okres PRL (Nasze M-4).

Na koniec 2023 roku w księgach muzealnych odnotowano 9 569 pozycji inwentarzowych, obejmujących 10 005 muzealiów. Dane te uwzględniają również 446 pozycji depozytowych (446 sztuk inwentarzowych), których właścicielami są inne instytucje muzealne oraz osoby prywatne. Liczba depozytów, których właścicielami są inne muzea, systematycznie maleje. Obiekty wypożyczone na wystawę stałą *Polskie poznawanie świata* są zastępowane własnymi muzealiami.

W tym czasie zbiory muzeum liczyły 10 005 muzealiów (jako sztuki inwentarzowe) wpisanych pod 9 569 pozycjami inwentarzowymi. Zgodnie z nowymi wytycznymi GUS, zbiory sklasyfikowano następująco: 8 440 artefaktów kulturowych, 1156 dokumentów drukowanych, 21 dokumentów pisanych ręcznie, 2 dokumenty audiowizualne, 346 dzieł sztuki oraz 40 obiektów fotograficznych.

Zmiana sposobu klasyfikacji spowodowała, że obiekty DKP dotychczas kategoryzowane jako sztuka zostały przypisane do artefaktów. Jednocześnie zachowano możliwość prowadzenia statystyk według poprzedniego systemu klasyfikacji, co ułatwić miało w przyszłości szczegółowe analizy zbiorów na potrzeby projektów badawczych.

Analiza procesu gromadzenia zbiorów pokazuje, że:

- muzeum ma charakter etnograficzny (84,36% zbiorów) i dąży do zachowania jednorodności kolekcji muzealnych,
- zbiory są budowane w oparciu o przemyślaną politykę zmierzającą do specjalizacji w zakresie subkolekcji,
- zbiory są rozbudowywane konsekwentnie i naukowo w ramach realizowanych programów wystawienniczo-naukowych dotyczących nowych subkolekcji.

Od 2015 roku polityka gromadzenia zbiorów jest prowadzona w sposób wysoce sformalizowany, z uwzględnieniem roli opiniującej komisji wyceny i zakupów, co umożliwia weryfikację ofert i podejmowanie przemyślanych decyzji dotyczących akcesji. W 2021 roku przeprowadzono weryfikację zapisów *Polityki gromadzenia zbiorów*, która jest na bieżąco monitorowana przez głównego inwentaryzatora.

W styczniu 2024 roku rozpoczęto prace nad jej aktualizacją w związku z planami weryfikacji i modyfikacji procedury nabywania zbiorów.

Istotnym aspektem polityki gromadzenia jest pozostawienie inicjatywy kolekcjonerskiej w gestii kuratorów zbiorów, którzy jako pierwsi decydują o zasadności nabycia obiektów. Efektem takiego podejścia jest między innymi trzecia co do wielkości kolekcja afrykanistyczna w Polsce (o charakterystyce odmiennej od pozostałych kolekcji muzealnych) oraz największa kolekcja obiektów ajnuskich.

Muzeum stale monitoruje zapisy polityki gromadzenia zbiorów. Akcesje są przeprowadzane po wnikliwej analizie przydatności kolekcjonerskiej, a gromadzone obiekty w większości uzupełniają istniejące kolekcje. Muzeum rezygnuje z obiektów przypadkowych, nierokujących kolekcjonersko, czyli takich, które nie staną się załączkami nowych kolekcji. Dbą również o gromadzenie zbiorów niepodlegających kompetencjom innych instytucji – archiwów i bibliotek.

Charakterystyka nabytków ostatnich trzech lat

W latach 2021–2023 muzeum pozyskało 2 676 obiektów do zbiorów obu działów: 377 do Działu Historii i Kultury Regionu (DHR) oraz 2 299 do Działu Kultur Pozaeuropejskich (DKP). Dysproporcja w liczbie nabytków wynika przede wszystkim z konsekwentnie realizowanej polityki gromadzenia zbiorów – zgodnie z jej zasadami priorytetem jest pozyskiwanie obiektów związanych z programem *Polskie poznawanie świata* – oraz z ograniczonej oferty regionalnej. Statystyka nabytków jest stale monitorowana i od wielu lat utrzymuje się na poziomie powyżej 2 500 obiektów.

W wyniku zmian wprowadzonych do *Polityki gromadzenia zbiorów* w zakresie pozyskiwania zbiorów DHR, dysproporcja uległa niewielkiej zmianie (w okresie 2019–2021 oscylowała na poziomie 8%, w latach 2021–2023 wyniosła ponad 14%). W przygotowaniu akcesyjnym znajdują się obecnie liczne obiekty regionalne, które wzbogacą kolekcje DHR.

W ramach akcesji pozaeuropejskich pozyskano obiekty, które wzbogaciły następujące subkolekcje:

- afrykańską – 1914 obiektów (83,25% nabytków działu, spadek o 6,83% w stosunku do poprzedniego okresu),
- azjatycką – 175 obiektów (7,61% nabytków działu, spadek o 8,87% w stosunku do poprzedniego okresu),
- amerykańską – 152 obiekty (6,61% nabytków działu, wzrost o 0,74% w stosunku do poprzedniego okresu),

- australijską (w tym z terenów Oceanii) – 24 obiekty (1,04% nabytków działu, wzrost o 0,44% w stosunku do poprzedniego okresu).

Zmiany w statystyce nabytków zostały spowodowane przede wszystkim przez:

- przyjęcie daru 1087 obiektów afrykańskich z kolekcji Ursuli Heijs-Voorhuis,
- rozpoczęcie projektu *Pozyskiwanie zbiorów. Kolekcja peruwiańska*,
- sytuację polityczną, która zablokowała rozbudowę kolekcji z azjatyckiej części Rosji.

Szczególnie istotna dla muzeum była realizacja pozyskania kolekcji peruwiańskiej w ramach porozumienia z kolekcjonerką. Muzeum powierzyło to zadanie osobie zewnętrznej – młodej badaczce -antropolożce – uznając, że takie rozwiązanie pozwoli na stworzenie ciekawej i reprezentatywnej kolekcji etnograficznej z terenów, które nie są głównym obszarem badawczym instytucji. Rozwiązanie to jest już stosowane przez muzea amerykańskie, które doceniają wartość odmiennej perspektywy i interesujące rezultaty takiego doboru eksponatów. Kolekcje budowane w ten sposób charakteryzują się świeżym spojrzeniem i głębokim zrozumieniem lokalnego kontekstu, co pozwala na pozyskiwanie obiektów, które mogłyby umknąć uwadze niedoświadczonego kolekcjonera. W przypadku Muzeum Miejskiego w Żorach wybór kolekcjonerki, pełniącej jednocześnie funkcję kuratorki kolekcji, był podyktowany kilkoma czynnikami.

Podstawowym kryterium było jej wieloletnie doświadczenie terenowe na wybranym obszarze, interdyscyplinarne podejście oraz sposób postrzegania ludności rdzennej w kontekście pozyskiwanych obiektów. Wymagano, aby obiekty były nabywane z poszanowaniem praw własności intelektualnej, zasad etycznych przyjętych przez muzeum oraz międzynarodowych standardów dotyczących obiektów i materiałów „wrażliwych”.

Ze względu na charakter prowadzonych badań antropologicznych oraz cel działalności kolekcjonerskiej, badaczka otrzymała wsparcie przedstawicieli społeczności lokalnych w zakresie pozyskiwania zbiorów oraz pomoc organizacyjną w realizacji zadania. Umożliwiło to włączenie do kolekcji unikatowych obiektów, które nie występują w obiegu antykwarycznym ze względu na zamknięty charakter społeczności będących ich twórcami. Dzięki promesie ministerialnej kolekcjonerka mogła dotrzeć do osób dysponujących wyjątkowymi obiektami i dokonać ich zakupu. W normalnych warunkach poszukiwań kolekcjonerskich taki zakup często nie byłby możliwy³.

3 O Kolekcji peruwiańskiej pisała autorka w tomie 3 rocznika *Muzeum i muzealia 2023* [Podyma 2023; 117-127].

Stroje pozyskane do kolekcji peruwiańskiej przez kuratorkę Judytę Bąk.
 Ekspozycja Działu Kultur Pozaeuropejskich *Polskie poznawanie świata*
 fot. T. Hojczyk

Ważnym aspektem działalności kolekcjonerskiej jest pozyskanie przez muzeum znaczących zbiorów obiektów:

- a) w roku 2021:
 - kolekcja saharyjska: 124 obiekty (116 pozycji inwentarzowych, zakup dofinansowany przez NIMOZ),
 - kolekcja etnograficzna Fon: 59 obiektów (dar kolekcjonerów),
- b) w roku 2022:
 - kolekcja afrykańska Ursuli Heijs-Voorhuis: 1087 obiektów (dar kolekcjonerki),
 - kolekcja peruwiańska Judyty Bąk: 38 obiektów (pozyskanie w ramach porozumienia),
- c) w roku 2023:
 - kolekcja peruwiańska Judyty Bąk: 77 obiektów (pozyskanie w ramach porozumienia),
 - kolekcja afrykańska (wyprawa etnologiczna *Apilan-Donda* – Ghana 2023): 77 obiektów,
 - kolekcja azjatycka (dar rodziny Lutyńskich): 69 obiektów (oraz 8 z terenów Etiopii),
 - kolekcja afrykańska Anny Mesnet: 47 obiektów (dar kolekcjonerki).

Na szczególną uwagę zasługuje pozyskanie kolekcji rodziny Lutyńskich, która posiada udokumentowaną proveniencję. Z propozycją przyjęcia zbioru przez muzeum wystąpił Jacek Kukuczka, kierownik Działu Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Zakres oferowanych przedmiotów był na tyle obszerny, że z punktu widzenia polityki gromadzenia zbiorów Muzeum Etnograficznego w Krakowie, przyjęcie wszystkich obiektów nie było uzasadnione. Muzeum Etnograficzne wybrało obiekty uzupełniające ich kolekcję, a Muzeum Miejskie w Żorach przyjęło pozostałą część. Przy podziale nie brano pod uwagę jakości obiektów, a jedynie ich charakter tematyczny. Kolekcja przeznaczona dla muzeum miała początkowo składać się z obiektów pochodzących z terenów Indii, Pakistanu i Bangladeszu, ostatecznie została rozszerzona o obiekty z terenów Etiopii, które pan Lutyński przekazał pierwotnie do Muzeum Etnograficznego ⁴.

4 O darze rodziny Lutyńskich pisała autorka w tomie 3 rocznika *Muzeum i muzealia* 2023 [Podyma 2023; 106-116].

Zestawienie ilościowe pokazuje prawidłowości w gromadzeniu zbiorów pozaeuropejskich:

- a) konsekwentnie rozbudowywana jest subkolekcja afrykańska, stanowiąca podstawę zbiorów muzealnych (82,52% całości zbiorów DKP, wzrost o 22,09%); nadaje ona tożsamość kolekcji muzealnej oraz wyróżnia ją na tle innych muzeów,
- b) tworzone są nowe subkolekcje w związku z realizacją projektów czasowych, np. buriacka i jakucka; zbiory te charakteryzuje dążenie do największego stopnia reprezentatywności i „zamknięcia kolekcjonerskiego” wraz z zakończeniem projektu, oznaczającego pozyskiwanie tylko obiektów niezbędnych do pełnego opisu kulturowego oraz takich, których wartość kulturowa bądź artystyczna przesądza o konieczności nabycia (kolekcja ajnуска),
- c) uzupełniane są subkolekcje amerykańska i australijska z myślą o zwrocie depozytów eksponowanych na wystawie stałej oraz, w przypadku kolekcji peruwiańskiej, na potrzeby planowanego projektu.

Akcesje DHR stanowią nadal w większości dary – 182 obiekty (48,28% nabytków działu, spadek o 10,87% w stosunku do okresu poprzedniego) – będące rezultatem akcji promocyjnej związanej z projektem edukacyjno-wystawienniczym *Kolekcjonuję, więc jestem* oraz programem wystawienniczo-naukowym *Nasza tożsamość*. Efekt kampanii stopniowo zanika, jednak w oczekiwaniu na akcesje pozostaje duża grupa obiektów przyjętych do magazynu.

W tym samym okresie w przypadku akcesji DKP również dominują dary, co jest zjawiskiem wyjątkowym – 1625 obiektów (70,68%, w poprzednim okresie zakupy stanowiły 66,07% nabytków działu). Stan ten wynika przede wszystkim z przyjęcia bardzo dużego daru od Ursuli Heijs-Voorhuis w roku 2022.

Dynamiczny rozwój kolekcji zapewnia stabilne finansowanie przez organizatora muzeum. Nabytki finansowane są z dotacji podmiotowej (w niewielkim zakresie), dotacji celowej (inwestycje zakupów zagranicznych i aukcyjnych) oraz środków zewnętrznych (Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów / Narodowy Instytut Muzeów). Gromadzenie zbiorów, rozumiane jako rozbudowa kolekcji muzealnych, zostało powiązane z zadaniem *Siedziba Muzeum Miejskiego w Żorach* wpisanym do dokumentu Wieloletniej Prognozy Finansowej (WPF) miasta.

W roku 2021 zrealizowano łącznie 23 akcesje zbiorów: 14 akcesji w formie zakupów, w tym 11 na podstawie umów kupna-sprzedaży od osób prywatnych oraz 9 akcesji w formie darowizny od osób prywatnych. Rozpoczętą akcesję kolekcji broni – 19 obiektów, dla której w roku 2021 dopełniono wszystkich formalności związane z przywozem, zakończono w roku 2022.

W systemie ewidencji muzealnej zarejestrowano 574 obiekty, w tym 564 zabytki (240 darów, 324 zakupy), które zostały wprowadzone do inwentarzy głównych oraz 10 przedmiotów wprowadzonych do inwentarzy pomocniczych. W porównaniu z rokiem poprzednim (623 zabytki) liczba zabytków zmniejszyła się jedynie o 49 obiektów, co świadczy o utrzymaniu prawidłowego rozwoju kolekcji muzealnych powyżej 500 obiektów.

W związku z realizowanym projektem *Tellem 2021* dotyczącym badania składu, datowania i pochodzenia przedmiotów powiązanych z tą kulturą, nabyto 20 obiektów stanowiących dotychczasowy depozyt muzeum, co pozwoliło na zwiększenie kolekcji podmiotowej do 59 muzealiów.

Muzeum otrzymało dofinansowanie na zakup kolekcji saharyjskiej (116 obiektów) do zbiorów Działu Kultur Pozaeuropejskich w konkursie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Kwota dofinansowania wyniosła 100328,00 zł.

Rozbudowie uległa przede wszystkim kolekcja tuarecka Działu Kultur Pozaeuropejskich oraz kolekcja sztuki Działu Historii i Kultury Regionu. Do kolekcji tuareckiej pozyskano 100 obiektów, powiększając ją do 176 muzealiów. Kolekcję sztuki wzbogacono o 48 dzieł, co dało łączny wynik – 204 eksponaty.

W roku 2022 zbiory pozyskiwano poprzez zakupy w kraju i za granicą, dary krajowe i zagraniczne. Przyjęto również przekaz zbioru archeologicznego od Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Wszystkie akcesje realizowane były na podstawie umów (z wyjątkiem zbioru archeologicznego). Zrezygnowano z nabywania obiektów na podstawie protokołów, co wynikało z dostosowania procedury i instrukcji akcesji do obowiązujących przepisów (brak podstaw prawnych do dysponowania pozyskanymi w ten sposób obiektami). Wyjątkiem były akcesje obrazów poplenerowych oraz obiektów podarowanych przez miasta partnerskie Żorom, przekazanych przez Urząd Miasta, oraz kolekcja PRL-owska – przekazana przez kuratora zbiorów za zgodą komisji wyceny i zakupów.

Zrealizowano łącznie 41 akcesji zbiorów: 24 akcesje w formie zakupów, w tym 10 na podstawie umów kupna-sprzedaży od osób prywatnych, 17 akcesji w formie darowizny od osób prywatnych oraz 2 akcesje w formie przekazu od instytucji. Główny inwentaryzator zarejestrował w systemie ewidencji muzealnej 574 obiekty, w tym 564 zabytki (240 darów, 324 zakupy), które zostały wprowadzone do inwentarza głównych oraz 10 przedmiotów wprowadzonych do inwentarza pomocniczych.

W porównaniu z rokiem poprzednim (564 zabytki) liczba zabytków zwiększyła się o 1061 obiektów, co jest wyjątkowo dużą różnicą wynikającą z przyjęcia 1087 obiektów. Niemniej świadczy to o utrzymaniu prawidłowego rozwoju kolekcji muzealnych powyżej 500 obiektów.

Muzeum otrzymało dofinansowanie na zakup kolekcji australijskiej (5 obiektów) do zbiorów Działu Kultur Pozaeuropejskich w konkursie Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów. Kwota dofinansowania wyniosła 28 998,00 zł.

W roku 2022 prowadzono konsekwentną politykę zakupu muzealiów do zbiorów własnych. Kolekcje rozbudowywano przede wszystkim z myślą o obiektach, które zastąpią eksponowane na wystawie depozyty, a jednocześnie stanowić będą unikat w skali polskiego muzealnictwa. Rozbudowie uległy wszystkie kolekcje Działu Kultur Pozaeuropejskich oraz kolekcja sztuki i archiwaliów, a także historyczna i etnograficzna Działu Historii i Kultury Regionu.

Zauważalny jest wzrost nabytków Działu Historii i Kultury Regionu. Wynika on przede wszystkim z zakupu kolekcji sztuki śląskich artystów nieprofesjonalnych (110 prac) oraz realizacji akcesji pozyskanych w latach ubiegłych, oczekujących na przygotowanie ewidencyjne⁵.

5 Zob. wydawnictwo muzealne *Muzeum i muzealia 2022*.

Szczególnie istotne w zakresie rozwoju kolekcji muzealnych są działania związane z projektem *Spichlerz sztuki*. Celem projektu jest scalenie wszystkich rozproszonych prac związanych z Żorami w jedną kolekcję, co jest uzasadnione i przyczyni się do budowy lokalnej tożsamości poprzez sztukę. Jednocześnie działanie to usprawni zarządzanie kolekcją sztuki i umożliwi w przyszłości prace konserwatorskie służące zachowaniu jej w jak najlepszym stanie.

W tym czasie do zbiorów muzeum pozyskano również obiekty pozyskane w trakcie prac archeologicznych prowadzonych przy okazji przebudowy pałacu w Baranowicach. Biorąc pod uwagę fakt, że wkrótce przyjęte zostaną efekty prac prowadzonych w obrębie żorskiej starówki, zdecydowano o wydzieleniu zbiorów archeologicznych i zewidencjonowaniu ich w odrębnym inwentarzu. Pierwszym etapem prac było przyjęcie zabytków z Baranowic najpierw na stan depozytów, a następnie na stan nowej księgi zgodnie z decyzją Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków. Drugi etap, zrealizowany w roku 2023, polegał na opracowaniu obiektów archeologicznych znajdujących się w inwentarzu głównym Działu Historii i Kultury Regionu oraz ich reinwentaryzacji do nowej księgi.

W roku 2023 zbiory pozyskiwano poprzez zakupy w kraju i za granicą oraz dary. Wszystkie akcesje realizowano na podstawie umów. Zrealizowano łącznie 27 akcesji zbiorów muzealiów: 17 akcesji w formie zakupów, w tym 6 na podstawie umów kupna-sprzedaży od osób prywatnych, oraz 10 akcesji w formie darowizny od osób prywatnych.

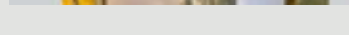
Główny inwentaryzator zarejestrował w systemie ewidencji muzealnej 554 obiekty (o 1087 pozycji mniej w stosunku do roku 2022), w tym 487 zabytków (248 darów, 239 zakupów), które zostały wprowadzone do inwentarzy głównych oraz 58 przedmiotów wprowadzonych do inwentarzy pomocniczych.

Dynamika rozwoju kolekcji pozaeuropejskich utrzymuje się w tym okresie na stałym poziomie, natomiast kolekcja regionalna rozwija się dość przypadkowo i nieregularnie. Należy jednak zauważyć, że dział prowadzący ma bardzo dużo obiektów na etapie przygotowania akcesji, oczekujących na zewidencjonowanie⁶.

6 Zob. wydawnictwo muzealne *Muzeum i muzealia 2023*.

W tym samym roku zakończono realizację projektu związanego z zakupem kolekcji masek do zbiorów muzeum, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa w ramach programu własnego Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów *Rozbudowa zbiorów muzealnych*⁷.

W tym samym roku zakończono realizację projektu związanego z zakupem kolekcji masek do zbiorów muzeum, dofinansowanego ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa w ramach programu własnego Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów *Rozbudowa zbiorów muzealnych*⁷.

7 Zob. raport *Kolekcja masek afrykańskich* prof. Jacka Łapotta.

Opis założeń rozbudowy zbiorów wraz z koncepcją i kierunkami rozwoju kolekcji⁸

Polityka gromadzenia zbiorów na lata 2024–2028 zakłada rozbudowę kolekcji obu działów gromadzących muzealia, z naciskiem na realizację projektów w ramach programu *Polskie poznawania świata*, co wynika z przyjętej misji i strategii oraz:

- a) tworzenie reprezentatywnych subkolekcji w ramach realizowanych projektów, opisujących kultury badane przez polskich naukowców i badaczy,
- b) rozbudowę kolekcji tematycznych ze szczególnym uwzględnieniem kolekcji połączonych z badaniami naukowymi, które podlegać będą opracowaniu i upowszechnieniu,
- c) pozyskiwanie kolekcji prywatnych od badaczy, naukowców, członków studenckich ekspedycji naukowych w celu dokumentowania polskich badań naukowych,
- d) pozyskiwanie kolekcji od kooperantów, czyli fachowców, którzy w latach 70. i 80. XX w. (schyłkowy PRL) pracowali w różnych krajach świata; w tym przypadku nie określa się kręgu kulturowego, obiekty pozyskiwane będą w zależności od ofert (przede wszystkim darowizn) samych kooperantów lub ich spadkobierców,
- e) podejmowanie działań zmierzających do przeciwdziałania rozpraszaniu się kolekcji prywatnych i ich niszczeniu w wyniku braku odpowiedniego miejsca przechowywania,
- f) współpracę z naukowcami prowadzącymi badania terenowe w celu pozyskiwania obiektów opisujących zmiany zachodzące w kulturach lokalnych.

Pozyskiwanie obiektów do zbiorów Działu Historii i Kultury Regionu realizowane będzie zgodnie z założeniami programu wystawienniczo-naukowego *Nasza tożsamość*.

Obiekty gromadzone będą pod kątem:

- rozbudowy i uzupełniania tematów prezentowanych na wystawie stałej ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia nowych narracji,
- poszukiwania nowych wątków narracyjnych nawiązujących do tematu, w oparciu o współpracę z lokalną społecznością (partycypacja w budowie kolekcji).

Ostatni obiekt w inwentarzu głównym Działu Historii i Kultury Regionu nabyty w roku 2023: pocztówka bez obiegu, przedstawiająca budynek strzelnicy miejskiej w Żorach, sygn. MŻo/1725

8 Plany rozbudowy kolekcji zostały opracowane przez kuratorów zbiorów – dr. Lucjana Buchalika i Jacka Struczyka.

Plan rozbudowy kolekcji poza programem wystawienniczo-naukowym zakłada:

- rozbudowę kolekcji sztuki poprzez pozyskanie dzieł uznanych artystów współczesnych mających powiązanie z miastem lub tworzących prace uwzględniające ikonografię Żor,
- nawiązanie współpracy ze spadkobiercami uznanego w Polsce i w Europie artysty naiwnego – Ludwika Holesza ze Świerklan, którego rodzinna galeria została objęta patronatem przez nieistniejącą już żorską kopalnię ZMP,
- powiększanie kolekcji historycznej i etnograficznej tylko o obiekty o dużym znaczeniu historycznym i kulturowym.

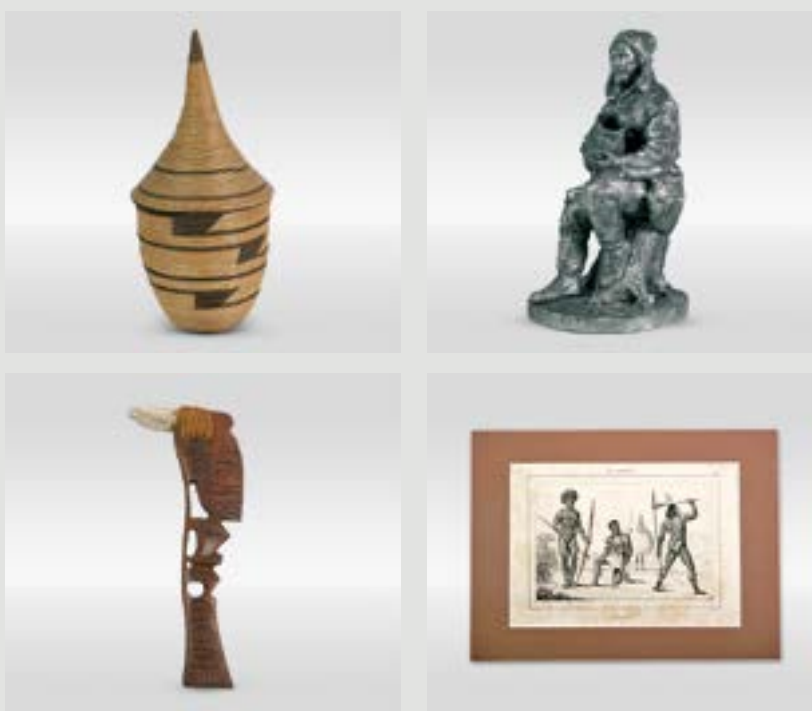
Zbiory afrykańskie, jako największa i najstarsza z kolekcji Działu Kultur Pozaeuropejskich, rozbudowywane będą z uwzględnieniem trójpodziału wynikającego z zakresu prowadzonych badań naukowych i kolekcjonerskich:

- 1) kolekcje ilustrujące własne badania prowadzone od początku funkcjonowania muzeum:
 - powiększanie kolekcji ludów: Dogon, Kurumba, Mossi, Tamberma/Somba,
 - budowa nowych kolekcji z obszarów Afryki Wschodniej (Uganda, Kenia, Tanzania),
 - budowa kolekcji kultur będących w warunkach kryzysu: Hadżerajowie (Czad),
- 2) kolekcje tematyczne związane z kulturami – podmiotami aktywności naukowej polskich badaczy i bohaterów programu wystawienniczo-naukowego *Polskie poznawanie świata*:
 - Ferdynand A. Ossendowski – kolekcja z Maghrebu (ceramika, stroje), wymiana obiektów z Futa Dżalon dotychczas prezentowanych na wystawie stałej w ramach rotacji zbiorów,
 - rodzina Dybowskich – kolekcja buriacka i czadyjska; Benedykt Dybowski, uczestnik powstania styczniowego, zesłaniec, później naukowiec w służbie rosyjskiej, prowadził badania w Buriacji; Jan Dybowski, agronom w służbie francuskiej, penetrował Afrykę Środkową, rejon Ubangi-Szari (Czad); kolekcja muzealna składać się będzie z dwóch niezależnych subkolekcji,
 - Maurycy Beniowski – kolekcja madagaskarska; budowana będzie we współpracy z Albertem Ziębą, który na stałe mieszka na Madagaskarze i Arkadiuszem Ziembą ze Szczecina,

Ostatni obiekt w inwentarzu sztuki Działu Historii i Kultury Regionu nabyty w roku 2023:
 Anna Flaga, *Pejzaż. Skansen w Kolbuszowej*,
 obraz olejny na płótnie,
 złożony z 8 połączonych części,
 sygn. MŻo/S/341

- 3) kolekcje ratunkowe, ukierunkowane na rejestrację zanikających kultur grup mniejszościowych na obszarze Afryki na północ od równika (grupy etniczne zamieszkujące Afrykę od strefy leśnej i sawann w stronę Morza Śródziemnego):
- próba ratowania obiektów ilustrujących kulturę Kurumbów (Burkina Faso), którzy zostali wypędzeni ze swoich terytoriów; znajdującego się tam muzeum nie udało się ewakuować, zbiory zostały zakopane w ziemi w obawie przed zniszczeniem przez grupy terrorystyczne; Kurumbowie mieszkają obecnie w wielkich miastach lub obozach strzeżonych przez wojska rządowe,
 - rozbudowa subkolekcji z terenów Wybrzeża Kości Słoniowej, pogranicza Gwinei i Libarii, Senegalu, Mauretanii, Nigru, Republiki Środkowoafrykańskiej, Sudanu oraz Sudanu Południowego.

Ostatnie obiekty w inwentarzach (kolejno: afrykańskim, azjatyckim, amerykańskim i australijskim)
 Działu Kultur Pozaeuropejskich nabyte w roku 2023:
 koszyk, grupa etniczna Tutsi, Rwanda / Burundi, sygn. MŻo/A/5719; model posągu Edwarda Piekarskiego,
 Nikołaj Czoczczasow, Jakucja, sygn. MŻo/Az/808; siekierka z uchwytem zdobionym motywem
 antropomorficznym, grupa etniczna Hawajczycy, brak miejsca pochodzenia, sygn. MŻo/Am/241;
 przedstawienie wyspy Wanikoro, ludność rdzenna, Francja, sygn. MŻo/Au/138

W kolejnych latach kontynuowane będą działania w ramach programu *Polskie poznawanie świata*, których celem bezpośrednim będzie powiększanie zbiorów związanych z kulturami badanymi przez polskich naukowców poza Afryką.

- 1) **Azja.** Agresja Rosji na Ukrainę spowodowała wstrzymanie prac nad planowanymi projektami. Czasowo zawieszony został projekt *Michał Boym i medycyna chińska*. Początkowo na przeszkodzie stanęła pandemia, a obecnie polityka Chin utrudniająca kontakty. Do projektu planuje się wrócić, gdy tylko pozwoli na to sytuacja polityczna.

Kontynuowane będą jedynie dwa projekty:

- Edward Piekarski – kolekcja jakucka; pierwszą część kolekcji zakupiono w latach 2018–2021, w 2024 r. planowane było zakończenie prac nad kolekcją i organizacja wystawy czasowej,
- Benedykt Dybowski i Jan Czerski – kolekcja buriacka; pierwszą część zakupiono w latach 2018–2019, zakończenie prac planowane jest na przełom 2025/2026 r., wtedy zostanie zorganizowana wystawa czasowa.

- 2) **Ameryka.**

- zbiory peruwiańskie gromadzone są od 2020 r.; w przyszłości będą one ilustrować postaci polskich badaczy XIX i XX w., takich jak: Konstanty Jelski, Ernest Malinowski, a współcześnie Anna Kowalska-Lewicka i Aleksander Posern-Zieliński,
- zbiory wenezuelskie; pierwsza część kolekcji została zakupiona w roku 2017, w roku 2024 planowany był zakup drugiej części kolekcji pozyskanej pod koniec XX w. (1986–1992) przez polskich etnologów z Poznania, ilustrować one będą „bohatera zbiorowego” (wyprawy naukowców) na wystawie Polskie poznawanie świata.

- 3) **Australia i Oceania.** Dotychczas zgromadzono nieznaczną liczbę obiektów z Australii (związanych z Pawłem Strzeleckim) i Mikronezji (związanych z Janem Kubarym). Większość pozyskanych eksponatów pochodzi z Melanezji (związanych z Bronisławem Malinowskim). Pozyskane obiekty umożliwią zwrot depozytów i zastąpienie ich własnymi muzealiami.

Projekty będą kontynuowane, ponieważ obiekty z Australii i szeroko pojętej Oceanii pojawiają się na rynku antykwarycznym bardzo rzadko. Prowadzony będzie stały monitoring rynku, ze szczególnym uwzględnieniem terenów, gdzie swoje badania prowadził Bronisław Malinowski:

- Bronisław Malinowski – kolekcja melanezyjska (ze szczególnym ukierunkowaniem na Wyspy Trobrianda, głównie Kiriwina), od 2018 do 2023 r.

Ważnym elementem polityki gromadzenia zbiorów obu działów muzealnych będzie kontynuacja cyklicznego projektu *Colligo ergo sum. Kolekcjonuję, więc jestem* prezentującego prywatne kolekcje etnograficzne. Ma on za zadanie pokazać różne oblicza kolekcjonerstwa – jego przyczyny i skutki, zmierzyć się z pytaniem, dlaczego ludzie kolekcjonują, co daje im otaczanie się przedmiotami i jaki mają do nich stosunek. Ma zachęcić do gromadzenia przedmiotów – czasami niepozornych i wydawałoby się nieciekawych – które w świetle historii z nimi związanych, stają się obiektami zachwyty i inspiracji naukowych.

Kolekcjonowanie, które jest również zadaniem muzeum, to świadomy wybór przedmiotu z uwagi na pewne jego właściwości, decydujące o włączeniu go do kolekcji. Przedmioty mogą być ze sobą powiązane, mogą budować zwartą narrację, ale mogą być również przypadkową „zbieraliną” sentymentalnych wspomnień. Wszystkie motywy są dobre pod warunkiem, że ich efektem jest kolekcja ciekawa i połączona intencją kolekcjonerską. Celem realizacji założeń programowych jest zachęcenie kolekcjonerów do przekazywania swoich zbiorów do muzeum oraz zwrócenie uwagi odbiorcy na korzyści płynące z kolekcjonerstwa.

Do roku 2023 zrealizowano w ramach projektu:

- a) wystawę *Kolekcjoner światów* ze zbiorów Henryka Mazurka; kilka obiektów z kolekcji zostało przekazanych do zbiorów muzeum w formie darowizny; trwają rozmowy w sprawie zakupu całej kolekcji,
- b) zakupiono kolekcję masek ze zbiorów Jacka Łapotta oraz zrealizowano wystawę *Dziś prawdziwych masek już nie ma?*,
- c) zakupiono kolekcję tuareską Adama Rybińskiego oraz zrealizowano wystawę *Ludzie Sahary*.

W ramach projektu każda z kolekcji ma zostać udostępniona w formie wydawnictwa popularnonaukowego pokazującego nie tylko gromadzone przedmioty, ale przede wszystkim zwracającego uwagę na aspekt poznawczy kolekcji i jej wymiar literacki w postaci opowieści o przedmiotach i kulturach.

Foto okładka Kolekcjonera światów i strona przykładowa

W perspektywie do roku 2030 zakłada się, że będą kontynuowane prace nad już rozpoczętymi kolekcjami oraz tymi, które są efektem zachodzących w kulturach zmian. Tworzone będą również nowe kolekcje związane z realizowanymi projektami naukowymi i programami naukowo-wystawienniczymi:

- 1) kolekcje monograficzne, ilustrujące własne badania,
- 2) kolekcje zmian zachodzących w kulturach tradycyjnych (globokulturalizacja),
- 3) kolekcje ratunkowe, skierowane do zanikających grup mniejszościowych wchłanianych przez grupy dominujące,
- 4) kolekcje sztuki pamiątkarskiej, dawniej zwanej także sztuką lotniskową,
- 5) kolekcje tematyczne, związane z polskimi badaczami kultur pozaeuropejskich oraz realizowanym programem *Nasza tożsamość*.

Bibliografia:

- 1. *Nabytki 2021, 2022*, red. L. Buchalik i in., Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.
- 2. *Muzeum i muzealia 2022, 2023*, red. L. Buchalik i in., Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.
- 3. *Muzeum i muzealia 2023, 2024*, red. L. Buchalik i in., Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.
- 4. Podyma K., 2023, *Maski z kolekcji prof. Jacka Łapotta*, Żory: Muzeum Miejskie w Żorach.

Katarzyna Podyma
Główny Inwentaryzator
ORCID 0000-0003-0477-8701

3.3. Kolekcja amazońska i jej kolekcjonerzy. O tym, jak muzeum rozbudowuje zbiory, ciąg dalszy¹

O zbiorach amerykańistycznych i początkach budowy kolekcji amazońskiej

Muzeum Miejskie w Żorach rozpoczęło gromadzenie zbiorów amerykańistycznych w roku 2015. Pierwszymi obiektami zewidencjonowanymi w wydzielonym inwentarzu była kolekcja 14 tkanin podarowana przez Ambasadę Gwatemali w Polsce, która patronowała zrealizowanemu przez muzeum projektowi *Gwatemala mnie powala*. W tym samym roku pozyskano dziewięć kompletnych strojów z pogranicza Peru i Boliwii, które przywiozła ze sobą do Polski grupa folklorystyczna z Ameryki Południowej. W kolejnych latach nabytki były sporadyczne w postaci darów lub niewielkich zakupów od polskich naukowców prowadzących badania w Ameryce Południowej.

W 2017 r. nabyta została pierwsza część *Kolekcji amazońskiej* licząca 52 obiekty, na którą składały się przede wszystkim broń, plecionki oraz naczynia ceramiczne. W roku 2021 rozpoczęto budowę kolekcji peruwiańskiej, która liczy obecnie 150 obiektów. W jej skład weszły również artefakty z obszarów Amazonii.

Uwzględniając ten fakt, w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich znajduje się obecnie 112 przedmiotów opisujących kultury Indian² zamieszkujących

Tkanina gwatemalska,
sygn. MŻo/Am/1

Strój Indian Huachipare / Harakbut
z miejscowości Santa Rosa de Huacaria (Peru).
Obiekt pozyskany przez Judytę Bąk w roku 2021,
sygn. MŻo/Am/199/a-c

¹ Wszystkie obiekty zaprezentowano w rozdziale Nabytki, akcesja 34.

² Termin „Indianie” jest obecnie traktowany w światowej literaturze antropologicznej pejoratywnie z uwagi na jego konotacje historyczne. W języku polskim nie ma on tak negatywnych skojarzeń. Autorka artykułu pozostawiła go więc w treści na określenie ludności rdzennej (tubylczej) Ameryk.

zachodnią część Amazonii (16 grup etnicznych zamieszkałych w Wenezueli, Kolumbii i Peru).

Nabyte w latach 2017–2023 obiekty w liczbie 36, pochodzące od Indian Panare, razem ze 109 obiektami zakupionymi w roku 2024 stanowią obecnie reprezentatywny zbiór (145 obiektów) do opisu ich kultury³. Podobnie połączona *Kolekcja amazońska*, licząca ogółem 185 obiektów, syntetycznie ilustruje kultury Indian zachodniej części Amazonii.

O kolekcji amazońskiej nabytej w 2024 r.

Druga część *Kolekcji amazońskiej* w roku 2017 zdeponowana została w magazynie muzealnym, oczekując na zakup. Został on zrealizowany dzięki środkom pozyskanym w programie własnym Narodowego Instytutu Muzeów *Rozbudowa zbiorów muzealnych*, który realizowany jest ze środków Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. Celem strategicznym programu jest wsparcie finansowe muzeów w systematycznym powiększaniu i uzupełnianiu gromadzonych kolekcji muzealnych⁴.

Zakupiona kolekcja reprezentuje w większości (ponad 83%) kulturę Panare. Jest to jej wielka zaleta, ponieważ za pomocą charakterystycznych przedmiotów ilustruje wszystkie aspekty funkcjonowania, pozwalając jednocześnie na wskazanie różnic pomiędzy kulturami Indian zamieszkujących strefę lasów tropikalnych i tzw. Montanii (obszaru Amazonii u podnóża Andów). Na podstawie kolekcji będzie można w przyszłości prowadzić studia amazonistyczne, umożliwiając „obserwację” niewielkich grup ludzkich w ich naturalnym środowisku, dając szansę poznania całkowicie odmiennych reguł społecznych i kulturowych systemów, a dodatkowo pozwalając badaczom włączyć się aktywnie w działania na rzecz ochrony praw ludów tubylczych.

Z punktu widzenia opisu kulturowego niezwykle istotna jest obecność w kolekcji półproduktów, które traktowane są jak pełnoprawne obiekty. Ilustrując procesy zachodzące w kulturze, pozwalają one na stworzenie wielowymiarowego i dynamicznego jej ujęcia. Są one niezbędne w kolekcjach etnograficznych, ponieważ w istotny sposób uzupełniają wiedzę o obiektach i ich sposobie funkcjonowania w kulturze.

Kłębek przędzy z włosów ludzkich. Grupa etniczna Panare (Wenezuela), sygn. MŻo/Am/350

³ Wykaz wszystkich obiektów kultury Indian Panare, które znajdują się w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich, zamieszczono na końcu artykułu.

⁴ We wniosku należy wykazać między innymi, że planowana do zakupu kolekcja jest niezbędna i uzupełni już posiadaną. Wszystkie dane statystyczne zamieszczone w artykule są zgodne ze stanem na dzień złożenia wniosku na *Zakup kolekcji amazońskiej do zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach* (30 marca 2024 r.).

Szczególnie istotny jest niewielki zbiór strojów i ozdób Kofánów⁵ (22 obiekty) z uwagi na ich związki kulturowe z Indianami Shipibo, których artefakty muzeum posiada już w swoich zbiorach (29 obiektów) oraz na fakt, że obiekty ilustrujące tę kulturę pochodzą z wioski, w której badania prowadził polski badacz Borys Malkin⁶, a następnie pod koniec XX wieku Ewa Prądyńska i Alicja Pasek⁷. Kolekcja muzeum uzupełnia więc czasową lukę kolekcjonerską w polskim muzealnictwie.

Wianek wykonany z cienkiej drewnianej obręczy, z przytwierdzonym ptasim puchem w kolorze białym oraz brązowym. Grupa etniczna Kofán (Kolumbia), sygn. MŻo/Am/352

Nabycie kolekcji nie tylko zwiększyło statystycznie zbiór amerykańistyczny posiadany przez muzeum, który liczy obecnie 377 obiektów, ale znacznie zwiększyło jego reprezentatywność poprzez scalenie *Kolekcji amazońskiej* zbieranej przez badaczy z ośrodka poznańskiego, na którą składa się 185 artefaktów.

Zakup zrealizowany został zgodnie z wytycznymi *Polityki gromadzenia zbiorów* oraz planami akcesyjnymi na rok 2024. Ponadto rozbudowa kolekcji zgodna była z wytycznymi dwóch priorytetowych dla muzeum programów: wystawienniczo-naukowego *Polskie poznawanie świata* oraz muzealno-naukowego *Obiekt w procesie globokulturalizacji*.

Pozyskanie drugiej części Kolekcji amazońskiej miało istotne znaczenie dla rozwoju kolekcji z tego obszaru, którą muzeum już posiada. Przede wszystkim scaliło ono podzieloną kolekcję amazońską oraz wzbogaciło ją o unikalne obiekty, często już niedostępne w terenie. Dodatkowo uzupełniło jej zasoby o elementy brakujące i rozbudowało informację kulturową na podstawie nowych rodzajów i typów obiektów.

Zakup ten pozwala obecnie na budowę wizji rozwoju kultury i jej przemiany na podstawie obiektu muzealnego. Co więcej, umożliwia zachowanie wiedzy o tradycyjnych kulturach, zanikających współcześnie pod wpływem zmieniających się warunków życia, pełniąc tym samym funkcję ratunkową. Wreszcie, wpisuje się w zadania muzeum jako instytucji dokumentującej pracę polskich badaczy i naukowców.

Celem muzeum było ponadto wypełnienie wspomnianej powyżej luki kolekcjonerskiej w polskim muzealnictwie pozaeuropejskim, która uniemożliwia pokazanie rezultatów pracy polskich badaczy i jej znaczenia dla rozwoju nauki światowej. W zbiorach polskich muzeów reprezentowany jest przede wszystkim obszar Amazonii. Najlepszą kolekcją z tego regionu jest wymieniona

5 Wykaz wszystkich obiektów kultury Indian Kofán, które znajdują się w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich, zamieszczono na końcu artykułu.

6 Jego kolekcja znajduje się w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Etnograficznego im. S. Udzieli w Krakowie.

7 Kolekcja znajduje się w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Narodowego w Szczecinie.

już „kolekcja Malkina”, która znajduje się w zasobach Muzeum Etnograficznego w Krakowie. Podobne kolekcje posiadają między innymi Muzeum Etnograficzne w Warszawie i Muzea Narodowe w Szczecinie oraz Poznaniu. Kolekcje tych muzeów charakteryzują się wysoką jakością obiektów, z uwagi na czas pozyskania określanych często jako stare.

Kolekcja amazońska nie „konkuruje” z kolekcjami południowoamerykańskimi tych muzeów. Uzupełnia je pod względem zasobów etnograficznych i informacji naukowej. Pomaga w aktualizacji opisu kultur, które zmieniają się pod wpływem czynników globalizacyjnych oraz migracji i mieszania się ludności. Stanowi kontinuum kolekcjonerskie ze zbiorami Szczecina i Poznania.

O kolekcji amazońskiej

Zakupiona przez muzeum kolekcja amazońska stanowi część kolekcji pozyskanej przez grupę polskich antropologów reprezentujących Instytut Etnologii i Antropologii Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu w latach 80. XX wieku. Składa się ze 133 obiektów pochodzących z kultur Panare (110 obiektów), Kofán (22 obiekty) i Sánema (1 obiekt).

„Gromadzona była w czasie badań etnograficznych, które miały charakter zarówno poznawczy, jak i kolekcjonerski. W pierwszym przypadku chodziło o poznanie i zrozumienie kultury tubylczej w jej własnym kontekście kulturowym, a w drugim – w oparciu o tę wiedzę – o gromadzenie kolekcji etnograficznej w celu udostępnienia jej w muzeum, w społeczeństwie własnym badacza. Gromadzeniu kolekcji towarzyszyła zawsze świadomość reprezentatywności zbieranych obiektów, ich unikalności oraz ratunkowości wobec zmian kulturowych i procesu globalizacji, jakim były poddawane niektóre z kultur. Obiekty były zbierane w długim przedziale czasowym – kilka tygodni w jednym miejscu – i zawsze były to przedmioty codziennego użytku, których użytkownicy pozbywali się, bo byli w stanie szybko wykonać ich zamienniki. Zebrane obiekty nie są przedmiotami przypadkowymi, jakie można nabyć na targu, jako wyroby artystyczne lub dla turystów. Stanowią całościowy i kompleksowy zbiór, którego celem była możliwie jak największa reprezentatywność materialna, cechująca daną kulturę”⁸.

Kolekcja została opracowana naukowo, z dbałością o informacje dodatkowe związane z funkcjonowaniem przedmiotów w kulturze i ma bardzo dobrze udokumentowaną proveniencję oraz posiada terenową dokumentację wizualną. Została pozyskana w wioskach Cumashiña, Kayamá w Wenezueli oraz Dovuno i Santa Rosa de Sucumbios w Ekwadorze.

⁸ Tekst przygotowany i udostępniony przez pana Marka Wołodźko na potrzeby składanego wniosku.

Kolekcja dokładnie opisuje kulturę ludu Panare, ujmując wszystkie aspekty życia codziennego. W jej skład wchodzi elementy wyposażenia chaty, takie jak maty (4 sztuki), hamaki (4 sztuki) oraz wachlarze do ogniska i miotły (8 sztuk). Kolekcja obejmuje również pojemniki i naczynia (14 sztuk), sprzęty kuchenne (11 sztuk) w postaci mątevek, łyżek, noży, tarek, wyciskarek, siekierek oraz stępy i stępora, a także inne sprzęty wykorzystywane w gospodarstwie (7 sztuk). W zbiorze znajdują się także stroje i ozdoby w postaci koralików i bransolet (57 sztuk), elementy wyposażenia osobistego, takie jak pasy i torebki (9 sztuk), instrumenty muzyczne (9 sztuk) oraz zabawki (2 sztuki). Ważnymi elementami kolekcji są półprodukty (8 sztuk), takie jak kora, łyko, tytoń i bawełna, które stanowią istotny element poznawczy procesu produkcyjnego.

Na szczególną uwagę zasługuje zobrazowanie procesu tkackiego za pomocą przedmiotów – od bawełny, poprzez kłębek nici i wrzeciono, aż po warsztat tkacki. W grupie strojów i ozdób wyróżnić należy peleryny inicjacyjne oraz tzw. krzyżaki (kolczyki inicjacyjne) – przedmioty obecnie bardzo trudno dostępne w terenie.

Dodatkowo kolekcję wzbogacono o 22 obiekty (stroje i ozdoby) przedstawiające kulturę Indian Kofán oraz jedną zabawkę wykonaną przez Indian Sánema, stanowiącą komentarz do zabawki Panare.

Wszystkie przedmioty zostały wykonane z materiałów naturalnych, dostępnych dla ludności rdzennej, takich jak: kora drzew, włókna roślinne, bawełna, drewno, tykwa i skóra. W kolekcji znajdują się ozdoby z piór oraz zasuszonych ptaków, a także torebka ze skóry ocelota. Obiekty te pozyskano przed 1990 rokiem i legalnie wprowadzono do obrotu w Unii Europejskiej. Do wykonania niektórych przedmiotów wykorzystano również włosy ludzkie – praktyka charakterystyczna dla ludów Amazonii, które wykorzystują wszystkie dostępne surowce.

Przedmioty zostały pozyskane przez badaczy w pierwszym dziesięcioleciu prowadzenia badań, tj. w latach 80. XX w. Z uwagi na czas ich użytkowania przez Indian oraz warunki klimatyczne panujące na tym terenie należy uznać, że czas wytworzenia to okres lat 70.–80. XX w. Taka ilość dużych

Kolczyk inicjacyjny w formie drewnianego krzyżaka z zaplecioną na nim w formę rombu nicią bawełnianą, grupa etniczna Panare (Wenezuela), sygn. MŻo/Am/327

Kompletny, przenośny warsztat tkacki w kształcie podkowy z napoczętą robótką, grupa etniczna Panare (Wenezuela), sygn. MŻo/Am/324

obiektów mogła zaś zostać pozyskana wyłącznie dzięki temu, że badacze poruszali się w terenie własnym samochodem.

Wszystkie obiekty zostały zakupione od pierwszych właścicieli i jednocześnie wytwórców, w miejscu ich użytkowania – wioskach indiańskich w Amazonii. Jest to jedna z najstarszych kolekcji przywiezionych przez badaczy do Polski.

O kolekcjonerach

Zgromadzona kolekcja jest efektem pracy zespołowej naukowców, których charakteryzuje bogate doświadczenie badań terenowych w Amazonii wenezuelskiej i Meksyku⁹. Badania zostały zapoczątkowane na przełomie lat 1980/1981 i były kontynuowane przez dwie dekady aż do końca XX w. Z początkowej grupy badaczy, której trzon stanowili Mariusz Kairski i Iwona Stoińska, powstał zespół badawczy wspierany w późniejszym okresie przez Marka Wołodźkę, Kingę Nemere i Magdalenę Krysińską.

Uczestnikami tych wyjazdów była w zasadzie ta sama grupa osób, początkowo studentów UAM i członków Koła Naukowego przy tamtejszym Instytucie Etnologii¹⁰, później będących pracownikami kilku placówek naukowych i muzealnych w kraju. Kierownictwo naukowe większości wyjazdów spoczywało w rękach Mariusza Kairskiego.

Wyjazdy do Amazonii rozpoczęła blisko roczna wyprawa *AMPED* do Wenezueli (Stan Bolivar), z krótkim rekonesansem w Kolumbii i Ekwadorze. Po niej miała miejsce półtoraroczna wyprawa *Wenezuela*, która swym zasięgiem objęła Stan Bolivar i Terytorium Federalne Amazonas¹¹. Późniejsze wyjazdy były już krótsze, ale częstsze.

Ludy amazońskie, u których prowadzono badania, to w Wenezueli Indianie Panare (nazwa własna: E'ñepá) i zamieszkujący częściowo to samo terytorium Indianie Hoti, Makiritare (nazwa własna: Ye'kuana) oraz Sánema, a w Ekwadorze ludy Kofán i Waorani. Poznańscy badacze pracowali na obszarze Amazonii nie tylko w wymienionych tu krajach, z których pochodzi kolekcja, lecz w latach późniejszych także w Peru – u Indian Arabela, Machiguenga i Shipibo-Conibo.

9 Należy zwrócić uwagę, że jedna osoba nie byłaby w stanie zebrać tak dużego zbioru w tak krótkim czasie z uwagi na określony czas pobytu w terenie, specyfikę relacji personalnych z poszczególnymi członkami wspólnot tubylczych oraz możliwości transportu zebranej kolekcji do kraju. Gromadzenie kolekcji w terenie jest często powodem konfliktów z członkami wspólnoty, dlatego też wymagane jest posiadanie przez badaczy umiejętności negocjacyjnych i „menadżerskich” w jej pozyskaniu, te zaś gwarantuje wieloletnie doświadczenie i powroty do tych samych wspólnot.

10 Od roku 1990 Instytutu Etnologii i Antropologii Kulturowej.

11 Obecnie Stan Amazonas.

Badania terenowe opierały się na obserwacji życia codziennego mieszkańców odwiedzanych osad, na niekończących się wywiadach przeprowadzanych wśród ludności tubylczej, a także na zbieraniu dokumentacji fotograficznej oraz obiektów kultury materialnej.

Podczas kolejnych bytności w tych samych miejscach stwierdzano coraz mniejszy udział przedmiotów wytworzonych w ramach własnej kultury materialnej na rzecz wyrobów przemysłowych (narzędzia i sprzęty użytku codziennego, takie jak noże, garnki, czy sprzęty kuchenne, także ubiory i instrumenty muzyczne). Już pod koniec XX wieku widoczne było, że wkrótce przedmioty kultur tubylczych do niedawna samowystarczalnych pod względem materialnym będzie można oglądać już tylko w muzeach lub w filmach¹².

Efektem prowadzonych badań były dysertacje naukowe oraz raporty badawcze¹³. W większości były to prace z zakresu ekologii kulturowej, aktualnej sytuacji kulturowej poszczególnych grup indiańskich oraz opracowania ogólne przedstawiające syntezę wiedzy antropologicznej na temat Indian Ameryki Południowej i Środkowej. W tym kontekście badaczy można nazwać pierwszym pokoleniem polskich antropologów-amazonistów.

O pracach poznańskiego ośrodka amerykańistycznego, w tym o badaniach amazonistycznych powstał obszerny artykuł profesora Aleksandra Posern-Zielińskiego *Poznańska amerykańistyka w świetle zmieniających się nurtów antropologii*, opublikowany w tomie okolicznościowym *Myśli – Pasje – Działania. 100 lat etnologii uniwersyteckiej w Poznaniu*¹⁴.

Grupa etniczna Panare stała się przedmiotem długofalowych badań etnograficznych, które zaowocowały bogatym materiałem naukowym. Poznańscy amazoniści rozpoczęli systematyczne obserwacje w latach 1986-1987, kontynuując je przez kolejne dwie dekady (1989-2009). W tym czasie udało im się zbudować relacje oparte na zaufaniu z miejscową ludnością i dogłębnie poznać jej kulturę. Dzięki wyjątkowo długiemu okresowi badań, możliwe było nie tylko szczegółowe opisanie i zinterpretowanie lokalnego systemu kulturowego, ale także udokumentowanie stopniowych przemian społeczności Panare i jej adaptacji do zewnętrznych wpływów.

12 W tym kontekście *Kolekcję amazońską* należy traktować jako działanie ratunkowe dla kultur indiańskich.

13 Należy wziąć pod uwagę również kolekcje zgromadzone dla polskich muzeów, o czym wspomniano w treści artykułu.

14 Posern-Zieliński 2020: 235-264.

Informacje o kulturach reprezentowanych w kolekcji amazońskiej

Obiekty z „Kolekcji amazońskiej” pochodzą z dwóch areałów kulturowych reprezentujących kultury indiańskie lasów tropikalnych oraz tak zwanej Montanii¹⁵.

Obecnie na terenie Amazonii żyje ok. 1,2 mln Indian. Na tę populację składa się ok. 350 grup etnolingwistycznych. Pomiedzy poszczególnymi grupami istnieje olbrzymia dysproporcja liczebności – społeczności mogą liczyć od 100 tys. do zaledwie dwóch osób, jednak w większości przypadków liczebność grupy nie przekracza 600 członków. Indiańskie kultury lasów tropikalnych są dość zróżnicowane pod względem kultury materialnej, organizacji społecznej i politycznej.

Wytwórczość Indian cechuje brak specjalizacji. Produkują oni przedmioty typowo użytkowe, w dużej mierze jednorazowego użytku, przeznaczone wyłącznie do zaspokajania własnych potrzeb. Na przykładzie jednej kultury i jej reprezentacji materialnej można zobrazować życie wszystkich zamieszkujących ten obszar grup.

Panare, którzy nazywają siebie E'ñepá, to rdzenna grupa zamieszkująca amazoński region Wenezeli. Większość populacji zamieszkuje gminę Cedeño w stanie Bolívar, znacznie mniejsza społeczność żyje w północnym stanie Amazonas. W około 20 wioskach żyje obecnie około 1200 Panare. Przez długi czas skutecznie opierali się oni wpływom zewnętrznym, zachowując w ten sposób wiele ze swojej kultury i tradycji. Zebrana kolekcja pokazuje ich kulturę w sposób bezpośredni, in situ, za pomocą przedmiotów stanowiących tradycyjne reprezentacje kulturowe.

Rejon Montanii obejmuje wschodnie podnóże Andów. Teren ten zamieszkują m.in. Indianie Kofán i Sánema. Indianie Montanii opierają swą gospodarkę na ekstensywnym kopieniactwie, wspomagany łowiectwem i rybołówstwem. Zamieszkują osady zlokalizowane przy brzegach rzek, charakteryzujące się niewielką liczbą mieszkańców, w większości ze sobą spokrewnionych. W sferze symbolicznej ich kultura charakteryzuje się brakiem podziału na sacrum i profanum, dużym znaczeniem działań magicznych w życiu codziennym, nierozbudowanym życiem obrzędowym oraz brakiem wydzielonych miejsc kultu.

Na oblicze kultury Indian Montanii długi czas wywierały wpływ sąsiadujące z nimi od zachodu wysoko rozwinięte kultury Wyżu Andyjskiego, w tym także inkaska. Po okresie konkwisty zetknęli się z ludnością białą. Od początku kontakty miały charakter ekonomiczny, co szybko zaowocowało rozprzestrzenieniem się towarów pochodzenia europejskiego, zwłaszcza narzędzi metalowych. Przyczyniło się to do wielu zmian, zwłaszcza w sferze kultury materialnej. Jednak mimo kontaktów z obcą ludnością i kulturą Indianie Montanii zachowali wiele dawnych form życia gospodarczego, społecznego i wierzeń.

¹⁵ Informacje na temat kultur indiańskich zostały udostępnione przez kierownik Działu Kultur Pozaeuropejskich Muzeum Narodowego w Szczecinie – panią Ewę Prądyńską, która była pierwszym recenzentem przygotowywanego wniosku.

Pozyskiwanie obiektów do kolekcji

Wszystkie obiekty z *Kolekcji amazońskiej* zostały zakupione od ich prawnych właścicieli – Indian Panare, Kofán i Sánema zamieszkających w wioskach Cumashiña, Kayamá w Wenezueli oraz Dovuno i Santa Rosa de Sucumbios w Ekwadorze. Zakupu dokonywali wszyscy członkowie wyprawy. Transakcje były przeprowadzane z poszanowaniem obowiązujących praw, zwłaszcza w zakresie dotyczącym ludności rdzennej. Z uwagi na fakt, że obiekty pozyskiwano w trakcie prowadzonych badań antropologicznych, właściciele zbywali przedmioty tylko dlatego, że badacze zyskali ich zaufanie.

Do kolekcji nabywane były obiekty używane i wykonywane na własne potrzeby użytkowników. Wszystkie przedmioty zostały zakupione bezpośrednio od ostatnich właścicieli, a transakcje często realizowano w długim przedziale czasowym, ponieważ właściciele nadal je użytkowali. Często nie były one zbywane, zanim właściciel nie wykonał dla siebie nowego odpowiednika.

W przypadku obiektów etnograficznych najważniejsze jest ogólne określenie wytwórcy, to znaczy grupy etnicznej, z której pochodzi wytwórca danego przedmiotu. Jest to uzasadnione również prawidłowością, że w przypadku przedmiotów codziennego użytku i strojów nie występuje specjalizacja i zindywidualizowanie, a artefakty nie wykazują znamion dzieł sztuki. W związku z powyższym badacze nie gromadzili informacji o danych personalnych zbywców. Z uwagi na powszechny w latach 80. XX w. analfabetyzm, transakcje przeprowadzano w oparciu o umowy ustne, jednak zawsze z pełnym poszanowaniem interesu klienta. Z uwagi na fakt, że badacze wracali do wiosek, bardzo dbano o poprawność kontaktów z ludnością tubylczą.

Bibliografia:

1. Posern-Zieliński A., 2020, *Poznańska amerykanistyka w świetle zmieniających się nurtów antropologii*, [w:] *Myśli – Pasje – Działania. 100 lat etnologii uniwersyteckiej w Poznaniu*, red. A.W. Brzezińska i W. Dohnal, Poznań: Instytut im. Oskara Kolberga, s. 235-264.
2. Prądzynska E., 2004, *Wyroby plecionkarskie Indian Ye'kuana i Panare używane podczas obróbki juki gorzkiej – na podstawie zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie*, *Materiały Zachodniopomorskie*, Szczecin: Muzeum Narodowe w Szczecinie, tom 1 nr 2, s. 109-129.

Subkolekcja Kofán

1. MŽo/Am/46 	NACZYNIE niewielkich rozmiarów Kofán; Kolumbia	5. MŽo/Am/355 	Ozdoba: głowa ptaka Ozdoba. Wupchana głowa małego ptaka o upierzeniu brązowo-żółtym z doczepionym czarnym sznurkiem. Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
2. MŽo/Am/352 	Wianek Wianek wykonany z cienkiej drewnianej obręczy, z przytwierdzonym ptasim puchem w kolorze białym oraz brązowym. Kofán (ew. Wao, grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia	6. MŽo/Am/356 	Ozdoba: ptak Wypchany, mały ptak o upierzeniu czarno-żółto-brązowym z przyczepioną pętelką z czarnego sznurka. Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
3. MŽo/Am/353 	Ozdoba: ptak Ozdoba. Mały, wypchany ptak o upierzeniu czarno-żółto-brązowym Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia	7. MŽo/Am/357 	Wianek Wianek w formie nawleczonych na sznurek ozdobnych kołeczek, do których przymocowano barwne piórka i puch ptasi. Piórka w kolorach czarnym, żółto-białym i zielonym. Puch biały. Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
4. MŽo/Am/354 	Ozdoba: skrzydła ptaka Ozdoba – dwa, niewielkie skrzydła ptaka o upierzeniu czarno-żółto-brązowym przymocowane do pętelki z czarnego sznurka. Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia	8. MŽo/Am/358 	zdoby Dwie ozdoby na uszy wykonane z piórek: a) piórka koloru ceglastego z białym, b) koloru czarnego. Kofán / Panare (prawdopodobne grupy etniczne, Kolumbia); Kolumbia

9. MŻo/Am/359

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach szarym, czarnym, białym, brązowym. Małe nasiona beżowe, większe barwy bordowej.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

13. MŻo/Am/363

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, szaro-żółtym, rudym, biało-beżowym. Małe nasiona beżowe, większe barwy brunatnej, największe bordowe.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

10. MŻo/Am/360

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, białym, brązowym, rudym. Małe nasiona beżowe, większe barwy brunatnej, największe bordowe.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

14. MŻo/Am/364

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, szaro-żółtym, rudym, beżowym. Małe nasiona beżowe, większe barwy brunatnej, największe bordowe.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

11. MŻo/Am/361

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, odcieniach brązu z dodatkiem białego oraz rudego. Małe nasiona beżowe, większe barwy brunatnej, największe bordowe.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

15. MŻo/Am/365

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, brązowym, rudym, białym. Małe nasiona beżowe, większe barwy bordowej.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

12. MŻo/Am/362

Naszyjnik

Naszyjnik średniej długości, zakładany przez głowę wykonany z nawleczonych na beżowy sznurek, nasion i rozetek z piórek w kolorach czarnym, czarno-białym, odcieniach brązu, żółte, szare. Małe nasiona beżowe, większe barwy brunatnej, największe bordowe.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

16. MŻo/Am/366

Naszyjnik

Długi sznur zakładanych przez głowę koralu luźno nanizanych na czerwony sznurek. Paciorki z małych, kulistych nasion koloru jednolicie brunatnego.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia

17. MŻo/Am/367

Koszula

Koszula damska z długimi rękawami, w czerwonym kolorze. Fason w kształcie litery „A”, z prostokątnym, jasnym karczkiem z pionowym rozcięciem na dekolcie.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

21. MŻo/Am/371

Torba

Torba męska w formie ażurowej, workowatej w kształcie siatki do przewieszenia przez ramię. Kolor naturalnie beżowy.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

18. MŻo/Am/368

Chusta

Czerwona, trójkątna chusta, uszyta maszynowo. Zdobiona wzdłuż dwóch boków błękitną lamówką oraz ozdobnymi nićmi.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

22. MŻo/Am/372

Torba

Niedokończona robótka – torba męska w formie ażurowej, workowatej w kształcie siatki, docelowo do przewieszenia przez ramię. Kolor naturalnie beżowy.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

19. MŻo/Am/369

Tasiemka

Cienka, długa tasiemka wykonana z ciasto zaplecionych nitek w kolorze czerwonym i granatowym z białozielonymi chwostami na końcach.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

23. MŻo/Am/374

Korona

Korona męska zdobiona barwnymi piórami ptasimi z długim ogonem z piór. Wielobarwne pióra w stonowanych, „zgaszonych” kolorach.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

20. MŻo/Am/370

Tasiemka

Cienka, długa tasiemka wykonana z ciasto zaplecionych nitek w kolorze czerwonym i zielonym z białozielonymi chwostami na końcach.

Kofán (grupa etniczna, Kolumbia); Kolumbia
Santa Rosa de Sucumbios (miejscowość), Santa Rosa de Sucumbios (Kolumbia)

Subkolekcja Panare

1. MŻo/Am/32 	DMUCHAWKA Długa dmuchawka wykonana z trzciny w kolorze czerni. Ustnik dmuchawki został wykonany z jednego kawałka drewna jasnej barwy. Panare, brak danych; Wenezuela	6. MŻo/Am/40 	KOŁCZAN Niewielkich rozmiarów kołczan wykonany z rurki bambusowej. Jedna strona wolna z drugiej posiada zatyczkę. Posiada również mocowanie wykonane z włókien roślinnych. Panare; Wenezuela
2. MŻo/Am/35 	DZIDA (punkwa) Długa dzida wykonana w całości z drewna żelaznego. Ostrze dzidy wykonane zostało z jednego kawałka drewna. Całość o barwie ciemno brunatnej. Panare, brak danych; Wenezuela	7. MŻo/Am/43 	WYCIOR Wycior w wykonany z kawałka drewna i włókna roślinnego. Kawałek drewna samorodny, nie poddany obróbce. Wycior przymocowany łykiem roślinnym. Panare, brak identyfikacji etnicznej; Wenezuela
3. MŻo/Am/37 	DZIDA Długa dzida wykonana w całości z drewna. Ostrze dzidy wykonane zostało z jednego kawałka drewna. Całość o barwie jasnej. Panare, brak danych; Wenezuela	8. MŻo/Am/44 	NACZYNIE Niewielkich rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Opakowane w wysuszone liście związane łykiem roślinnym. W środku naczynia prawdopodobnie znajduje się kurara. Panare; Wenezuela
4. MŻo/Am/38 	KOŁCZAN Panare, brak danych; Wenezuela Panare, brak danych; Wenezuela	9. MŻo/Am/45 	NACZYNIE Niewielkich rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Opakowane w wysuszone liście i zabezpieczone starymi gazetami. Naczynie posiada uchwyt wykonany z łyka roślinnego. W środku naczynia prawdopodobnie znajduje się kurara. Panare; Wenezuela
5. MŻo/Am/39 	KOŁCZAN Kołczan wykonany z bambusa o regularnym kształcie bez przebarwień na powierzchni. W kołczanie znajdują się strzałki. Niektóre z bawełnianą lotką. Panare, brak danych; Wenezuela	10. MŻo/Am/47 	NACZYNIE Niewielkich rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Posiada ozdobne nakłucia w obrębie wylewu. Panare; Wenezuela

11. MŻo/Am/48

NACZYNIE

Niewielkich rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Ukruszony fragment wylewu. Przedmiot nie posiada zdobień.

Panare; Wenezuela

15. MŻo/Am/52

NOSIŁKI

Nosiłki dla dziecka w formie kosza transportowego. Wykonane z łyka roślinnego w formie sań. Jedna strona otwarta wiązana sznurkiem z włókna naturalnego.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

12. MŻo/Am/49

NACZYNIE

Średnich rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Posiada ozdobne nakłucia w obrębie wylewu.

Panare; Wenezuela

16. MŻo/Am/58

KOSZ

Średnich rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Splot krzyżowy. Włókna zostały zawiązane w supłem z włókien ciemniejszej barwy na zewnętrznej stronie spodu kosza.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

13. MŻo/Am/50

NACZYNIE

Dużych rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Posiada ozdobne nakłucia w obrębie wylewu.

Panare; Wenezuela

17. MŻo/Am/59

KOSZYK

Niewielkich rozmiarów koszyk o nieregularnym kształcie. Wylew koszyka zwężający się ku górze. Splot luźno pleciony, tworzący duże oka. Włókna o zabarwieniu brązowym.

Panare; Wenezuela

14. MŻo/Am/51

NACZYNIE

Dużych rozmiarów naczynie ceramiczne o zaokrąglonym dnie i zaokrąglonym wylewie. Posiada ozdobne nakłucia w obrębie wylewu.

Panare; Wenezuela

18. MŻo/Am/60

KOSZ

Średnich rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Włókna zostały zawiązane w supłem z włókien ciemniejszej barwy na zewnętrznej stronie spodu kosza. Posiada ucho wykonane z ciemnego włókna.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

19. MŻo/Am/61

KOSZ

Średnich rozmiarów kosz wykonany z szerokich pasów z włókna roślinnego. Przedmiot wykonany za pomocą technik plecionkarskich. Splot gęsty, krzyżowy. Kosz posiada uchwyt z włókna roślinnego ciemnej barwy.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

23. MŻo/Am/65

KOSZ

Niewielkich rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Splot jodełkowy. Wylew został zabezpieczony szerszym pasem włókna. Do wylewu został przytroczony uchwyt z włókna roślinnego.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

20. MŻo/Am/62

KOSZ

Średnich rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Splot krzyżowy. Włókna zostały związane w supeł z włókien ciemniejszej barwy na zewnętrznej stronie spodu kosza. Spód kosza spłaszczony.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

24. MŻo/Am/66

KOSZYK

Niewielkich rozmiarów koszyk w kształcie przypominającym wazonik. Wytworzony za pomocą technik plecionkarskich z grubego łyka roślinnego, ciemnej barwy. Do wylewu został przytroczony sznurek służący za uchwyt.

Panare; Wenezuela

21. MŻo/Am/63

KOSZ

Niewielkich rozmiarów koszyk o kwadratowym dnie.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

25. MŻo/Am/67

KOSZYK

Niewielkich rozmiarów koszyk w kształcie przypominającym wazonik. Wytworzony za pomocą technik plecionkarskich z grubego łyka roślinnego, ciemnej barwy. Do wylewu został przytroczony sznurek służący za uchwyt.

Panare; Wenezuela

22. MŻo/Am/64

KOSZ

Średnich rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Splot krzyżowy. Włókna zostały związane w supeł z włókien ciemniejszej barwy na zewnętrznej stronie spodu kosza.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

26. MŻo/Am/68

KOSZYK

Niewielkich rozmiarów koszyk w kształcie przypominającym wazonik. Wytworzony za pomocą technik plecionkarskich z grubego łyka roślinnego, ciemnej barwy. Do wylewu został przytroczony sznurek służący za uchwyt.

Panare; Wenezuela

27. MŻo/Am/69

TOREBKA

Niewielkich rozmiarów pleciona torebka. Wykonana za pomocą technik plecionkarskich z łyka roślinnego jasnej barwy. Kształt torebki kwadratowy z uchem plecionym z łyka roślinnego tej samej barwy.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

31. MŻo/Am/74

SITO

Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym zabarwieniu.

Panare, brak danych; Wenezuela

28. MŻo/Am/70

KOSZYK

Niewielkich rozmiarów koszyk na bawełnę. Wytworzony za pomocą technik plecionkarskich z grubego łyka roślinnego, ciemnej barwy. z jednej strony posiada wiązanie w formie supetka.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

32. MŻo/Am/75

SITO

Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym zabarwieniu.

Panare, brak danych, Mqart; Wenezuela

29. MŻo/Am/72

KOSZYK

Małych rozmiarów kosz wykonany wąskich pasów włókna roślinnego jasnej barwy techniką plecionkarską. Splot krzyżowy. Włókna zostały zawiązane w supłem z włókien ciemniejszej barwy na zewnętrznej stronie spodu kosza.

Panare grupa etniczna (Wenezuela); Wenezuela

33. MŻo/Am/76

SITO

Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym zabarwieniu.

Panare, brak danych, Mqart; Wenezuela

30. MŻo/Am/73

SITO

Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym zabarwieniu.

Panare, brak danych; Wenezuela

34. MŻo/Am/77

SITO

Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym oraz czarnym zabarwieniu.

Panare, brak danych, Mqart; Wenezuela

35. MŻo/Am/78 	SITO Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym oraz czarnym zabarwieniu. Panare, brak danych; Wenezuela	39. MŻo/Am/244 	Mata Mała mata pleciona z liści palmy techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę, w naturalnie słomkowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
36. MŻo/Am/79 	SITO Sito do manioku, w formie tacy. Taca okrągłego kształtu. Wykonane techniką plecionkarską z trzciny o jasnym oraz czarnym zabarwieniu. Panare, brak danych, Mqart; Wenezuela	40. MŻo/Am/245 	Mata Mała mata pleciona z liści palmy techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę, w naturalnie słomkowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
37. MŻo/Am/242 	Mata Mata dziecięca pleciona z liści palmy techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę, w naturalnie słomkowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	41. MŻo/Am/246 	Wachlarz Wachlarz w kształcie prostokąta pleciony techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę. Barwy naturalnie słomkowej z brązowym wzmocnieniem przy jednym z boków. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
38. MŻo/Am/243 	Mata Mata pleciona z liści palmy techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę, w naturalnie słomkowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	42. MŻo/Am/247 	Wachlarz Wachlarz w kształcie prostokąta pleciony techniką taśmowo-krzyżową w jodełkę. Barwy naturalnie słomkowej z brązowym wzmocnieniem przy jednym z boków. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

43. MŻo/Am/248 	Peleryna Peleryna w postaci splecionych ze sobą podłużnych, wąskich liści palmy. Surowiec w naturalnie słomkowym kolorze połączony przy pomocy łyka barwy brązowej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela	47. MŻo/Am/252 	Korona Korona o kształcie płaskiego okręgu, pleciona z liści palmy we wzór warkocza. W naturalnym, słomkowym kolorze, związana przy końcach włóknem barwy brązowej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela
44. MŻo/Am/249 	Peleryna Peleryna inicjacyjna w postaci splecionych ze sobą podłużnych, wąskich liści palmy. Surowiec w naturalnie słomkowym kolorze połączony przy pomocy łyka barwy brązowej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela	48. MŻo/Am/253 	Pas Pas wykonany z kilku pasków łyka Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela
45. MŻo/Am/250 	Peleryna Peleryna inicjacyjna w postaci splecionych ze sobą podłużnych, wąskich liści palmy. Surowiec w naturalnie słomkowym kolorze połączony przy pomocy łyka barwy brązowej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela	49. MŻo/Am/254 	Pasek Pasek wykonany z obrobionego łyka roślinnego, splecionego w warkocz, z supełkami na końcach. Pasek w naturalnym, słomkowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela
46. MŻo/Am/251 	Korona Korona o kształcie płaskiego okręgu, pleciona z liści palmy we wzór warkocza. W naturalnym, słomkowym kolorze, związana przy końcach włóknem barwy brązowej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela	50. MŻo/Am/255 	Pasek Pasek wykonany z obrobionego łyka roślinnego, splecionego w warkocz, z supełkami na końcach. Pasek w naturalnym, beżowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela

51. MŻo/Am/256 	Wyciskarka Wyciskarka do manioku w formie długiego, elastycznego rękawa wykonanego techniką plecionkarską. Splot w jodełkę wykonany z przepołowionych wzdłuż żdźbeł trzciny. Plecionka atrakcyjna wizualnie, dwukolorowa – w naprzemienne jasne i brązowe, ukośne pasy. Panare (domniemana grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	55. MŻo/Am/260 	Kora Płat rozklepanej wewnętrznej warstwy kory. Półprodukt. Kształt nieregularnego prostokąta w naturalnym jasnożółtym kolorze z ciemniejszymi przebarwieniami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
52. MŻo/Am/257 	Wyciskarka Wyciskarka do manioku w formie długiego, elastycznego rękawa wykonanego techniką plecionkarską. Splot w jodełkę wykonany z przepołowionych wzdłuż żdźbeł trzciny. Plecionka atrakcyjna wizualnie, dwukolorowa – w naprzemienne jasne i brązowe, ukośne pasy. Panare (domniemana grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	56. MŻo/Am/261 	Kora Płat rozklepanej wewnętrznej warstwy kory. Półprodukt. Kształt nieregularnego prostokąta w naturalnym jasnożółtym kolorze z ciemniejszymi przebarwieniami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
53. MŻo/Am/258 	Hamak Hamak wykonany ręcznie z obrobionego (zmiękczonego) tyka roślinnego. Paski tyka powiązane pomiędzy sobą. Hamak w naturalnym, beżowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	57. MŻo/Am/262 	Miotła Miotła wykonana z gałęzi palmy coroba. Gałąź wyposażona w grube, zdrewniałe igły skierowane lekko ku górze. Miotła w kolorze naturalnie beżowym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
54. MŻo/Am/259 	Hamak Hamak wykonany ręcznie z obrobionego (zmiękczonego) tyka roślinnego. Paski tyka powiązane pomiędzy sobą. Hamak w naturalnym, beżowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	58. MŻo/Am/263 	Miotła Miotła wykonana ze średniej wielkości, zasuszonej gałęzi. Bez dodatkowych elementów. Przedmiot w kolorze naturalnie beżowym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

59. MŻo/Am/264 	Miotła Miotła o długim uchwycie, wykonana z gałęzi, Przedmiot w kolorze naturalnie beżowym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	63. MŻo/Am/268 	Tytoń Liście tytoniu zwinięte w motek przewiązany paskiem włókna roślinnego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
60. MŻo/Am/265 	Tarka Tarka wykonana ręcznie z surowca wtórnego – kawałka blachy stalowej z puszki po nafcie. Blacha stalowa po zewnętrznej stronie puszki powleczone farbą – granatowe napisy na białym tle. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	64. MŻo/Am/269 	Łuczywo Kawałek grubszego patyka o nieregularnym kształcie. Na jednym z końców widoczne ślady przypalania. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
61. MŻo/Am/266 	Tarka Tarka wykonana z połówki korzenia pokrytego kolcami Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	65. MŻo/Am/270 	Łuczywo surowiec roślinny Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
62. MŻo/Am/267 	Łyko Łyko roślinne w kolorze ciemnobrązowym zwinięte w motek. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	66. MŻo/Am/271 	Torebka Niewielka torebka w kształcie prostokąta, z klapką. Wykonana ze skóry pokrytej sierścią w kolorze rudobrązowym w czarne cętki, z paskiem z beżowego sznurka. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

67. MŻo/Am/272

Torebka

Niewielka torebka w kształcie prostokąta, z romboidalną klapką. Wykonana ze skóry pokrytej sierścią w kolorze brązowym, z paskiem z beżowego sznurka.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

71. MŻo/Am/276

Strażnik

Przedmiot w kształcie łopaty, wykonany z jednego kawałka drewna. Uchwyt okrągły, szpiczasto zakończony. Obiekt w naturalnym, jasnobrązowym kolorze.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

68. MŻo/Am/273

Siekiera

Kamienne ostrze siekiery w kształcie nieregularnego trapezu. Wykonane z kamienia naturalnego w kolorze czarno-popielatym, z grubsza ociosane i wygładzone. Bez zdobień.

Panare lub Hoti (domniemana grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela, Wenezuela

72. MŻo/Am/277

Stępa

Forma walcowatego naczynia wydrążonego w drewnianym, nie okorowanym pniu. Dno stępy nierówne, kształt naczynia nieco koślawy.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

69. MŻo/Am/274

Siekiera

Kamienne ostrze w kształcie nieregularnego prostokąta. Wykonane z kamienia naturalnego w kolorze brązowo-popielatym, ociosane i z grubsza wygładzone. Bez zdobień.

Panare lub Hoti (domniemana grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela

73. MŻo/Am/278

Stępor

Stępor w formie prostego tłuczka wykonanego z okorowanego konara, szerszego na jednym z końców. Konar o nieznacznej, naturalnej krzywiźnie. Przekrój poprzeczny stępora okrągły. Barwa drewna naturalna – jasnobrązowa.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

70. MŻo/Am/275

Łódka

Duża zabawka w kształcie łódki. Wydłubana z pnia drewna, w naturalnym beżowym kolorze.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

74. MŻo/Am/279

Młotek

Młotek wykonany z jednego kawałka drewna. Trzonek długi o przekroju okrągłym zakończony walcowatą głowicą z podłużnymi nacięciami. Drewno barwione na kolor brązowy.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

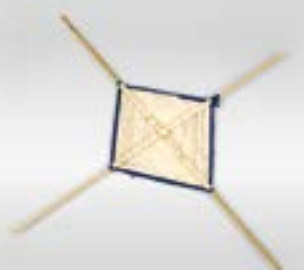
75. MŻo/Am/280 	Mieszadło Mieszadło w formie łopatk z krótkim uchwytem, wykonane z jednego kawałka drewna, w kolorze naturalnego brązu, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	79. MŻo/Am/284 	Motyka Motyka wykonana z cienkiej, okorowanej, pofalowanej gałęzi zakończonej jednostronnie na kształt litery L. Kolor naturalny – brązowy. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
76. MŻo/Am/281 	Łopatka Duża łopatka z krótkim uchwytem, wykonana z jednego kawałka drewna, w kolorze naturalnego brązu, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	80. MŻo/Am/286 	Pojemnik Pojemnik wykonany z owocu tykwy o gruszkowatym kształcie, bez zdobień. Powierzchnia czarna, osmolona. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
77. MŻo/Am/282 	Łopatka Duża łopatka z krótkim uchwytem, wykonana z jednego kawałka drewna, w kolorze naturalnego brązu, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	81. MŻo/Am/287 	Naczynie Nieduże naczynie wykonane z gruszkowatej w kształcie tykwy, w jasnożółtym kolorze, bez zdobień Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
78. MŻo/Am/283 	Nóż z drewnianym ostrzem Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	82. MŻo/Am/288 	Miska Średniej wielkości miska wykonana ręcznie z połówki gruszkowatej w kształcie tykwy, przeciętej wzdłużnie. Skórka tykwy w naturalnie jasnożółtym kolorze, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

83. MŻo/Am/289 	Miska Średniej wielkości miska wykonana ręcznie z połówki cebulastej w kształcie tykwy, przeciętej wzdłużnie. Skorupa tykwy wewnętrznie pomalowana na czarno, a z zewnątrz na najjasno-żółty kolor, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	87. MŻo/Am/293 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie jasnożółta, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
84. MŻo/Am/290 	Pojemnik Pojemnik wykonany z wydrążonego, suszonego owocu tykwy o kulistym kształcie na sznurku. Przedmiot w naturalnym kolorze ugru, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	88. MŻo/Am/294 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie w kolorze ugru bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
85. MŻo/Am/291 	Naczynie / nabierka mała miska (lub nabierka), owalnego kształtu, w naturalnym jasnobrązowym kolorze, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	89. MŻo/Am/295 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie jasnobrązowa, bez zdobień. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
86. MŻo/Am/292 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie brązowa w ciemniejsze kropczki. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	90. MŻo/Am/296 	Miska Mała miska wykonana z fragmentu kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie pomarańczowo-brązowa, z malowanym białą farbą ornamentem geometrycznym Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

91. MŻo/Am/297 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie żółta. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	95. MŻo/Am/301 	Grzechotka Grzechotka wykonana z małego, owalnego owocu tykwy z drewnianym trzonkiem. Kolor tykwy naturalnie brązowy. Trzonek o przekroju okrągłym z jasnego drewna. Powierzchnia trzonka zdobiona metodą pirografii. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
92. MŻo/Am/298 	Miska Mała miska wykonana z połówki kulistej tykwy, z zewnątrz naturalnie brązowa w ciemniejsze kropczki. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	96. MŻo/Am/302 	Grzechotka Grzechotka z małego, kulistego owocu tykwy z drewnianym trzonkiem. Kolor tykwy naturalnie jasnobrązowy. Trzonek długi o przekroju okrągłym z jasnego drewna. Powierzchnia trzonka zdobiona wypalnymi liniami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
93. MŻo/Am/299 	Grzechotka Grzechotka z małego, owalnego owocu tykwy z drewnianym trzonkiem. Kolor tykwy naturalnie brązowy. Trzonek o przekroju okrągłym z jasnego drewna. Powierzchnia tykwy zdobiona rytymi liniami. Powierzchnia trzonka zdobiona pirografią. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	97. MŻo/Am/303 	Grzechotka Grzechotka z małego, owalnego owocu tykwy z drewnianym trzonkiem. Kolor tykwy naturalnie brązowy. Trzonek o przekroju okrągłym z jasnego drewna. Powierzchnia trzonka zdobiona wypalnymi liniami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
94. MŻo/Am/300 	Grzechotka Grzechotka z małego, kulistego owocu tykwy z drewnianym trzonkiem. Kolor tykwy naturalnie ciemnobrązowy. Trzonek o przekroju okrągłym z jasnego drewna. Powierzchnia trzonka zdobiona pirografią. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	98. MŻo/Am/304 	Fujarka Fujarka wykonana z jednego kawałka drewna bambusa z zaślepionymi oboma końcami. W boku fujarki, na jej naprzeciwległych końcach, po jednym otworze. Jeden otwór okrągły, drugi w formie półkola. Barwa drewna naturalnie jasnobrązowa. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

99. MŻo/Am/305 	Fujarka cała lekko łukowato wygięta Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	103. MŻo/Am/309 	Przepaska biodrowa Przepaska biodrowa, męska w formie szerokiego bawełnianego pasa tkaniny w kolorze czerwono-beżowym ozdobiona czterema czerwonymi frędzlami na rogach tkaniny. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
100. MŻo/Am/306 	Fujarka z trzciny Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	104. MŻo/Am/310 	Przepaska biodrowa Przepaska w formie szerokiego bawełnianego pasa tkaniny w naturalnym, kremowym kolorze ozdobiona czterema chwostami na narożnikach tkaniny. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
101. MŻo/Am/307 	Hamak Hamak wykonany ze zplecionych ze sobą sznurków bawełnianych, w naturalnym beżowym kolorze. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	105. MŻo/Am/311/a-b 	Ozdoby Komplet ozdób męskich złożony z czterech pętli pasków bawełnianych oraz czterech sznurów koralii z nasion w odcieniach beżu. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
102. MŻo/Am/308 	Hamak Hamak wykonany ze zplecionych ze sobą sznurków bawełnianych, w naturalnym beżowym kolorze z wplecionymi pośrodku sznurkami w kolorze czerwonym, różowym, zielonym i żółtym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	106. MŻo/Am/312/a-b 	Ozdoby Komplet dwóch ozdób męskich, wykonanych z bawełnianych pasków. Paski w naturalnie kremowym kolorze, związane cienkim sznurkiem w kolorze niebieskim. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

107. MŻo/Am/313/a-b 	Ozdoby Komplet dwóch ozdób męskich. Każda z ozdób wykonana z trzech pętli pasków, zaplecionych z bawełnianych nici. Paski w kolorze czerwonym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	111. MŻo/Am/317 	Pas Nosidło dla dziecka w formie szerokiego, bawełnianego pasa zszytego na końcach na kształt obręczy. Przedmiot tkany ręcznie, luźnym splotem z cienkich, bawełnianych sznurków barwy kremowej w granatowy prążek i cieńsze koloru rdzawo-brązowego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
108. MŻo/Am/314 	Przepaska biodrowa Przepaska biodrowa żeńska w formie wąskiego, bawełnianego prostokąta naturalnie kremowej barwy, zabarwiona na rdzawo-żółty kolor. Na rogach prostokąta sznurki zebrane w chwosty. Przy jednym z boków sznurek do przepasania. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	112. MŻo/Am/318 	Pas Nosidło do dziecka w formie szerokiego, bawełnianego pasa zszytego na końcach na kształt obręczy. Przedmiot tkany ręcznie, luźnym splotem z cienkich, bawełnianych sznurków barwy naturalnie kremowej z brązowymi przebarwieniami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
109. MŻo/Am/315 	Przepaska biodrowa Przepaska biodrowa, żeńska w formie wąskiego, bawełnianego prostokąta naturalnie białą-kremowej barwy. Na rogach prostokąta sznurki zebrane w chwosty. Przy jednym z boków sznurek do przepasania. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	113. MŻo/Am/319 	Pas Nosidło do dziecka w formie szerokiego, bawełnianego pasa zszytego na końcach na kształt obręczy. Przedmiot tkany ręcznie, luźnym splotem z cienkich, bawełnianych sznurków barwy naturalnie kremowo-białej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
110. MŻo/Am/316 	Przepaska biodrowa Przepaska biodrowa żeńska w formie wąskiego, bawełnianego prostokąta barwy niejednolicie żółto-różowej. Na rogach prostokąta sznurki zebrane w chwosty. Przy jednym z boków sznurek do przepasania. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	114. MŻo/Am/320 	Pas Nosidło do dziecka w formie szerokiego, bawełnianego pasa zszytego na końcach na kształt obręczy. Przedmiot tkany ręcznie, luźnym splotem z cienkich, bawełnianych sznurków barwy naturalnie kremowo-białej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

115. MŻo/Am/321 	Kłębek nici Średnich rozmiarów kłębek grubej nici bawełnianej koloru białego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	119. MŻo/Am/325 	Warsztat tkacki Kompletny, przenośny warsztat tkacki w kształcie migdała z napoczętą robótką. Stelaż warsztatu ozdobiony malowanymi poprzecznie paskami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
116. MŻo/Am/322 	Kłębek nici Mały kłębek nici bawełnianej koloru białego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	120. MŻo/Am/326 	Kolczyk Kolczyk inicjacyjny w formie drewnianego krzyżaka z zaplecioną na nim w formę rombu nicią bawełnianą. Plecionka w kolorze kremowym z granatową otoczką. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
117. MŻo/Am/323 	Wrzeciono nitka nawięta na cienkim patyczku Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	121. MŻo/Am/327 	Kolczyk Kolczyk inicjacyjny w formie drewnianego krzyżaka z zaplecioną na nim w formę rombu nicią bawełnianą. Plecionka w kolorze kremowym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
118. MŻo/Am/324 	Warsztat tkacki Kompletny, przenośny warsztat tkacki w kształcie podkowy z napoczętą robótką. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	122. MŻo/Am/328/a-b 	Naszyjniki (2 szt.) Dwa średniej długości naszyjniki wykonane z paciorków pozyskanych z kości ptaka koloru kremowego oraz owalnych, beżowych nasion. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

123. MŻo/Am/329 	Naszyjnik Przedmiot wykonany z gęsto nanizanych naprzemiennie na sznurek paciorków plastikowych oraz rzadziej rozłożonych nasion. Paciorki o zróżnicowanej wielkości, barwy brązowej, czarnej, białej, żółtej i czerwonej. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	127. MŻo/Am/333 	Ozdoba Połączone ze sobą, trzy sznury koralii średniej długości, wykonane z gęsto nanizanych na biały sznurek małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Sznurowy jednakowej, znacznej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
124. MŻo/Am/330/a-b 	Naszyjnik (2 szt.) Dwa osobne sznury koralii wykonane ze średniej wielkości nasion w kolorze czarnym, przechodzącym w granatowy. Pętle różnej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	128. MŻo/Am/334 	Ozdoba Połączone ze sobą, trzy sznury koralii wykonane z gęsto nanizanych na biały sznurek małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Sznurowy różnej długości – dwa sznury jednakowej, średniej długości, jeden sznur dużo dłuższy. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
125. MŻo/Am/331 	Ozdoba Połączone ze sobą dwa sznury koralii średniej długości, wykonane z gęsto nanizanych na biały sznurek małych nasion w odcieniach naturalnego beżu i brązu. Sznurowy jednakowej, znacznej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	129. MŻo/Am/335 	Ozdoba Połączone ze sobą, dwa sznury koralii wykonane z gęsto nanizanych na żółtą małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Obie pętle jednakowej, znacznej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
126. MŻo/Am/332 	Ozdoba Połączone ze sobą, trzy sznury koralii średniej długości, wykonane z gęsto nanizanych na biały sznurek małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Sznurowy jednakowej, średniej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	130. MŻo/Am/336 	Ozdoba Połączone ze sobą, dwa sznury koralii wykonane z gęsto nanizanych na sznurek małych nasion w kolorze kremowym. Obie pętle jednakowej, znacznej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

131. MŻo/Am/337 	Ozdoba Połączone ze sobą, trzy sznury koralik wykonane z gęsto nanizanych na brązową żytkę małych nasion w odcieniach od beżu do brązowego (z przewagą nasion ciemnych). Sznurowy jednakowej, średniej długości. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	135. MŻo/Am/341 	Grzechotka Grzechotka w formie dwunastu płaskich, dużych, obłych nasion nanizanych na sznurek. Kolor nasion brązowy z czarnym prążkiem. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
132. MŻo/Am/338 	Ozdoba Długi, pojedynczy sznur koralik wykonany z gęsto nanizanych na przezroczystą żytkę małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	136. MŻo/Am/342 	Nasiona Nasiona – surowiec do wyrobu naszyjników i grzechotek. 22 sztuki dużych, spłaszczonych, okrągłych nasion koloru brązowego z czarnym prążkiem na 2/3-cich obwodów oraz brunatnymi bokami. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
133. MŻo/Am/339 	Ozdoba Długi, pojedynczy sznur koralik wykonany z gęsto nanizanych na sznurek małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	137. MŻo/Am/343 	Naszyjnik Długi, pojedynczy, grzechoczący sznur koralik wykonany z gęsto nanizanych na beżowy sznurek małych, plastikowych paciorków oraz przytwierdzonych do niego skorupki nasion. Naszyjnik w kolorach – niebieskim, granatowym, białym, czarnym i brązowym. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)
134. MŻo/Am/340 	Ozdoba Długi, pojedynczy sznur koralik wykonany z gęsto nanizanych na sznurek małych nasion w odcieniach od naturalnego beżu do brązowego oraz pojedynczego paciorka szklanego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)	138. MŻo/Am/345 	Naszyjnik Naszyjnik – krótki pojedynczy sznur koralik wykonany z gęsto nanizanych na białą nitkę dużych nasion. Kuliste, czarne nasiona poprętykane okrągłymi, płaskimi nasionami koloru brązowego. Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

139. MŻo/Am/346

Motek włosów

Cienki motek przędzy z włosów ludzkich w kolorze ciemnobrązowym. Na końcach związany plecionym sznurkiem w kolorze jasnobrązowym.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

143. MŻo/Am/350

Kłębek przędzy z włosów

Kłębek przędzy z włosów ludzkich w kolorze ciemnobrązowym.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

140. MŻo/Am/347

Motek włosów

Gruby motek przędzy z włosów ludzkich w kolorze ciemnobrązowym. Na końcach związany plecionym sznurkiem w kolorze jasnobrązowym.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

144. MŻo/Am/351

Zawiniątko

Zawiniątko w liściu, kulka z suszonych liści.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

141. MŻo/Am/348

Motek włosów

Gruby motek przędzy z włosów ludzkich w kolorze ciemnobrązowym. Na końcach związany plecionym sznurkiem w kolorze jasnobrązowym.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

145. MŻo/Am/373

Pojemnik

wykonany z owocu tykwy o gruszkowatym kształcie, bez zdobień, w kolorze ugru

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

142. MŻo/Am/349

Motek włosów

Cienki motek przędzy z włosów ludzkich w kolorze ciemnobrązowym. Na końcach związany sznurkiem z włosów.

Panare (grupa etniczna, Wenezuela); Wenezuela Kayamá (miejscowość), Wenezuela Kayamá (miejscowość)

4.NABYTKI 2024 (BIBLIOTEKA)

NUMER AKCESJI	SPOSÓB POZYSKANIA	ŹRÓDŁO POZYSKANIA	SYGNATURY
06/24	zakup	Beata Felisiak Internetowy Baj	MŻo/K/2986
07/24	zakup	National Museum of Qatar. Gift Shop	MŻo/K/2987
14/24	zakup	Kenya's Premier Bookstore	MŻo/K/2988-MŻo/K/2994
15/24	zakup	National Museum and House of Culture. Gift Store (Dar es Salaam)	MŻo/K/2995
19/24	zakup	Urithi-The Tanga Heritage Centre	MŻo/K/2996-MŻo/K/2997
21/24	zakup	Cultural Heritage (Arusha)	MŻo/K/2998-MŻo/K/3000
31/24	zakup	Księgarnia `Biennale di Venezia`	MŻo/K/3001/1-2
41/24	zakup	Sowa Hurt-Detal Anna Biel	MŻo/K/2995
42/24	dar	Jacek Łapott	MŻo/K/3002-MŻo/K/3161; MŻo/Kv/32-MŻo/Kv/35; MŻo/K/M/6-MŻo/K/M/11
43/24	dar (od autora)	Jacek Knopek	MŻo/K/3163-MŻo/K/3165
44/24	przekaz	Anthropos Insitut	MŻo/K/3166-MŻo/K/3168
45/24	dar (od autora)	Gabriela Steuer	MŻo/K/3169-MŻo/K/3170
46/24	przekaz	Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka	MŻo/K/3171-MŻo/K/3173
47/24	przekaz	Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie	MŻo/K/3174-MŻo/K/3175
49/24	dar	Gustav Wilhelm	MŻo/K/3176-MŻo/K/3200
50/24	przekaz	Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie	MŻo/K/3201
51/24	przekaz	Muzeum Azji i Pacyfiku im. Andrzeja Wawrzyniaka	MŻo/K/3202
52/24	przekaz	Muzeum Narodowe we Wrocławiu	MŻo/K/3203
53/24	przekaz	Muzeum Wsi Radomskiej	MŻo/K/3204
54/24	przekaz	Muzeum Okręgowe w Toruniu	MŻo/K/3205-MŻo/K/3206

55/24	dar (od autora)	Edward J. Jaremczuk	MŻo/K/3207
56/24	dar	Mariusz Ziółkowski	MŻo/K/3208
57/24	przekaz	Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków	MŻo/K/3209
58/24	przekaz	Muzeum Narodowe w Poznaniu	MŻo/K/3210
59/24	przekaz	Urząd Miasta Żory	MŻo/K/3211
65/24	dar	Magdalena Bogdan	MŻo/K/3212-MŻo/K/3238; MŻo/Kxa/165-MŻo/Kxa/167
66/24	przekaz	Narodowy Instytut Dziedzictwa	MŻo/K/3239-MŻo/K/3243
67/24	wymiana	Biblioteka Śląska	MŻo/K/3244-MŻo/K/3260
68/24	przekaz	Muzeum Miejskie w Tychach	MŻo/K/3261
69/24	przekaz	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	MŻo/K/3262
70/24	wymiana	Biblioteka Muzeum Śląskiego	MŻo/K/3263
71/24	przekaz	Biblioteka Uniwersytetu Śląskiego	MŻo/K/3264-MŻo/K/3266
72/24	wymiana	Uniwersytet Wrocławski. Biblioteka Instytutu Archeologii	MŻo/K/3267
73/24	przekaz	Instytut Pamięci Narodowej	MŻo/K/3269-MŻo/K/3270
74/24	wymiana	Muzeum Górnictwa Węglowego	MŻo/K/3271-MŻo/K/3275
75/24	wymiana	Muzeum Górnictwa Węglowego	MŻo/K/3276
76/24	wymiana	Muzeum Podkarpackie w Krośnie	MŻo/K/3277
77/24	przekaz	Narodowy Instytut Dziedzictwa	MŻo/K/3278
78/24	wymiana	Muzeum Podkarpackie w Krośnie	MŻo/K/3279-MŻo/K/3280
79/24	wymiana	Muzeum Podkarpackie w Krośnie	MŻo/K/3281
80/24	wymiana	Muzeum Podkarpackie w Krośnie	MŻo/K/3282-MŻo/K/3283
81/24	przekaz	Starosta Cieszyński	MŻo/K/3284
82/24	wymiana	Muzeum w Tarnowskich Górach	MŻo/K/3285
83/24	wymiana	Muzeum w Tarnowskich Górach	MŻo/K/3286-MŻo/K/3287
84/24	przekaz	Dział Promocji i Wydawnictw	MŻo/K/3288-MŻo/K/3301; MŻo/Kv/36-MŻo/Kv/37
86/24	przekaz	Quittenbaum Kunstauktionen GmbH	MŻo/K/3302-MŻo/K/3306

87/24	przekaz	Biblioteka Jagiellońska	MŻo/Kv/38
88/24	przekaz	Zarząd Główny Związku Sybiraków	MŻo/K/3307-MŻo/K/3308
89/24	przekaz	Straż Graniczna	MŻo/K/3309-MŻo/K/3310
90/24	przekaz	Urząd Miasta Żory	MŻo/K/3311-MŻo/K/3313
96/24	przekaz	Antoni Kuczyński	MŻo/K/3314-MŻo/K/3315
97/24	przekaz	Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne	MŻo/K/3316-MŻo/K/3318
98/24	dar (od autora)	Izabella Main	MŻo/K/3319
99/24	przekaz	Jarosław Róžański OMI	MŻo/K/3320-MŻo/K/3326
100/24	dar	Cech Rzemiosł Różnych w Żorach	MŻo/K/3327-MŻo/K/3329
101/24	wymiana	Muzeum w Tarnowskich Górach	MŻo/K/3330
102/24	dar (od autora)	Jan Delowicz	MŻo/K/3331
103/24	dar	Anna Flaga	MŻo/K/3332
104/24	przekaz	Muzeum Śląskie	MŻo/K/3333
105/24	przekaz	Muzeum Miasta Jaworzna	MŻo/K/3334
108/24	przekaz	EMF (European Museum Forum)	MŻo/K/3242
109/24	przekaz	Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie	MŻo/K/3268
110/24	przekaz	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	MŻo/K/3274
111/24	dar	Katarzyna Podyma	MŻo/K/3335-MŻo/K/3429
112/24	dar	Elżbieta Kierzkowska-Czarnarska	MŻo/K/3430-MŻo/K/3433
113/24	przekaz	Muzeum Narodowe w Szczecinie	MŻo/K/3434-MŻo/K/3437
114/24	przekaz	Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów	MŻo/K/3438-MŻo/K/3441
115/24	przekaz	Miejski Konserwator Zabytków w Żorach	MŻo/K/3442
116/24	przekaz	Muzeum Kultury Wilamowskiej	MŻo/K/3443-3446
118/24	przekaz	Miejska Biblioteka Publiczna w Żorach	MŻo/K/3447-MŻo/K/3664
131/24	inne	Punkt Informacji Miejskiej. Muzeum Miejskie w Żorach	MŻo/K/3665-MŻo/K/3667
135/24	inne	Punkt Informacji Miejskiej. Muzeum Miejskie w Żorach	MŻo/K/3668-MŻo/K/3670

1. **MŻo/K/2986** ISBN 978-83-235-5169-0
The Life of the Last Rin Spungs pa Ruler and his Guide to Śambhala. A study based on the 16th century manuscript, Vidyadhara – The Messenger (Rig pa 'dzin pa'i pho nya) by Ngag dbang 'jig grags of Rin spungs (translation and comparative text analysis); Chashab, Thupten Kunga, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; Warszawa; 2021; ilość stron 322; druk; książka
2. **MŻo/K/2987** ISBN 978-9927-108-77-8
On the Move. Reframing Nomadic Pastoralism; Abu-Lughod, Lila, National Museum of Qatar; Doha; 2023; ilość stron 207; druk; katalog wystawy
3. **MŻo/K/2988** ISBN 978 0 7453 4622 9
The British Museums. The Benin Bronzes, Colonial Violence and Cultural Restitution; Hicks, Dan, Pluto Press; London; 2021; ilość stron 345; druk; książka
4. **MŻo/K/2989** ISBN 97881529114829
Africa is not a country. Breaking Stereotypes of Modern Africa; Faloyin, Dipo, Vintige; Dublin; 2023; ilość stron 380; druk; książka
5. **MŻo/K/2990** ISBN 978-0-85255-009-X
African Economic History. Internal Development and External Dependency; Austen, Ralph, Heinemann / James Currey; Portsmouth N.H. / Oxford; 1994; ilość stron 294; druk; książka
6. **MŻo/K/2991** ISBN 0-275-92073-9
The Africans. A Reader; Mazrui, Ali A., Praeger; New York – Westport (Connecticut) – London; 1986; ilość stron 348; druk; książka
7. **MŻo/K/2992** ISBN 978-1-78032-350-3
Africa's World Trade. Informal Economies and Globalization from Below; Lee, Margaret C., Nordiska Afrikainstitutet / Zed Books; London; 2014; ilość stron 166; druk; książka
8. **MŻo/K/2993**
Kenya's Ethnic Communities. Foundation of the Nation; Ng'ang'a, Wanguhu, Gatundu Publishers Limited; Nairobi; 2006; ilość stron 822; druk; książka
9. **Żo/K/2994** ISBN 9966-848-05-3
Through Open Doors. A view of Asian Cultures in Kenya; Salvadori, Cynthia, Kenway Publications; Nairobi; 1989; ilość stron 388; druk; książka
10. **MŻo/K/2995** ISBN 9976 973 85 3
From Ritual to Modern Art. Tradition and Modernity in Tanzanian Sculpture; Ewel, Manfred; Outwater, Anne; Mkuki na Nyota Publishers; Dar es Salaam; 2001; ilość stron 126; druk; książka
11. **MŻo/K/2996** ISBN 978-0-557-46929-1
Matengo Folktales; Mbele, Joseph L., Africonexion; Nortfield Minnesota (USA); 2005; ilość stron 139; druk; książka
12. **MŻo/K/2997** ISBN 978-1-4116-2341-5
Africans and Americans. Embracing Cultural Differences; Mbele, Joseph L., Africonexion; Nortfield Minnesota (USA); 2005; ilość stron 100; druk; książka
13. **MŻo/K/2998** ISBN 978-3-940926-09-8
Äthiopien. Reisen durch ein unbekanntes Afrika; Klatt, Günter, Ihleo Verlag; Husum; 2009; ilość stron 280; druk; album
14. **MŻo/K/2999**
The Jade Sea. Journey to Lake Turkana; Tomatis, Claudio, Arti Grafiche Giaccone S.r.l.Chieri (TO); 1992; ilość stron 303; druk; album
15. **MŻo/K/3000** ISBN 0-7141-2515-6
Ethnic Jewellery; Mack, John, British Museum Press; London; 1995; ilość stron 208; druk; album
16. **MŻo/K/3001/1-2**
Biennale di Venezia. Foreigners Everywhere; Pedrosa, Adriano, Biennale di Venezia; Venezia; 2024; druk; katalog
17. **MŻo/K/3001/1** ISBN 9788898727889
Biennale di Venezia. Foreigners Everywhere; Pedrosa, Adriano, Biennale di Venezia; Venezia; 2024; ilość stron 668; druk; katalog
18. **MŻo/K/3001/2** ISBN 9788898727889
Biennale di Venezia. Foreigners Everywhere; Pedrosa, Adriano, Biennale di Venezia; Venezia; 2024; ilość stron 258; druk; katalog
19. **MŻo/K/3002**
Społeczne tworzenie rzeczywistości; Berger, Peter L. Luckmann, Thomas, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1983; ilość stron 283; druk; książka
20. **MŻo/K/3003**
Z Czarnego Łądu. Przysłówia. Opowieści. Zagadki; Mantel-Niecko, Joanna; Piłszczikowa, Nina; Stopa, Roman (wybór, przekład), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1958; ilość stron 242; druk; książka
21. **MŻo/K/3004**
Bajki murzyńskie; Marokini, Wanda Szczepański, Jan Józef, Wydawnictwo Literackie; Kraków; 1959; ilość stron 202; druk; książka
22. **MŻo/K/3005**
Mauretania; Kowalska-Lewicka, Anna, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1976; ilość stron 351; druk; książka
23. **MŻo/K/3006**
Ghana. Nie tylko kakao; Filipow, Zbigniew, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1974; ilość stron 443; druk; książka
24. **MŻo/K/3007** ISBN 83-205-3101-2
Czarna Afryka wczoraj i dziś; Zajączkowski, Andrzej, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza; Warszawa; 1980; ilość stron 237; druk; książka
25. **MŻo/K/3008**
Ishi człowiek dwóch światów; Kroeber, Teodora, Wydawnictwo Literackie Kraków; Kraków; 1978; ilość stron 209; druk; książka
26. **MŻo/K/3009** ISBN 83-06-02997-6
Obrzędy przejścia. Systematyczne studium ceremonii; van Gennep, Arnold, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 2006; ilość stron 205; druk; książka
27. **MŻo/K/3010** ISBN 978-83-233-2375-4
Magia, nauka, religia a zakres racjonalności; Tambiah, Stanley Jeyaraja, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2007; ilość stron 220; druk; książka
28. **MŻo/K/3011** ISBN 978-83-233-2449-2
Droga do antropologii. Między doświadczeniem a teorią; Hastrup, Kirsten, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2008; ilość stron 215; druk; książka
29. **MŻo/K/3012** ISBN 978-83-7459-119-5
Zarys socjologii sztuki; Matuchniak-Krasuska, Anna, Oficyna Naukowa; Warszawa; 2010; ilość stron 272; druk; książka
30. **MŻo/K/3013** ISBN 978-83-233-2555-0
Tworzenie i odtwarzanie kultury. Tradycja jako wymiar zmian społecznych; Kubica, Grażyna; Lubas, Marcin, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2008; ilość stron 233; druk; książka
31. **MŻo/K/3014**
W cieniu fe. Śladami Jana Stanisława Kubarego; Wypych, Konrad, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Wrocław; 1969; ilość stron 181; druk; książka
32. **MŻo/K/3015** ISBN 83-7150-506-X
Strawa duszy. Opowieści krzepiące ducha i serce; Kornfield, Jack Feldman Christina (zebranie), Wydawnictwo Zysk i S-ka; Poznań; 1999; ilość stron 333; druk; książka

- 33. MŻo/K/3016** ISBN 83-86757-69-8
Symbole Afryki; Owusu, Heike, Wydawnictwo „KOS”; Katowice; 2002; ilość stron 319; druk; książka, leksykon
- 34. MŻo/K/3017**
Morze koralowe; Villiers, Alan, Wydawnictwo Morskie; Gdańsk; 1970; ilość stron 259; druk; książka
- 35. MŻo/K/3018** ISBN 978-83-89943-88-0
Wojna zuluska 1879; Benken, Przemysław, inforteditons; Zabrze – Tarnowskie Góry; 2012; ilość stron 277; druk; książka
- 36. MŻo/K/3019** ISBN 83-88508-50-4
Rozum i etnografia. Przyczynek do krytyki antropologii postmodernistycznej; Lubaś, Marcin, Zakład Wydawniczy „Nomos”; Kraków; 2003; ilość stron 287; druk
- 37. MŻo/K/3020**
Historia poznania Afryki; Gornung, M.B. Lipiec, J.G., Olejnikow, I.N., Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1977; ilość stron 634; druk; książka
- 38. MŻo/K/3021** ISBN 978-83-235-0595-2
Czarno na białym. Afroamerykanie, którzy poruszyli Amerykę; Łuczak, Ewa; Antoszek, Andrzej, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; Warszawa; 2009; ilość stron 335; druk; książka
- 39. MŻo/K/3022** ISBN 83-85909-21-4
Encyklopedia Geograficzna Świata. Afryka; Jelonek, Adam; Plit, Florian, Agencja Publicystyczno-Wydawnicza Opres; Kraków; 1997; ilość stron 480; druk; encyklopedia
- 40. MŻo/K/3023** ISBN 978-83-235-0784-0
Tabu; Wasilewski, Jerzy S., Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; Warszawa; 2010; ilość stron 421; druk; książka
- 41. MŻo/K/3024** ISBN 978-83-62490-14-1
Ethnos et Potentia. Interdyscyplinarność w polskiej etnologii; Vorbrich, Ryszard; Szymoszyn, Anna, Instytut Archeologii i Etnologii Polskiej Akademii Nauk Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej UAM; Poznań; 2013; ilość stron 296; druk; książka
- 42. MŻo/K/3025** ISBN 978-83-233-3363-7
Postkolonializm. Wprowadzenie; Young, Robert J.C., Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2012; ilość stron 202; druk; książka
- 43. MŻo/K/3026** ISBN 978-83-7177-758-5
Kolonializm / Postkolonializm; Loomba, Ania, Wydawnictwo Poznańskie; Poznań; 2011; ilość stron 313; druk; książka
- 44. MŻo/K/3027** ISBN 83-86483-14-8
Egzotyczny świat sawanny. Kultura i cywilizacja ludu Hausa; Piłaszewicz, Stanisław, Wydawnictwo Akademickie DIALOG; Warszawa; 1995; ilość stron 324; druk; książka
- 45. MŻo/K/3028** ISBN 97883-242-0946-0
Apetyt turysty. O doświadczaniu świata w podróży; Wieczorkiewicz, Anna, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 2008; ilość stron 383; druk; książka
- 46. MŻo/K/3029** ISBN 978-83-233-2030-1
Antropologia polityczna. Wprowadzenie; Lewellen, Ted C., Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2010; ilość stron 296; druk; książka
- 47. MŻo/K/3030** ISBN 978-83-233-3189-6
Globalny przemysł kulturowy; Lash, Scott; Lury, Celia, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2011; ilość stron 319; druk; książka
- 48. MŻo/K/3031** ISBN 978 83-233-2293-1
Świat rzeczy. Zarys antropologiczny; Barański, Janusz, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2007; ilość stron 376; druk; książka
- 49. MŻo/K/3032** ISBN 978-83-7414-293-9
Drogi do Santiago; Noteboom, Cees, Wydawnictwo W.A.B.; Warszawa; 2007; ilość stron 422; druk; książka
- 50. MŻo/K/3033** ISBN 83-85527-19-2
Magia i religia. Szkice z antropologii kultury; Wierciński, Andrzej, Zakład Wydawniczy „Nomos”; Kraków; 1994; ilość stron 396; druk; książka
- 51. MŻo/K/3034** ISBN 978-83-7638-317-0
Po ludobójstwie. Państwo i społeczeństwo w Rwandzie 1994-2012; Bar, Joanna, Księgarnia Akademicka; Kraków; 2013; ilość stron 278; druk; książka
- 52. MŻo/K/3035** ISBN 83-228-0736-8
Sakralność ziemi u ludu Konkomba z Afryki Zachodniej; Zimoń, Henryk SVD, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; Lublin; 1998; ilość stron 239; druk; książka
- 53. MŻo/K/3036** ISBN 978-83-233-2391-4
Zażyłość kulturowa. Poetyka społeczna w państwie narodowym; Herzfeld, Michael, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2007; ilość stron 291; druk; książka
- 54. MŻo/K/3037** ISBN 978-83-233-2792-9
Etnografia wizualna. Obrazy, media i przedstawienie w badaniach; Pink, Sarah, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2009; ilość stron 297; druk; książka
- 55. MŻo/K/3038** ISBN 83-233-2030-6
Wyobrażenia etnograficzne; Willis, Paul, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2005; ilość stron 179; druk; książka
- 56. MŻo/K/3039** ISBN 83-233-2051-9
Kultura. Model antropologiczny; Kuper, Adam, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2005; ilość stron 264; druk; książka
- 57. MŻo/K/3040** ISBN 978-83-89840-12-7
Ludy Czarnej Afryki; Goraj, Natalia i in., New Media Concept sp. z o.o.; Kraków; 2007; ilość stron 143; druk; książka
- 58. MŻo/K/3041** ISBN 83-7306-030-8
Monoteizm pierwotny. Wilhelma Schmidta teoria i jej krytyka w wiedeńskiej szkole etnologicznej; Zimoń, Henryk SVD, Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; Lublin; 2001; ilość stron 298; druk; książka
- 59. MŻo/K/3042**
Broń wschodnia. Turcja, Persja, Indie, Japonia; Żygulski, Zdzisław jun., Krajowa Agencja Wydawnicza; Warszawa; 1983; ilość stron 175; druk; książka
- 60. MŻo/K/3043** ISBN 83-85009-95-7, PL ISSN 0239-6106
Afrykańskie rytuały agrarne na przykładzie ludu Konkomba; Zimoń, Henryk SVD, VERBINUM – Wydawnictwo Księży Werbistów; Warszawa; 1992; ilość stron 157; druk; książka
- 61. MŻo/K/3044** ISBN 83-241-1363-0
Odkrycie grobowca Tutanchamona; Carter, Howard; Mace, Arthur C., Wydawnictwo „Amber”; Warszawa; 1997; ilość stron 231; druk; książka
- 62. MŻo/K/3045** ISBN 83-241-1879-9
Zaginiony grobowiec Wirakoczy; Cotterell, Maurice M., Wydawnictwo „Amber”; Warszawa; 2002; ilość stron 181; druk; książka
- 63. MŻo/K/3046** ISBN 83-85579-53-2
Spod chłopskiej strzechy na katedrę uniwersytetu. Kartki z życia człowieka opętanego muzyką, poezją, wsią i Buszmenami; Stopa, Roman, Polska Akademia Nauk; Kraków; 1995; ilość stron 210; druk; książka

- 64. MŻo/K/3047** ISBN 83-233-1931-6
Wiedza lokalna. Dalsze eseje z zakresu antropologii interpretatywnej; Geertz, Clifford, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2005; ilość stron 251; druk; książka
- 65. MŻo/K/3048** ISBN 83-85323-50-3
Amerykańska antropologia kognitywna. Poznanie, język, klasyfikacja i kultura; opracowanie zbiorowe, Instytut Kultury; Warszawa; 1993; ilość stron 295; druk; książka
- 66. MŻo/K/3049** ISBN 83-07-01489-1
Niewolnictwo; Biezuńska-Małowist, Iza Małowist, Marian, „Czytelnik” Spółdzielnia Wydawnicza-Oświatowa; Warszawa; 1987; ilość stron 427; druk; książka
- 67. MŻo/K/3050** ISBN-10 83-233-2182-5
WWyspy historii; Sahlins, Marshall, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2006; ilość stron 196; druk; książka
- 68. MŻo/K/3051** ISBN 978-83-233-2296-2
Jak myślał tubylcy. O kapitanie Cooku, na przykład; Sahlins, Marshall, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2007; ilość stron 338; druk; książka
- 69. MŻo/K/3052** ISBN 978-83-63365-09-7
Sztuka Afryki w kolekcjach i badaniach polskich; Szafranski, Sławomir i in., Muzeum Narodowe w Szczecinie; Szczecin; 2014; ilość stron 616; druk; książka
- 70. MŻo/K/3053**
O pochodzeniu człowieka; Darwin, Karol, Biblioteka Dzieł Naukowych; Warszawa; 1930; ilość stron 268; druk; książka
- 71. MŻo/K/3054** ISBN 83-233-1798-4
Zrozumieć Innego. Antropologia racjonalności; Buchowski, Michał, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2004; ilość stron 238; druk; książka
- 72. MŻo/K/3055** ISBN 83-7150-704-6
Metody badań terenowych; Hammersley, Martyn Atkinson, Paul, Wydawnictwo Zysk i S-ka; Poznań; 2000; ilość stron 329; druk; książka
- 73. MŻo/K/3056** ISBN 83-233-1262-1
Portrety „obcego”. Od stereotypu do symbolu; Benedyktowicz, Zbigniew, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2000; ilość stron 215; druk; książka
- 74. MŻo/K/3057** ISBN 83-227-2177-3
Antropologia kulturowa. Klasyczne kiedunki, szkoły i orientacje; Krawczak, Ewa, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; Lublin; 2003; ilość stron 190; druk; książka
- 75. MŻo/K/3058**
Pierwszy Amerykanin. Zagadka studiów prekolumbijskich; Ceram, C.W., Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1977; ilość stron 351; druk; książka
- 76. MŻo/K/3059** ISBN 83-86951-30-3
Obrazy świata kultury. Wspomnienia i studia poświęcone pamięci Andrzeja Zajączkowskiego; Łodziński, Sławomir Milewski, Jan J., Zdanowski, Jerzy, Wydawnictwo Naukowe „Semper”; Warszawa; 1997; ilość stron 210; druk; książka
- 77. MŻo/K/3060** ISBN 83-88238-84-1
Afryka i Europa. Od piramid egipskich do Polaków w Afryce Wschodniej; Zins, Henryk, Wydawnictwo Akademickie DIALOG; Warszawa; 2001; ilość stron 217; druk; książka
- 78. MŻo/K/3061** ISBN 978-83-7363-443-5
Geertz a antropologiczne dyskusje wokół religii; Szafranski, Adam A., Wydawnictwo KUL; Lublin; 2007; ilość stron 221; druk; książka
- 79. MŻo/K/3062**
Życie codzienne w państwie Kongo (XVI–XVIII w.); Balandier, Georges, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1970; ilość stron 234; druk; książka
- 80. MŻo/K/3063** ISBN 83-85560-03-3
Podróże do Afryki; Ca'da Mosto, Alvise da, Tymowski, Michał (wstęp, przypisy), Wydawnictwo „Novus Orbis”; Gdańsk; 1994; ilość stron 84; druk; książka
- 81. MŻo/K/3064** ISBN 83-233-0943-4
Zarys antropologii kultury; Olszewska-Dyoniziak, Barbara, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 1996; ilość stron 238; druk; książka
- 82. MŻo/K/3065** ISBN 978-83-7784-055-9
Unia Europejska – Afryka Subsaharyjska. Uwarunkowania – mechanizmy – efektywność współpracy; Frankowski, Paweł; Słomczyńska, Irma, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; Lublin; 2011; ilość stron 260; druk; książka
- 83. MŻo/K/3066** ISBN 83-233-2134-5, ISSN 0137-2432
Mit w badaniach religioznawców; Drabina, Jan, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2006; ilość stron 172; druk; książka
- 84. MŻo/K/3067** ISBN 83-06-00766-2
Zaginione cywilizacje; Kondratow, Aleksander, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1971; ilość stron 380; druk; książka
- 85. MŻo/K/3068**
Człowiek, jego rasy i życie; Czekanowski, Jan; 1938; ilość stron 574; druk; książka, encyklopedia
- 86. MŻo/K/3069** ISBN 2-88001-088-8
Soudan Pays des Noubas; Dubois, Eliane i Pierre, EDITA S.A.; Lozanna; 1980; ilość stron 114; druk; album
- 87. MŻo/K/3070** ISBN 83-88508-19-9
Etnologia religii; Szyjewski, Andrzej, Zakład Wydawniczy „Nomos”; Kraków; 2001; ilość stron 634; druk; książka
- 88. MŻo/K/3071**
Człowiek w czasie i przestrzeni; Czekanowski, Jan, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1967; ilość stron 293; druk; książka
- 89. MŻo/K/3072** ISBN 978-83-7192-406-4
Obrzędy i rytuały współczesne; Segalen, Martine, VERBINUM – Wydawnictwo Księży Werbistów; Warszawa; 2009; ilość stron 164; druk; książka
- 90. MŻo/K/3073** ISBN 978-83-235-0685-0
Trickster. Studium mitologii Indian północnoamerykańskich; Radin, Paul, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; Warszawa; 2010; ilość stron 263; druk; książka
- 91. MŻo/K/3074** ISBN 83-240-0753-9, ISBN 978-83-240-0753-0
Początki kultury; Girard, René, Wydawnictwo „Znak”; Kraków; 2006; ilość stron 274; druk; książka
- 92. MŻo/K/3075** ISBN 83-85527-99-0
„Nowa antropologia” wobec dawniejszych koncepcji religii i magii; Szafranski, Adam A., Zakład Wydawniczy „Nomos”; Kraków; 2000; ilość stron 126; druk; książka
- 93. MŻo/K/3076** ISBN 978-83-233-2573-4
Antropologia społeczna; Hann, Chris, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2008; ilość stron 283; druk; książka
- 94. MŻo/K/3077**
Pierwociny więzi społecznej; Krzywicki, Ludwik, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1957; ilość stron 806; druk; książka

- 95. MŻo/K/3078/1-2** ISBN 978-83-01-16947-3
Badania jakościowe; Jemielniak, Dariusz, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2012; ilość stron 252; druk; książka
- 96. MŻo/K/3078/1** ISBN 978-83-01-16945-9
Badania jakościowe. Podejścia i teorie; Jemielniak, Dariusz, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2012; ilość stron 252; druk; książka
- 97. MŻo/K/3078/2** ISBN 978-83-01-16946-6
Badania jakościowe. Metody i narzędzia; Jemielniak, Dariusz, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2012; ilość stron 252; druk; książka
- 98. MŻo/K/3079** ISBN 978-83-01-15498-1
Francuska antropologia kulturowa wobec problemów współczesnego świata; opracowanie zbiorowe, Chwieduk, Agnieszka; Pomieciński, Adam, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2008; ilość stron 217; druk; książka
- 99. MŻo/K/3080** ISBN 978-83-7233-116-9
Małe miejsca, wielkie sprawy. Wprowadzenie do antropologii społecznej i kulturowej; Eriksen, Thomas Hylland, Oficyna Wydawnicza „Volumen”; Warszawa; 2009; ilość stron 350; druk; książka
- 100. MŻo/K/3081** ISBN 83-7441-183-X
Płeć i antropologia. Kulturowa koncepcja płci w ujęciu Margaret Mead; Głazewska, Ewa, Wydawnictwo „Adam Marszałek”; Toruń; 2005; ilość stron 223; druk; książka
- 101. MŻo/K/3082** ISBN 978-83-01-15051-8
Spojrzenie turysty; Urry, John, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2007; ilość stron 279; druk; książka
- 102. MŻo/K/3083**
Wprowadzenie do socjologii Afryki; Komorowski, Zygmunt, Wydawnictwo Uniwersytetu Warszawskiego; Warszawa; 1978; ilość stron 119; druk; skrypt
- 103. MŻo/K/3084** ISBN 83-85719-32-6
Przeglądowy Atlas Świata. Afryka; opracowanie zbiorowe, Mydel, Rajmund; Groch, Jerzy (redakcja naukowa), Oficyna Wydawnicza „Fogra”; Kraków; 1998; ilość stron 415; druk; atlas, książka
- 104. MŻo/K/3085**
Prace antropologiczne. Ludy. Rasy fizyczne. Rasy psychiczne; Krzywicki, Ludwik, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1969; ilość stron 638; druk; książka
- 105. MŻo/K/3086** ISBN 83-01-08698-X
Rytuał i narracja; Leach, Edmund; Greimas, Algirdas Julien, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1989; ilość stron 192; druk; książka
- 106. MŻo/K/3087** ISBN 83-7181-254-X
Pierwsze narody. Społeczności rdzenne i idea tubylczości we współczesnym świecie; Derlicki, Jarosław; Lipiński, Wojciech, Instytut Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Warszawskiego Wydawnictwo „DiG”; Warszawa; 2002; ilość stron 262; druk; książka
- 107. MŻo/K/3088** ISBN 978-83-233-3168-1
Antropologia kulturowa. Globalne siły, lokalne światy; Eller, Jack David, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2012; ilość stron 596; druk; książka
- 108. MŻo/K/3089**
Zarys dziejów religii; opracowanie zbiorowe, Keller, Józef i in., Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1968; ilość stron 1037; druk; książka
- 109. MŻo/K/3090**
Abisynja. Ognisko niepokoju; Kalmer, Józef Huyn, Ludwik, Trzaska, Evert i Michalski; Warszawa; ilość stron 270; druk; książka
- 110. MŻo/K/3091** ISBN 83-228-0401-6
Kultury i religie Afryki a ewangelizacja; Zimoń, Henryk SVD, Redakcja Wydawnictw Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego; Lublin; 1995; ilość stron 247; druk; książka
- 111. MŻo/K/3092** ISBN 978-83-7489-279-7
Grupy etniczne w wielokulturowym świecie; Nikitorowicz, Jerzy, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne Sp. z o.o. (GWP); Sopot; 2010; ilość stron 440; druk; książka
- 112. MŻo/K/3093** ISBN 83-233-2180-9
Negara. Państwo-teatr na Bali w XIX wieku; Geertz, Clifford, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2006; ilość stron 298; druk; książka
- 113. MŻo/K/3094** ISBN 83-233-1871-9
Antropologia. Praktykowanie teorii w kulturze i społeczeństwie; Herzfeld, Michael, Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego; Kraków; 2004; ilość stron 500; druk; książka
- 114. MŻo/K/3095** ISBN 83-88238-70-1
Wojna w dziejach Dahomeju od XVII do XIX wieku; Piętek, Robert, Wydawnictwo Akademickie DIALOG; Warszawa; 2001; ilość stron 246; druk; książka
- 115. MŻo/K/3096** ISSN 0076-1435
Lud. Organ Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego i Komitetu Nauk Etnologicznych; opracowanie zbiorowe, Jasiewicz, Zbigniew i in., Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Poznań – Warszawa – Wrocław; 2005; ilość stron 401; druk; książka
- 116. MŻo/K/3097**
Przeszość etnologii polskiej w jej teraźniejszości; Jasiewicz, Zbigniew Karwicka, Teresa, Komitet Nauk Etnologicznych PAN; Poznań; 2001; ilość stron 183; druk; książka
- 117. MŻo/K/3098** ISBN 978-83-87266-91-2
Za trzecią kataraktą. Życie codzienne wsi północnosudańskiej; Kurcz, Maciej, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Wrocław – Kraków; 2007; ilość stron 300; druk; książka
- 118. MŻo/K/3099** ISBN 83-7006-598-8
Inicjacja, obrzędy, stowarzyszenia tajemne. Narodziny mistyczne; Eliade, Mircea, Wydawnictwo „Znak”; Kraków; 1997; ilość stron 191; druk; książka
- 119. MŻo/K/3100** ISBN 83-11-09887-5-BELLONA, ISBN 83-7319-246-8-MUZA
Encyklopedia terroryzmu; opracowanie zbiorowe, Dom Wydawniczy „Bellona” Wydawnictwo MUZA SA; Warszawa; 2004; ilość stron 744; druk; encyklopedia
- 120. MŻo/K/3101** ISBN 0-668-04578-7
Peoples of Africa; opracowanie zbiorowe, Middleton, John (wstęp), Arco Publishing Company Inc.; Nowy Jork; 1978; ilość stron 200; druk; leksykon, książka
- 121. MŻo/K/3102**
Wissenschaftliche Ergebnisse der Deutschen Zentral-Afrika Expedition 1907-1908 unter Führung Adolf Friedrichs, Herzogs zu Mecklenburg; Czekanowski, Jan, Klinkhardt & Biermann; Leipzig; 1917; ilość stron 412; druk; książka (kserokopia)
- 122. MŻo/K/3103**
Japonia; Hall, J.W. (John Whitney), Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1979; ilość stron 321; druk; książka
- 123. MŻo/K/3104** ISBN 978-5-02-025251-6
Afrikański Sbornik 2007; Wydrin, W.F. i in., Rossijskaya akademya nauk, Izdatelstwo „Nauka”; Sankt-Peterburg; 2008; ilość stron 527; druk; książka
- 124. MŻo/K/3105**
Historia i kultura starożytnej Syrii; Klengel, Horst, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1971; ilość stron 168; druk; książka

- 125. MŻo/K/3106**
Wenecki podróżnik. Opowieść o życiu, czasach i dziele Imć Pana Marka Polo; Hart, Henry H., „Książka i Wiedza”; Warszawa; 1963; ilość stron 285; druk; książka
- 126. MŻo/K/3107**
Zemlya svyatogo kresta. Odkrycie i zawoewanie Brazylji; Słyozkin, L.Yu, Izdatjelstwo „Nauka”; Moskwa; 1970; ilość stron 157; druk; książka
- 127. MŻo/K/3108** ISBN 83-207-0122-8
Pradzieje i legendy Indii; Słuszkiewicz, Eugeniusz, Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1980; ilość stron 447; druk; książka
- 128. MŻo/K/3109** ISBN 83-207-0393-X
W kręgu lamajskich legend i mitów; Godziński, Stanisław, Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1981; ilość stron 206; druk; książka
- 129. MŻo/K/3110**
Archeologia żywa; Hensel, Witold, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1973; ilość stron 287; druk; książka (mały format)
- 130. MŻo/K/3111**
A glimpse of Nepalese Arts; Ministry of Education Department of Archeology National Museum (Kathmandu, Nepal); Katmandu (Nepal); 1977; ilość stron 40; druk; broszura, katalog zbiorów
- 131. MŻo/K/3112**
Sztuka Indii; Auboyer, Jeannine, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1975; ilość stron 280; druk; książka (mały format)
- 132. MŻo/K/3113** ISBN 2-7071-1124-4
Les 56 Afriques. Guide politique; Tenaille, Frank, Librairie François Maspero; Paryż; 1979; ilość stron 225; druk; książka
- 133. MŻo/K/3114**
Unter den Kannibalen der Südsee; Burger, Friedrich, Verlag Deutsche Buchwerkstätten (Dresden); Dresden; 1923; ilość stron 223; druk; książka
- 134. MŻo/K/3115** ISBN 83-218-0285-0
Nepal; Strumiłło, Andrzej (opracowanie graficzne, fotografie), Wydawnictwo Łódzkie; Łódź; 1987; ilość stron 349; druk; album fotograficzny
- 135. MŻo/K/3116** ISBN 4-09-375115-3
Gozan i Zen-in; Sekiguchi, Kinya, Shogakukan Co., Ltd. / Tetsuo Aiga; Tokio; 1991; ilość stron 171; druk; książka
- 136. MŻo/K/3117**
Nepal; Ter-Grigoryan, Aleksandr (fotografie), Izdatelstwo „Planeta”; Moskwa; 1984; ilość stron 162; druk; album fotograficzny
- 137. MŻo/K/3118**
Wyzwanie oświeconych samurajów; Wowczuk, Włodzimierz, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1973; ilość stron 260; druk; książka
- 138. MŻo/K/3119** ISBN 83-7020-069-9
K2. Triumf i tragedia; Curran, Jim, Studencka Oficyna Wydawnicza „Almapress”; Czeladź; 1989; ilość stron 175; druk; książka
- 139. MŻo/K/3120** ISBN 83-02-03390-1
Wokół Annapurny; Samusik, Jerzy, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Warszawa; 1987; ilość stron 135; druk; książka
- 140. MŻo/K/3121** ISBN 83-217-2268-7
Ostatnia bariera. Wyprawa na K2 – drugi szczyt świata; Kurczab, Janusz, Wydawnictwo Sport i Turystyka; Warszawa; 1980; ilość stron 213; druk; książka
- 141. MŻo/K/3122**
Maska. Magia – sztuka – metamorfoza; Jodliński, Leszek, Muzeum Śląskie; Katowice; 2008; ilość stron 32; druk; katalog wystawy
- 142. MŻo/K/3123** ISBN 83-7192-126-8
Ukryci w moich skrzyżowanych ramionach. Przesłanie z Guadalupe; Multhaupt, Herman; Prégadier, Elisabeth (opracowanie), VERBINUM – Wydawnictwo Książki Werbistów; Warszawa; 2002; ilość stron 72; druk; książka
- 143. MŻo/K/3124** ISBN 83-07-00233-8
Mitologia. Wierzenia i podania Greków i Rzymian; Parandowski, Jan, „Czytelnik” Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa; Warszawa; 1979; ilość stron 357; druk; książka
- 144. MŻo/K/3125**
Ok Tedi: The Pot of Gold; Jakson, R., The University of Papua New Guinea; Papua–Nowa Gwinea; 1982; ilość stron 199; druk; książka
- 145. MŻo/K/3126**
Le Masque; Ministère d'Etat Affaires Culturelles, Éditions des Musées Nationaux; Paris; 1959; ilość stron 147; druk; książka
- 146. MŻo/K/3127** ISBN 2-907888-52-8
Vallés du Niger; Éditions Sépia; Paris; 1993; ilość stron 63; druk; katalog wystawy
- 147. MŻo/K/3128** ISSN 0941-7036
Kunst aus Neuirland. Die Hans Meyer-Sammlung Bismarck-Archipel Ethnologisches Museum; Staatliche Museum zu Berlin Stiftung Preussischer Kulturbesitz; Berlin; 2010; ilość stron 195; druk; książka
- 148. MŻo/K/3129**
Folk Literature of South Sumatra. Redjang Ka-ga-nga Textes; Jaspan, M.A., The Australian National University Canberra; Canberra; 1964; ilość stron 92; druk; skrypt
- 149. MŻo/K/3130**
Pays et Peuples d'Angola; Delachaux, Théodore Thiébaud, Charles-E., Éditions Victor Attinger; Paris; 1934; ilość stron 147; druk; książka
- 150. MŻo/K/3131**
Hochasiatische Kunst; Adam, Leonhard, Verlag Strecker und Schröder; Stuttgart; 1923; ilość stron 54; druk; książka, katalog
- 151. MŻo/K/3132** ISBN 83-224-0163-9
Kultury muzyczne Azji; Czekanowska, Anna, Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Kraków; 1981; ilość stron 447; druk; książka
- 152. MŻo/K/3133** ISBN 83-221-0404-9
Mitologia Korei; Ogarek-Czój, Halina, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1988; ilość stron 215; druk; książka (mały format)
- 153. MŻo/K/3134**
W chernych shatrakh beduinow; Shtayn, Lotar, Izdatjelstwo „Nauka”; Moskwa; 1981; ilość stron 268; druk; książka
- 154. MŻo/K/3135** ISBN 83-214-0136-8
Cena miłości. U źródeł zachowań godowych; Drösch, Vitus B., Wiedza Powszechna; Warszawa; 1980; ilość stron 376; druk; książka
- 155. MŻo/K/3136**
Azja a dominacja Zachodu. Epoka Vasco da Gamy w dziejach Azji 1498–1945; Pannikar, Kavalam Madhava, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1972; ilość stron 419; druk; książka
- 156. MŻo/K/3137**
Anthropologie. Entwicklung des Menschen. Rassen des Menschen; Szilvássy, Johann; Kentner, Georg, Naturhistorisches Museum Wien; Wien; 1978; ilość stron 150; druk; przewodnik po wystawie
- 157. MŻo/K/3138**
Indie współczesne; Mrozek, Bogusław, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1971; ilość stron 240; druk; książka

- 158. MŻo/K/3139**
Les 56 Afriques. Guide politique; Tenaille, Frank, Librairie François Maspero; Paryż; 1979; ilość stron 249; druk; książka
- 159. MŻo/K/3140** ISBN 83-2210177-5
Nara i Kioto; Tubielewicz, Jolanta, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1983; ilość stron 226; druk; książka (mały format)
- 160. MŻo/K/3141**
Indie. Od początku dziejów do podboju muzułmańskiego; Basham, Arthur L., Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1964; ilość stron 618; druk; książka
- 161. MŻo/K/3142** ISBN 978-83-7495-451-8
Era zawirowań. Krok w nowy wiek; Greenspan, Alan, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA; Warszawa; 2008; ilość stron 583; druk; książka
- 162. MŻo/K/3143** ISBN 83-10-08139-6
Nil. Rzeka wielkiej przygody; Giżycki, Kamil, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”; Warszawa; 1983; ilość stron 279; druk; książka
- 163. MŻo/K/3144** ISBN 83-07-00373-3
Dzień dobry Tahiti; Dworczyk, Wojciech, „Czytelnik” Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa; Warszawa; 1981; ilość stron 239; druk; książka
- 164. MŻo/K/3145**
Przygody polskich obieżyświatów na morzach i lądach; Kuźmiński, Bolesław, Wydawnictwo Morskie; Gdańsk; 1973; ilość stron 295; druk; książka
- 165. MŻo/K/3146** ISBN 83-7200-634-2
Druga śmierć Mallory'ego. Zagadka Mount Everestu i jej rozwiązanie; Messner, Reinhold, Warszawskie Wydawnictwo Literackie MUZA SA; Warszawa; 2000; ilość stron 220; druk; książka
- 166. MŻo/K/3147**
Au pays des femmes girafes. Expéditions 1955 et 1957 en Birmanie de Vitold de Golish assisté de Pierre de Arceluz; Golish, Vitold de Arceluz, Pierre, Arthaud; Paris; 1958; ilość stron 92; druk; książka, album fotograficzny
- 167. MŻo/K/3148**
Wietnam. Zarys historyczny; Chesneaux, Jean, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1957; ilość stron 359; druk; książka
- 168. MŻo/K/3149**
Społeczno-ekonomiczne problemy Indii; opracowanie zbiorowe, Sachs, Ignacy (wybór, komentarz, przedmowa), Polskie Wydawnictwa Gospodarcze; Warszawa; 1960; ilość stron 403; druk; książka
- 169. MŻo/K/3150**
Indie na co dzień. Z notatnika religioznawcy; Margul, Tadeusz, Wydawnictwo Lubelskie; Lublin; 1970; ilość stron 456; druk; książka
- 170. MŻo/K/3151**
Życie po hindusku; Rubach-Kuczevska, Janina, Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1971; ilość stron 311; druk; książka
- 171. MŻo/K/3152**
Muzeum Morskie w Gdańsku w latach 1965–1972; Smolarek, Przemysław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo oddział w Gdańsku; Wrocław; 1976; ilość stron 81; druk; broszura
- 172. MŻo/K/3153** ISBN 83-207-0530-4
Herosi tajgi. Mity, legendy, obyczaje Jakutów; Szynkiewicz, Sławoj, Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1984; ilość stron 262; druk; książka
- 173. MŻo/K/3154**
W cieniu świątyń Angkoru. Kambodża wczoraj i dziś; Szafar, Tadeusz, Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”; Warszawa; 1971; ilość stron 401; druk; książka
- 174. MŻo/K/3155**
Ceramika; Powidzki, Janusz, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne; Warszawa; 1977; ilość stron 199; druk; książka
- 175. MŻo/K/3156**
Dobrowolny rozbitek; Bombard, Alain, Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1958; ilość stron 283; druk; książka
- 176. MŻo/K/3157**
Dawna kultura Japonii; Jofan, Natalia, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1977; ilość stron 215; druk; książka
- 177. MŻo/K/3158**
Świat księcia promienistego; Morris, Ivan, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1973; ilość stron 324; druk; książka
- 178. MŻo/K/3159** ISBN 83-203-2151-4
Madagaskar pełen tajemnic. Argonauci z Papui; Budrewicz, Olgierd, Młodzieżowa Agencja Wydawnicza; Warszawa; 1986; ilość stron 29 i 30; druk; broszura
- 179. MŻo/K/3160**
Khudozhestvennyy obraz i dekoratiwnost w isskustve Azii i Afriki; Kilchewskaya, Z.W., Izdatelstwo „Nauka”; Moskwa; 1969; ilość stron 190; druk; książka
- 180. MŻo/K/3161** ISBN 978-963-386-439-5
Staged Otherness. Ethnic Shows in Central and Eastern Europe 1850–1939; Demski, Dagnosław; Czarnecka, Dominika, Central European University Press; Budapest – Vienna – New York; 2021; ilość stron 449; druk; książka
- 181. MŻo/K/3162** ISBN 978-83-08-08362-8
Afryka to nie państwo. Pora przełamać stereotypy; Faloyin, Dipo, Wydawnictwo Literackie; Kraków; 2024; ilość stron 379; druk; książka
- 182. MŻo/K/3163** ISBN 978-83-7780-240-3
Społeczne problemy Ameryki Łacińskiej; Drgas, Michał; Knopek, Jacek, Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń; 2012; ilość stron 252; druk; książka
- 183. MŻo/K/3164** ISBN 978-83-7780-242-7
Społeczne problemy Ameryki Łacińskiej; Knopek, Jacek, Wydawnictwo Adam Marszałek; Toruń; 2012; ilość stron 196; druk; książka
- 184. MŻo/K/3165** ISBN 978-83-231-4227-0
Polacy w dziejach Peru. Los polacos en la historia del Peru; Rakowicz, Stanisław, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika; Toruń; 2019; ilość stron 221; druk; książka
- 185. MŻo/K/3166** ISBN 3-921389-25-9
Philosophie de l'Afrique noire; Maurier, Henri, Anthropos-Institut e.V.; St. Augustin; 1985; ilość stron 318; druk; książka
- 186. MŻo/K/3167** ISBN 3-921389-91-7
Word and World. Luba Thought and Literature; Theuws, Jaques A.Th., Anthropos-Institut e.V.; St. Augustin; 1983; ilość stron 198; druk; książka
- 187. MŻo/K/3168** ISBN 3-7278-0688-5
Expérience sociale de la mort. Étude des rites funéraires des Bassar du Nord-Togo; Pawlik, Jacek Jan, Universitätsverlag Freiburg Schweiz; Fribourg (Suisse); 1990; ilość stron 228; druk; książka
- 188. MŻo/K/3169**
Jubileusz 40-lecia Szkoły Podstawowej nr 3 w Żorach; Steuer, Gabriela, Szkoła Podstawowa nr 3 w Żorach; Żory; 2013; ilość stron 112; druk; książka

- 189. MŻo/K/3170** ISBN 978-83-942792-4-0
Miarka oknem na świat; opracowanie zbiorowe, Zespół Szkół nr 1 w Żorach; Żory; 2022; ilość stron 131; druk; książka
- 190. MŻo/K/3171** ISBN 83-907705-1-2
Azja i Pacyfik nad Wisłą. 25 lat Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie. 50 lat działalności Andrzeja Wawrzyniaka; opracowanie zbiorowe, Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie; Warszawa; 1998; ilość stron 239; druk; album
- 191. MŻo/K/3172** ISBN 978-83-929-850-1-3
Lazur i turkus. Tradycyjna ceramika uzbecka i tadżycka z kolekcji Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie; Krzywicka, Karolina, Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie; Warszawa; 2011; ilość stron 108; druk; katalog wystawy
- 192. MŻo/K/3173** ISBN 978-83-862-4425-6
Maharadża z Powiśla; opracowanie zbiorowe, Muzeum Azji i Pacyfiku w Warszawie; Warszawa; 2012; ilość stron 150; druk; album
- 193. MŻo/K/3174** ISBN 978-83-88654-14-5
Malarz nad malarzami. Nikifor w kolekcji Państwowego Muzeum Etnograficznego w Warszawie; opracowanie zbiorowe, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie; Warszawa; 2022; ilość stron 287; druk; katalog wystawy
- 194. MŻo/K/3175** ISBN 978-83-88654-04-6
Dzieciństwo. Childhood; opracowanie zbiorowe, Państwowe Muzeum Etnograficzne w Warszawie; Warszawa; 2021; ilość stron 599; druk; katalog zbiorów
- 195. MŻo/K/3176** ISBN 3-7913-1725-3
Art of the Baga. A Drama of Cultural Reinvention; Lamp, Frederick, The Museum for African Art & Prestel Verlag; Munich – New York; 1996; ilość stron 267; druk; album
- 196. MŻo/K/3177** ISBN 0-8478-1275-8
The Art of Equatorial Guinea. The Fang Tribes; Perrois, Louis Delage, Marta Sierra, Fundación Folch / Rizzoli International Publications; New York; 1990; ilość stron 177; druk; album
- 197. MŻo/K/3178** ISBN 3-9800212-0-3
Afrikanische Waffen. Messer – Dolche – Scherter – Beile – Wurfaffen; Fischer, Werner Zirngibl, Manfred A., Prinz-Verlag; Passau; 1978; ilość stron 204; druk; album
- 198. MŻo/K/3179** ISBN 2-906067-32-6
Masques; opracowanie zbiorowe, Frobenius, Leo (tekst źródłowy), Éditions Dapper; Paris; 1995; ilość stron 419; druk; album
- 199. MŻo/K/3180** ISBN 88-7439-131-5
Songye. La redoutable statuare Songye d'Afrique Centrale; Neyt, François, Fonds Mercator; Anvers; 2004; ilość stron 398; druk; album
- 200. MŻo/K/3181** ISBN 2-906067-16-4
Fang; Laburthe-Tolra, Philippe Falgayrettes-Leveau, Christiane, Éditions Dapper; Paris; 1991; ilość stron 323; druk; album, katalog wystawy
- 201. MŻo/K/3182**
Récadens aus dem Königreich Dahomey; Wilhelm, Gustav, Wilhelm, Gustav; Marl (Niemcy); 2023; ilość stron 199; druk; katalog zbiorów
- 202. MŻo/K/3183** ISBN 978-2-9575589-0-2
L'Egun du Bénin suivi de l'Abikou; de Beaumont, René, Les Éditions Compo Typo Relief; L'Isle-sur-la-Sorgue (Francja); 2021; ilość stron 319; druk; album
- 203. MŻo/K/3184** ISBN 0-88259-091-X
A Survey of Zairian Art. The Bronson Collection; Cornet, Joseph, North Carolina Museum of Art; Raleigh (North Carolina); 1978; ilość stron 379; druk; katalog wystawy
- 204. MŻo/K/3185** ISBN 0-7141-2513-X
Smashing Pots. Feats of Clay from Africa; Barley, Nigel, British Museum Press; London; 1994; ilość stron 168; druk; album
- 205. MŻo/K/3186** ISBN 978 1 85149 735 5
Eshu: The Divine Trickster; Chemeche, George, Antique Collectors' Club; Woodbridge (Suffolk); 2013; ilość stron 309; druk; album
- 206. MŻo/K/3187** ISBN 978 9081 3858 86
Postures and Gestures of African Iron Figurines; Popelier, Willem (fotografia), Eerhart, Frank (tekst), Frank Eerhart; Eindhoven (The Netherlands); 2019; ilość stron 194; druk; katalog zbiorów
- 207. MŻo/K/3188** ISBN 1716-4
Primitivismus in der Kunst des zwanzigsten Jahrhunderts; Rubin, William, opracowanie zbiorowe, Prestel Verlag; München; 1996; ilość stron 742; druk; album
- 208. MŻo/K/3189** ISBN 3 7913 0848 3
Afrikanische Kunst aus der Sammlung Barbier-Mueller, Genf; opracowanie zbiorowe, Schmalenbach, Werner, Prestel Verlag; München; 1988; ilość stron 319; druk; katalog zbiorów
- 209. MŻo/K/3190** ISBN 3-907070-58-5
Die Kunst der Dogon. Museum Rietberg Zürich; opracowanie zbiorowe, Homberger, Lorenz, Museum Rietberg Zürich; Zürich; 1995; ilość stron 136; druk; katalog zbiorów
- 210. MŻo/K/3191** ISBN 3-7913-2180-3
Afrika Kunst und Kultur. Meisterwerke afrikanischer Kunst. Museum für Völkerkunde Berlin; opracowanie zbiorowe, Koloss, Hans-Joachim, Prestel Verlag; München – London – New York; 1999; ilość stron 239; druk; katalog zbiorów
- 211. MŻo/K/3192** ISBN 3-7913-2290-7
Kunst aus Afrika. Museum für Völkerkunde München; Kecskési, Maria, Prestel Verlag; München – London – New York; 1999; ilość stron 238; druk; katalog zbiorów
- 212. MŻo/K/3193** ISBN 3 7842 0248 9
Turkana-See Lebedinges Gestern. Schlüssel zur Wiege der Menschheit?; Amin, Mohamed, Landbuch-Verlag; Hannover; 1981; ilość stron 191; druk; album
- 213. MŻo/K/3194** ISBN 3-451-21142-4
Die Kunst des Schwarzen Afrika; Kerchache, Jacques; Paudrat, Jean-Louis, Stéphan, Lucien, Verlag Herder; Freiburg; 1989; ilość stron 623; druk; album
- 214. MŻo/K/3195/1-2** ISBN 90 71611 13 2
Vormen van Verwondering de Geschiedenis en de Collecties van Het Afrika Museum, Berg en Dal; Grootaers, Jan-Lodewijk Eisenburger, Ineke, Afrika Museum, Berg en Dal; Berg en Dal; 2002; ilość stron 613; druk; katalog zbiorów
- 215. MŻo/K/3195/1** ISBN 90 71611 13 2
Vormen van Verwondering de Geschiedenis en de Collecties van Het Afrika Museum, Berg en Dal; Grootaers, Jan-Lodewijk Eisenburger, Ineke, Afrika Museum, Berg en Dal; Berg en Dal; 2002; ilość stron 305; druk; katalog zbiorów
- 216. MŻo/K/3195/2** ISBN 90 71611 13 2
Vormen van Verwondering de Geschiedenis en de Collecties van Het Afrika Museum, Berg en Dal; Grootaers, Jan-Lodewijk Eisenburger, Ineke, Afrika Museum, Berg en Dal; Berg en Dal; 2002; ilość stron do 308; druk; katalog zbiorów
- 217. MŻo/K/3196**
Kulturgeschichte Afrikas; Frobenius, Leo, Erschienen im Phaidon – Verlag; Zürich; 1933; ilość stron 648; druk; książka
- 218. MŻo/K/3197** ISBN 3-7814-0374-2
Lexikon Afrikanische Kunst und Kultur; Schaedler, Karl-Ferdinand, Klinkhardt & Biermann; München / Berlin; 1994; ilość stron 447; druk; książka
- 219. MŻo/K/3198** ISBN 3-496-01045-2
Glänzend wie Gold. Gelbguss bei den Senufo Elfenbeinküste; Förster, Till, Staatliches Museum für Völkerkunde Berlin; Berlin; 1987; ilość stron 252; druk; książka

- 220. MŻo/K/3199** ISBN 3-8053-0738-1
Kunstschatze aus Alt-Nigeria; Eyo, Ekpo Willet, Frank, Verlag Philipp von Zabern; Mainz am Rhein; 1980; ilość stron 203; druk; katalog
- 221. MŻo/K/3200** ISBN 3-7774-6260-8
Doppel-Leben Ibeji Zwillingfiguren der Yoruba; Jantzen, Hann; Bertsch, Ludwig SJ, Hirmer Verlag; München; 1993; ilość stron 152; druk; książka
- 222. MŻo/K/3201** ISBN 978-83-947087-8-8
Muzeum Lotnictwa Polskiego w Krakowie; opracowanie zbiorowe, Mroczkowski, Krzysztof, Muzeum Lotnictwa Polskiego; Kraków; 2023; ilość stron 424; druk; książka
- 223. MŻo/K/3202**
The Decorative and Applied Art of Turkmenia; Beresneva, L., Aurora Art Publishers; Leningrad; 1976; ilość stron 173; druk; katalog zbiorów
- 224. MŻo/K/3203** ISBN 978-83-61900-53-5
Obrazy ludowe na Śląsku; Różycka, Katarzyna, Muzeum Narodowe we Wrocławiu; Wrocław; 2014; ilość stron 214; druk; katalog zbiorów
- 225. MŻo/K/3204** ISBN 978-83-61322-04-7
Oskar Kolberg 1814–1890; opracowanie zbiorowe, Muzeum Wsi Radomskiej / Instytut Muzyki i Tańca; Radom – Warszawa; 2014; ilość stron 183; druk; album
- 226. MŻo/K/3205** ISBN 978-83-62559-16-9
Muzeum Okręgowe w Toruniu. Przewodnik ilustrowany; opracowanie zbiorowe, Muzeum Okręgowe w Toruniu; Toruń; 2022; ilość stron 244; druk; przewodnik
- 227. MŻo/K/3206** ISSN 1733-7534
Rocznik Muzeum Okręgowe w Toruniu; opracowanie zbiorowe, Muzeum Okręgowe w Toruniu; Toruń; 2023; ilość stron 152; druk; rocznik
- 228. MŻo/K/3207** ISBN 978-83-7421-211-3
Przywództwo państwowe w Demokratycznej Republice Konga (1960–2013); Jaremczuk, Edward J., Akademia Morska w Gdyni; Gdynia; 2014; ilość stron 398; druk; książka
- 229. MŻo/K/3208**
Jan Stanisław Kubary. Ethnographer, naturalist, and chief # Nov.13th. 1846, Warsaw, Poland - + OCT. 9th. 1896, Pohnpei (Ponape); Posern-Zieliński, Aleksander, Ministerstwo Edukacji i Nauki; Warszawa; ilość stron 61; druk; broszura
- 230. MŻo/K/3209** ISBN 978-83-968636-2-1
20 lat Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami; opracowanie zbiorowe, Narodowy Instytut Konserwacji Zabytków; Warszawa; 2023; ilość stron 196; druk; książka
- 231. MŻo/K/3210** ISBN 978-83-67371-00-1
Muzeum XXI wieku. W 100-lecie I zjazdu muzeów polskich w Poznaniu; opracowanie zbiorowe, Gołąb, Maria, Muzeum Narodowe w Poznaniu; Poznań; 2022; ilość stron 352; druk; książka, wydawnictwo pokonferencyjne
- 232. MŻo/K/3211**
Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory za 2023 rok; Wydział Promocji, Kultury i Sportu, Urząd Miasta Żory; Żory; 2024; ilość stron 208; druk; raport
- 233. MŻo/K/3212** ISBN 5-7300-0242
Ot Monje do Pikasso. Francuska żywopis wtorej połowy XIX – naczała XX wjeka w Ermitaże; Kostienjewicz, A.G., Izdatelstwo „Awrora”; Leningrad; 1989; ilość stron 523; druk; album
- 234. MŻo/K/3213** ISBN 83-7022-092-4
Ogród. Forma – Symbol – Marzenie; opracowanie zbiorowe, Szafrńska, Małgorzata, ARX REGIA. Ośrodek Wydawniczy Zamku Królewskiego w Warszawie; Warszawa; 1998; ilość stron 479; druk; katalog wystawy
- 235. MŻo/K/3214** ISBN 978-83-951194-9-1
Smartfon w koronce – oblicza koronki klockowej; opracowanie zbiorowe, Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”; Chorzów; 2019; ilość stron 47; druk; katalog wystawy
- 236. MŻo/K/3215** ISBN 83-214-0703-X
Sztuka Chin; Künstler, Mieczysław Jerzy, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1991; ilość stron 356; druk; książka
- 237. MŻo/K/3216** ISBN 83-915395-4-7
Organy w kościołach ewangelickich w Królestwie Polskim w latach 1815–1864; Łyjak, Wiktor Zygmunt, P.P.-H. „DRUKARNIA” Sp. z o.o. Sierpc; Sierpc; 2006; ilość stron 507; druk; książka
- 238. MŻo/K/3217**
Francisco Goya y Lucientes. Grafika. Desastres de la guerra. Disparates; Centrum Kultury w Katowicach; Katowice; 1993; druk; katalog wystawy
- 239. MŻo/K/3218** ISBN 83-211-1169-6
Świat symboliki chrześcijańskiej; Forstner, Dorothea OSB, Instytut Wydawniczy PAX; Warszawa; 1990; ilość stron 544; druk; książka
- 240. MŻo/K/3219** ISBN 83-7019-019-07
Świątynie Rzeczypospolitej; Kaczorowski, Bartłomiej, Wydawnictwo Michalineum; Warszawa / Struga – Kraków; 1988; ilość stron 160; druk; książka
- 241. MŻo/K/3220** ISBN 83-85005-07-2
Poradnik zdobienia wyrobów szklanych; Bieńczyk, Jan Faustyn, Ryszard, Grenda, Zbigniew i in., Wydawnictwo LIBRA; Warszawa; 1990; ilość stron 383; druk; książka
- 242. MŻo/K/3221** ISBN 83-87312-16-9
Imperial Alexandrian Coins; Skowronek, Stefan, Muzeum Narodowe w Krakowie; Kraków; 1998; ilość stron 85; druk; katalog zbiorów
- 243. MŻo/K/3222**
Drewniane cerkwie ziemi przemyskiej; Kurek, Jan (tekst, fotografie), Kurek, Jan; Kraków; 1994; druk; broszura
- 244. MŻo/K/3223**
Stara Afryka na nowo odkryta; Davidson, Basil, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1972; ilość stron 387; druk; książka
- 245. MŻo/K/3224**
Sztuka Afryki; Theile, Albert, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1974; ilość stron 280; druk; książka
- 246. MŻo/K/3225** ISBN 83-214-0829-X
Sztuka Indii; Jakimowicz, Andrzej, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1991; ilość stron 204; druk; książka
- 247. MŻo/K/3226** ISBN 978-83-936216-2-0
Dzieje parafii świętego Jacka w Radoszowach; Adamczyk, Andrzej, Rzymskokatolicka Parafia p.w. św. Jacka – Radoszowy; Rydułtowy; 2017; ilość stron 224; druk; książka
- 248. MŻo/K/3227**
Sztuka Czarnej Afryki; Trojan, Alina, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1973; ilość stron 264; druk; książka
- 249. MŻo/K/3228**
Sztuka Afryki w zbiorach polskich; Korabiewicz, Wacław, Wydawnictwo „Polonia”; Warszawa; 1966; ilość stron 186; druk; książka
- 250. MŻo/K/3229**
Wilhelm Winkler. Niezwykła historia; Kosiorek, Paweł (tekst), Miejski Ośrodek Kultury w Żorach; Żory; 2021; druk; książka

- 251. MŻo/K/3230** ISBN 83-874-43-1
Artyści ze szkoły Jana Matejki;
opracowanie zbiorowe, Muzeum Śląskie;
Katowice; 2004; ilość stron 228; druk;
katalog wystawy
- 252. MŻo/K/3231** ISBN 3-363-00056-1
Eisen und Stahl; Kühn, Fritz, VEB E.A.
Seemann Verlag; Leipzig; 1988; ilość stron
204; druk; książka
- 253. MŻo/K/3232** ISBN 83-213-3000-2
Renesans w Polsce; Kozakiewiczowie,
Helena i Stefan, Wydawnictwo „Arkady”;
Warszawa; 1976; ilość stron 279; druk;
książka
- 254. MŻo/K/3233** ISBN 83-909015-0-1
Śląskie stroje ludowe; Bazieli, Barbara,
Skansen. Górnośląski Park Etnograficzny;
Chorzów; 1997; ilość stron 100; druk;
książka
- 255. MŻo/K/3234**
Z dziejów domowych powiatu. Gawęda
o ziemi rybnickiej; Libura, Innocenty,
Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1984;
ilość stron 391; druk; książka
- 256. MŻo/K/3235** ISBN 978-83-65375-02-5
Działalność społeczno-kulturalna
książąt pszczyńskich von Hochberg na
Górnym Śląsku w XIX wieku; Sala, Marta,
Wydawnictwo Emmanuel; Katowice; 2015;
ilość stron 466; druk; książka
- 257. MŻo/K/3236**
Rok 1921 na Górnym Śląsku; Skoczek,
Renata, Instytut Pamięci Narodowej;
Katowice; 2021; ilość stron 48; druk;
katalog wystawy, broszura
- 258. MŻo/K/3237** ISBN 83-906574-0-6
Ludy zbieracko-fowieckie.; Moszyński,
Kazimierz, PRO FILIA; Cieszyn; 1996;
ilość stron 139; druk; skrypt
- 259. MŻo/K/3238** ISBN 83-906574-1-4
Ludy pasterskie; Moszyński, Kazimierz,
PRO FILIA; Cieszyn; 1996; ilość stron 257;
druk; skrypt
- 260. MŻo/K/3239** ISBN 978-83-67381-07-9
Optimalizacja metod konserwacji.
Zagadnienia nierównowagi
wilgotnościowej w obiektach zabytkowych;
Eckert, Wojciech; Filipowicz, Paweł;
Młynarczyk, Grzegorz i in., Narodowy
Instytut Dziedzictwa; Warszawa; druk;
książka
- 261. MŻo/K/3240** ISBN 978-83-931656-0-5
Konserwacja zapobiegawcza malowideł
ściennych; Święcka, Ewa, Krajowy
Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków;
Warszawa; 2010; ilość stron 228; druk;
książka
- 262. MŻo/K/3241** ISBN 978-83-63260-46-0
Dziedzictwo obok Mnie – poradnik
zarządzania dziedzictwem w gminach;
Chabiera, Aleksandra; Kozioł, Anna;
Skaldawski, Bartosz, Narodowy Instytut
Dziedzictwa; Warszawa; 2016; ilość stron
255; druk; książka
- 263. MŻo/K/3242**
European Museum of the Year Award. The
Candidates 2020; opracowanie zbiorowe,
European Museum Forum; Liverpool;
2020; ilość stron 91; druk; wydawnictwo
promocyjne
- 264. MŻo/K/3243** ISBN 978-83-63260-45-3
Dziedzictwo obok Mnie – inspiracje działań
lokalnych; Chabiera, Aleksandra; Kozioł,
Anna; Skaldawski, Bartosz, Narodowy
Instytut Dziedzictwa; Warszawa; 2016;
ilość stron 100; druk; książka
- 265. MŻo/K/3244**
Kalendarzyk Policji wojew. śląskiego 1929;
Związek Funkcjonariuszów Policji Wojew.
Śląskiego „Samopomoc”; 1929; ilość stron
354; druk; książka
- 266. MŻo/K/3245**
Kalendarzyk Policji wojew. śląskiego 1931;
Związek Funkcjonariuszów Policji Wojew.
Śląskiego „Samopomoc”; 1931; ilość stron
288; druk; książka
- 267. MŻo/K/3246**
Kalendarzyk Policji wojew. śląskiego 1937;
Związek Funkcjonariuszów Policji Wojew.
Śląskiego „Samopomoc”; 1937; ilość stron
404; druk; książka
- 268. MŻo/K/3247**
Kalendarz powstańczy na rok 1949;
Sylwester, Antoni, Zarząd Główny
Związku Weteranów Powstań Śląskich
w Katowicach; Katowice; 1949;
ilość stron 292; druk; książka
- 269. MŻo/K/3248** ISBN 978-83-923873-4-3
Kroniki pszczyńskie; opracowanie
zbiorowe, Sopot-Zembok, Barbara,
Urząd Miejski w Pszczynie Towarzystwo
Miłośników Ziemi Pszczyńskiej; Pszczyna;
2018; ilość stron 95; druk; książka
- 270. MŻo/K/3249** ISSN 2300-0910
Kalendarz Góleszowski 2022; Lenkiewicz,
Tomasz, Gmina Góleszów; Góleszów; 2021;
ilość stron 211; druk; książka
- 271. MŻo/K/3250** ISSN 2353-5911
Mikołowskie Zeszyty Historyczne;
Kurdziel-Drzewiecka, Iwona, opracowanie
zbiorowe, Mikołowskie Towarzystwo
Historyczne; Mikołów; 2016; ilość stron 71;
druk; broszura
- 272. MŻo/K/3251**
Pieśni ludowe z polskiego Śląska;
Bystron, Jan St. (opracowanie),
Polska Akademia Umiejętności; Kraków;
1934; ilość stron 539; druk; książka
- 273. MŻo/K/3252**
Badania prehistoryczne w województwie
śląskim w latach 1934–1935; Żurowski,
Józef Jakimowicz, Roman, Kostrzewski,
Józef, Polska Akademia Umiejętności;
Kraków; 1936; ilość stron 61; druk;
książka
- 274. MŻo/K/3253** ISBN 978-83-60353-37-0
Olgierd Bierwaczonok. Malarstwo; Kania,
Izabela (tekst), Muzeum Śląskie; Katowice;
2007; ilość stron 39; druk; katalog wystawy
- 275. MŻo/K/3254** ISBN 978-83-60940-79-2
Skarga katyńska; Kamiński, Ireneusz C.
Łosińska, Ewa, Wydawnictwo ARCANA;
Kraków; 2015; ilość stron 238; druk; książka
- 276. MŻo/K/3255** ISBN 978-83-7556-708-3
Australia i jej rola w kształtowaniu
procesów integracyjnych w obszarze Azji
i Pacyfiku; Kozielecki, Paweł,
CeDeWu Sp. z o.o.; Warszawa; 2015;
ilość stron 359; druk; książka
- 277. MŻo/K/3256**
Sonderfahndungsbuch Polen (Specjalna
Księga Gończa dla Polski); Bębnik, Grzegorz
(stępn), Instytut Pamięci Narodowej.
Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko
Narodowi Polskiemu; Katowice –
Warszawa; 2019; ilość stron 191; druk;
książka, reprint
- 278. MŻo/K/3257** ISBN 978-83-951190-2-6
Śpiewnik pieśni patriotycznych; Bożyk,
Jerzy M. (muzyka), Miasto i Gmina
Wieliczka; Wieliczka; 2019; ilość stron 55;
druk; broszura
- 279. MŻo/K/3258** ISBN 83-89835-13-4
Sala posiedzeń Rady Miejskiej
w cieszyńskim ratuszu; Makowski,
Mariusz, Biuro Promocji i Informacji.
Urząd Miejski Cieszyn; Cieszyn; 2006;
ilość stron 87; druk; broszura
- 280. MŻo/K/3259** ISBN 978-83-946276-2-1
Ochotnicza Straż Pożarna w Starym Sączu
1874–2019; Gutkowski, Jerzy (takst), Gmina
Stary Sącz; Stary Sącz; 2019; ilość stron 78;
druk; broszura
- 281. MŻo/K/3260** ISBN 978-83-63031-06-0
Akt pamiątkowy objęcia Górnego Śląska
przez Rząd Rzeczypospolitej Polskiej.
Dzieje jednego dokumentu; Matuszek,
Elżbieta, Archiwum Państwowe
w Katowicach; Katowice; 2018;
ilość stron 63; druk; książka

- 282. MŻo/K/3261** ISBN 978-83-62193-30-1
Polski strój ludowy [ze śląskim suplementem] w fotografii Stanisława Gadomskiego i Barbary Kubskiej; Lipok-Bierwiaczonek, Maria Zych, Magdalena (tekst); Muzeum Miejskie w Tychach; Tychy; 2016; ilość stron 343; druk; album
- 283. MŻo/K/3262** ISBN 978-83-64889-29-5
Statystyka muzeów. Muzea w 2017 roku; Figiel, Katarzyna, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów; Warszawa; 2018; ilość stron 127; druk; książka
- 284. MŻo/K/3263** ISBN 978-83-919084-5-7
Marszałek Konstanty Wolny 1877-1940; Mysliwiec, Małgorzata Kwaśny, Janina, Wolny, Konstanty Marian, opracowanie zbiorowe, Muzeum Powstań Śląskich w Świętochłowicach Muzeum Śląskie; Świętochłowice; 2018; ilość stron 291; druk; książka
- 285. MŻo/K/3264** ISSN-1506-5790
Studia Etnologiczne i Antropologiczne; Rusek, Halina Szczyrbowski, Jacek, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego; Katowice; 2014; ilość stron 271; druk; książka
- 286. MŻo/K/3265** ISSN 1506-5790
Studia Etnologiczne i Antropologiczne; Odoj, Grzegorz Szalbot, Magdalena, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego; Katowice; 2015; ilość stron 266; druk; książka
- 287. MŻo/K/3266**
Studia Etnologiczne i Antropologiczne; Rauszer, Michał Studnicki, Grzegorz, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego; Katowice; 2016; ilość stron 276; druk; książka
- 288. MŻo/K/3267** ISBN 978-83-61416-58-6
Skarb groszy praskich z XIV i XV wieku z Boguszowa (tzw. skarb wałbrzyski); Paszkiewicz, Borys, opracowanie zbiorowe, Instytut Archeologii Uniwersytetu Wrocławskiego; Wrocław; 2020; ilość stron 451; druk; książka
- 289. MŻo/K/3268** ISBN 978-83-959534-0-8
Miejsca – nie miejsca? Muzea wobec zmian społecznych; Borkowski, Wojciech, Państwowe Muzeum Archeologiczne w Warszawie; Warszawa; 2021; ilość stron 269; druk; książka
- 290. MŻo/K/3269** ISSN 2299-2812
Czasy Pismo o historii Górnego Śląska półrocznik; opracowanie zbiorowe, Dziurok, Adam i in., Instytut Pamięci Narodowej. Komisja Ścigania Zbrodni Przeciwko Narodowi Polskiemu oddział w Katowicach; Katowice; 2012; ilość stron 206; druk; czasopismo
- 291. MŻo/K/3270** ISBN 978-83-8229-235-0
Górnictwa „Solidarność” w województwie katowickim 1980-1989; Jurkiewicz, Jan, Instytut Pamięci Narodowej Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze; Katowice – Zabrze – Warszawa; 2021; ilość stron 448; druk; książka
- 292. MŻo/K/3271** ISBN 978-83-935614-4-5
Zarys dziejów górnictwa węgla kamiennego w Polsce; Frużyński, Adam, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze; Zabrze; 2012; ilość stron 239; druk; książka
- 293. MŻo/K/3272** ISBN 978-83-949780-3-7
Kult świętej Barbary wśród górników kopalń węgla kamiennego na Górnym Śląsku w XIX i XX wieku; Piech-van Schagen, Beata, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze; Zabrze; 2018; ilość stron 765; druk; książka
- 294. MŻo/K/3273** ISBN 978-83-949780-5-1
Czas wolny górników kopalń węgla kamiennego na Górnym Śląsku; Światała-Trybek, Dorota; Piecha-van Schagen Beata, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze; Zabrze; 2019; ilość stron 496; druk; książka
- 295. MŻo/K/3274**
pISSN 0464-1086
Muzealnictwo; opracowanie zbiorowe, Majewski, Piotr i in., Index Copernicus International NIMOZ; Warszawa; 2017; ilość stron 349; druk; wydawnictwo periodyczne
- 296. MŻo/K/3275** ISBN 978-83-949780-2-0
Amatorski ruch plastyczny w województwie śląskim 1918-2018; Nowak-Maśko, Klaudia, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze; Zabrze; 2018; ilość stron 218; druk; książka
- 297. MŻo/K/3276** ISBN 978-83-949780-8-2
Konstanty Wolny. Polak, Ślązak, patriota; Kobiela, Łukasz, Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrze Stowarzyszenie Pokolenie; Zabrze; 2021; ilość stron 287; druk; książka
- 298. MŻo/K/3277** ISBN 978-83-943173-9-3
Światło w dziejach człowieka, sztuce, religii, nauce i technice; Miziołek, Jerzy; Gancarski, Jan; Guz-Iwaniec Anna, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2018; ilość stron 535; druk; książka
- 299. MŻo/K/3278** ISBN 978-83-63260-18-7
Społeczno-gospodarcze oddziaływanie dziedzictwa kulturowego. Raport z badań społecznych; Kozioł, Anna; Trelka, Małgorzata; Florjanowicz, Paulina, Narodowy Instytut Dziedzictwa; Warszawa; 2016; ilość stron 96; druk; książka
- 300. MŻo/K/3279** ISBN 978-83-943173-2-4
Badania archeologiczne zespołów sakralnych w Karpatach; opracowanie zbiorowe, Gancarski, Jan, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2016; ilość stron 373; druk; książka
- 301. MŻo/K/3280** ISBN 978-83-943173-1-7
Handel w średniowieczu w miastach południowo-wschodniej Polski, wschodniej Słowacji, północno-wschodnich Węgier i zachodniej Ukrainy w świetle badań archeologicznych i historycznych; opracowanie zbiorowe, Gancarski, Jan, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2016; ilość stron 267; druk; książka
- 302. MŻo/K/3281** ISBN 978-83-949768-0-4
Stan badań i potrzeby badań archeologicznych w Karpatach; opracowanie zbiorowe, Gancarski, Jan, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2017; ilość stron 751; druk; książka
- 303. MŻo/K/3282** ISBN 978-83-955256-5-0
Lampy naftowe. Funkcjonalność i piękno; Gierlach, Krzysztof, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2020; ilość stron 71; druk; książka
- 304. MŻo/K/3283** ISBN 978-83-955256-3-6
Ceramologia archeologiczna; Pawlikowski, Maciej, Muzeum Podkarpackie w Krośnie; Krosno; 2020; ilość stron 120; druk; książka
- 305. MŻo/K/3284** ISBN 978-83-958906-2-8
Książę Cieszyński Przemysław Noszak. Wielki pan małego księstwa; Panic, Idzi, Powiat Cieszyński; Cieszyn; 2020; ilość stron 296; druk; książka
- 306. MŻo/K/3285** ISSN 1897-9378
Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach; opracowanie zbiorowe, Gwóźdź, Krzysztof; Krzykowska, Zofia, Muzeum w Tarnowskich Górach; Tarnowskie Góry; 2017; ilość stron 392; druk; książka
- 307. MŻo/K/3286** ISBN 978-83-948771-1-8
Malarstwo zachodnioeuropejskie w Muzeum w Tarnowskich Górach; Krzykowska, Zofia, Muzeum w Tarnowskich Górach; Tarnowskie Góry; 2018; ilość stron 80; druk; katalog zbiorów
- 308. MŻo/K/3287** ISBN 978-83-948771-2-5
Skrywane historie. 60 lat Muzeum w Tarnowskich Górach; opracowanie zbiorowe, Muzeum w Tarnowskich Górach; Tarnowskie Góry; 2018; ilość stron 139; druk; katalog zbiorów
- 309. MŻo/K/3288**
Strategia rozwoju Muzeum Miejskiego w Żorach 2001-2025; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2019; ilość stron 165; druk; wydawnictwo zarządcze

310. MŻo/K/3289/1-7

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach; Podyma, Katarzyna (koncepcja i układ), Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; 7 tomów; druk; wydawnictwo zarządcze

311. MŻo/K/3289/1

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 1: Środowisko wewnętrzne; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 128; druk; wydawnictwo zarządcze

312. MŻo/K/3289/2

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 2: Zarządzanie ryzykiem; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 48; druk; wydawnictwo zarządcze

313. MŻo/K/3289/3

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 3: Komunikacja i informacja; Podyma, Katarzyna Struczyk, Jacek, Szafranec, Marta, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 68; druk; wydawnictwo zarządcze

314. MŻo/K/3289/4

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 4: Polityka ochrony; Górecki, Tomasz, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 32; druk; wydawnictwo zarządcze

315. MŻo/K/3289/5

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 5: Polityka zarządzania zbiorami; Podyma, Katarzyna; Buchalik, Lucjan; Struczyk, Jacek; Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 190; druk; wydawnictwo zarządcze

316. MŻo/K/3289/6

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 6: Audyt wewnętrzny. Ewaluacja kontroli zarządczej; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 22; druk; wydawnictwo zarządcze

317. MŻo/K/3289/7

Standardy kontroli zarządczej Muzeum Miejskiego w Żorach. Tom 7: System procedur, instrukcji i regulaminów administracyjno-księgowych i merytorycznych (SPAMK); Podyma, Katarzyna; Sobik, Marzanna; Macura, Ewa i in., Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 299; druk; wydawnictwo zarządcze

318. MŻo/K/3290

Raport Muzeum Miejskiego w Żorach 2019; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2019; ilość stron 70; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne

319. MŻo/K/3291

Raport Muzeum Miejskiego w Żorach 2019. Nabytki; Buchalik, Lucjan; Struczyk, Jacek, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2019; ilość stron 145; druk; katalog zbiorów, wydawnictwo promocyjne

320. MŻo/K/3292

Raport Muzeum Miejskiego w Żorach 2020; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 167; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne

321. MŻo/K/3293

Raport Muzeum Miejskiego w Żorach 2020. Nabytki; Buchalik, Lucjan; Struczyk, Jacek, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 157; druk; katalog zbiorów, wydawnictwo promocyjne

322. MŻo/K/3294

Raport Muzeum Miejskiego w Żorach 2021; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2021; ilość stron 344; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne

323. MŻo/K/3295

ISBN 978-83-959733-1-4, ISSN 2720-5630
Muzeum i muzealia 2021; Buchalik, Lucjan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2022; ilość stron 280; druk; rocznik

324. MŻo/K/3296

ISBN 978-83-959733-5-2, ISSN 2720-5630
Muzeum i muzealia 2022; Buchalik, Lucjan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2023; ilość stron 366; druk; rocznik

325. MŻo/K/3297

ISBN 978-83-969666-2-9, ISSN 2720-5630
Muzeum i muzealia 2023; Buchalik, Lucjan, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 415; druk; rocznik

326. MŻo/K/3298

Polityka naukowa Muzeum Miejskiego w Żorach 2000–2019; Buchalik, Lucjan; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 136; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne

327. MŻo/K/3299

Polityka naukowa Muzeum Miejskiego w Żorach 2000–2019; Buchalik, Lucjan; Podyma, Katarzyna; Flaga, Anna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 42; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne

328. MŻo/K/3300

Bronisław i Józef Piłsudscy. Piórem i karabinem ku niepodległości (projekt wystawienniczo-naukowy; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 145; druk; wydawnictwo zarządcze, wydawnictwo promocyjne, wydawnictwo projektowe

329. MŻo/K/3301

ISBN 978-83-941402-4-3
IV Kongres Afrykanistów Polskich 26–28 listopada 2015 r. Abstrakty referatów; Buchalik, Lucjan; Podyma, Katarzyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2015; ilość stron 62; druk; broszura

330. MŻo/K/3302

ISBN 3-935446-41-1
Modernes Design – Afrikanische Kunst; opracowanie zbiorowe, QUITTENBAUM Kunstauktionen GmbH; München; 2005; ilość stron 196; druk; katalog

331. MŻo/K/3303

ISBN 3-935446-61-6
Afrikanische Kunst; opracowanie zbiorowe, QUITTENBAUM Kunstauktionen GmbH; München; 2008; ilość stron 90; druk; katalog

332. MŻo/K/3304

ISBN 3-935446-58-6
Afrikanische Kunst; opracowanie zbiorowe, QUITTENBAUM Kunstauktionen GmbH; München; 2008; ilość stron 108; druk; katalog

333. MŻo/K/3305

Ibeji; Picton, John Wengraf-Hewitt, Monika, Finch & Co.; London; 2016; druk; katalog

334. MŻo/K/3306

Distant Times. Distant Lands; opracowanie zbiorowe, Finch & Co.; London; 2016; druk; katalog

335. MŻo/K/3307

ISSN 1426-2126
Zesłaniec; Kuczyński, Antoni, Zarząd Główny Związku Sybiraków; Warszawa; 2014; ilość stron 148; druk; czasopismo

336. MŻo/K/3308

ISSN 1426-2126
Zesłaniec; Kuczyński, Antoni, Zarząd Główny Związku Sybiraków; Warszawa; 2017; ilość stron 110; druk; czasopismo

337. MŻo/K/3309

ISBN 978-83-8164-453-2
Straż graniczna 1928–1939; Skupień, Piotr Śliwa, Adam, Wystel, Marcin, Edipresse Polska S.A.; Warszawa; 2021; ilość stron 93; druk; broszura

338. MŻo/K/3310

ISBN 978-83-8164-455-6
Straż graniczna 1928–1939; Skupień, Piotr Śliwa, Adam, Wystel, Marcin, Edipresse Polska S.A.; Warszawa; 2021; ilość stron 93; druk; broszura

- 339. MŻo/K/3311** ISBN 978-83-961212-0-2
Z nurtem Rudy. Przewodnik kajakowy dla aktywnych; Krówka, Piotr, Stowarzyszenie Na Rzecz Kultury Kantata; Żory; 2021; ilość stron 39; druk; przewodnik, broszura
- 340. MŻo/K/3312**
Informacja na temat realizacji uchwał podjętych przez Radę Miasta Żory w 2022 roku oraz realizacji uchwał związanych z wieloletnimi programami dla miasta; Biuro Rady Miasta, Urząd Miasta Żory; Żory; 2022; ilość stron 37; druk; wydawnictwo promocyjne
- 341. MŻo/K/3313**
Raport o stanie Gminy Miejskiej Żory 2022; Wydział Promocji, Kultury i Sportu, Urząd Miasta Żory; Żory; 2022; ilość stron 188; druk; wydawnictwo promocyjne
- 342. MŻo/K/3314** ISSN 1426-2126
Zesłaniec; Kuczyński, Antoni, Zarząd Główny Związku Sybiraków; Warszawa; 2018; ilość stron 127; druk; czasopismo
- 343. MŻo/K/3315** ISSN 0239-6661
Wrocławskie Studia Wschodnie; opracowanie zbiorowe, Kuczyński, Antoni i in., Ośrodek Badań Wschodnich Uniwersytetu Wrocławskiego Zakład Narodowy im. Ossolińskich; Wrocław; 2018; ilość stron 330; druk; książka, wydawnictwo periodyczne
- 344. MŻo/K/3316** ISSN 1234-0278
Afryka; opracowanie zbiorowe, Łapott, Jacek; Prądzyska, Ewa; Tobota, Marta, Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne; Szczecin; 2012; ilość stron 144; druk; wydawnictwo periodyczne
- 345. MŻo/K/3317** ISSN 1234-0278
Afryka; opracowanie zbiorowe, Szupejko, Małgorzata i in., Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne; Warszawa; 2016; ilość stron 209; druk; wydawnictwo periodyczne
- 346. MŻo/K/3318** ISSN 1234-0278
Afryka; opracowanie zbiorowe, Szupejko, Małgorzata i in., Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne; Warszawa; 2017; ilość stron 159; druk; wydawnictwo periodyczne
- 347. MŻo/K/3319** ISBN 978-83-7383-950-2
Lepsze światy medyczne? Zdrowie, choroba i leczenie polskich migrantek w perspektywie antropologicznej; Main, Izabela, Wydawnictwo Naukowe SCHOLAR; Warszawa; 2018; ilość stron 208; druk; książka
- 348. MŻo/K/3320** ISBN 978-83-8127-582-8
Collectanea Sudanica; opracowanie zbiorowe, Cisko, Waldemar; Różański, Jarosław; Ząbek, Maciej, Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o. Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie; Warszawa; 2020; ilość stron 307; druk; książka
- 349. MŻo/K/3321** ISBN 978-83-8333-180-5
Religia i władza. Główne nurty islamu kameruńskiego; Różański, Jarosław OMI, Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.; Pelplin; 2023; ilość stron 198; druk; książka
- 350. MŻo/K/3322** ISBN 978-83-8333-204-8
Marianhill. Największa misja polska w dziejach Afryki; Różański, Jarosław OMI, Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.; Pelplin; 2014; ilość stron; druk; książka
- 351. MŻo/K/3323** ISBN 978-83-8090-984-7
Jan Paweł II w Afryce; Różański, Jarosław OMI, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Warszawa; 2021; ilość stron 370; druk; książka
- 352. MŻo/K/3324**
Bilad as-Sudan. Rodzime kultury a islam; opracowanie zbiorowe, Wydawnictwo „Bernardinum” Sp. z o.o.; Pelplin; 2018; ilość stron 211; druk; książka
- 353. MŻo/K/3325** ISBN 978-83-7401-429-8
Afryka między tradycją a współczesnością; opracowanie zbiorowe, Różański, Jarosław OMI Rubinkowska-Anioł, Hanna, Polskie Towarzystwo Afrykanistyczne; Warszawa; 2013; ilość stron 280; druk; książka
- 354. MŻo/K/3326** ISBN 978-83-63179-70-0
Trójca Święta w kontekstach kulturowych; opracowanie zbiorowe, Szyska, Tomasz SVD, Instytut Dialogu Kultury i Religii Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego; Warszawa; 2018; ilość stron 304; druk; książka
- 355. MŻo/K/3327**
Z dziejów rzemiosła w Żorach. Wydano z okazji jubileuszu 25-lecia Cechu Rzemiosł Różnych w Żorach; Delowicz, Jan, Cech Rzemiosł Różnych w Żorach; Żory; 2010; ilość stron 214; druk; książka
- 356. MŻo/K/3328** ISBN 978-83-942567-0-8
Z dziejów rzemiosła w Żorach; Delowicz, Jan, Żorskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalne Cech Rzemiosł Różnych w Żorach; Żory; 2015; ilość stron 135; druk; książka
- 357. MŻo/K/3329** ISBN 978-83-957521-0-0
Z dziejów rzemiosła w Żorach; Delowicz, Jan, Żorskie Stowarzyszenie Edukacyjno-Kulturalne Cech Rzemiosł Różnych w Żorach; Żory; 2020; ilość stron 164; druk; książka
- 358. MŻo/K/3330** ISBN 978-83-928304-2-9
Rocznik Muzeum w Tarnowskich Górach; opracowanie zbiorowe, Krzykowska, Zofia, Muzeum w Tarnowskich Górach; Tarnowskie Góry; 2013; ilość stron 222; druk; książka, rocznik
- 359. MŻo/K/3331** ISBN 978-83-64991-14-1
Dzieje harcerstwa w Żorach; Delowicz, Jan, Towarzystwo Miłośników Miasta Żory; Żory; 2019; ilość stron 200; druk; książka
- 360. MŻo/K/3332**
50 lat 1973-2023 Szkoły Podstawowej nr 3 z Oddziałami Dwujęzycznymi i Sportowymi im. Żorskich Twórców Kultury w Żorach; Holeksa, Magdalena Malec, Jolanta, Golisz-Panaszuk Izabela, Szkoła Podstawowa nr 3 w Żorach; Żory; 2023; ilość stron 120; druk; książka
- 361. MŻo/K/3333** ISBN 978-83-62593-92-7
Zaczął się od ziarna... Historia roślin uprawnych; Sady, Agata, Muzeum Śląskie; Katowice; 2017; ilość stron 239; druk; książka
- 362. MŻo/K/3334** ISSN 1508-986x
Zeszyty Historyczne Miasta Jaworzna; opracowanie zbiorowe, Muzeum Miasta Jaworzna; Jaworzno; 2017; ilość stron 43; druk; zeszyt
- 363. MŻo/K/3335** ISBN 978-83-952688-0-9
Przyroda Parków Krajobrazowych Województwa Śląskiego; opracowanie zbiorowe, Zespół Parków Krajobrazowych Woj. Śląskiego; Będzin; 2018; ilość stron 160; druk; album
- 364. MŻo/K/3336** ISBN 83-01-14926-4
Wielki Encyklopedyczny Atlas Świata; opracowanie zbiorowe, Kaczorowski, Bartłomiej, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2006; ilość stron 96; druk; album, leksykon, atlas
- 365. MŻo/K/3337**
Wielki Encyklopedyczny Atlas Świata; opracowanie zbiorowe, Kaczorowski, Bartłomiej, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 2006; ilość stron 96; druk; album, leksykon, atlas
- 366. MŻo/K/3338** ISBN 978-83-245-1639-1
Cuda Polski. Ostatnie dzikie miejsca; Woźniak, Piotr, Wydawnictwo „Publicat”; Poznań; 2009; ilość stron 96; druk; album

- 367. MŻo/K/3339** ISBN 978-83-01-15682-4
Dekalog wiedzy. Tom 1: Ziemia;
opracowanie zbiorowe, Baturo, Wojciech,
Wydawnictwo Naukowe PWN SA;
Warszawa; 2008; ilość stron 195; druk;
album, leksykon
- 368. MŻo/K/3340** ISBN 83-7129-039-X
Przeglądowy atlas świata. Poglądowy
i zasobny w informacje obraz Ziemi;
opracowanie zbiorowe, „Świat Książki”;
Warszawa; 1994; ilość stron 232; druk;
atlas, leksykon, album
- 369. MŻo/K/3341** ISBN 83-85167-005
Ziemia. Rośliny. Zwierzęta; opracowanie
zbiorowe, Librairie Larousse Polska Oficyna
Wydawnicza BGW; Warszawa; 1990; ilość
stron 371; druk; leksykon
- 370. MŻo/K/3342** ISBN 8-04-02966-9
Ostatnia olimpiada; Krawczuk, Aleksander,
Zakład Narodowy im. Ossolińskich –
Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa –
Kraków – Gdańsk – Łódź; 1976; ilość stron
220; druk; książka
- 371. MŻo/K/3343** ISBN 83-04-03235-X
Gajusz Juliusz Cezar; Krawczuk,
Aleksander, Zakład Narodowy im.
Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław –
Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź;
1990; ilość stron 229; druk; książka
- 372. MŻo/K/3344** ISBN 83-04-02489-6
Perykles i Aspazja; Krawczuk, Aleksander,
Zakład Narodowy im. Ossolińskich –
Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa –
Kraków – Gdańsk – Łódź; 1987; ilość
stron 339; druk; książka
- 373. MŻo/K/3345** ISBN 83-210-0765-1
Groby Cheronei; Krawczuk, Aleksander,
Wydawnictwo Poznańskie; Poznań; 1988;
ilość stron 151; druk; książka
- 374. MŻo/K/3346** ISBN 83-210-0630-2
Rzym i Jerozolima; Krawczuk, Aleksander,
Wydawnictwo Poznańskie; Poznań; 1987;
ilość stron 221; druk; książka
- 375. MŻo/K/3347**
Neron; Krawczuk, Aleksander, „Czytelnik”
Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa;
Warszawa; 1988; ilość stron 288; druk;
książka
- 376. MŻo/K/3348** ISBN 83-214-0536-3
Julian Apostata; Krawczuk, Aleksander,
Wiedza Powszechna; Warszawa; 1987;
ilość stron 263; druk; książka
- 377. MŻo/K/3349** ISBN 83-214-0587-8
Wojna trojańska; Krawczuk, Aleksander,
Wiedza Powszechna; Warszawa; 1989;
ilość stron 188; druk; książka
- 378. MŻo/K/3350** ISBN 83-214-0586-X
Herod król Judei; Krawczuk, Aleksander,
Wiedza Powszechna; Warszawa; 1989;
ilość stron 199; druk; książka
- 379. MŻo/K/3351** ISBN 83-01-09648-9
Religie świata rzymskiego; Jaczynowska,
Maria, Państwowe Wydawnictwo
Naukowe; Warszawa; 1990; ilość stron 319;
druk; książka
- 380. MŻo/K/3352** ISBN 83-11-07438-0
Pamiętniki Filipa Pawła de Ségura
adiutanta Napoleona; de Ségur,
Philippe Paul, Leszczyńska, Emilia,
Wydawnictwo Ministerstwa Obrony
Narodowej; Warszawa; 1967;
ilość stron 301; druk; książka
- 381. MŻo/K/3353** ISBN 83-07-01755-6
O wojnie domowej; Juliusz Cezar,
Parandowski, Jan, „Czytelnik” Spółdzielnia
Wydawniczo-Oświatowa; Warszawa; 1990;
ilość stron 147; druk; książka
- 382. MŻo/K/3354** ISBN 83-01-09025-1
Państwo, naród, stany w świadomości
wieków średnich. Pamięci Benedykta
Zientary 1929–1983; Gieysztor, Aleksander
Gawlas, Sławomir, Państwowe
Wydawnictwo Naukowe; Warszawa;
1990; ilość stron 267; druk; książka
- 383. MŻo/K/3355** ISBN 83-214-0562-2
Prawo rzymskie. Słownik encyklopedyczny;
opracowanie zbiorowe, Wołodkiewicz,
Witold, Wiedza Powszechna; Warszawa;
1986; ilość stron 248; druk; słownik
- 384. MŻo/K/3356** ISBN 83-01-00743-5
Vademecum historyka starożytnej Grecji
i Rzymu; Bravo, Benedetto Krzyżanowska,
Aleksandra, Kunisz, Andrzej, Trynkowski
i in., Wipszycka, Ewa, Państwowe
Wydawnictwo Naukowe; Warszawa;
1985; ilość stron 375; druk; książka
- 385. MŻo/K/3357** ISBN 83-01-00268-9
Historia starożytnego Rzymu;
Jaczynowska, Maria, Państwowe
Wydawnictwo Naukowe; Warszawa;
1986; ilość stron 415; druk; książka
- 386. MŻo/K/3358** ISBN 83-05-11853-3
Borgiowie; Gervaso, Roberto, „Książka
i Wiedza”; Warszawa; 1988; ilość stron
235; druk; książka
- 387. MŻo/K/3359** ISBN 83-01-08531-2
Historia sejmu polskiego; Ajnenkiel,
Andrzej, Państwowe Wydawnictwo
Naukowe; Warszawa; 1989; ilość
stron 368; druk; książka
- 388. MŻo/K/3360** ISBN 83-0109500-8
Historia sejmu polskiego; Ajnenkiel,
Andrzej, Państwowe Wydawnictwo
Naukowe; Warszawa; 1989; ilość
stron 419; druk; książka
- 389. MŻo/K/3361** ISBN 83-01-08532-0
Historia sejmu polskiego; Zakrzewska,
Janina Mołdawa, Tadeusz, Ajnenkiel,
Andrzej, Państwowe Wydawnictwo
Naukowe; Warszawa; 1989; ilość stron 343;
druk; książka
- 390. MŻo/K/3362** ISBN 83-01-04266-4
Annales seu cronicae incliti regni
Poloniae; Długosz, Jan (Joannis Dlugossii),
Państwowe Wydawnictwo Naukowe;
Warszawa / Varsaviae; 1985; ilość stron
441; druk; książka
- 391. MŻo/K/3363** ISBN 83-04-01648-6
Żywoty cesarów; Trankwillus, Gajus Swe-
toniusz, Niemirska-Pliszczyńska, Janina,
Zakład Narodowy im. Ossolińskich –
Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa –
Kraków – Gdańsk – Łódź; 1987; ilość stron
352; druk; książka
- 392. MŻo/K/3364** ISBN 83-210-905-0
Europa zachodnia po II wojnie światowej;
Krasuski, Jerzy, Wydawnictwo Poznańskie;
Poznań; 1990; ilość stron 502; druk;
książka
- 393. MŻo/K/3365** ISBN 83-05-11531-3
Dziesięć dni, które wstrząsnęły światem;
Reed, John, „Książka i Wiedza”; Warszawa;
1987; ilość stron 333; druk; książka
- 394. MŻo/K/3366** ISBN 83-01-05365-8
Anonima dzieje pierwszej krucjaty
albo czyny Franków i pielgrzymów
jerozolimskich; Anonim, Estreicher,
Karol (tłumaczenie, wstęp, objaśnienia),
Państwowe Wydawnictwo Naukowe;
Warszawa – Kraków; 1984; ilość stron 128;
druk; książka
- 395. MŻo/K/3367** ISBN 83-01-06121-9
Trakowie; Danow, Christo, Państwowe
Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1987;
ilość stron 229; druk; książka
- 396. MŻo/K/3368** ISBN 978-84-9819-808-9
Historia Polski; Kaczorowski, Bartłomiej,
Samsonowicz, Henryk Wyczański,
Andrzej, Wydawnictwo Naukowe PWN
SA; Warszawa; 2007; ilość stron 623; druk;
książka
- 397. MŻo/K/3369** ISBN 83-85218-32-7
Rodowód pierwszych Piastów; Jasiński,
Kazimierz, Oficyna Wydawnicza
„Volumen”; Warszawa – Wrocław; 1992;
ilość stron 298; druk; książka

- 398. MŻo/K/3370** ISBN 83-01-04227-3
Historia starożytna ziem polskich; Godłowski, Kazimierz Kozłowski, Janusz K., Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1985; ilość stron 194; druk; książka
- 399. MŻo/K/3371** ISBN 83-227-0203-5
Zarys dziejów społecznych cesarstwa rzymskiego; Łoposko, Tadeusz, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie; Lublin; 1989; ilość stron 253; druk; książka
- 400. MŻo/K/3372** ISBN 83-7129-476-X
Alfabet heraldyczny; Dudziński, Paweł, Wydawnictwo „Diogenes” „Świat Książki”; Warszawa; 1997; ilość stron 247; druk; książka
- 401. MŻo/K/3373**
Najnowsza historia polityczna Polski. Okres 1939–1945; Pobóg-Malinowski, Władysław, Oficyna Wydawnicza „Graf”; Gdańsk; 1990; ilość stron 427; druk; książka
- 402. MŻo/K/3374**
Najnowsza historia polityczna Polski. Okres 1939–1945; Pobóg-Malinowski, Władysław, Oficyna Wydawnicza „Graf”; Gdańsk; 1990; ilość stron 495; druk; książka
- 403. MŻo/K/3375** ISBN 83-07-01455-7
Cyceron i jego współcześni; Kumaniecki, Kazimierz, „Czytelnik” Spółdzielnia Wydawniczo-Oświatowa; Warszawa; 1989; ilość stron 563; druk; książka
- 404. MŻo/K/3376** ISBN 83-01-03531-5
Słownik łacińsko-polski; Kumaniecki, Kazimierz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1990; ilość stron 545; druk; słownik
- 405. MŻo/K/3377**
Nouveau Petit Larousse Illustré. Dictionnaire Encyclopédique; Augé, Claude, Librairie Larousse; Paris; 1928; ilość stron 1760; druk; słownik
- 406. MŻo/K/3378** ISBN 0 19 431510 X
Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English; Wehmeier, Sally, Oxford University Press; London; 2000; ilość stron 1422; druk; słownik
- 407. MŻo/K/3379**
Dictionnaire de la Langue Française de Emile Littré de L'Académie Française; Beaujean, A., Éditions Universitaires; Paris; 1960; ilość stron; druk; słownik
- 408. MŻo/K/3380**
Strój górali śląskich; Malicki Longin, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Wrocław; 1956; ilość stron 102; druk; atlas
- 409. MŻo/K/3381** ISBN 83-87037-52-4
Francja. Część północna; Fallon, Steve Robinson, Daniel, Logan, Leannie, Pascal Sp. z o.o.; Bielsko-Biała; 1997; ilość stron 604; druk; przewodnik
- 410. MŻo/K/3382** ISBN 83-87696-52-8
Francja. Część południowa; Fallon, Steve Robinson, Daniel, Logan i in., Pascal sp. z o.o.; Bielsko-Biała; 1999; ilość stron 721; druk; przewodnik
- 411. MŻo/K/3383** ISBN 83-7304-709-3
Belgia i Luksemburg; Dunford, Martin Lee, Phil, Pascal sp. z o.o.; Bielsko-Biała; 2006; ilość stron 454; druk; przewodnik
- 412. MŻo/K/3384** ISBN 83-88355-29-5
Czechy; Adamczak, Sławomir Firlej, Katarzyna, Pascal Sp. z o.o.; Bielsko-Biała; 2000; ilość stron 243; druk; przewodnik
- 413. MŻo/K/3385** ISBN 978-1-74179-797-8
West Africa; opracowanie zbiorowe, Lonely Planet Publications Pty Ltd; 2013; ilość stron 519; druk; przewodnik
- 414. MŻo/K/3386** ISBN 978-83-283-5433-3
Kenia; Serwicka, Ewa, Wydawnictwo Helion; Gliwice; 2019; ilość stron 256; druk; przewodnik
- 415. MŻo/K/3387** ISBN 978-83-8009-909-8
Kenia; Froese, Gesine, Wydawnictwo Euro Pilot; 2019; ilość stron 148; druk; przewodnik
- 416. MŻo/K/3388** ISBN 3-8297-6355-7
Bruksela; Bettinger, Sven-Claude, Mairs Geographischer Verlag; 2006; ilość stron 128; druk; przewodnik
- 417. MŻo/K/3389** ISBN 978-83-934280-0-7
Czyżowice wczoraj, dziś i jutro; opracowanie zbiorowe, Wiejski Dom Kultury w Czyżowicach; Czyżowice; 2012; ilość stron 197; druk; książka
- 418. MŻo/K/3390** ISBN 978-83-966387-1-7
Czyżowianie wczoraj, dziś i jutro; Rodak, Stefania Pawlica, Piotr, Langrzyk, Wioletta, Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Perspektywa” w Czyżowicach; Czyżowice; 2022; ilość stron 184; druk; książka
- 419. MŻo/K/3391** ISBN 978-83-966387-2-4
Czyżowice. Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Perspektywa”; Rodak, Stefania Langrzyk, Wioletta, Stowarzyszenie Aktywności Lokalnej „Perspektywa” w Czyżowicach; Czyżowice; 2024; ilość stron 96; druk; książka
- 420. MŻo/K/3392/1-4**
Historia Polski; opracowanie zbiorowe (różni autorzy poszczególnych tomów), Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1986; druk; książka
- 421. MŻo/K/3392/1** ISBN 83-01-03732-6
Historia Polski; Wyrozumski, Jerzy, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1986; ilość stron 254; druk; książka
- 422. MŻo/K/3392/2** ISBN 83-01-03732-6
Historia Polski; Gierowski, Józef Andrzej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1986; ilość stron 320; druk; książka
- 423. MŻo/K/3392/3** ISBN 83-01-03732-6
Historia Polski; Gierowski, Józef Andrzej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1986; ilość stron 349; druk; książka
- 424. MŻo/K/3392/4** ISBN 83-01-03732-6
Historia Polski; Buszko, Józef, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1986; ilość stron 480; druk; książka
- 425. MŻo/K/3393** ISBN 83-11-07092-X
Król Jagiełło. Ok. 1351–1434; Kuczyński, Stefan M., Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej; Warszawa; 1985; ilość stron 186; druk; książka
- 426. MŻo/K/3394** ISBN 83-11-07409-7
Consilium rationis bellicae; Tarnowski, Jan (Jan Tarnowski), Sikorski, Janusz (wstęp), Nowak, Tadeusz Marian, Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej; Warszawa; 1987; ilość stron 206; druk; książka
- 427. MŻo/K/3395** ISBN 83-7002-163-8
Starożytna Litwa. Ludy i bogi. Szkice historyczne i mitologiczne; Brückner, Aleksander, Wydawnictwo Pojezierze; Olsztyn; 1985; ilość stron 243; druk; książka
- 428. MŻo/K/3396** ISBN 83-06-00418-3
Myśli i nauki Mistrza Wincentego zwanego Kadłubkiem; Kürbis, Brygida, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1980; ilość stron 169; druk; książka
- 429. MŻo/K/3397** ISBN 83-7002-118-2
Historia prawdziwa o przygodzie żałosnej księcia finaldzkiego Jana i królowej polskiej Katarzyny; Kromer, Marcin (Marcin Kromer), Małłek, Janusz, Wydawnictwo Pojezierze; Olsztyn; 1983; ilość stron 117; druk; książka

- 430. MŻo/K/3398** ISBN 83-900011-0-9
Kilka słów o heraldyce polskiej;
Mieroszewski, Stanisław (hrabia
Stanisław Mieroszewski), Księgarnia J.K.
Żupańskiego & K.J. Heumanna; Kraków;
1887; ilość stron 80; druk; reprint
- 431. MŻo/K/3399** ISBN 83-900386-0-9
Historia od X-XX wieku. Kronika
wydarzeń. Polska i sąsiedzi; Grünberg,
Karol i in., Wydawnictwo „Troja”
Zakłady Graficzne im. Komisji Edukacji
Narodowej; Toruń; 1992 (?);
ilość stron 461; druk; książka
- 432. MŻo/K/3400** ISBN 978-83-01-16438-6
Ślónsko godka. Ilustrowany słownik dla
Hanyków i Goroli; Furgalińska, Joanna,
Wydawnictwo Naukowe PWN SA;
Warszawa; 2010; ilość stron 199;
druk; słownik
- 433. MŻo/K/3401** ISBN 83-02-03998-5
Człowiek i czas. Kultura – człowiek –
sztuka; Bogdanowicz, Piotr, Wydawnictwo
Szkolne i Pedagogiczne; Warszawa; 1989;
ilość stron 271; druk; podręcznik
- 434. MŻo/K/3402** ISBN 83-7010-066-X
Mała technologia malarstwa; Zwolińska,
Krystyna, Centralny Ośrodek Metodyki
Upowszechniania Kultury; Warszawa;
1989; ilość stron 178; druk; skrypt
- 435. MŻo/K/3403** ISBN 83-04-03013-6
Farby i spoiwa malarskie; Hopliński, Jan,
Zakład Narodowy im. Ossolińskich –
Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa –
Kraków – Gdańsk – Łódź; 1990;
ilość stron 241; druk; książka
- 436. MŻo/K/3404** ISBN 83-223-1936-3
Przewodnik po muzeach i zbiorach
w Polsce; Lorentz, Stanisław,
Wydawnictwo Interpress; Warszawa;
1982; ilość stron 521; druk; książka
- 437. MŻo/K/3405**
An Outline of American History;
opracowanie zbiorowe, United States
Information Agency. United States
of America; ilość stron 186; druk;
wydawnictwo promocyjne
- 438. MŻo/K/3406**
An Outline of American Government;
opracowanie zbiorowe, United States
Information Agency. United States
of America; ilość stron 112; druk;
wydawnictwo promocyjne
- 439. MŻo/K/3407** ISBN 83-08-01350-3
Rozważania o wojnie domowej;
Jasienica, Paweł, Wydawnictwo
Literackie; Kraków; 1985; ilość stron 126;
druk; książka
- 440. MŻo/K/3408** ISBN 83-10-09087-0
Pałac Szklanej Kuli; Piechowski, Jerzy,
Wydawnictwo „Nasza Księgarnia”;
Warszawa; 1988; ilość stron 263; druk;
książka
- 441. MŻo/K/3409** ISBN 83-01-06245-2
Mitologia słowiańska i polska; Brückner,
Aleksander, Państwowe Wydawnictwo
Naukowe; Warszawa; 1985; ilość stron 383;
druk; książka
- 442. MŻo/K/3410**
Dysk olimpijski; Parandowski, Jan,
Państwowy Instytut Wydawniczy;
Warszawa; 1975; ilość stron 230;
druk; książka
- 443. MŻo/K/3411** ISBN 83-211-0876-8
Moscovia; Antonio Possevino, Warkotsch,
Albert ks., Instytut Wydawniczy PAX;
Warszawa; 1988; ilość stron 280; druk;
książka
- 444. MŻo/K/3412** ISBN 83-06-01261-5
W poszukiwaniu przodków człowieka;
Łariczew, Witalij, Państwowy Instytut
Wydawniczy; Warszawa; 1986; ilość
stron 291; druk; książka
- 445. MŻo/K/3413** ISBN 83-85249-09-5
Wojna żydowska; Józef Flawiusz, Oficyna
Wydawnicza „Rytm”; Warszawa; 1992;
ilość stron 563; druk; książka
- 446. MŻo/K/3414** ISBN 83-207-0116-3
Sanktuaria słowiańskie; Gierlach,
Bogusław, Wydawnictwo Iskry; Warszawa;
1980; ilość stron 235; druk; książka
- 447. MŻo/K/3415**
Niedaleko Damaszk; Knothe, Jan,
Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1961; ilość
stron 225; druk; książka
- 448. MŻo/K/3416** ISBN 83-85660-19-4
Indianie Ameryki Północnej od
początków po wiek XIX; Gąsowski, Jerzy,
Wydawnictwo TRIO; Warszawa; 1996; ilość
stron 220; druk; książka
- 449. MŻo/K/3417** ISBN 83-7007-025-6
Z kamerą i strzelbą przez Mato Grosso;
Halik, Antonio, Wydawnictwo „Glob”;
Szczecin; 1986; ilość stron 189; druk;
książka
- 450. MŻo/K/3418** ISBN 83-07-01818-8
Mato Grosso; Korabiewicz, Wacław,
„Czytelnik” Spółdzielnia Wydawnicza-
Oświatowa; Warszawa; 1989; ilość stron
219; druk; książka
- 451. MŻo/K/3419**
Belgijskie spotkania; Bilik, Andrzej,
Krajowa Agencja Wydawnicza; Warszawa;
1980; ilość stron 169; druk; książka
- 452. MŻo/K/3420** ISBN 83-214-0408-1
500 zagadek zoologicznych; Wernerowa,
Jadwiga, Wiedza Powszechna; Warszawa;
1984; ilość stron 181; druk; książka
- 453. MŻo/K/3421** ISBN 83-217-2437-X
25 tysięcy kilometrów przez Indie;
Woźnicka, Janina Rytzel, Andrzej,
Wydawnictwo Sport i Turystyka;
Warszawa; 1986; ilość stron 292;
druk; książka
- 454. MŻo/K/3422**
Gawędy o zwierzętach; Żabiński, Jan,
Wydawnictwo Iskry; Warszawa; 1970;
ilość stron 285; druk; książka
- 455. MŻo/K/3423** ISBN 83-09-01244-6
Wielki Atlas Roślin; Novák, F.A.,
Państwowe Wydawnictwo Rolnicze
i Leśne; Warszawa; 1987; ilość stron 589;
druk; atlas
- 456. MŻo/K/3424** ISBN 97883-242-0948-4
Państwo kulturalne. Religia
nowoczesności; Fumaroli, Marc,
Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac
Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 2008;
ilość stron 313; druk; książka
- 457. MŻo/K/3425** ISBN 83-87266-35-3
ISSN 0079-4759
Wierzenia, zwyczaje i obrzędy.
Folklor pogranicza polsko-czeskiego;
Lach, Kornelia, Polskie Towarzystwo
Ludoznawcze; Wrocław; 2004;
ilość stron 272; druk; książka
- 458. MŻo/K/3426**
Indians and the Old West. The Story of the
First Americans; White, Anne Terry, Golden
Press; New York; 1961; ilość stron 54; druk;
książka
- 459. MŻo/K/3427**
Kulty cargo na Nowej Gwinei; Kowalak,
Władysław SVD, Akademia Teologii
Katolickiej; Warszawa; 1983; ilość stron
350; druk; skrypt
- 460. MŻo/K/3428** ISBN 83-01-05421-2
Kultura pradziejowa na ziemiach polskich.
Zarys; Gąsowski, Jerzy, Państwowe
Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1985;
ilość stron 341; druk; książka
- 461. MŻo/K/3429** ISBN 978-83-62096-97-8
Bronisław Piłsudski. W stulecie śmierci.
W stronę Niepodległej; Król, Anna;
Laskowska-Smoczyńska, Wioletta,
Muzeum Sztuki i Techniki Japońskiej
„Manggha”; Kraków; 2020;
ilość stron 287; druk; książka

- 462. MŻo/K/3430** ISBN 0 909 197 202
Aida. Life and ceremony of the Gogodala; Crawford A.L., The National Cultural Council of Papua New Guinea Robert Brown and Associates (Aust.); Bathurst (Australia); 1981; ilość stron 408; druk; album
- 463. MŻo/K/3431** ISBN 9980-907-991
Paradise Faces. A selection of stories from Air Niugini's in-flight magazines; McLaughlin, Geoff, McLaughlin, Geoff; Boroko (Papua Nowa-Gwinea); 1989; ilość stron 143; druk; wydawnictwo periodyczne
- 464. MŻo/K/3432** ISBN 0 949267 23
Paradise Faces. A selection of stories from Air Niugini's in-flight magazine; McLaughlin, Geoff, Robert Brown and Associates (Aust) Pty. Ltd.; Boroko (Papua Nowa-Gwinea); 1986; ilość stron 143; druk; wydawnictwo periodyczne
- 465. MŻo/K/3433** ISBN 0 909197 90 3
Frank Hurley in papua. Photographs of the 1920-1923 Expeditions; Specht, Jim, Fields, John, Robert Brown and Associates (Aust) Pty. Ltd. the Australian Museum Trust; Bathurst (Australia); 1984; ilość stron 193; druk; album fotograficzny
- 466. MŻo/K/3434** ISBN 978-83-86136-95-7
Mennictwo zachodniopomorskie od XI do XIX wieku; Horosko, Genowefa, Muzeum Narodowe w Szczecinie; Szczecin; 2010; ilość stron 12; druk; informator
- 467. MŻo/K/3435** ISBN 978-83-86136-89-6
Biała ceramika szczecińska ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie; Karwowska, Iwona, Muzeum Narodowe w Szczecinie; Szczecin; 2010; ilość stron 39; druk; katalog zbiorów
- 468. MŻo/K/3436** ISBN 978-83-86136-40-7
Złoty wiek Pomorza. Sztuka na dworze książąt pomorskich w XVI i XVII wieku; Frankowska-Makała, Monika; Makała, Rafał, Muzeum Narodowe w Szczecinie; Szczecin; 2012; ilość stron 49; druk; przewodnik po wystawie
- 469. MŻo/K/3437** ISBN 978-83-63365-00-4
Pomorskie meble malowane ze zbiorów Muzeum Narodowego w Szczecinie; Karwowska, Iwona, Muzeum Narodowe w Szczecinie; Szczecin; 2012; ilość stron 101; druk; katalog zbiorów
- 470. MŻo/K/3438** ISBN 978-83-946438-0-5
Muzea i narody w Europie Środkowej. Przed pierwszą wojną światową; Pomian, Krzysztof, Stowarzyszenie Muzeów Uczelnianych NIMOZ, Uniwersytet Warszawski; Warszawa; 2016; ilość stron 107; druk; książka
- 471. MŻo/K/3439** ISBN 978-83-64889-38-7
Statystyka muzeów. Muzea w 2018 roku; opracowanie zbiorowe, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów; Warszawa; 2019; ilość stron 143; druk; raport
- 472. MŻo/K/3440** ISBN 978-83-64889-18-9
Muzea w Polsce. Raporty na podstawie danych z projektu „Statystyka muzeów (2013-2015)”; opracowanie zbiorowe, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów; Warszawa; 2016; ilość stron 127; druk; raport
- 473. MŻo/K/3441** ISBN 978-83-933790-9-5
Muzea i uczenie się przez całe życie – podręcznik europejski; opracowanie zbiorowe, Narodowy Instytut Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów; Warszawa; 2003; ilość stron 148; druk; książka
- 474. MŻo/K/3442** ISSN 1643-2029
Renowacje i zabytki. Żory; Agencja Informacyjno-Promocyjna „raport”; Kraków; 2021; ilość stron 192; druk; czasopismo
- 475. MŻo/K/3443**
Wymysiöejer föda. Skrzynie wilamowskie; Majerska-Sznajder, Justyna Król, Tymoteusz, Stowarzyszenie „Wilamowianie”; Wilamowice; ilość stron 68; druk; materiały edukacyjne
- 476. MŻo/K/3444**
Chodźmy razem po śmierguście. Śmiergut wielkanocny w Wilamowicach dawniej i dziś; Król, Tymoteusz; Majerska-Sznajder, Justyna, Stowarzyszenie „Wilamowianie”; Wilamowice; ilość stron 86; druk; materiały edukacyjne
- 477. MŻo/K/3445** ISBN 978-83-63904-87-6
Gmina wielu strojów. Kobiety – twórczynie i użytkowniczki strojów ludowych w gminie Wilamowice; Król, Tymoteusz Jurzak, Bartłomiej, Wilamowice; ilość stron 84; druk; książka
- 478. MŻo/K/3446** ISBN 978-83-63904-90-6
Wilamowianie i ich sąsiedzi; Król, Tymoteusz, Gmina Wilamowice Muzeum Kultury Wilamowskiej; Wilamowice; ilość stron 82; druk; książka
- 479. MŻo/K/3447** ISBN 83-06-01194-5
Cywilizacja odrodzenia; Delumeau, Jean, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1987; ilość stron 651; druk; książka
- 480. MŻo/K/3448**
Radynalni przywódcy chłopów śląskich; Popiołek, Kazimierz, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1955; ilość stron 76; druk; broszura
- 481. MŻo/K/3449**
Śląskie dzieje; Popiołek, Kazimierz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe oddział w Krakowie; Kraków; 1976; ilość stron 535; druk; książka
- 482. MŻo/K/3450** ISBN 83-903044-7-3
Prof. zw. dr hab. Rudolf Ranoszek. Z życia i twórczości; opracowanie zbiorowe, Wszechnica Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. W. Roździeńskiego w Katowicach; Katowice; 2000; ilość stron 63; druk; książka
- 483. MŻo/K/3451** ISBN 83-04-02555-8
Społeczności lokalne regionu Górnośląska; Sztumski, Janusz Wódz, Jacek, Polska Akademia Nauk – Oddział w Katowicach; Katowice; 1987; ilość stron 204; druk; książka
- 484. MŻo/K/3452** ISBN 83-7008-052-9
Ślązacy; Musioł, Józef, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1987; ilość stron 411; druk; książka
- 485. MŻo/K/3453** ISBN 83-7008-018-9
Śpiewaj ludu, śpiewaj złoty. Księga jubileuszowa śpiewactwa śląskiego 1910-1985; Gerlich, Marian Grzegorz, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1986; ilość stron 277; druk; książka
- 486. MŻo/K/3454** ISBN 83-223-1856-1
Dzieje kultury polskiej; Suchodolski, Bogdan, Wydawnictwo Interpress; Warszawa; 1986; ilość stron 399; druk; książka
- 487. MŻo/K/3455** ISBN 83-7052-597-0
Najstarsza warstwa nazewnictwa na ziemiach polskich; Babik, Zbigniew, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 2001; ilość stron 762; druk; książka
- 488. MŻo/K/3456** ISBN 83-06-02297-1
Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVIII; Bystroń, Jan St., Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1994; ilość stron 475; druk; książka
- 489. MŻo/K/3457** ISBN 83-06-02297-1
Dzieje obyczajów w dawnej Polsce. Wiek XVI-XVIII; Bystroń, Jan St., Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1994; ilość stron 475; druk; książka
- 490. MŻo/K/3458**
Z dziejów języka polskiego i jego piękna. Studia i szkice; Ostrowska, Ewa, Wydawnictwo Literackie; Kraków; 1978; ilość stron 416; druk; książka

- 491. MŻo/K/3459** ISBN 83-01-12345-1
Drogi do nowoczesnej Europy. Społeczeństwa europejskie w latach 1945–2000; Therborn, Göran, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 1998; ilość stron 590; druk; książka
- 492. MŻo/K/3460**
Z kraju królowej Saby; Pankhurst, Sylvia, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1977; ilość stron 252; druk; książka
- 493. MŻo/K/3461**
Ślężacy w Teksasie. Relacje o najstarszych osadach polskich w Ameryce; Brożek, Andrzej, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1972; ilość stron 292; druk; książka
- 494. MŻo/K/3462**
Tybet. Zarys historii kultury; Snellgrove, David Richardson, Hugh, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1978; ilość stron 260; druk; książka
- 495. MŻo/K/3463** ISBN 83-85039-76-7
Śląsk. Dolny, Górny, Opawski; Szaraniec, Lech, Katowice; 2005; ilość stron 103; druk; książka
- 496. MŻo/K/3464** ISBN 83-902893-7-7
Najpiękniejsze zwyczaje i obrzędy górnośląskie; Simonides, Dorota, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1995; ilość stron 39; druk; broszura
- 497. MŻo/K/3465**
Historia krajów Azji i Afryki od połowy XVII w. do ostatniego ćwierćwiecza XIX w.; opracowanie zbiorowe, Wydawnictwo „Książka i Wiedza”; Warszawa; 1980; ilość stron 713; druk; książka
- 498. MŻo/K/3466**
Sztuka Śląska Opolskiego. Od średniowiecza do końca w. XIX; Chrzanowski, Tadeusz Kornecki, Marian, Wydawnictwo Literackie; Kraków; 1974; ilość stron 506; druk; książka
- 499. MŻo/K/3467**
Filozofia w Polsce. Słownik pisarzy; opracowanie zbiorowe, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk; 1971; ilość stron 456; druk; słownik
- 500. MŻo/K/3468**
Ruch Polski na Górnym Śląsku w latach 1879–1893; Pater, Mieczysław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław; 1969; ilość stron 326; druk; książka
- 501. MŻo/K/3469** ISBN 83-7164-213-X
Szkic do portretu Ślężaczki. Refleksja feministyczna; Górniakowska-Zwolak, Elżbieta, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 2000; ilość stron 254; druk; książka
- 502. MŻo/K/3470** ISBN 83-211-0715-X
Sto punktów zapalnych w historii Kościoła; opracowanie zbiorowe, Instytut Wydawniczy PAX; Warszawa; 1995; ilość stron 314; druk; książka
- 503. MŻo/K/3471** ISBN 83-85039-92-9
Oblicza sztuki protestanckiej na Górnym Śląsku; Chojecka, Ewa, Muzeum Śląskie; Katowice; 1993; ilość stron 103; druk; katalog wystawy
- 504. MŻo/K/3472** ISBN 83-04-01702-4
Historia Afryki Wschodniej; Zins, Henryk, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1986; ilość stron 400; druk; książka
- 505. MŻo/K/3473**
Wojciech Korfanty. Biografia polityczna; Orzechowski, Marian, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk; 1975; ilość stron 442; druk; książka
- 506. MŻo/K/3474**
Leksykon religioznawczy; opracowanie zbiorowe, Tyloch, Witold i in., Wydawnictwo Współczesne; Warszawa; 1988; ilość stron 318; druk; leksykon
- 507. MŻo/K/3475**
Chronografia albo dziejopis żywiecki; Komonicki, Andrzej, Towarzystwo Miłośników Ziemi Żywieckiej; Żywiec; 1987; ilość stron 719; druk; książka
- 508. MŻo/K/3476**
Wieś górnośląska w epoce feudalnej (Od czasów najdawniejszych do przełomu XVIII i XIX stulecia); Sarna, Kazimierz, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 16; druk; broszura
- 509. MŻo/K/3477**
Z dziejów reformy rolnej w województwie śląsko-dąbrowskim w latach 1945–1948; Serafin, Franciszek, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 16; druk; broszura
- 510. MŻo/K/3478**
Śląsk w polityce międzynarodowej w okresie międzywojennym; Przewłocki, Jan, Muzeum Śląskie; Katowice; 1987; ilość stron 15; druk; broszura
- 511. MŻo/K/3479**
Kobieta w islamie; Wiebke, Walther, Szymańska, Janina, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1983; ilość stron 199; druk; książka
- 512. MŻo/K/3480**
Polskie instrumenty ludowe; Olędzki, Stanisław, Polskie Wydawnictwo Muzyczne; Kraków; 1978; ilość stron 114; druk; książka
- 513. MŻo/K/3481**
Wielki atlas prahistorii człowieka; Jelinek, Jan, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne; Warszawa; 1977; ilość stron 557; druk; książka
- 514. MŻo/K/3482**
Z dziejów imperium Osmanów. Sułtan Mehmed Zdobywca i jego czasy; Babinger, Franz, Zabłudowski, Tadeusz, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1977; ilość stron 567; druk; książka
- 515. MŻo/K/3483**
Badania archeologiczne na Górnym Śląsku w 1966 roku; Jamka, Rudolf, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1969; ilość stron 178; druk; książka
- 516. MŻo/K/3484** ISBN 83-213-3281-1
Pompeje i Herkulanum; Castiglione, László, Wydawnictwo „Arkady”; Warszawa; 1986; ilość stron 286; druk; książka
- 517. MŻo/K/3485**
Victor - quia Victima. Książd Emil Szramek (1887–1942); opracowanie zbiorowe, Szczotok, Eugeniusz ks. Liskowacka, Anna, Wydział Duszpasterski Kurii Metropolitalnej w Katowicach; Katowice; 1996; ilość stron 150; druk; książka
- 518. MŻo/K/3486**
Pieśni ludowe miasta Katowic. Źródła i dokumentacja; Dygacz, Adolf, Katowickie Towarzystwo Społeczno-Kulturalne; Katowice; 1987; ilość stron 512; druk; książka
- 519. MŻo/K/3487** ISBN 83-914403-7-0
Drewniane kościoły województwa śląskiego; Gadomski, Stanisław, ITATIS; Chorzów; 2001; ilość stron 68; druk; album
- 520. MŻo/K/3488** ISBN 83-7052-934-8
Królowa Jadwiga między epoką piastowską i jagiellońską; Wyrozumski, Jerzy, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 1997; ilość stron 153; druk; książka

- 521. MŻo/K/3489** ISBN 83-902893-3-4
Mogilnianie w kulturze Śląska w XIX i XX wieku; Kaszyński, Stanisław, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1995; ilość stron 79; druk; broszura
- 522. MŻo/K/3490** ISBN 83-01-03820-9
Pradzieje ziem polskich; Kmiecinski, Jerzy, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Łódź; 1989; ilość stron 381; druk; książka
- 523. MŻo/K/3491**
Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół” na Górnym Śląsku. Zarys dziejów (1895-1939); Ponczek, Mirosław, Muzeum Śląskie; Katowice; 1987; ilość stron 15; druk; broszura
- 524. MŻo/K/3492** ISBN 83-04-00771-1
Historia Syberii; Łukawski, Zygmunt, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1981; ilość stron 394; druk; książka
- 525. MŻo/K/3493** ISBN 83-06-00209-1
Renesans islamu; Mez, Adam, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1981; ilość stron 490; druk; książka
- 526. MŻo/K/3494** ISBN 83-216-0024-7
Tropami siedmiu cudów świata; Zamarovský, Vojtech, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1980; ilość stron 247; druk; książka
- 527. MŻo/K/3495** ISBN 83-06-01158-9
Świt narodów europejskich. Powstawanie świadomości narodowej na obszarze Europy pokarolińskiej; Zientara, Benedykt, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1985; ilość stron 434; druk; książka
- 528. MŻo/K/3496**
Pradzieje Śląska; Kostrzewski, Józef, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1970; ilość stron 283; druk; książka
- 529. MŻo/K/3497** ISBN 83-85871-01-2
Badania archeologiczne na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim w latach 1991-1992; opracowanie zbiorowe, Tomczak, Eugeniusz, Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska; Katowice; 1994; ilość stron 335; druk; książka
- 530. MŻo/K/3498**
Polityka Centrum w kwestii górnośląskiej po I wojnie światowej; Hawranek, Franciszek, Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1973; ilość stron 159; druk; książka
- 531. MŻo/K/3499**
Świt kultury europejskiej; Bukowski, Zbigniew Dąbrowski, Krzysztof, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza; Warszawa; 1971; ilość stron 425; druk; książka
- 532. MŻo/K/3500**
Proste słowa o Śląsku; Maleczyński, Karol, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1970; ilość stron 135; druk; książka
- 533. MŻo/K/3501**
Z niedoli i walk śląskiego proletariatu; Popiołek, Kazimierz, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1955; ilość stron 200; druk; książka
- 534. MŻo/K/3502** ISBN 83-06-01126-0
Świat dawnych Słowian; Zdeněk Vaňa, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1985; ilość stron 206; druk; książka
- 535. MŻo/K/3503** ISBN 978-83-7784-061-0
Kategorie kultury; Jedynek, Stanisław, Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej; Lublin; 2011; ilość stron 126; druk; książka
- 536. MŻo/K/3504** ISBN 83-7164-307-1, ISBN 83-8608-925-3
Kultura polska. Silva rerum; Cudak, Romuald Tambor, Jolanta, Wydawnictwo „Śląsk” Szkoła Kultury Polskiej Uniwersytetu Śląskiego; Katowice; 2002; ilość stron 276; druk; książka
- 537. MŻo/K/3505** ISBN 83-7236-073-0
Językoznawstwo ogólne. Wybrane zagadnienia; Łuczyński, Edward Maćkiewicz, Jolanta, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego; Gdańsk; 2002; ilość stron 139; druk; książka
- 538. MŻo/K/3506** ISBN 83-01-12391-5
Języki słowiańskie; Dalewska-Greń, Hanna, Wydawnictwo Naukowe PWN SA; Warszawa; 1997; ilość stron 665; druk; książka
- 539. MŻo/K/3507** ISBN 83-85871-03-9
Przestrzeń – Architektura – Malarstwo. Wybrane zagadnienia sztuki górnośląskiej; Chojecka, Ewa, opracowanie zbiorowe, Centrum Dziedzictwa Kulturowego Górnego Śląska; Katowice; 1995; ilość stron 139; druk; książka
- 540. MŻo/K/3508**
Dolinami rzek. Opis podróży wzdłuż Niemna, Wisły, Bugu i Biebrzy; Gloger, Zygmunt, Nakładem Ferdynanda Hössicka; Kraków; 1903; ilość stron 218; druk; książka
- 541. MŻo/K/3509** ISBN 83-06-01342-5
Szlaki kultury polskiej; Tazbir, Janusz, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1986; ilość stron 255; druk; książka
- 542. MŻo/K/3510** ISBN 83-04-00145-4
Prace z dziejów języka polskiego; Urbańczyk, Stanisław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk; 1979; ilość stron 330; druk; książka
- 543. MŻo/K/3511** ISBN 83-01-00663-3
Zarys gramatyki porównawczej języków słowiańskich; Stieber, Zdzisław, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1979; ilość stron 265; druk; książka
- 544. MŻo/K/3512**
Konkwistadorzy portugalscy; Małowist, Marian, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1976; ilość stron 320; druk; książka
- 545. MŻo/K/3513** ISBN 83-06-00913-4
Kultura Polski średniowiecznej X-XIII w.; Dowiat, Jerzy, opracowanie zbiorowe, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1985; ilość stron 559; druk; książka
- 546. MŻo/K/3514/1-16**
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1880; druk; słownik
- 547. MŻo/K/3514/1**
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1880; ilość stron 960; druk; słownik
- 548. MŻo/K/3514/2**
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1881; ilość stron 927; druk; słownik
- 549. MŻo/K/3514/3**
Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1882; ilość stron 960; druk; słownik

550. MŻo/K/3514/4

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip; Chlebowski, Bronisław; Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1883; ilość stron 963; druk; słownik

551. MŻo/K/3514/5

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1884; ilość stron 960; druk; słownik

552. MŻo/K/3514/6

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Sulimierski, Filip Chlebowski, Bronisław, Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Filipa Sulimierskiego i Władysława Walewskiego; Warszawa; 1885; ilość stron 960; druk; słownik

553. MŻo/K/3514/7

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Władysława Walewskiego; Warszawa; 1886; ilość stron 960; druk; słownik

554. MŻo/K/3514/8

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Władysława Walewskiego; Warszawa; 1887; ilość stron 960; druk; słownik

555. MŻo/K/3514/9

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Władysława Walewskiego; Warszawa; 1888; ilość stron 960; druk; słownik

556. MŻo/K/3514/10

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Władysława Walewskiego; Warszawa; 1889; ilość stron 960; druk; słownik

557. MŻo/K/3514/11

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Walewski, Władysław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Władysława Walewskiego; Warszawa; 1890; ilość stron 960; druk; słownik

558. MŻo/K/3514/12

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia D-ra Mianowskiego; Warszawa; 1892; ilość stron 960; druk; słownik

559. MŻo/K/3514/13

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław, opracowanie zbiorowe, Nakładem Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia D-ra Mianowskiego; Warszawa; 1893; ilość stron 960; druk; słownik

560. MŻo/K/3514/14

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Krzywicki, Józef, opracowanie zbiorowe, Nakładem Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia D-ra Mianowskiego; Warszawa; 1895; ilość stron 930; druk; słownik

561. MŻo/K/3514/15

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Krzywicki, Józef, opracowanie zbiorowe, Nakładem Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia D-ra Mianowskiego; Warszawa; 1900; ilość stron 640; druk; słownik

562. MŻo/K/3514/16

Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich; Chlebowski, Bronisław Krzywicki, Józef, opracowanie zbiorowe, Nakładem Kasy pomocy dla osób pracujących na polu naukowym imienia D-ra Mianowskiego; Warszawa; 1902; ilość stron 741; druk; słownik

563. MŻo/K/3515

Z walki o Śląsk i szkołę powszechną. Wspomnienia z lat 1918–1939; Syska, Józef, Zieliński, Władysław (przygotowanie do druku), Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1975; ilość stron 212; druk; książka

564. MŻo/K/3516

ISBN 83-7132-047-7

Kto jest kim w województwie katowickim ,93; opracowanie zbiorowe, Wydawnictwo „Książnica” Towarzystwo Zachęty Kultury w Katowicach; Katowice; 1994; ilość stron 391; druk; książka

565. MŻo/K/3517

ISBN 83-01-05519-7

Starożytny Bliski Wschód. Od początków gospodarki rolniczej do wprowadzenia pisma; Bieliński, Piotr, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1985; ilość stron 451; druk; książka

566. MŻo/K/3518

Pieśni Ludu Polskiego na Górnym Śląsku; Roger, Juliusz, Świerc, Piotr (wstęp), Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1991; ilość stron 271; druk; książka

567. MŻo/K/3519

Ks. Jan Kapica. Życiorys a zarazem fragment z historii Górnego Śląska; Szramek, Emil, Nakładem Komitetu Uczczenia Pamięci Ks. Infułata Kapicy; Katowice; 1931; ilość stron 92; druk; broszura

568. MŻo/K/3520

ISBN 83-86023-78-3

Śląsk inaczej. Materiały I sesji śląskoznawczej Pracowników Naukowych i Studentów Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego; Głogowski, Tomasz Kisiel, Marian, Towarzystwo Zachęty Kultury; Katowice; 1997; ilość stron 86; druk; broszura

569. MŻo/K/3521

ISBN 83-87864-08-0

Nowy Śląsk. Materiały III sesji śląskoznawczej Pracowników Naukowych, Studentów i Gości Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego; Głogowski, Tomasz; Kisiel, Marian; Sporoń, Michał, Forum Sztuk; Katowice; 1999; ilość stron 188; druk; broszura

570. MŻo/K/3522

ISBN 83-905439-6-6

Księdza Antoniego Stabika podróże i książki; Lyszczyzna, Jacek, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1998; ilość stron 50; druk; broszura

571. MŻo/K/3523

ISBN 83-7008-107-x

Michała Grażyńskiego „Walka o Śląsk”; Zieliński, Władysław (przygotowanie do druku, wstęp), Walczak, Jan, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1989; ilość stron 147; druk; książka

572. MŻo/K/3524

Teatry lalkowe w województwie katowickim; Linert, Andrzej, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 15; druk; broszura

573. MŻo/K/3525

Cieszyńsko-zaolziańska polszczyzna; Kadłubiec, Karol Daniel, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1994; ilość stron 43; druk; broszura

574. MŻo/K/3526/1-4

ISBN 83-214-0861-3

Dzieje kultury polskiej; Brückner, Aleksander, Łempicki, Stanisław (przedmowa, wstęp), Kot, Stanisław Hulewicz, Jan, Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, Wiedza Powszechna; Kraków – Warszawa; 1930–1946; druk; reprint 1991

- 575. MŻo/K/3526/1** ISBN 83-214-0861-3
Dzieje kultury polskiej; Brückner, Aleksander, Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, Wiedza Powszechna; Kraków; 1930; ilość stron 653; druk; reprint
- 576. MŻo/K/3526/2** ISBN 83-214-0861-3
Dzieje kultury polskiej; Brückner, Aleksander, Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, Wiedza Powszechna; Kraków; 1930; ilość stron 660; druk; reprint
- 577. MŻo/K/3526/3** ISBN 83-214-0861-3
Dzieje kultury polskiej; Brückner, Aleksander, Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, Wiedza Powszechna; Kraków; 1931; ilość stron 778; druk; reprint 1991
- 578. MŻo/K/3526/4** ISBN 83-214-0861-3
Dzieje kultury polskiej; Brückner, Aleksander, Łempicki, Stanisław (przedmowa, wstęp), Kot, Stanisław Hulewicz, Jan, Nakładem Krakowskiej Spółki Wydawniczej, Wiedza Powszechna; Kraków – Warszawa; 1946; ilość stron 653; druk; reprint 1991
- 579. MŻo/K/3527** ISBN 83-09-00173-8
Polski język łowiecki; Hoppe, Stanisław, Państwowe Wydawnictwo Rolnicze i Leśne; Warszawa; 1980; ilość stron 271; druk; książka
- 580. MŻo/K/3528/1-4**
Encyklopedia staropolska ilustrowana; Gloger, Zygmunt, Krzyżanowski, Julian (wstęp), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1972; druk; encyklopedia
- 581. MŻo/K/3528/1**
Encyklopedia staropolska ilustrowana; Gloger, Zygmunt, Krzyżanowski, Julian (wstęp), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1972; ilość stron 316; druk; encyklopedia
- 582. MŻo/K/3528/2**
Encyklopedia staropolska ilustrowana; Gloger, Zygmunt, Krzyżanowski, Julian (wstęp), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1972; ilość stron 332; druk; encyklopedia
- 583. MŻo/K/3528/3**
Encyklopedia staropolska ilustrowana; Gloger, Zygmunt, Krzyżanowski, Julian (wstęp), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1972; ilość stron 316; druk; encyklopedia
- 584. MŻo/K/3528/4**
Encyklopedia staropolska ilustrowana; Gloger, Zygmunt, Krzyżanowski, Julian (wstęp), Wiedza Powszechna; Warszawa; 1972; ilość stron 523; druk; encyklopedia
- 585. MŻo/K/3529**
Śladami kultur azjatyckich; Bukowski, Zbigniew Dąbrowski, Krzysztof, Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza; Warszawa; 1978; ilość stron 433; druk; książka
- 586. MŻo/K/3530**
Starożytni Grecy i Rzymianie w życiu prywatnym i państwowym; Jurewicz, Oktawiusz Winniczuk, Lidia, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1970; ilość stron 533; druk; książka
- 587. MŻo/K/3531**
Dzieje Śląska; Maleczyńska, Ewa; Maleczyński, Karol, Wiedza Powszechna Państwowe Wydawnictwo Popularno-Naukowe; Warszawa; 1955; ilość stron 368; druk; książka
- 588. MŻo/K/3532** ISBN 83-90483-0-7
Alfabet śląski; Lubosza, Bolesław, Wydawnictwo „STRUCTURA”; Katowice; 1995; ilość stron 208; druk; książka
- 589. MŻo/K/3533** ISBN 3-931154-17-3
Śladami Biblii. Stary Testament w świetle badań naukowych; Keller, Werner, Zybura, Marek, Oficyna Wydawnicza MAK; Niemcy Diepholz (miasto); 1998; ilość stron 320; druk; książka
- 590. MŻo/K/3534** ISBN 83-01-12572-1
Leksykon świętych; Niewęglowski, Wiesław Al. Ks., Wydawnictwo Naukowe PWN SA Rosikon press; Warszawa; 1998; ilość stron 224; druk; leksykon, książka
- 591. MŻo/K/3535** ISBN 83-902893-9-3
Polszczyzna kresowa; Nowakowska-Kempna, Iwona, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1996; ilość stron 45; druk; broszura
- 592. MŻo/K/3536** ISBN 83-04-01125-5
Drewno w polskiej architekturze i rzeźbie ludowej; Chrzanowski, Tadeusz Piwocki, Ksawery, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1981; ilość stron 58; druk; książka
- 593. MŻo/K/3537** ISBN 83-88415-28-X
Eraz Witelton. Pionier nauki polskiej. Prekursor polskiej myśli psychologicznej; Bodanko, Anatol, Bodanko, Anatol; Żory; 2004; ilość stron 73; druk; książka
- 594. MŻo/K/3538** ISBN 83-7033-109-2
Kobiety w Biblii. Słownik – konkordacja; Bosak, Pius Czesław OP, Wydawnictwo „W drodze”; Poznań; 1995; ilość stron 252; druk; książka, słownik
- 595. MŻo/K/3539**
Podstawy filozofii uniwersalnej. Wstęp do nauki o kulturze; Trentowski, Bronisław F.; Żułkoś-Rozmaryn, Michał; Walicki, Michał (wstęp), Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1978; ilość stron 888; druk; książka
- 596. MŻo/K/3540**
Historia i kultura starożytnej Syrii; Klengel, Horst; Przebinda, Franciszek; Ranošzek, Rudolf (wstęp), Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1971; ilość stron 168; druk; książka
- 597. MŻo/K/3541**
Życie codzienne w Japonii w epoce samurajów (1185–1603); Frédéric, Louis, Bąkowska, Eligia, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1971; ilość stron 219; druk; książka
- 598. MŻo/K/3542**
Legenda śląska; Wąsowicz, Teresa, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1967; ilość stron 145; druk; książka
- 599. MŻo/K/3543**
Życie polskie w dawnych wiekach; Łoziński, Władysław, Wydawnictwo Literackie; Kraków; 1963; ilość stron 272; druk; książka
- 600. MŻo/K/3544** ISBN 83-01-05682-7
Słowiańszczyzna wczesnośredniowieczna. Zarys kultury materialnej; Hensel, Witold, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1987; ilość stron 812; druk; książka
- 601. MŻo/K/3545**
Szkice z dziejów Śląska; Maleczyńska, Ewa, opracowanie zbiorowe, „Książka i Wiedza”; Warszawa; 1955; ilość stron 426; druk; książka
- 602. MŻo/K/3546**
Etnografia słowiańska; Fischer, Adam, Książnica „Atlas”. S.A. Zjednocz. Zakłady Kartogr. i Wydawn. T.N.S.W.; Lwów – Warszawa; 1932; ilość stron 40; druk; broszura
- 603. MŻo/K/3547**
Etnografia słowiańska; Fischer, Adam, Książnica „Atlas”. S.A. Zjednocz. Zakłady Kartogr. i Wydawn. T.N.S.W.; Lwów – Warszawa; 1932; ilość stron 120; druk; broszura
- 604. MŻo/K/3548**
Etnografia słowiańska; Fischer, Adam, Książnica „Atlas”. S.A. Zjednocz. Zakłady Kartogr. i Wydawn. T.N.S.W.; Lwów – Warszawa; 1934; ilość stron 256; druk; broszura

605. MŻo/K/3549

Rozwój górnośląskiej archeologii w okresie powojennym; opracowanie zbiorowe, Janicka, Stefania, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1969; ilość stron 174; druk; książka

606. MŻo/K/3550

ISBN 83-242-0299-4

Uczestnictwo młodych dorosłych w rzeczywistości wykreowanej kulturowo: doświadczenia, funkcje psychologiczne; Zagórska, Wanda, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 2004; ilość stron 286; druk; książka

607. MŻo/K/3551

ISBN 919112-2-5

Z dziejów Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Odrodzone Bractwo Kurkowe; Szendzielarz, Ryszard, Instytut Mikołowski; Mikołów; 2011; ilość stron 108; druk; książka

608. MŻo/K/3552

ISBN 978-83-921871-0-3

Z dziejów Bractwa Strzeleckiego w Mikołowie. Rys Górnośląskiego Związku Strzeleckiego; Szendzielarz, Ryszard, Instytut Mikołowski; Mikołów; 2011; ilość stron 102; druk; książka

609. MŻo/K/3553

Śląsk. Walka wyzwolenicza, gospodarka, kultura; opracowanie zbiorowe, Swołkowicz, Julian, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław; 1961; ilość stron 229; druk; książka

610. MŻo/K/3554

Alfabet, czyli klucz do dziejów ludzkości; Diringier, David, Hensel, Wojciech, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1972; ilość stron 577; druk; książka

611. MŻo/K/3555

Mity rzymskie; Grant, Michael, Kubiak, Zygmunt, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1978; ilość stron 289; druk; książka

612. MŻo/K/3556

ISBN 83-06-00210-5

Mity greckie; Graves, Robert, Krzeczowski, Henryk, Krawczuk, Aleksander (wstęp), Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1982; ilość stron 656; druk; książka

613. MŻo/K/3557

ISBN 83-216-0711-X

Miasta śląskie w średniowieczu; Drabina, Jan, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1987; ilość stron 355; druk; książka

614. MŻo/K/3558

Niemieckie szkolnictwo mniejszościowe na Górnym Śląsku w latach 1922–1939; Fałęcki, Tomasz, Śląski Instytut Naukowy; Katowice – Kraków; 1970; ilość stron 182; druk; książka

615. MŻo/K/3559

ISBN 83-06-02684-5

Opis obyczajów za panowania Augusta III; Kitowicz, Jędrzej ks., Dernałowicz, Maria (wstęp), Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1985; ilość stron 434; druk; książka

616. MŻo/K/3560

ISBN 83-7164-212-1

Obrona Śląska przed wpływami wywiadu niemieckiego w latach 1933–1939; Ćwiek, Henryk, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1999; ilość stron 278; druk; książka

617. MŻo/K/3561

Język polski. Pochodzenie, powstanie, rozwój; Lehr-Spławiński, Tadeusz, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1978; ilość stron 452; druk; książka

618. MŻo/K/3562

ISBN 83-04-00379-1

Malarstwo śląskie 1250–1450; Karłowska-Kamzowa, Alicja, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk; 1979; ilość stron 137; druk; książka

619. MŻo/K/3563

ISBN 83-860023-36-8

Silesia Superior; Drabina, Jan, Ośrodek Badań Społeczno-Kulturowych Towarzystwa Zachęty Kultury w Katowicach; Katowice; 1995; ilość stron 107; druk; zeszyt

620. MŻo/K/3564

ISSN 1230-0470

Herby i pieczęcie miast górnośląskich (Bieruń, Brzeszcze, Czechowice-Dziedzice, Imielin, Łędziny, Łaziska, Mysłowice, Orzesze, Tychy, Wesoła); Kaganiec, Małgorzata, Muzeum Śląskie; Katowice; 1995; ilość stron 48; druk; broszura

621. MŻo/K/3565

ISSN 1230-0470

Herby i pieczęcie miast górnośląskich (Bieruń, Brzeszcze, Czechowice-Dziedzice, Imielin, Łędziny, Łaziska, Mysłowice, Orzesze, Tychy, Wesoła); Kaganiec, Małgorzata, Muzeum Śląskie; Katowice; 1995; ilość stron 58; druk; broszura

622. MŻo/K/3566

ISSN 1230-0470

Herby i pieczęcie miast górnośląskich (Bieruń, Brzeszcze, Czechowice-Dziedzice, Imielin, Łędziny, Łaziska, Mysłowice, Orzesze, Tychy, Wesoła); Kaganiec, Małgorzata, Muzeum Śląskie; Katowice; 1995; ilość stron 63; druk; broszura

623. MŻo/K/3567

ISBN 83-85039-03-1

Generał Jan Jagmin-Sadowski obrońca Śląska 1895–1977; Zieliński, Jan, Muzeum Śląskie; Katowice; 1988; ilość stron 119; druk; książka

624. MŻo/K/3568

Śląsk w oczach okupanta; Popiołek, Kazimierz, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1960; ilość stron 258; druk; książka

625. MŻo/K/3569

Z górnośląskiej ziemi. Proza i poezja o Górnym Śląsku; Morcinek, Gustaw Suboczowa, Maria (wybór), Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1963; ilość stron 384; druk; książka

626. MŻo/K/3570

ISBN 83-216-0206-1

Powstania śląskie 1919, 1920, 1921; Jędruszcak, Tadeusz, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1981; ilość stron 87; druk; książka

627. MŻo/K/3571

Polskie kalendarze powszechne na Górnym Śląsku; Kossakowska-Jarosz, Krystyna, Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1987; ilość stron 44; druk; broszura

628. MŻo/K/3572

Stosunek mocarstw zachodnioeuropejskich do problemów Górnego Śląska w latach 1918–1939; Przewłocki, Jan, Śląski Instytut Naukowy Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Kraków; 1978; ilość stron 254; druk; książka

629. MŻo/K/3573

W kręgu Domana Wielucha; Mayer, Józef Szewczyk, Wilhelm, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1987; ilość stron 27; druk; broszura

630. MŻo/K/3574

Ten nasz farorz; Żukrowski, Wojciech, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1987; ilość stron 11; druk; broszura

631. MŻo/K/3575

ISBN 83-7008-028-6

Twórca ludowy i jego dzieło (na Górnym Śląsku i w okolicy); opracowanie zbiorowe, Bazielich, Barbara Kaczko, Krystyna, Widera, Aleksander, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1986; ilość stron 267; druk; książka

632. MŻo/K/3576

ISBN 83-900122-3-5

Śląska ojczyzna polszczyzna; Miodek, Jan, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1991; ilość stron 29; druk; broszura

633. MŻo/K/3577

ISBN 83-900122-4-3

Podziemie po 1945 roku na Górnym Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim. Zarys problemu; Woźniczka, Zygmunt, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1992; ilość stron 39; druk; broszura

- 634. MŻo/K/3578** ISBN 83-7052-895-3
Polacy, Ślązacy, Niemcy. Studia nad stosunkami społeczno-kulturowymi na Śląsku Opolskim; opracowanie zbiorowe, Frysztański, Krzysztof, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 1988; ilość stron 285; druk; książka
- 635. MŻo/K/3579** ISBN 83-85214-17-8
Turza, Śląska Fatima; Nowiński, Gerard ks., Oficyna Wydawnicza 4K; Bytom; 1996; ilość stron 135; druk; książka
- 636. MŻo/K/3580**
Hitlerowskie organizacje dywersyjne w województwie śląskim; Cygański, Mirosław, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1971; ilość stron 216; druk; książka
- 637. MŻo/K/3581**
Atlas językowy Śląska; Zaręba, Alfred, Śląski Instytut Naukowy; Kraków; 1970; mapy 1-250, ilość stron 95; druk; atlas
- 638. MŻo/K/3582**
Atlas językowy Śląska; Zaręba, Alfred, Śląski Instytut Naukowy Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Kraków; 1972; mapy 250-500, ilość stron 93; druk; atlas
- 639. MŻo/K/3583**
Atlas językowy Śląska; Zaręba, Alfred, Śląski Instytut Naukowy Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Kraków; 1974; mapy 500-750, ilość stron 103; druk; atlas
- 640. MŻo/K/3584**
Atlas językowy Śląska; Zaręba, Alfred, Śląski Instytut Naukowy Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Kraków; 1976; mapy 751-1000, ilość stron 106; druk; atlas
- 641. MŻo/K/3585/1-2**
Słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich, zawierający ludowe oraz naukowe nazwy i synonimy polskie, używane dla zwierząt i roślin od XV-go wieku aż do chwili obecnej; Majewski, Erazm, nakładem autora, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe (przedruk); Warszawa; 1889-1894 (1982-1983); przedruk; słownik
- 642. MŻo/K/3585/1**
Słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich, zawierający ludowe oraz naukowe nazwy i synonimy polskie, używane dla zwierząt i roślin od XV-go wieku aż do chwili obecnej; Majewski, Erazm, nakładem prenumeratorów, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe (przedruk); Warszawa; 1889 (1982); ilość stron 546; przedruk; słownik
- 643. MŻo/K/3585/2**
Słownik nazwisk zoologicznych i botanicznych polskich, zawierający ludowe oraz naukowe nazwy i synonimy polskie, używane dla zwierząt i roślin od XV-go wieku aż do chwili obecnej; Majewski, Erazm, nakładem autora, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe (przedruk); Warszawa; 1894 (1983); ilość stron 888; przedruk; słownik
- 644. MŻo/K/3586**
Związki Śląska z całością ziem polskich w pradziejach; Kostrzewski, Józef, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1967; ilość stron 68; druk; broszura
- 645. MŻo/K/3587**
Na wszystko jest przysłowie. Popularny wybór przysłów polskich w układzie tematyczno-hasłowym; Świrko, Stanisław, Wydawnictwo Poznańskie; Poznań; 1975; ilość stron 319; druk; książka
- 646. MŻo/K/3588**
Sztuka ludowa na Śląsku; Bazieli, Barbara, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 15; druk; broszura
- 647. MŻo/K/3589**
Zabytki archeologiczne Górnego Śląska; Szydlowski, Jerzy, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 16; druk; broszura
- 648. MŻo/K/3590** ISBN 83-221-0457-X
Kobieta w dawnej Afryce; Loth, Heinrich, Wydawnictwa Artystyczne i Filmowe; Warszawa; 1988; ilość stron 187; druk; książka
- 649. MŻo/K/3591** ISBN 83-223-2376
Tradycje twórczości ludowej. Ludowa kultura materialna w Czechach i na Morawach; Vondrušková, Alena, Vondruška, Vlastimil, Artia Interpress; Praga; 1988; ilość stron 187; druk; książka
- 650. MŻo/K/3592** ISBN: 83-7050-000-5
Atlas biblijny; opracowanie zbiorowe, Wydawnictwo „TES”; Lublin; 1990; ilość stron 324; druk; książka
- 651. MŻo/K/3593** ISBN 83-214-0989-X
Dialekty i gwary polskie; Dubisz, Stanisław Karaś, Halina, Kolis, Nijola, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1995; ilość stron 167; druk; książka
- 652. MŻo/K/3594/1-2** ISBN 83-88551-55-8
Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna; Pruszyński, Jan, Kantor Wydawniczy „ZAKAMYCZE”; Kraków; 2001; druk; książka
- 653. MŻo/K/3594/1** ISBN 83-88551-55-8
Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna; Pruszyński, Jan, Kantor Wydawniczy „ZAKAMYCZE”; Kraków; 2001; ilość stron 481; druk; książka
- 654. MŻo/K/3594/2** ISBN 83-88551-55-8
Dziedzictwo kultury Polski. Jego straty i ochrona prawna; Pruszyński, Jan, Kantor Wydawniczy „ZAKAMYCZE”; Kraków; 2001; ilość stron 481; druk; książka
- 655. MŻo/K/3595**
Wśród śląskich nazw; Borek, Henryk, Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1986; ilość stron 103; druk; książka
- 656. MŻo/K/3596**
Studia z dziejów Śląska Cieszyńskiego; Popiołek, Franciszek, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1958; ilość stron 239; druk; książka
- 657. MŻo/K/3597**
Biedaszyby Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego; Ziemia, Jan, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1967; ilość stron 123; druk; książka
- 658. MŻo/K/3598**
Kultura Przeworska na Górnym Śląsku; Godłowski, Kazimierz, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1969; ilość stron 248; druk; książka
- 659. MŻo/K/3599**
Czynna walka narodowowyzwoleńcza na Śląsku Cieszyńskim w latach 1939-1945. Krótki zarys; Prášil, Roman, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1969; ilość stron 74; druk; książka
- 660. MŻo/K/3600**
Komisja Mieszana dla Górnego Śląska (1922-1937); Rogowski, Stanisław, Instytut Śląski w Opolu; Opole; 1977; ilość stron 168; druk; książka
- 661. MŻo/K/3601**
Polska i niemiecka socjaldemokracja na Górnym Śląsku i w cieszyńskim po przewrocie majowym 1926-1939; Walczak, Jan, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1980; ilość stron 540; druk; książka
- 662. MŻo/K/3602** ISBN 83-216-0308-4
Sanacja śląska 1926-1939. Zarys dziejów politycznych; Długajczyk, Edward, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1983; ilość stron 373; druk; książka
- 663. MŻo/K/3603**
Dzieje górnictwa węglowego w Zagłębiu Górnośląskim; Jaros, Jerzy, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 14; druk; broszura
- 664. MŻo/K/3604**
Amatorski ruch teatralny w województwie katowickim 1945-1985; Linert, Andrzej, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 12; druk; książka

665. MŻo/K/3605

Teatry dramatyczne województwa katowickiego 1922–1985; Linert, Andrzej, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 16; druk; broszura

666. MŻo/K/3606

Początki sporów o polskość i niemieckość Śląska; Malicki, Jan, Muzeum Śląskie; Katowice; 1987; ilość stron 13; druk; broszura

667. MŻo/K/3607

Z dziejów ziemi górnośląskiej; Szaraniec, Lech, Muzeum Śląskie; Katowice; 1985; ilość stron 12; druk; broszura

668. MŻo/K/3608

ISBN 83-04-02303-2

Dzieje kultury polskiej do roku 1918; Bogucka, Maria, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1987; ilość stron 435; druk; książka

669. MŻo/K/3609

ISBN 83-03-01844-2

Śląska porcelana; Starzewska, Maria Jeżewska, Maria, Krajowa Agencja Wydawnicza; Wrocław; 1987; ilość stron 34; druk; broszura

670. MŻo/K/3610

ISBN 83-04-01486-6

Historia Japonii; Tubielewicz, Jolanta, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1984; ilość stron 495; druk; książka

671. MŻo/K/3611

ISBN 83-04-02152-8

Historia Etiopii; Bartnicki, Andrzej Mantel-Niecko, Joanna, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1987; ilość stron 542; druk; książka

672. MŻo/K/3612

Śląsk; Brożek, Ludwik, Wydawnictwo Sport i Turystyka; Warszawa; 1954; ilość stron 184; druk; książka

673. MŻo/K/3613

ISBN 83-04-02182-X

Historia Meksyku; Łepkowski, Tadeusz, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk – Łódź; 1986; ilość stron 514; druk; książka

674. MŻo/K/3614

Problematyka narodowościowa Ostflucht na Śląsku; Brożek, Andrzej, Instytut Śląski w Opolu; Wrocław; 1969; ilość stron 132; druk; książka

675. MŻo/K/3615

Podręczny słownik dawnej polszczyzny; Reczek, Stefan, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1968; ilość stron 933; druk; słownik

676. MŻo/K/3616

Atlas językowy Śląska; Zareba, Alfred, Śląski Instytut Naukowy; Kraków; 1969; ilość stron 155; druk; atlas

677. MŻo/K/3617

ISBN 83-900122-7-8

Polszczyzna Zagłębia Dąbrowskiego; Pastuchowa, Magda Skudrzykowa, Aldona, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1994; ilość stron 33; druk; broszura

678. MŻo/K/3618

ISBN 83-05-12655-2

Dzieje ksiąg Starego Testamentu. Szkice z krytyki biblijnej; Tyloch, Witold, Chrostowski, Waldemar ks., „Książka i Wiedza”; Warszawa; 1994; ilość stron 343; druk; książka

679. MŻo/K/3619

ISBN 83-06-02353-6

Kościół w świecie późnego antyku; Wipszycka, Ewa, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1994; ilość stron 414; druk; książka

680. MŻo/K/3620

ISBN 83-86023-24-4

Silesia Superior; Drabina, Jan, opracowanie zbiorowe, Ośrodek Badań Społeczno-Kulturowych Towarzystwa Zachęty Kultury w Katowicach; Katowice; 1994; ilość stron 129; druk; zeszyt

681. MŻo/K/3621

ISBN 83-04-04129-4

Dialekty polskie; Dejna, Karol, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1993; ilość stron 283; druk; książka

682. MŻo/K/3622

ISBN 83-85039-29-5

Śląscy „pariasi” pędzla i dłuta (1945–1993); Fiderkiewicz, Maria, Muzeum Śląskie; Katowice; 1994; ilość stron 74; druk; książka

683. MŻo/K/3623

ISBN 83-85039-69-4

Literatura polska na Śląsku w XVII wieku. Piotr Wachenius, Jan Malina, Maciej Gutthäter-Dobracki; Gumuła, Urszula, Muzeum Śląskie; Katowice; 1995; ilość stron 135; druk; książka

684. MŻo/K/3624

ISBN 83-903044-9-X

Śląsk w okresie posługi prymasa Stefana Wyszyńskiego; opracowanie zbiorowe, Śliwiok, Józef Szandar, Zbigniew (przygotowanie do druku), Wszechnica Górnośląskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk im. W. Roździeńskiego w Katowicach; Katowice; 2001; ilość stron 90; druk; książka

685. MŻo/K/3625

Sękaci ludzie; Piegza, Karol, Wydawnictwo „Profil”; Ostrava; 1979; ilość stron 243; druk; książka

686. MŻo/K/3626

Dzieje piśmiennictwa śląskiego; Ogrodziński, Wincenty, Brożek, Ludwik Hierowski, Zdzisław, Śląski Instytut Naukowy Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1965; ilość stron 436; druk; książka

687. MŻo/K/3627

ISBN 978-83-60071-40-3

Świadeństwo śląskiego kapłana. Życie księdza Konrada Szwedę. W 100-lecie urodzin; Kiedos, Józef ks. Brzytwa, Antoni ks., Studio NOA; Katowice – Rybnik; 2012; ilość stron 216; druk; książka

688. MŻo/K/3628

ISBN 83-216-0025-5

Polak w Śląsko. Anonimowy dialog z początku XVII w. z unikatku Biblioteki Kórnickiej; Pollak, Roman, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1979; ilość stron 60; druk; broszura

689. MŻo/K/3629

Polszczyzna Śląska; Rospond, Stanisław, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków; 1970; ilość stron 164; druk; książka

690. MŻo/K/3630

ISBN 83-00-00645-1

Narodziny, zaślubiny, śmierć. Zwyczaje i obrzędy w katowickich rodzinach górniczych; Gerlich, Halina, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1984; ilość stron 128; druk; książka

691. MŻo/K/3631

ISBN 83-211-0277-8

Klucz do Biblii; Harrington, Wilfrid J., de Vaux, Roland OP (przedmowa), Marzęcki, Józef, Instytut Wydawniczy PAX; Warszawa; 1984; ilość stron 608; druk; książka

692. MŻo/K/3632

ISBN 83-01-04570-1

Polszczyzna Lwowa i kresów południowo-wschodnich do roku 1939; Kurzowa, Zofia, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa – Kraków; 1985; ilość stron 551; druk; książka

693. MŻo/K/3633

Kultura Śląska między IX a XIII wiekiem; Cieysztor, Aleksander, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1960; ilość stron 23; druk; broszura

694. MŻo/K/3634

Spadkobiercy. Opowieść o człowieku i stworzonym przez niego świecie; Clader, Ritchie, Schwakopf, Jerzy, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1965; ilość stron 355; druk; książka

695. MŻo/K/3635

Życie codzienne Etrusków; Heurgon, Jacques, Cierniakowa, Zofia, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1966; ilość stron 271; druk; książka

- 696. MŻo/K/3636**
W Zagłębiu Dąbrowskim i na Górnym Śląsku u progu i na początku niepodległości (1918–1922); Rechowicz, Henryk, opracowanie zbiorowe, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1968; ilość stron 114; druk; zeszyt
- 697. MŻo/K/3637**
Życie literackie na Śląsku w latach 1922–1939; Hierowski, Zdzisław, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1969; ilość stron 354; druk; książka
- 698. MŻo/K/3638**
Dzieje i kultura ludów Azji Centralnej. Prehistoria, starożytność, średniowiecze; Gafurow, Bobodżan, Michalski, Stefan, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1978; ilość stron 692; druk; książka
- 699. MŻo/K/3639** ISBN 83-216-0006-9
Śląsk w polskiej kulturze umysłowej; Barycz, Henryk, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 1979; ilość stron 467; druk; książka
- 700. MŻo/K/3640** ISBN 83-04-00563-8
Czarna Afryka. Literatura i język; Klíma, Vladimír Růžička, Karel František, Zima, Peter, Metelska, Maryla, Zakład Narodowy im. Ossolińskich – Wydawnictwo; Wrocław – Warszawa – Kraków – Gdańsk; 1980; ilość stron 456; druk; książka
- 701. MŻo/K/3641**
Dzieje rzemiosła polskiego na Śląsku i w Zagłębiu Dąbrowskim od przełomu XIX i XX wieku do 1948 roku; Hanke, Rajmund, Izba Rzemieślnicza w Katowicach Biuro Wydawnictw HWiU „Libra”; Warszawa; 1980; ilość stron 213; druk; książka
- 702. MŻo/K/3642**
Panorama polityczna województwa śląskiego 1922–1939; Długajczyk, Edward, Muzeum Śląskie; Katowice; 1986; ilość stron 11; druk; broszura
- 703. MŻo/K/3643** ISBN 83-7008-023-5
Górnośląska rodzina robotnicza w procesie przeobrażeń; Mrozek, Wanda, Śląski Instytut Naukowy; Katowice; 1987; ilość stron 258; druk; książka
- 704. MŻo/K/3644** ISBN 83-06-02347-1
Staropolskie obyczaje w XVI–XVII wieku; Bogucka, Maria, Państwowy Instytut Wydawniczy; Warszawa; 1994; ilość stron 230; druk; książka
- 705. MŻo/K/3645/1-2** ISBN 83-85039-23-6
Zbiór praw konstytucyjnych i administracyjnych Województwa Śląskiego; Dąbrowski, Włodzimierz, nakładem Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Muzeum Śląskie (reprint); Katowice; 1922–1923 (1995); druk; książka, reprint
- 706. MŻo/K/3645/1** ISBN 83-85039-23-6
Zbiór praw konstytucyjnych i administracyjnych Województwa Śląskiego; Dąbrowski, Włodzimierz, nakładem Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Muzeum Śląskie (reprint); Katowice; 1922 (1955); ilość stron 308; druk; książka, reprint
- 707. MŻo/K/3645/2** ISBN 83-85039-23-6
Zbiór praw konstytucyjnych i administracyjnych Województwa Śląskiego; Dąbrowski, Włodzimierz, nakładem Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach, Muzeum Śląskie (reprint); Katowice; 1923 (1995); ilość stron 371; druk; książka, reprint
- 708. MŻo/K/3646** ISBN 83-905439-4-x
Drogi Ślązaków do wiedzy (XII w. – 1968 r.); Dyba, Marian, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1997; ilość stron 63; druk; broszura
- 709. MŻo/K/3647** ISBN 83-905439-5-8
Ślązacy w Uniwersytecie Krakowskim w XV i XVI wieku w świetle ich książek i księgozbiorów; Szelińska, Wacława, Wojewódzka Biblioteka Publiczna w Katowicach; Katowice; 1997; ilość stron 51; druk; broszura
- 710. MŻo/K/3648** ISBN 83-7200-496-X
Polski Kodeks Honorowy; Bozewicz, Władysław, Sobczak, Jacek (wprowadzenie), MUZA SA Oficyna Prawnicza; Warszawa; 1999; ilość stron 127; druk; książka
- 711. MŻo/K/3649** ISBN 83-904914-1-9
Górnicy śmiech (Komizm ludowy pogranicza czesko-polskiego); Kadłubiec, Karol Daniel, Polskie Towarzystwo Ludoznawcze; Wrocław; 1995; ilość stron 307; druk; książka
- 712. MŻo/K/3650** ISBN 83-242-0149-1
Etnologia ludów pozaeuropejskich. Zarys; Kamocki, Janusz, Towarzystwo Autorów i Wydawców Prac Naukowych UNIVERSITAS; Kraków; 2003; ilość stron 124; druk; książka
- 713. MŻo/K/3651** ISBN 978-83-60891-00-1
Ks. Adolf Pojda. Kapłan i człowiek; Ostroch, Aleksandra J., Agencja Reklamowo-Wydawnicza „VECTRA”; Czerwionka-Leszczyny; 2007; ilość stron 112; druk; książka
- 714. MŻo/K/3652** ISBN 83-85012-90-7
Rodzina o sobie. Folklorystyczny aspekt rodzinnej tradycji kulturowej; Smolińska, Teresa, Wyższa Szkoła Pedagogiczna im. Powstańców Śląskich w Opolu; Opole; 1992; ilość stron 196; druk; książka
- 715. MŻo/K/3653** ISBN 83-213-3312-5
Sztuka ludowa w Polsce; Fryś-Pietraszkowa, Ewa Kunczyńska-Iracka, Anna, Pokropek, Marian, Wydawnictwo „Arkady”; Warszawa; 1988; ilość stron 339; druk; książka
- 716. MŻo/K/3654** ISBN 83-01-03238-3
Dzieje folklorystyki polskiej 1864–1918; opracowanie zbiorowe, Kapeluś, Helena; Krzyżanowski, Julian, Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1982; ilość stron 666; druk; książka
- 717. MŻo/K/3655** ISBN 83-85878-55-6
Mały leksykon podróżników i odkrywców. 230 żeglarzy, podróżników i odkrywców, którzy zmienili obraz świata. 4300 lat wypraw i odkryć; Struczyński, Michał, REAL PRESS; Warszawa; 1994; ilość stron 367; druk; książka
- 718. MŻo/K/3656** ISBN 83-7001-856-4
Kalendarz historyczny. Polemiczna historia Polski; Łojek, Jerzy, Wydawnictwo „Alfa”; Warszawa; 1994; ilość stron 718; druk; książka
- 719. MŻo/K/3657** ISBN 83-213-2909-8
O sztuce konserwacji; Marconi, Bohdan, Bursze, Juliusz, Wydawnictwo „Arkady”; Warszawa; 1982; ilość stron 302; druk; książka
- 720. MŻo/K/3658**
Historia poznawania Europy; Magidowicz, I.P. i W.I., Państwowe Wydawnictwo Naukowe; Warszawa; 1974; ilość stron 595; druk; książka
- 721. MŻo/K/3659** ISBN 83-223-2056-6
Dzieje polskiego rzemiosła artystycznego; Żygulski, Zdzisław jun., Wydawnictwo Interpress; Warszawa; 1987; ilość stron 250; druk; książka
- 722. MŻo/K/3660** ISBN 978-83-7164-635-5
Korzenie Śląska; Kistorz, Rudolf, Wydawnictwo „Śląsk”; Katowice; 2012; ilość stron 100; druk; książka
- 723. MŻo/K/3661**
Słownik folkloru polskiego; Krzyżanowski, Julian, opracowanie zbiorowe, Wiedza Powszechna; Warszawa; 1965; ilość stron 487; druk; słownik

724. MŻo/K/3662

Antropogeniczne przeobrażenia środowiska przyrodniczego konurbacji górnośląskiej; Żmuda, Stefan, Państwowe Wydawnictwo Naukowe Śląski Instytut Naukowy w Katowicach; Warszawa – Kraków; 1973; ilość stron 211; druk; książka

725. MŻo/K/3663

ISBN 83-901771-0-2

Podróż do źródeł śląskiej tradycji; Sajdok, Krystyna, Mysłowicki Ośrodek Kultury i Sztuki; Mysłowice; 1995; ilość stron 163; druk; książka

726. MŻo/K/3664

ISBN 83-89355-47-7

Perspektywy rozwoju sektora kultury w Polsce; opracowanie zbiorowe, Borowiecki, Ryszard, Oficyna Ekonomiczna; Kraków; 2004; ilość stron 118; druk; książka

727. MŻo/K/3665

ISBN 978-83-969666-4-3

Fadom. Symbol budownictwa wielkopłytkowego. PBM PW „Fadom” w Żorach – ocalić od zapomnienia; Buchalik, Henryk; Tymoszyk, Andrzej; Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 324; druk; książka

728. MŻo/K/3666

ISBN 978-83-969666-4-3

Fadom. Symbol budownictwa wielkopłytkowego. PBM PW „Fadom” w Żorach – ocalić od zapomnienia; Buchalik, Henryk; Tymoszyk, Andrzej; Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 324; druk; książka

729. MŻo/K/3667

ISBN 978-83-969666-4-3

Fadom. Symbol budownictwa wielkopłytkowego. PBM PW „Fadom” w Żorach – ocalić od zapomnienia; Buchalik, Henryk; Tymoszyk, Andrzej; Krzemińska, Grażyna, Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 324; druk; książka

730. MŻo/K/3668

ISSN 1426-7403

Kalendarz Żorski 2025; opracowanie zbiorowe, Buchalik, Lucjan i in., Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 255; druk; książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik

731. MŻo/K/3669

ISSN 1426-7403

Kalendarz Żorski 2025; opracowanie zbiorowe, Buchalik, Lucjan i in., Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 255; druk; książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik

732. MŻo/K/3670

ISSN 1426-7403

Kalendarz Żorski 2025; opracowanie zbiorowe, Buchalik, Lucjan i in., Muzeum Miejskie w Żorach; Żory; 2024; ilość stron 255; druk; książka, wydawnictwo periodyczne, rocznik

733. MŻo/K/M/6

ISBN 963 351 398 7 CM

Mapa: Peking – Canton – Shanghai; Kartográfiai Vállalat. Domokos György; Budapest; 1988; druk; mapa

734. MŻo/K/M/7

ISBN 978 963 87465 97

Mapa Mali; Map Design & Publishing; Budapest; 2010; skala 1 : 2 000 000; druk; mapa

735. MŻo/K/M/8

Guinée. Carte Touristique; Institut Geographique National; Conakry (Gwinea); skala 1 : 1 000 000; druk; mapa

736. MŻo/K/M/9

Rwanda & Burundi; ITMB Publishing (International Travel Maps); Kigali Bujumbura; 2013; skala 1 : 300 000; druk; mapa

737. MŻo/K/M/10

ISBN 978-3-8317-7152-3

Madagaskar. Komoren; Reise Know-How Verlag; Bielefeld; 2013; skala 1 : 1,2 mill.; druk; mapa

738. MŻo/K/M/11

ISBN 978-3-8317-7122-6

Kenia; Reise Know-How Verlag; Bielefeld; 2012; skala 1 : 950 000; druk; mapa

739. MŻoKv/32

Delhi Diary; Bazaz, Mohini J., International Tourism, Culture and Industrial Affairs; Delhi; listopad 2-8, 1990; ilość stron 84; druk; broszura, przewodnik

740. MŻoKv/33

Misir Travel. Tour Guide; Misr Travel; Kair; druk; przewodnik

741. MŻoKv/34

ISBN 83-86812-27-3

Tunezja; Berlitz Publishing Co.; Katowice / Opole; 1996; ilość stron 136; druk; przewodnik

742. MŻoKv/35

Practical Guide of Tunisia; Tunisian National Tourism Office; Tunis – Carthage; 1978–1979; ilość stron 87; druk; broszura, przewodnik

743. MŻoKv/36

L'Art Re-Nouveau / Nowa sztuka. Montceau-Les_Mines; Duda, Christiane Flaga, Anna, Muzeum Miejskie w Żorach / Jumelage Montceau-les-Mines – Żory; Montceau-les-Mines (Francja); 2021; ilość stron 30; druk; katalog wystawy

744. MŻoKv/37

Sybill 2023. 44. Konkurs na Wydarzenie Muzealne Roku; opracowanie zbiorowe, Narodowy Instytut Muzeów; Warszawa; 2024; ilość stron 30; druk; broszura

745. MŻoKv/38

ISBN 978-83-67127-54-7

San i Aka – rdzenne kultury Afryki Subsaharyjskiej; opracowanie zbiorowe, Jagiellońskie Centrum Badań Afrykanistycznych Biblioteka Jagiellońska, Muzeum Etnograficzne w Krakowie; Kraków; 2024; ilość stron 21; druk; katalog wystawy, broszura

746. MŻoKxa/165

Korozja ceramicznych materiałów budowlanych; Tokarski, Zbigniew Wolfke, Stefan, Wydawnictwo „Arkady”; Warszawa; 1969; druk; kserokopia

747. MŻoKxa/166

Podstawowe wiadomości z ceramiki; Tokarski, Zbigniew, Państwowe Wydawnictwa Techniczne; Katowice; 1951; druk; kserokopia

748. MŻoKxa/167

Materiałoznawstwo ceramiczne; Nowak, Jan, Państwowe Wydawnictwa Szkolnictwa Zawodowego; 1959; druk; kserokopia

749. MŻoKxr/74

Dokumentacja GS; opracowanie zbiorowe; kserokopia

5. Z RAPORTU

„KOLEKCJA SAHARYJSKA DR. ADAMA RYBIŃSKIEGO”

Nazwa zadania:	Zakup kolekcji saharyjskiej do zbiorów Muzeum Miejskiego w Żorach
Numer umowy dotacyjnej:	8/2021/RZM/NIMOZ
Data zawarcia umowy dotacyjnej:	8.06.2021 r.
Okres realizacji i eksploatacji:	2021–2024
Katarzyna Podyma	
Opracowanie:	W opracowaniu wykorzystano teksty Marietty Kalinowskiej-Bujak oraz Jadwigi Michalskiej. Statystyka i rozliczenie projektu: Ewelina Oślizło

Zakup dofinansowano ze środków Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu w ramach programu własnego Narodowego Instytutu Muzealnictwa i Ochrony Zbiorów „Rozbudowa zbiorów muzealnych”.

O kolekcji

Charakterystyka kolekcji

Kolekcja saharyjska ze zbiorów dr. Adama Rybińskiego obejmuje zespół 116 obiektów opisujących kultury zlokalizowane geograficznie w strefie Sahary. Na kolekcję składają się przedmioty pochodzące przede wszystkim z jej zachodniej części oraz terenów przyległych jako naturalnego obszaru przenikania się kultur. Daje ona w ten sposób spójny obraz kulturowy o znacznej wartości poznawczej. Kolekcja ma charakter etnograficzny, nie zawiera więc obiektów objętych ochroną prawną-autorską.

Trzon kolekcji budują przedmioty z kręgu saharyjskiego, w którym dominują obiekty tuareskie. Od północy sąsiaduje z nim Magreb reprezentowany przez obiekty Kabylów, od zachodu Wybrzeże Atlantyku prezentuje wyroby Maurów. Od południa z Saharą graniczy Sahel, zdominowany przez pasterskich Fulbów, którzy zamieszkują obszar od Senegalu po Kamerun.

Kolekcja saharyjska odpowiada terenom badawczym dr. Adama Rybińskiego, który od połowy lat 70. XX w. prowadził samodzielne badania etnologiczne nad ludami zachodniej części Sahary i terenów przyległych. Rozległa wiedza i doświadczenie terenowe, jakie pozyskał w ich trakcie stanowią probierz wartości obiektów pozyskanych do kolekcji. Wszystkie obiekty cechuje wiarygodność etnograficzna, ale również kolekcjonerska w zakresie danych ewidencyjnych (miejsce pochodzenia i nabycia). Najstarsze zakupy pochodzą z okresu 1974-75 z Algierii, ostatnie zaś są efektem poszukiwań w antykwariatach głównie we Francji (XXI w.). W zdecydowanej większości są to przedmioty używane i autentyczne. Należy jednak podkreślić świadomość kolekcjonera w zakresie rejestracji zmian kulturowych, co widoczne jest w nabywaniu obiektów charakteryzujących się wpływami obcymi w zakresie zdobienia i formy, czasami wskazującymi przeznaczenie na potrzeby handlu turystycznego. Zaznaczyć przy tym należy, że w przypadku kultur tradycyjnych Afryki częstym zjawiskiem jest wykorzystywanie nowych rozwiązań zarówno w życiu codziennym, jak i w relacjach ekonomicznych z turystami.

Obiekty były pozyskiwane przez kolekcjonera:

- a) w trakcie prowadzonych badań – w obozach koczowników, na lokalnych targach i w sklepikach (często pełniących funkcję antykwariatów na potrzeby rynku turystycznego);
- b) w antykwariatach Europy Zachodniej, zwłaszcza francuskich z uwagi na aspekt polityki kolonialnej państwa;
- c) lub za pośrednictwem platformy handlowej (eBay), platformy aukcyjnej (Catawiki) oraz ofert domu aukcyjnego Drouot.

Wszystkie obiekty stanowiły własność dr. Rybińskiego i miały uregulowany status prawny.

Kolekcja została udostępniona muzeum do weryfikacji na podstawie protokołu zdawczo-odbiorczego nr 3/21 z dnia 16.03.2021 r. jako oferta zakupu. Obiekty zostały opisane i ocenione pod

kątem stanu zachowania, a następnie zabezpieczone w skrzyniach z uwagi na zagrożenie migracji biologicznych z powodu zapleśnienia powierzchni skór. Skrzynie z kolekcją były przechowywane w magazynie w pomieszczeniu kwarantanny do czasu ich dezynfekcji w komorze fumigacyjnej.

Wówczas kolekcja była sygnowana numerami roboczymi „AR” z liczbą porządkową. Obiekty tworzące kolekcję zostały wybrane z większego zbioru kolekcjonerskiego, stąd pojawiający się brak ciągłości numerów. Kolekcja na potrzeby prac nad wnioskiem o dofinansowanie zakupu została uporządkowana z uwzględnieniem regionów pochodzenia. W zakres opisywanego zbioru wchodziło 20 obiektów z Maghrebu, 18 z Wybrzeża Atlantyku, 74 z obszaru Sahary i 4 z Sahelu).

Wykaz obiektów *Kolekcji saharyjskiej*

1. MŻo/A/3967

AR-1, MŻo/T/2953

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

DZBANEK

Niewielki dzbanek z wypalanej gliny. Przedmiot dekorowany geometrycznym wzorem nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: koniec XX w.

wymiary: wys. 20,3 cm, śr. wylewu 10,5 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

2. MŻo/A/3968

AR-2, MŻo/T/2954

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Rennes (eBay) (miejsce nabycia)

DZBANEK

Niewielki dzbanek z wypalanej gliny. Przedmiot dekorowany geometrycznym wzorem nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: koniec XX w.

wymiary: wys. 15,5 cm, śr. wylewu 9,3 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

3. MŻo/A/3969

AR-3, MŻo/T/2955

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia reg. Chenova (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

AMFORA

Niewielka amfora wykonana z gliny wypalanej, zdobiona geometrycznym ornamentem nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 19,5 cm, śr. max 14,5 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

4. MŻo/A/3970

AR-4, MŻo/T/2956

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (pogranicze Algierii i Tunezji) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

ŚWIECZNIK

Świecznik o abstrakcyjnym kształcie, wykonany z gliny wypalanej. Zdobiony geometrycznym ornamentem, nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 25,5 cm, szer. 14 cm, gł. 11,5 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

5. MŻo/A/3971

AR-5, MŻo/T/2957

Kabylowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Marsylia (eBay) (miejsce nabycia)

DZBAN

Gliniany dzban na wodę z dwoma uchami i pałąkiem wykonanym z włókna roślinnego. Kształt obły o spłaszczonym dnie. Zdobiony geometrycznym ornamentem nawiązującym formą do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 20,5 cm, śr. max 16,5 cm

technika: techniki garncarskie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

6. MŻo/A/3972

AR-6, MŻo/T/2958

Kabylowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Essigny le Petit (eBay) (miejsce nabycia)

NACZYNIIE

Gliniane naczynie składające się z połączonych trzech flakonów i uchwytu znajdującego się w środkowej części przedmiotu. Zdobione geometrycznym ornamentem nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 19 cm, szer. 19 cm, gł. 19 cm

technika: techniki garncarskie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

7. MŻo/A/3973

AR-7, MŻo/T/2959

Kabylowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

DZBAN

dzban na wodę, wykonany z wypalanej gliny, z jednym uchem i wąskim wylewem. Kształt obły o spłaszczonym dnie. Zdobiony geometrycznym ornamentem nawiązującym formą do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 31 cm, śr. max 21 cm

technika: techniki garncarskie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

8. MŻo/A/3974

AR-8, MŻo/T/2960

Kabylowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (Cataviki) (miejsce nabycia)

NACZYNIIE (WAZON)

Gliniane naczynie składające się z połączonych dwóch flakonów z uchami. Zdobione geometrycznym ornamentem nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: ok. 1950

wymiary: wys. 37 cm, szer. 24,5 cm, gł. 8,5 cm

technika: techniki garncarskie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

9. MŻo/A/3975

AR-9, MŻo/T/2961

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Maroko Rif (region) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

WAZONIK

Niewielki wazon wykonany z wypalanej gliny, zdobiony geometrycznym ornamentem, nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów. Ornament datowany na wiek XIX.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 16,7 cm, śr. max 9 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

10. MŻo/A/3976

AR-11, MŻo/T/2962

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Ambres (eBay) (miejsce nabycia)

TALERZ

Talerz wykonany z wypalanej gliny, zdobiony geometrycznym ornamentem, nawiązującym do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 4,4 cm, śr. 21,3 cm

technika: techniki garncarskie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

11. MŻo/A/3977

AR-12, MŻo/T/2963

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Marsylia (eBay) (miejsce nabycia)

LAMPKA OLIWNA

Podłużna lampka oliwna z uchwytem wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentem geometrycznym.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 3,3 cm, dł. 22,7 cm, gł. 5,1 cm

technika: lepienie, formowanie ręczne, szklwienie

tworzywo: glina wypalana

12. MŻo/A/3978

AR-13, MŻo/T/2964

Kabyłowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: KACZKA

Figurka zoomorficzna przedstawiająca kaczkę. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami nawiązującymi do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 23,7 cm, szer. 17,5 cm, gł. 31,3 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szklwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

13. MŻo/A/3979

AR-14, MŻo/T/2965

Kabylowie (grupa etniczna) (wytwórca); Tunezja reg. Sejmane (miejsce pochodzenia), Francja Vannes (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: ŻÓŁW

Figurka zoomorficzna przedstawiająca żółwia lądowego. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami linearnymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 8,5 cm, szer. 12 cm, gł. 20,2 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

14. MŻo/A/3980

AR-15, MŻo/T/2966

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) / Djerba (Tunezja) (miejsce pochodzenia), Francja Rennes (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: ŻABA

Figurka zoomorficzna przedstawiająca żabę. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami nawiązującymi do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 4,2 cm, szer. 9 cm, gł. 7 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

15. MŻo/A/3981

AR-16, MŻo/T/2967

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) / Djerba (Tunezja) (miejsce pochodzenia), Francja Rennes (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: ŻÓŁW

Figurka zoomorficzna przedstawiająca żółwia. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami linearnymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 2,7 cm, szer. 5,2 cm, gł. 11,7 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

16. MŻo/A/3982

AR-17, MŻo/T/2968

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) / Djerba (Tunezja) (miejsce pochodzenia), Francja Rennes (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: RYBA

Figurka zoopomorficzna przedstawiająca podługzną rybę. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami linearnymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 3,5 cm, szer. 3,3 cm, gł. 11,7 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

17. MŻo/A/3983

AR-18, MŻo/T/2969

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (eBay) (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE: KOBIETA Z DZIECKIEM

Figurka antropomorficzna przedstawiająca kobietę z dzieckiem. Wykonana z wypalanej gliny i zdobiona ornamentami nawiązującymi do tradycyjnych kabylskich wzorów.

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: wys. 17,4 cm, szer. 7,7 cm, gł. 7 cm

technika: techniki rzeźbiarskie lepienie, formowanie, szkliwienie

tworzywo: glina wypalana, pigmenty

18. MŻo/A/3984

AR-19, MŻo/T/2970

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (Cataviki) (miejsce nabycia)

SZTYLET

Sztylet bez pochwy, wykonany z metalu i drewna. Na rękojeści oraz ostrzu zdobienia w postaci geometrycznych wzorów. Ostrze łukowato wygięte.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 35,8 cm, śr. rękojeści 2,3 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, rzeźbienie

tworzywo: metal, drewno

19. MŻo/A/3985/a-b

AR-20/a-b, MŻo/T/2971

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

SZTYLET W POCHWIE

Sztylet z pochwą, wykonany z metalu i drewna. Na rękojeści oraz pochwie zdobienia w postaci geometrycznych wzorów. Ostrze łukowato wygięte.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: nóż: dł. 40,5 cm, dł. rękojeści 4,3 cm, szer. rękojeści 1,8 cm; pochwa: dł. 30,3 cm, wys. 3 cm, szer. 2 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, rzeźbienie

tworzywo: metal, drewno

20. MŻo/A/3986/a-b

AR-21/a-b, MŻo/T/2972

Berberowie (grupa etniczna) (wytwórca); Kabylia (Algieria) (miejsce pochodzenia), Francja (Cataviki) (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet z pochwą, wykonany z metalu i drewna. Na rękojeści oraz pochwie zdobienia w postaci geometrycznych wzorów. Ostrze łukowato wygięte.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: nóż: dł. 35,7 cm, dł. rękojeści 4,5 cm, szer. rękojeści 1,8 cm; pochwa: dł. 26 cm, wys. 3,4 cm, szer. 1,6 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, rzeźbienie

tworzywo: metal, drewno

21. MŻo/A/3987

AR-50, MŻo/T/2973

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Polska (Allegro) (miejsce nabycia)

STRZELBA (SKAŁKÓWKA)

Broń palna – strzelba skałkówka. Kolba zdobiona ozdobnymi guzami i inkrustacjami z kości słoniowej. Zamek z broni europejskiej.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 147,7 cm, śr. lufy 1,7 cm, szer. kolby 16 cm, gł. 7 cm

technika: techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno

22. MŻo/A/3988

AR-51, MŻo/T/2974

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Polska (Allegro) (miejsce nabycia)

STRZELBA (SKAŁKÓWKA)

Broń palna – strzelba skałkówka. Kolba bogato zdobiona inkrustacjami z kości słoniowej. Zamek z broni europejskiej.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 150,8 cm, śr. lufy 2 cm, szer. kolby 8,5 cm, gł. 7 cm

technika: techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, kość

23. MŻo/A/3989

AR-60, MŻo/T/2975

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

TORBA

Torba w formie sakwy bez zapięcia i chwytów. Wykonana w całości z jednego kawałka brązowej skóry.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 38,8 cm, szer. 19,0 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry

tworzywo: skóra

24. MŻo/A/3990

AR-69, MŻo/T/2976

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

SAKWA (JUK)

Juk w formie skórzanej sakwy z jednym uchwytem, bogato zdobionej wielobarwnymi wzorami geometrycznymi.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. (bez ozdób) 143 cm, szer. 60 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

25. MŻo/A/3991

AR-70, MŻo/T/2977

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia),
 Francja Loches (miejscowość) (miejsce nabycia)

SAKWA (JUK)

Juk w formie skórzanej sakwy z dwoma uchwytami.

Przedmiot bogato zdobiony geometrycznymi wzorami na awersie.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 120,0 cm, szer. 56,0 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

26. MŻo/A/3992

AR-73, MŻo/T/2978

Maurowie Ułat Delim (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko)
 (miejsce pochodzenia), Maroko Dahla (miejscowość) (miejsce nabycia)

TORBA

Torba z uchwytem wykonana w całości ze skóry i bogato zdobiona geometrycznymi wzorami i frędzlami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 36,0 cm, szer. 22,5 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

27. MŻo/A/3993

AR-79, MŻo/T/2979

Maurowie Ułat Delim (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko)
 (miejsce pochodzenia), Maroko Dahla (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODKŁADKA POD SIODŁO NA WIELBŁĄDA

Podkładka pod siodło na wielbłąda, wykonana w całości ze skóry.

Dekorowana wielobarwnymi wzorami geometrycznymi, zwłaszcza na obrzeżu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 66,5 cm, szer. 34,5 cm, gł. 4,5 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki krawieckie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, tkanina fabryczna, pigmenty

28. MŻo/A/3994

AR-80, MŻo/T/2980

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Mali) (miejsce pochodzenia),
 Francja Tours (miejscowość) (miejsce nabycia)

CZAPRAK NA KONIA

Podkładka pod siodło na konia wykonana w całości ze skóry. Bogato zdobiona na awersie geometrycznymi ornamentami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 76,5 cm, szer. 62 cm, gł. 1,8 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki krawieckie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, tkanina fabryczna, włókno roślinne, pigmenty

29. MŻo/A/3995

AR-83, MŻo/T/2981

Maurowie Ułat Delim (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Maroko Dahla (miejscowość) (państwo)

SIODŁO

Siodło na wielbłąda wykonane z drewna, obciągnięte skórą i dekorowane wzorami geometrycznymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 52 cm, szer. 57 cm, gł. 40,5 cm

technika: techniki obróbki drewna, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, drewno, pigmenty

30. MŻo/A/3996

AR-84, MŻo/T/2982

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

STOLIK

Stolik w kształcie miniaturowego siodła, wykonany z drewna owiniętego bogato zdobioną malunkami skórą. Nogi stolika bogato zdobione geometrycznymi wzorami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 37,0 cm, szer. 60,5 cm, gł. 36,0 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, drewno, pigmenty

31. MŻo/A/3997

AR-85, MŻo/T/2983

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia), Francja Valence (miejscowość) (miejsce nabycia)

SIODŁO PANNY MŁODEJ

Siodło panny młodej, wykonane z drewnianych żerdzi owiniętych grubymi skórzanymi pasami. Drewniane elementy konstrukcji bogato zdobione geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 83,5 cm, szer. 65,5 cm, gł. 79 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: drewno, skóra, pigmenty

32. MŻo/A/3998

AR-93, MŻo/T/2984

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Owalna poduszka wykonana z całości ze skóry, bogato zdobiona kolorowymi, geometrycznymi malunkami oraz frędzlami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. (bez frędzli) 87,0 cm, dł. frędzli 26,5 cm, szer. 35,5 cm, gł. 4,0 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

33. MŻo/A/3999

AR-94, MŻo/T/2985

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia),
Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Owalna poduszka wykonana z całości ze skóry, bogato zdobiona kolorowymi, geometrycznymi malunkami oraz frędzlami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. (bez frędzli) 62,5 cm, dł. frędzli 17,5 cm, szer. 27,5 cm, gł. 6,3 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

34. MŻo/A/4000

AR-95, MŻo/T/2986

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia),
Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Owalna poduszka wykonana z całości ze skóry, bogato zdobiona kolorowymi, geometrycznymi malunkami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 50,0 cm, szer. 22,5 cm, gł. 3,5 cm

technika: techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

35. MŻo/A/4001

AR-98, MŻo/T/2987

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia),
Maroko okolice Guiliminne (miejscowość) (miejsce nabycia)

MISA

Drewniana misa wykonana w całości z jednego kawałka drewna.
Bogato zdobiona geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 9,8 cm, śr. 21,4 cm

technika: techniki ciesielskie, techniki obróbki drewna

tworzywo: drewno

36. MŻo/A/4002

AR-109, MŻo/T/2988

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Sahara Zachodnia (Maroko) (miejsce pochodzenia), Maroko Sidi Ifni (miejscowość) (miejsce nabycia)

BĘBENEK

Instrument muzyczny – bębenek wykonany z drewna, skóry oraz tkaniny fabrycznej.
Membrana zdobiona wzorami geometrycznymi.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: wys. 11,2 cm, śr. 21,4 cm

technika: techniki ciesielskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: drewno, skóra, tkanina fabryczna, pigmenty

37. MŻo/A/4003

AR-110, MŻo/T/2989

Maurowie (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia),
 Francja Montresor (miejscowość) (miejsce nabycia)

KORALE

Ozdoba kobieca w formie koralu. Wykonana z bawełnianego sznurka na który nanizane zostały nieoszlifowane bursztyny.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: obwód 105,0 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: bursztyn, pochodzenie naturalne

38. MŻo/A/4004/a-b

AR-115/a-b, MŻo/T/2990

Maurowie / Tuaregowie (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia),
 Francja Strasbourg (miejsce nabycia)

SKRZYNIA Z KLUCZEM

Skrzynia zamykana na mechanizm zamkowy z kluczem. Przedmiot wykonany z ciemnego drewna, zdobiony metalowymi okuciami i guzami.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 30 cm, szer. 50 cm, gł. 29,5 cm

technika: techniki ciesielskie, techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: drewno, metal

39. MŻo/A/4005/a-b

AR-22/a-b, MŻo/T/2991

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Długi sztylet na ramię w pochwie. Wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobione. Na ostrzu znaki półksiężyca.

datowanie: XIX w.

wymiary: sztylet: dł. 76,5 cm, szer. 12 cm, gł. 3,2 cm; pochwa: dł. 61 cm, szer. 4,6 cm, gł. 1,2 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, drewno, skóra

40. MŻo/A/4006/a-b

AR-23/a-b, MŻo/T/2992

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet w pochwie z obręczą na ramię. Wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobione. Na ostrzu grawerowany napis w jęz. arabskim.

datowanie: XIX w.

wymiary: sztylet: dł. 32,2 cm, szer. 7,8 cm; pochwa: dł. 19,5 cm, szer. 2,6 cm, gł. 1,1 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, drewno, skóra

41. MŻo/A/4007/a-b

AR-24/a-b, MŻo/T/2993

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet na ramię w pochwie, wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobiona. Dołączona etykieta z datą 8.10.2014 r.

datowanie: XIX w.

wymiary: sztylet: dł. 68,2 cm, szer. 13,2 cm, gł. 3,2 cm; pochwa: dł. 49,2 cm, szer. 3,3 cm, gł. 1,3 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, skóra

42. MŻo/A/4008/a-b

AR-25/a-b, MŻo/T/2994

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Długi sztylet w pochwie z obręczą na ramię. Wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobione.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 69,9 cm, szer. 9,2 cm, gł. 3,2 cm; pochwa: dł. 52,6 cm, szer. 3,8 cm, gł. 1,5 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, skóra, tkanina

43. MŻo/A/4009/a-b

AR-26/a-b, MŻo/T/2995

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Długi sztylet w pochwie, wykonany w całości z metalu. Pochwa i rękojeść bogato zdobione.

Przy pochwie rodzaj obręczy do mocowania na ramieniu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 51,5 cm, szer. 7 cm, gł. 0,8 cm; pochwa: dł. 37,6 cm, szer. 4,6 cm, gł. 1,2 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal

44. MŻo/A/4010/a-b

AR-28/a-b, MŻo/T/2996

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Długi sztylet na ramię w pochwie. Wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobione. Brak obręczy do mocowania na ramieniu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 62 cm, szer. 11,2 cm, gł. 3,4 cm; pochwa: dł. 43,7 cm, szer. 3,9 cm, gł. 1,3 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry

tworzywo: metal, drewno, skóra

45. MŻo/A/4011/a-b

AR-29/a-b, MŻo/T/2997

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet na ramię ze skórzaną pochwą z obręczą do mocowania na ramieniu. Przedmiot wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobione.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 39,3 cm, szer. 11,5 cm, gł. 1,3 cm; pochwa: dł. 22,6 cm, szer. 2,3 cm, gł. 1,8 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry

tworzywo: metal, drewno, skóra (stal, mosiądz)

46. MŻo/A/4012/a-b

AR-30/a-b, MŻo/T/2998

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet na ramię w pochwie, wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobiona. Na rękojeści ornament wykonany z drutu. Brak obręczy do mocowania na ramieniu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 45,8 cm, szer. 8,8 cm, gł. 3,5 cm; pochwa: dł. 32,3 cm, szer. 3,5 cm, gł. 1,3 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, drewno, skóra, drut miedziany

47. MŻo/A/4013/a-b

AR-31/a-b, MŻo/T/2999

Tubu (grupa etniczna) (wytwórca); Czad Tibesti (region) (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet w pochwie na ramię. Wykonany z metalu oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobiona. Brak obręczy do mocowania na ramieniu.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 34,0 cm, szer. 3,6 cm, gł. 1,5 cm; pochwa: dł. 22,0 cm, szer. 3,5 cm, gł. 1,0 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki skóry

tworzywo: metal, skóra

48. MŻo/A/4014/a-b

AR-32/a-b, MŻo/T/3000

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria Tamanrasset (prowincja) (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet w skórzanym pochwie, wykonany z metalu oraz skóry. Pochwa i rękojeść bogato zdobiona.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 60,2 cm, szer. 5,9 cm, gł. 0,8 cm; pochwa: dł. 41,6 cm, szer. 3,5 cm, gł. 1,2 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, skóra

49. MŻo/A/4015/a-b

AR-33/a-b, MŻo/T/3001

Bagirmi (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Bilma (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Niger Bilma (miejscowość) (miejsce nabycia)

SZTYLET Z POCHWĄ

Sztylet w skórzanej pochwie, wykonany z metalu oraz skóry. Pochwa i rękojeść zdobione frędzlami. Ostrze dekorowane wzorami geometrycznymi.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: sztylet: dł. 42 cm, szer. 4,4 cm, gł. 2 cm; pochwa: dł. 31 cm, szer. 5 cm, gł. 1,5 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal), skóra

50. MŻo/A/4016/a-b

AR-35/a-b, MŻo/T/3002

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

NÓŻ Z POCHWĄ I PASKIEM

Nóż w pochwie ze skórzanym paskiem, wykonany z metalu, drewna oraz skóry. Pochwa i rękojeść zdobione z metalowymi okuciami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: nóż: dł. 31,1 cm, szer. 2,5 cm, gł. 2,4 cm; pochwa: dł. 20,2 cm, szer. 3 cm, gł. 1,2 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki skóry i drewna, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, skóra

51. MŻo/A/4017/a-b

AR-36/a-b, MŻo/T/3003

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

NÓŻ Z POCHWĄ

Nóż w pochwie, wykonany z metalu, drewna i skóry. Rękojeść i pochwa bogato zdobione.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: nóż: dł. 27,6 cm, szer. 3,8 cm, gł. 3 cm; pochwa: dł. 18,5 cm, szer. max 5,2 cm, gł. 1 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, skóra

52. MŻo/A/4018/a-b

AR-37/a-b, MŻo/T/3004

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria Tamanrasset (prowincja) (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

NÓŻ Z POCHWĄ

Nóż w pochwie, wykonany z metalu, drewna i skóry. Rękojeść i pochwa bogato zdobione.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: nóż: dł. 29 cm, szer. 3,8 cm, gł. 3 cm; pochwa: dł. 18,5 cm, szer max 4,8 cm, gł. 0,9 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie, techniki obróbki drewna i skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, mosiądz), drewno, skóra

53. MŻo/A/4019/1-5

AR-39/1-5, MŻo/T/3005

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja Aix en Provence (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIE (MINIATUROWE)

Komplet pięciu miniaturowych włóczni. Wykonane z metalu owiniętego skórzanymi pasami w kolorze zieleni i czerwieni.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 50,7 cm, szer. 1,8 cm, gł. 0,7 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki skóry

tworzywo: metal (stal), skóra

54. MŻo/A/4020

AR-40, MŻo/T/3006

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja Chaleix (miejscowość) (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

Trzyczęściowa włócznia złożona z metalowego toku i grotu osadzonych na drewnianym drzewcu. Przedmiot dekorowany wzorami geometrycznymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 82 cm, szer. 3,7 cm, gł. 1,2

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki drewna

tworzywo: drewno, metal (stal, miedź)

55. MŻo/A/4021

AR-41, MŻo/T/3007

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja Chaleix (miejscowość) (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

Trzyczęściowa włócznia złożona z metalowego toku i grotu osadzonych na drewnianym drzewcu. Przedmiot dekorowany wzorami geometrycznymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 81,6 cm, szer. 3,8 cm, gł. 1,2 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki drewna

tworzywo: drewno, metal (stal, miedź)

56. MŻo/A/4022/1-3

AR-42/1-3, MŻo/T/3008

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Niger (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIE

Komplet trzech włóczni w całości pokrytych jasnoniebieskim lakierem. Każda z włóczni zakończona jest metalowym grotem i tokiem osadzonym na drewnianym drzewcu.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: 1) dł. 106,0 cm, szer. grotu 4,2 cm, śr. 2,3 cm; 2) dł. 110,0 cm, szer. grotu 4,2 cm, śr. 2,3 cm; 3) dł. 108,8 cm, szer. grotu 4,2 cm, śr. 2,3 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki drewna, malowanie

tworzywo: drewno, metal, lakier

57. MŻo/A/4023

AR-43, MŻo/T/3009

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia),
Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

Metalowa włócznia zakończona tokiem i grotem, z ozdobnym guzem pośrodku.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. całkowita 141,3 cm, śr. 1 cm; tok: szer. 6,1 cm; grot: dł. 42,7 cm, szer. 3,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: metal

58. MŻo/A/4024

AR-44, MŻo/T/3010

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia),
Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

Metalowa włócznia dekorowana na toku oraz grocie ornament rytym ornamentem geometrycznym.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. całkowita 100,8 cm, śr. 1 cm; tok: szer. 5 cm; grot: dł. 15 cm, szer. 2,3 cm

technika: techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal)

59. MŻo/A/4025/a-b

AR-45/a-b, MŻo/T/3011

Tuareg (domniemana grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Francja (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

Bogato zdobiona składana, dwuczęściowa włócznia wykonana z metalu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. całkowita 186,5 cm, śr. 1,6 cm; tok: szer. 11,3 cm; grot: dł. 64 cm, szer. 6 cm

technika: techniki kowalskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal (stal, miedź), skóra licowa

60. MŻo/A/4026/a-b

AR-46/a-b, MŻo/T/3012

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger / Mali (miejsce pochodzenia), Niger / Mali (miejsce nabycia)

MIECZ Z POCHWĄ

Miecz z pochwą wykonany z metalu i skóry. Pochwa zdobiona metalowymi okuciami. Na ostrzu znak w formie litery „C”.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: miecz: dł. 90 cm, szer. 10 cm, śr. rękojeści 2 cm; pochwa: dł. 76,2 cm, szer. 3,4 cm, gł. 1,2 cm

technika: techniki kowalskie, techniki rymarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, skóra

61. MŻo/A/4027/a-b

AR-47/a-b, MŻo/T/3013

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger / Mali (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

MIECZ Z POCHWĄ

Miecz z pochwą wykonany z metalu i skóry. Pochwa zdobiona metalowymi okuciami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: miecz: dł. 90,5 cm, szer. 11,8 cm, śr. rękojeści 1,8 cm; pochwa: dł. 75,5 cm, szer. 5,7 cm, gł. 1,6 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: metal, skóra

62. MŻo/A/4028/a-b

AR-48/a-b, MŻo/T/3014

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger / Mali (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

MIECZ Z POCHWĄ

Miecz z pochwą wykonany z metalu i skóry. Pochwa miecza dekorowana metalowymi okuciami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: miecz: dł. 89,5 cm, szer. 13,8 cm, śr. rękojeści 1,9 cm; pochwa: dł. 80,0 cm, szer. 5,7 cm, gł. 1,9 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki skóry, techniki rymarskie

tworzywo: metal, skóra

63. MŻo/A/4029/a-b

AR-49/a-b, MŻo/T/3015

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (domniemany region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

MIECZ Z POCHWĄ I PASEM

Miecz z pochwą i pasem do mocowania, wykonany z metalu i skóry.

Pochwa miecza zdobiona metalowymi okuciami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: miecz: dł. 90,0 cm, szer. 12,5 cm, śr. rękojeści 1,8 cm; pochwa: dł. 76,6 cm, szer. 4,9 cm, gł. 1,5 cm

technika: techniki kowalskie, techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, szycie

tworzywo: metal (stal, mosiądz), skóra, tkanina

64. MŻo/A/4030

AR-52, MŻo/T/3016

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger / Mali (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

PROCHOWNICA

Prochownica wykonana z krowiego rogu, drewna oraz skóry. Posiada jeden długi uchwyt służący do mocowania przy pasie.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 33,5 cm, szer. 7,5 cm, gł. 6,5 cm

technika: wyrób ręczny, techniki obróbki drewna i skóry

tworzywo: drewno, skóra, róg krowi

65. MŻo/A/4031

AR-53, MŻo/T/3017

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger / Mali (miejsce pochodzenia),
Francja (eBay) (miejsce nabycia)

TARCZA

Płaska tarcza, wykonana ze skóry antylopy, naciągniętej na drewnianym stelażu.
Zdobiona jasnym haftem.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 133,0 cm, szer. 86,0 cm

technika: wyrób ręczny, techniki obróbki skóry, techniki rymarskie

tworzywo: skóra antylopy

66. MŻo/A/4032

AR-57, MŻo/T/3018

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce
pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

PEJCZ

Długi pejcz wykonany z różnobarwnych rzemieni. Przedmiot bogato zdobiony, kolorowy.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 101,5 cm, śr. 2,4 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, pigmenty

67. MŻo/A/4033

AR-58, MŻo/T/3019

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce
pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

PEJCZ

Długi pejcz wykonany ze skręconych ze sobą beżowych rzemieni, z rękojeścią obłożoną
barwioną, czarną i turkusową skórą.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. (wraz z uchwytem) 105 cm, śr. 3 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, barwnik

68. MŻo/A/4034

AR-59, MŻo/T/3020

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce
pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

PEJCZ

Długi pejcz wykonany ze skręconych ze sobą beżowych rzemieni, z rękojeścią obłożoną
barwioną, czerwoną i turkusową skórą.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. (wraz z uchwytem) 101 cm, śr. 3,3 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, barwnik

69. MŻo/A/4035

AR-61, MŻo/T/3021

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia),
Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

SAKIEWKA

Sakiewka wykonana z koziej lub baraniej skóry. Bogato zdobiona wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami.

datowanie: 2007

wymiary: wys. 18,0 cm, śr. 8,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra kozia / barania, barwnik

70. MŻo/A/4036

AR-62, MŻo/T/3022

Tuareg (grupa etniczna) (miejsce pochodzenia); Mali okolice Gao (miejscowość)
(miejsce pochodzenia), Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

TOREBKA

Skórzana torebka na tytoń z uchwytem, bogato zdobiona wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami i rzemieniami u dołu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 30,0 cm, szer. (podstawa) 23,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

71. MŻo/A/4037

AR-65, MŻo/T/3023

Tuareg / Berber (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania / Algieria (miejsce pochodzenia),
Francja Paryż (miejsce nabycia)

PAS Z ŁADOWNICĄ

Skórzany pas z ładownicą z metalowymi sprzączkami, zdobiony wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 103,3 cm, szer. 8,2 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, włóczka, metal

72. MŻo/A/4038

AR-66, MŻo/T/3024

Tuareg Kel-Owey (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny)
(miejsce pochodzenia), Niger okolice Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

NOSIDŁO DLA DZIECKA

Nosidło dla dziecka wykonane z owczej skóry. Awers barwiony na kolor czerwono-różowy, rewers bez zdobień.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 95 cm, szer. 66 cm

technika: techniki obróbki skóry, barwienie

tworzywo: skóra owcza, barwnik

73. MŻo/A/4039

AR-67, MŻo/T/3025

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

POJEMNIK

Pojemnik wykonany ze skóry, bogato zdobiony rzemieniami, niektóre z nich dekorowane są wzorami geometrycznymi.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. całkowita 54 cm, śr. pojemnika 15,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

74. MŻo/A/4040

AR-68, MŻo/T/3026

Tuareg lullemeden, Kel-Dinning (grupa etniczna) (wytwórca); Niger okolice Ayorou (miejscowość), departament Tillabéri (miejsce pochodzenia), Niger Niamey (miasto) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Skórzana poduszka bez wypełnienia, przeznaczona na osła lub do namiotu.

Zdobiona geometrycznymi, wielobarwnymi ornamentami oraz brzegami wykończonymi frędzlami z rzemieni.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 122,0 cm, szer. 67,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

75. MŻo/A/4041

AR-71, MŻo/T/3027

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Timbuktu (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali okolice Timbuktu (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Skórzana poduszka bez wypełnienia, zdobiona geometrycznymi, wielobarwnymi ornamentami oraz brzegami wykończonymi frędzlami z rzemieni.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 152,0 cm, szer. 46,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

76. MŻo/A/4042

AR-72, MŻo/T/3028

Tuareg Kel-Ahaggar (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria okolice Tamanrasset (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

TORBA

Skórzana torba z jednym uchwytem. Bogato zdobiona wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami oraz rzemieniami u dołu.

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 33,0 cm, szer. 19,0 cm, gł. 4,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

77. MŻo/A/4043

AR-74, MŻo/T/3029

Tuareg Kel-Ahaggar (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria okolice Tamanrasset (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

TORBA

Skórzana torba z jednym uchwytem. Bogato zdobiona wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami oraz rzemieniami u dołu.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 44,5 cm, szer. 59 cm, gł. 4,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

78. MŻo/A/4044

AR-75, MŻo/T/3030

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mauretania (miejsce pochodzenia), Francja Côte d'Azur (miejsce nabycia)

TORBA

Skórzana torba bez uchwyty, bogato zdobiona wielobarwnymi, geometrycznymi malunkami oraz rzemieniami u dołu.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 70,5 cm, szer. 53,0 cm, gł. 11,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

79. MŻo/A/4045

AR-76, MŻo/T/3031

Tuareg Kel-Ahaggar (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

WOREK Z KŁÓDKĄ

Kobięcy worek wykonany ze skóry z zapięciem w formie metalowej kłódki. Przedmiot zdobiony wielobarwnymi rzemieniami oraz malunkami geometrycznymi.

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 77 cm, szer. 77,5 cm, gł. 12 cm

technika: wyrób ręczny, techniki obróbki skóry, techniki kowalskie, techniki kaletnicze

tworzywo: skóra, metal

80. MŻo/A/4046

AR-77, MŻo/T/3032

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

WOREK

Worek wykonany ze skóry, zdobiony wielobarwnymi rzemieniami oraz malunkami geometrycznymi.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 133,0 cm, szer. 29,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, techniki zdobnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

81. MŻo/A/4047

AR-78, MŻo/T/3033

Tuareg Kel-Air (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Agadez (miasto) (miejsce nabycia)

WOREK

Worek wykonany ze skóry z metalowymi ozdobami. Zdobiony wielobarwnymi rzemieniami oraz malunkami geometrycznymi.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 115 cm (z frędzlami), szer. 69,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, metal, barwnik

82. MŻo/A/4048

AR-81, MŻo/T/3034

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SIODŁO NA WIELBŁĄDĄ

Ozdobne siodło na wielbłąda wykonane drewna obciągniętego skórą. Dekorowane ozdobnymi metalowymi okuciami na krawędziach i wierzchołkach.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: wys. 80,7 cm, szer. 40 cm, gł. 74 cm

technika: techniki obróbki skóry i drewna, techniki kowalskie, techniki rymarskie, techniki zdobnicze

tworzywo: skóra, drewno, metal, pigmenty

83. MŻo/A/4049

AR-82, MŻo/T/3035

Tuareg Kel-Ahaggar (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria / Niger (miejsce pochodzenia), Francja (eBay) (miejsce nabycia)

SIODŁO NA WIELBŁĄDĄ

Ozdobne siodło na wielbłąda wykonane drewna akacjowego obciągniętego skórą.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 52 cm, szer. 39 cm, gł. 58 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, techniki rymarskie

tworzywo: skóra kozy, drewno akacji

84. MŻo/A/4050

AR-86, MŻo/T/3036

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja Piolence (miejscowość) (miejsce nabycia)

ELEMENT SIODŁA

Drewniany element konstrukcyjny siodła, bogato zdobiony geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 69,5 cm, szer. 9,0 cm, gł. 7,0 cm

technika: techniki obróbki drewna, rzeźbienie

tworzywo: drewno

85. MŻo/A/4051

AR-87, MŻo/T/3037

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

ELEMENT KONSTRUKCYJNY NAMIOTU (PALIK)

Drewniany element konstrukcyjny namiotu. Przedmiot bogato zdobiony geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 66,5 cm, szer. 18,0 cm, gł. 2,5 cm

technika: techniki obróbki drewna, rzeźbienie

tworzywo: drewno

86. MŻo/A/4052

AR-88, MŻo/T/3038

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

ELEMENT KONSTRUKCYJNY NAMIOTU (PALIK)

Drewniany element konstrukcyjny namiotu. Przedmiot bogato zdobiony geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 116 cm, szer. 12 cm, śr. trzonka 3,2 cm

technika: techniki obróbki drewna, rzeźbienie

tworzywo: drewno tekowe

87. MŻo/A/4053

AR-89, MŻo/T/3039

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali Gao (miejscowość) (miejsce nabycia)

ELEMENT KONSTRUKCYJNY NAMIOTU (PALIK)

Drewniany element konstrukcyjny namiotu. Przedmiot bogato zdobiony geometrycznymi rytami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 136 cm, śr. 10 cm

technika: techniki obróbki drewna, rzeźbienie

tworzywo: drewno tekowe

88. MŻo/A/4054

AR-90, MŻo/T/3040

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia), Włochy Padwa (Cataviki) (miejsce nabycia)

MATA

Mata wykonana z trawy i skóry. Bogato zdobiona geometrycznymi, wielobarwnymi ornamentami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 185 cm, szer. 89,5 cm

technika: techniki plecionkarskie, techniki obróbki skóry, barwienie

tworzywo: trawa, skóra, barwnik

89. MŻo/A/4055

AR-91, MŻo/T/3041

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Timbaktu (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali okolice Timbaktu (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Skórzana poduszka bez wypełnienia, zdobiona ornamentami geometrycznymi. Krawędzie poduszki zdobione frędzlami ze skórzanych rzemieni.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 141,0 cm, szer. 37,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

90. MŻo/A/4056

AR-92, MŻo/T/3042

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Timbaktu (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali okolice Timbaktu (miejscowość) (miejsce nabycia)

PODUSZKA

Skórzana poduszka bez wypełnienia, zdobiona wielobarwnymi szerokimi pasami i frędzlami ze skórzanych rzemieni.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 126,5 cm, szer. 37,5 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

91. MŻo/A/4057

AR-96, MŻo/T/3043

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

PODUSZKA PODWÓJNA

Podwójna poduszka bez wypełnienia, wykonana ze skóry. Zdobiona geometrycznymi, wielobarwnymi ornamentami. Krawędzie poduszki zdobione frędzlami ze skórzanych rzemieni.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. (bez frędzli) 49,5 cm, dł. frędzli 12 cm, szer. 22,7 cm, gł. 2,3 cm

technika: techniki obróbki skóry, techniki kaletnicze, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

92. MŻo/A/4058

AR-10, MŻo/T/3044

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger okolice Tahoua (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Francja (południowa) (miejsce nabycia)

NACZYNI

Naczynie gliniane bez uchwytów, formowane ręcznie i dekorowane na brzusku wzorami geometrycznymi.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 8,5 cm, śr. wylewu 8,4 cm

technika: techniki garncarskie, odciskanie

tworzywo: glina wypalana

93. MŻo/A/4059

AR-97, MŻo/T/3045

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Gao (miejscowość) (miejsce pochodzenia),
 Francja Hautefond (miejscowość) (miejsce nabycia)

MISA

Naczynie gliniane bez uchwytów, dekorowane na brzuścu wzorami geometrycznymi. Naczynie w naturalnym, jasnobrązowym kolorze wypalanej gliny, u dołu przechodzącym stopniowo w kolor ciemnobrązowy.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: wys. 15 cm, śr. 23,3 cm

technika: techniki obróbki drewna, żłobienie, rycie, wyrób ręczny

tworzywo: drewno, biały metal

94. MŻo/A/4060

AR-100, MŻo/T/3046

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali okolice Timbuktu (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali okolice Timbuktu (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA (CHOCHLA)

Chochla wykonana z ciemnego drewna. Przy uchwycie otwór ze skórzanym rzemieniem ułatwiającym zawieszenie.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 31,5 cm, wys. nabieraka 9,8 cm, śr. nabieraka 16,3 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie

tworzywo: drewno, skóra

95. MŻo/A/4061

AR-101, MŻo/T/3047

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA

Drewniana łyżka z trzonkiem zwieńczonym trójkątnym elementem ozdobnym.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 22,2 cm, szer. nabieraka 4,5 cm, gł. nabieraka 1,7 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie

tworzywo: drewno

96. MŻo/A/4062

AR-102, MŻo/T/3048

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA

Drewniana łyżka z trzonkiem zwieńczonym trójkątnym elementem ozdobnym.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 21,6 cm, szer. nabieraka 5,5 cm, gł. nabieraka 1,8 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie

tworzywo: drewno

97. MŻo/A/4063

AR-103, MŻo/T/3049

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA

Drewniana łyżka z trzonkiem zwieńczonym trójkątnym elementem ozdobnym.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 23 cm, szer. nabieraka 4,5 cm, gł. nabieraka 2 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie

tworzywo: drewno

98. MŻo/A/4064

AR-104, MŻo/T/3050

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA

Drewniana łyżka zdobiona wzorami geometrycznymi techniką wypalania.

Trzonek zwieńczony trójkątną ozdobą.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 23,6 cm, szer. nabieraka 5,1 cm, gł. nabieraka 1,8 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie, przypalanie

tworzywo: drewno

99. MŻo/A/4065

AR-105, MŻo/T/3051

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Timia (miejscowość) (miejsce nabycia)

ŁYŻKA

Drewniana łyżka zdobiona wzorami geometrycznymi techniką wypalania.

Trzonek zwieńczony trójkątną ozdobą.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 23,1 cm, szer. nabieraka 5,5 cm, gł. nabieraka 2 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, żłobienie, ciosanie, szlifowanie, przypalanie

tworzywo: drewno

100. MŻo/A/4066

AR-129, MŻo/T/3052

Tuareg Kel-Ahaggar (grupa etniczna) (wytwórca); Mali Gao (miasto) (miejsce pochodzenia), Mali obóz Tuaregów w okolicy Gao (miejsce nabycia)

WARZECHA

Drewniana warzecha, zdobiona geometrycznymi ornamentami wykonanymi techniką pirografii.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 38,5 cm, śr. nabieraka 9,2 cm, gł. nabieraka 2 cm

technika: techniki obróbki drewna, żłobienie, ciosanie, szlifowanie

tworzywo: drewno

101. MŻo/A/4067/a-b

AR-106/a-b, MŻo/T/3053

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Mali Douentza (miejscowość) (miejsce pochodzenia), Mali okolice Douentza (miejscowość) (miejsce nabycia)

NACZYNNIE NA MLEKO / OLIWĘ

Naczynie w formie butelki z korkiem. Wykorzystywane do przechowywania mleka lub oliwy. Wnętrze butelki wykonane z ceramiki, z zewnątrz całość owinięta skórą.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 46 cm, śr. 20 cm

technika: techniki garncarskie, techniki obróbki skóry, techniki zdobnicze

tworzywo: ceramika, skóra

102. MŻo/A/4068/a-b

AR-107/a-b, MŻo/T/3054

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

NACZYNNIE NA MLEKO / OLIWĘ

Naczynie w formie butelki z korkiem. Wykorzystywane do przechowywania mleka lub oliwy. Wnętrze butelki wykonane z drewna, z zewnątrz całość owinięta skórą.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: wys. 28 cm, śr. 15,5 cm

technika: techniki obróbki skóry i drewna

tworzywo: skóra kozia, drewno

103. MŻo/A/4069

AR-111, MŻo/T/3055

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria (domniemane) (miejsce pochodzenia), Francja Auberives sur Vazeze (miejscowość) (miejsce nabycia)

OZDOBA STROJU

Ozdoba stroju wykonana w całości z metalu, używana jako ciężarek. Przedmiot dekorowany wzorami geometrycznymi oraz ozdobnymi guzami.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 20,0 cm, szer. 6,4 cm, gł. 0,5 cm

technika: techniki kowalskie, żłobienie, granulacja

tworzywo: metal

104. MŻo/A/4070

AR-112, MŻo/T/3056

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Wyżyna Air (region geograficzny) (miejsce pochodzenia), Niger Iférouan (miejscowość) (miejsce nabycia)

MŁOTEK DO CUKRU

Młotek do cukru wykonany w całości z metalu, dekorowany rytymi wzorami geometrycznymi.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 21,1 cm, szer. 10,6 cm, gł. 3,0 cm

technika: techniki kowalskie, techniki odlewnicze, łączenie, rycie

tworzywo: metal

105. MŻo/A/4071/a-b

AR-114/a-b, MŻo/T/3057

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
 Francja Prowansja (miejsce nabycia)

KŁÓDKA DO WORKA Z KLUCZEM

Metalowa kłódka z kluczem w komplecie, zdobiona rytymi wzorami geometrycznymi.
 Stosowana do zamykania skórzanych worków.

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 14,2 cm, szer. 5,5 cm, gł. 1,6 cm

technika: techniki kowalskie, techniki odlewnicze, łączenie, przebijanie

tworzywo: metal

106. MŻo/A/4072

AR-116, MŻo/T/3058

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

ZABAWKA: ANTYLOPA

Zabawka w formie figurki antylopy. Wykonana z drewna obciągniętego surowym, skórzanym rzemieniem.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: wys. 36,0 cm, szer. 6,0 cm, gł. 17,0 cm

technika: techniki obróbki drewna i skóry, rzeźbienie, formowanie

tworzywo: skóra, drewno

107. MŻo/A/4073

AR-117, MŻo/T/3059

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Agadez (miejscowość) (miejsce pochodzenia),
 Niger Agadez (miejscowość) (miejsce nabycia)

TABLICZKA DO PISANIA

Drewniana tabliczka służąca do pisania.
 Obie płaszczyzny tablicy pokryte odręcznym pismem arabskim.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 31,5 cm, szer. 13 cm, gł. 1 cm

technika: technika obróbki drewna, pismo odręczne

tworzywo: drewno, atrament

108. MŻo/A/4074

AR-118, MŻo/T/3060

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Algieria okolice Tamanrasset (miejscowość)
 (miejsce pochodzenia), Algieria Tamanrasset (miejscowość) (miejsce nabycia)

TACA

Okrągła, dwustronna taca wykonana z różnobarwnych włókien roślinnych.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: śr. 29,3 cm, gł. 1 cm

technika: techniki plecionkarskie, barwienie

tworzywo: włókno roślinne, barwnik

109. MŻo/A/4075/a-b

AR-119/a-b, MŻo/T/3061

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SANDAŁY

Para skórzanych sandałów dekorowanych różnobarwnymi kawałkami skóry.

datowanie: ok. 2010

wymiary: dł. 31,5 cm, szer. 14 cm, wys. 4,5 cm

technika: techniki szewskie, wycinanie, klejenie, szycie, techniki obróbki skóry, barwienie

tworzywo: skóra, barwnik

110. MŻo/A/4076

AR-121, MŻo/T/3062

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

KAPELUSZ

Kapelusz o stożkowatym kształcie, wykonany z włókna roślinnego naturalnej barwy. Wykończony skórą na krawędziach i czubku.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: śr. 54 cm, wys. 26 cm

technika: techniki plecionkarskie, techniki obróbki skóry, barwienie, łączenie

tworzywo: włókno roślinne, skóra, barwnik

111. MŻo/A/4077

AR-122, MŻo/T/3063

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

KAPELUSZ

Kapelusz o stożkowatym kształcie, wykonany z włókna roślinnego naturalnej barwy. Wykończony skórą na krawędziach i czubku. U dołu pasek do zapinania pod brodą.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: śr. 27,2 cm, wys. 23,0 cm

technika: techniki plecionkarskie, techniki obróbki skóry, łączenie, barwienie

tworzywo: włókno roślinne, skóra, barwnik

112. MŻo/A/4078

AR-128, MŻo/T/3064

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja Paryż (miejsce nabycia)

PRZEDSTAWIENIE ABSTRAKCYJNE

Malowidło w formie geometrycznych ornamentów wykonane na krowiej skórze.

datowanie: ok. 1920

wymiary: dł. 230 cm, szer. 190 cm

technika: malowanie na skórze (rysunek monochromatyczny), techniki obróbki skóry

tworzywo: skóra krowy, barwnik

113. MŻo/A/4079

AR-64, MŻo/T/3065

Fulbe Bororo (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia),
Niger Agadez (miejscowość) (miejsce nabycia)

SPÓDNICA

Spódnica wykonana z jednego kawałka ciemnej, niebarwionej skóry.

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 128 cm, szer. 111 cm

technika: techniki obróbki skóry

tworzywo: skóra

114. MŻo/A/4080

AR-63, MŻo/T/3066

Fulbe / Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger okolice Tahoua (miejscowość)
(miejsce pochodzenia), Niger Tahoua (miejscowość) (miejsce nabycia)

TOREBKA

Niewielka, jednokomorowa torebka zapinana na klappę.

Dekorowana wzorami geometrycznymi i frędzlami.

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 14,5 cm, szer. 16,0 cm, gł. 3,2 cm

technika: techniki obróbki skóry, barwienie, formowanie

tworzywo: skóra, barwnik

115. MŻo/A/4081

AR-99, MŻo/T/3067

Fulbe (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia),
Niger Agadez (miejscowość) (miejsce nabycia)

MISA

Drewniana misa zdobiona rytymi wzorami geometrycznymi i elementami z metalu.

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: wys. 13 cm, śr. 26,7 cm

technika: techniki obróbki drewna, łączenie, żłobienie

tworzywo: drewno, metal

116. MŻo/A/4082

AR-56, MŻo/T/3068

Fulbe (grupa etniczna) (wytwórca); Niger (miejsce pochodzenia),
Niger Agadez (miejscowość) (miejsce nabycia)

LASKA

Laska wykonana z jednego kawałka drewna, lakierowana.

datowanie: lata 90. XX w.

wymiary: dł. 89,5 cm, śr. 2 cm

technika: techniki obróbki, ciosanie, szlifowanie, patynowanie

tworzywo: drewno

Uzasadnienie nabycia

W czasie opracowywania danych do wniosku o dofinansowanie zakupu kolekcji saharyjskiej w zbiorach Działu Kultur Pozaeuropejskich znajdowały się:

- 74 obiekty zdefiniowane pod względem przynależności etnicznej jako tuareskie;
- 87 obiektów opisanych jako fulbejskie;
- oraz 1 obiekt stanowiący przykład ceramiki kabylskiej.

Na tą niewielką kolekcję składały się ozdoby, biżuteria, przedmioty codziennego użytku, elementy stroju, militaria oraz elementy wyposażenia domostwa i przedmioty wykorzystywane podczas transportu pomiędzy obozowiskami. Zdecydowana większość obiektów stanowiły przedmioty współczesne, pochodzące z końca XX w. i początku XXI w.

Celem polityki gromadzenia zbiorów muzeum jest budowa reprezentatywnych kolekcji, które mogą stać się bazą opracowań naukowych, opisując w sposób jak najbardziej pełny kultury pozaeuropejskie.

Kolekcja saharyjska nie tylko uzupełnia zbiory muzealne, ale przede wszystkim wzbogaca je o obiekty pochodzące z okresu połowy XX wieku i lat wcześniejszych, sięgając do wieku XIX. Umożliwia to pokazywanie zmian, jakie zaszły w kulturach nomadycznych będących przedmiotem badań muzealnych. Zgodnie z projektem naukowym *Obiekt muzealny w procesie globokulturalizacji* muzeum poprzez nabywane zbiory opisuje dynamicznie zachodzące we współczesnym świecie zmiany kulturowe. Badania nad globokulturalizacją koncentrują się wokół problemów transformacji, którym podlegają kultury tradycyjne pod wpływem procesów globalizacyjnych. Efektem prowadzonych prac jest rejestracja zmian oraz recepcja wpływów przez tradycyjne kultury na wybranych obszarach kulturowych, przede wszystkim Afryki Zachodniej.

Zakup kolekcji saharyjskiej wpisuje się również w plany rozwojowe kolekcji muzealnej 2021-2025 w zakresie budowy tak zwanych kolekcji ratunkowych, ukierunkowanych na rejestrację zanikających kultur grup mniejszościowych na obszarze Afryki na północ od równika (grupy etniczne zamieszkujące w Afryce od strefy leśnej i sawann w stronę Morza Śródziemnego), w tym rozbudowę subkolekcji z terenów Mauretanii i Nigru.

Pozyskanie kolekcji saharyjskiej miało szczególny wymiar ratunkowy. Kolekcjoner nie miał możliwości przechowywania kolekcji w odpowiednich warunkach, czego efektem było postępujące, fizyczne zniszczenie przedmiotów. Pod uwagę należało wziąć również fakt, że kolekcja w takim stanie może nie przetrwać i ulegnie rozproszeniu. Celem muzeum, w tym zakresie, było zapewnienie jej spójności i zachowanie dla potomności, jako efektu dorobku polskiego badacza i jego wkładu w rozwój wiedzy o kulturach pasterskich Sahary.

Zakup kolekcji saharyjskiej miał istotne znaczenie dla rozwoju kolekcji afrykańskiej muzeum:

- wzbogacił ją o unikalne obiekty, często już niedostępne w terenie,
- rozbudował informację kulturową w oparciu o nowe rodzaje i typy obiektów,
- pozwolił na budowę wizji rozwoju kultury i jej przemiany w oparciu o obiekt muzealny,
- umożliwił zachowanie wiedzy o tradycyjnych kulturach ludów pasterskich z terenów Sahary, zanikających współcześnie pod wpływem zmieniających się warunków życia – funkcja ratunkowa,
- wpisał się w zadania muzeum jako instytucji dokumentującej pracę polskich badaczy i naukowców.

O kolekcjonerze

Etnolog, afrykanista, emerytowany wykładowca Instytutu Studiów Regionalnych i Globalnych Wydziału Geografii i Studiów Regionalnych Uniwersytetu Warszawskiego, badacz i znawca kultur ludów pasterskich zamieszkujących Afrykę Północną i Zachodnią. Jego zainteresowania naukowe dotyczyły głównie gospodarki pasterskiej, świadomości ekologicznej, organizacji władzy, szkolnictwa i tradycyjnego wychowania dzieci koczowników, a także historii Tuaregów oraz ich świadomości narodowej. Badania swe prowadził wśród Beduinów zamieszkujących Algierię, ludu Tekna z Maroka oraz Tuaregów z Algierii, Burkina Faso, Mali i Nigru. Wyprawy zaowocowały zebraniem bogatego materiału fotograficznego i filmowego, dokumentacji pisanej oraz mnogością przywiezionych przedmiotów, stanowiących podstawę wielu wystaw prezentowanych w różnych instytucjach kultury w całej Polsce.

Adam Rybiński jest również autorem wielu publikacji dotyczących ludów Afryki i jej zróżnicowania etnicznego, do których zaliczyć można m.in.: Tuaregowie z Sahary (1999) czy też Ludy Afryki: przegląd regionalny (1985).

W zbiorach muzeum znajduje się obecnie 166 obiektów nabytych od dr. Adama Rybińskiego, w tym 151 muzealiów zakupionych oraz 15 podarowanych przez kolekcjonera.

Wykaz obiektów pozyskanych od dr. Adama Rybińskiego poza Kolekcją saharyjską

1. MŻo/A/4347

Sorko (grupa etniczna, Niger) (wytwórca); Niger (brzeg rzeki Niger) (miejsce pochodzenia), Niger (miejsce nabycia)

HARPUN NA HIPOPOTAMY

sznur owinięty wokół pływaka

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 223 cm, śr. pływaka 8,7 cm, śr. drzewca 3 cm, szer. grotu 4,5 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: żelazo, drewno, sznur

2. MŻo/A/4348/a-b

Salampasu (grupa etniczna, Demokratyczna Republika Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

MIECZ W POCHWIE

zdobiona rękojeść

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 60,1 cm, szer. 14 cm, gł. 3,6 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, skóra

3. MŻo/A/4349

Turkana (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ DO POJEDYŃKÓW (?)

okrągły z dwoma skórzanymi ochraniaczami

datowanie: poł. XX w.

wymiary: śr. 13 cm, gł. 0,7 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, skóra

4. MŻo/A/4350/a-b

Berberowie (grupa etniczna, Algieria) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

ornament na ostrzu i rękojeści

datowanie: lata 20-30 XX w.

wymiary: dł. 42,2 cm, szer. 3,5 cm, gł. 2,5 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, miedź, drewno

5. MŻo/A/4351/a-b

Berberowie (domniemana grupa etniczna, Algieria / Maroko?) (wytwórca);
brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

ornament na ostrzu i rękojeści (tworzy trudny do identyfikacji motyw – róg krowy?)
i pochwie; uchwyt na pasek

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 41 cm, szer. 3,5 cm, gł. 2,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, tworzywo sztuczne, drut, skóra, drewno

6. MŻo/A/4352/a-b

Berberowie (domniemana grupa etniczna, Algieria / Maroko?) (wytwórca);
brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

ornament na ostrzu i rękojeści (tworzywo trudne do określenia – róg krowy?)

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 43,5 cm, szer. 3,5 cm, gł. 1,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, tworzywo sztuczne, skóra, drewno

7. MŻo/A/4353/a-b

Tuareg (domniemana grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ Z POCHWĄ

na ostrzu ornament

datowanie: poł. XX w.

wymiary: nóż: dł. 30 cm, szer. 3,2 cm, gł. 2,5 cm;
pochwa: dł. 29 cm (z frędzlami), szer. 4,2 cm, gł. 1,7 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: metal, drewno, skóra

8. MŻo/A/4354/a-b

Hausa (grupa etniczna, Nigeria) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

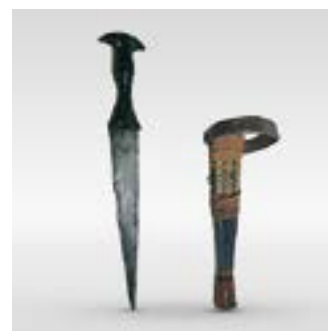
SZTYLET Z POCHWĄ NA RAMIĘ

datowanie: ok. 1920

wymiary: sztylet: dł. 38 cm, szer. 6,5 cm, gł. 2,3 cm;
pochwa: dł. 26 cm, szer. 5,2 cm, gł. 1,2 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: metal, drewno, skóra

9. MŻo/A/4355

Yela (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ

drewniana rękojeść owinięta drutem

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 21,6 cm, szer. 4 cm, gł. 2 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, drut miedziany

10. MŻo/A/4356

Tutsi (grupa etniczna) (również Hutu, Rundi, Hima, Havu, Hunde...) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

NARZĘDZIE TORTUR (?)

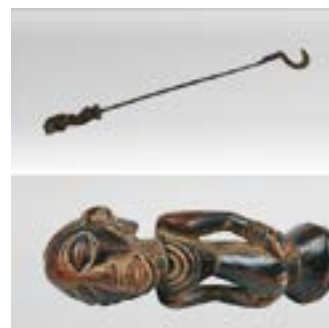
rękojeść ozdobiona postacią męską

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 95 cm, szer. 6 cm, gł. 8 cm

technika: techniki kowalskie, techniki rzeźbiarskie

tworzywo: żelazo, drewno

11. MŻo/A/4357

Mongo (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

rękojeść owinięta taśmą metalową, wykończona miedzią

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 56,3 cm, szer. 13,6 cm, gł. 5,5 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, miedź

12. MŻo/A/4358

Songye (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ

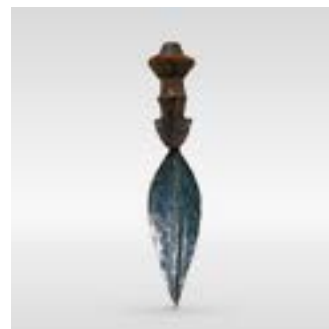
rzeźbiona drewniana rękojeść

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 23,6 cm, szer. 4 cm, gł. 3,2 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

13. MŻo/A/4359

Azande (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ RZUTNY

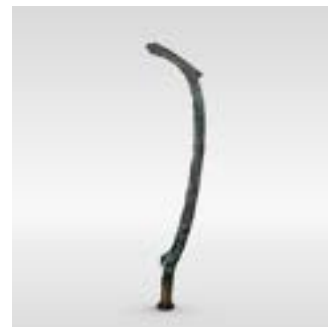
na końcówce ostrza ornament geometryczny

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 80,5 cm, śr. rękojeści 4,5 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, drut miedziany

14. MŻo/A/4360

Tutsi (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ GOSPODARCZY

drewniana rękojeść, ornament piroplastyczny

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 28 cm, szer. 3 cm, gł. 2,5 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

15. MŻo/A/4361/a-b

Tiv (grupa etniczna, Nigeria) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ DO POJEDYŃKÓW

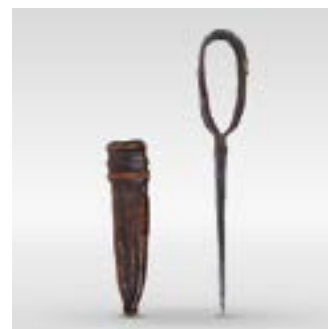
niewielkie grudki mosiądzu na rękojeści i ostrzu, delikatny ornament na ostrzu i pochwie

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 30,8 cm, szer. 4,3 cm, gł. 5,6 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, mosiądz, skóra

16. MŻo/A/4362

Danakil (grupa etniczna, Somalia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

rękojeść drewniana

datowanie: II poł. XX w.

wymiary: dł. 40,5 cm, szer. 4,3 cm, gł. 1,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

17. MŻo/A/4363

Tebu / Tubu (grupa etniczna; Czad, Sudan, Libia) (wytwórca);
brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

rękojeść ze skóry węża

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 49,2 cm, szer. 6,5 cm, gł. 2,3 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, skóra węża (tworzywo domniemane)

18. MŻo/A/4364

Boa (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

MIECZ

ornament na ostrzu

datowanie: koniec XIX w.

wymiary: dł. 65 cm, szer. 8 cm, gł. 3 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, drut miedziany

19. MŻo/A/4365

Poto (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

MIECZ

bogaty ornament na ostrzu

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 58 cm, szer. 8 cm, gł. 5,5 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, skóra

20. MŻo/A/4366/a-b

Szona (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

MIECZ W POCHWIE

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 50 cm, szer. 4,8 cm, gł. 4 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, drut mosiężny

21. MŻo/A/4367

Bateke (grupa etniczna; Kongo, Gabon) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

TASAK

rękojeść obita blachą

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 43,2 cm, szer. 6,3 cm, gł. 6,4 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, tworzywo sztuczne, blacha (biała i żółta)

22. MŻo/A/4368

Masaj (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

PAŁKA BERŁO

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 60,4 cm, śr. 4,6 cm (głowica)

technika: techniki snycerskie

tworzywo: drewno

23. MŻo/A/4369

Zulu (grupa etniczna, RPA) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

brak toku

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 125,7 cm; grot: szer. 3,2 cm, gł. 0,7 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

24. MŻo/A/4370

MŻo/A/4370

Tebu / Tubu (grupa etniczna, Czad) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

(oścień); brak toku, na końcówce drzewca owijka z drutu;

grot z zadziórami (być może broń myśliwska)

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 130 cm, śr. drzewca 1,4 cm, szer. grotu 2,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno, drut miedziany

25. MŻo/A/4371

Danakil (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 188,5 cm, śr. drzewca 1,5 cm, szer. grotu 6,2 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

26. MŻo/A/4372

Lega (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

brak toku

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 193,5 cm, śr. drzewca 2,1 cm, szer. grotu 6,6 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

27. MŻo/A/4373

Kikuju (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

tok o przekroju czworokątnym

datowanie: I poł. XX w.

wymiary: dł. 202 cm, śr. drzewca 2 cm, szer. grotu 5,3 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

28. MŻo/A/4374/a-b

Masaj (grupa etniczna, Tanzania) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

rozkładana, tok o przekroju czworokątnym

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 197,5 cm, śr. drzewca 2,1 cm, szer. grotu 4,7 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

29. MŻo/A/4375/a-b

Turkana (grupa etniczna, Kenia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

WŁÓCZNIA

rozkładana, tok o przekroju okrągłym

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 221 cm, śr. drzewca 1,8 cm, szer. grotu

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

30. MŻo/A/4376/a-b

Danakil (grupa etniczna, Somalia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

z pochwą i paskiem; wyrób turystyczny złej roboty; owijka z drutu na rękojeści i pochwie

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 53,0 cm, szer. 6,5 cm, gł. 2,5 cm

technika: techniki mieszane

tworzywo: żelazo, drewno, skóra, drut miedziany, mosiądz

31. MŻo/A/4377/a-b

Danakil (grupa etniczna, Somalia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

z pochwą i paskiem; wyrób turystyczny złej roboty; owijka z drutu na rękojeści i pochwie

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 52,8 cm, szer. 6,5 cm, gł. 3,0 cm

technika: techniki mieszane

tworzywo: żelazo, drewno, skóra, drut miedziany, mosiądz

32. MŻo/A/4378

Danakil (grupa etniczna, Somalia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 36,5 cm, szer. 5,3 cm, gł. 3,5 cm

technika: techniki mieszane

tworzywo: żelazo, drewno

33. MŻo/A/4379/a-b

Lega (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

NÓŻ

w pochwie; wyrób turystyczny; ozdobiona pochwa (kauri, maski)

datowanie: koniec XX w.

wymiary: dł. 36,5 cm, szer. 12,5 cm, gł. 2,5 cm

technika: wyrób ręczny, techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, skóra, kość, muszle kauri, włókno roślinne

34. MŻo/A/4380

Dinka (grupa etniczna, Kenia) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

PAŁKA

maczuga; głowica ozdobiona twarzą, poniżej delikatny ornament z miedzi (?); w dolnej części otwór na sznurek; wyrób turystyczny

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 53,8 cm, śr. 11,0 cm

technika: techniki obróbki drewna, techniki rzeźbiarskie

tworzywo: drewno

35. MŻo/A/4381

Baluba (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

TOPOREK

wyrób turystyczny, rękojeść może być oryginalna, a metalowe ostrze dorobione

datowanie: koniec XX w.

wymiary: dł. 44,0 cm, szer. 5,3 cm, gł. 31,0 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: drewno, metal

36. MŻo/A/4382

Mongo (grupa etniczna, Kongo) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

SZTYLET

delikatny ornament na ostrzu przy rękojeści

datowanie: pocz. XX w.

wymiary: dł. 53,2 cm, szer. 12,4 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

37. MŻo/A/4383

Mossi (domniemana grupa etniczna, Burkina Faso) (wytwórca);
brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

KOŁCZAN

brak strzał; pasek do zawieszenia na ścianie; ornament brązowy, frędzle

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 57,2 cm, śr. 5,3 cm

technika: wyrób ręczny

tworzywo: skóra, metal

38. MŻo/A/4384

brak identyfikacji etnicznej (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

TOK WŁÓCZNI

destrukt

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 23,0 cm, śr. 1,8 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo

39. MŻo/A/4385

brak identyfikacji etnicznej (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

GROT HARPUNA

zadziory na obu odgałęzieniach grotu; na hipopotamy (?)

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 27,3 cm, szer. 5,3 cm, gł. 3,0 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo

40. MŻo/A/4386

Tutsi (grupa etniczna, Rwanda) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia),
Europa (miejsce nabycia)

OSTRZE

z rękojeścią; drzewce zdobione ornamentem geometrycznym; destrukt

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 83,5 cm, śr. 2,6 cm (drzewce)

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo, drewno

41. MŻo/A/4387

brak identyfikacji etnicznej (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Europa (miejsce nabycia)

GROT WŁÓCZNI

dwa ostrza osadzone pod kątem 90°, czubek górnego ostrza dosztukowany

datowanie: poł. XX w.

wymiary: dł. 61,5 cm, szer. 8,5 cm, gł. 4,6 cm

technika: techniki kowalskie

tworzywo: żelazo

42. MŻo/A/4388

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); Niger Niamey (stolica) (miejsce pochodzenia), Niger Niamey (stolica) (miejsce nabycia)

BRELOCZEK

do kluczyków samochodowych

datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: dł. 20,0 cm, śr. 1,6 cm

technika: techniki obróbki skóry

tworzywo: skóra

43. MŻo/MPA/96/a-b

Tuareg (grupa etniczna) (wytwórca); brak danych (miejsce pochodzenia), Francja (miejsce nabycia)

SANDAŁY

sklejone podeszwami

datowanie: ok. 2010 r.

wymiary: dł. 28,7 cm, szer. 11,4 cm, gł. 4,0 cm

technika: techniki obróbki skóry, wycinanie, klejenie

tworzywo: skóra

44. MŻo/MPA/97

brak (produkt pochodzenia naturalnego) (wytwórca); Niger Bilma (miasto) (miejsce pochodzenia), Niger Bilma (miasto) (miejsce nabycia)

BRYŁA SOLI

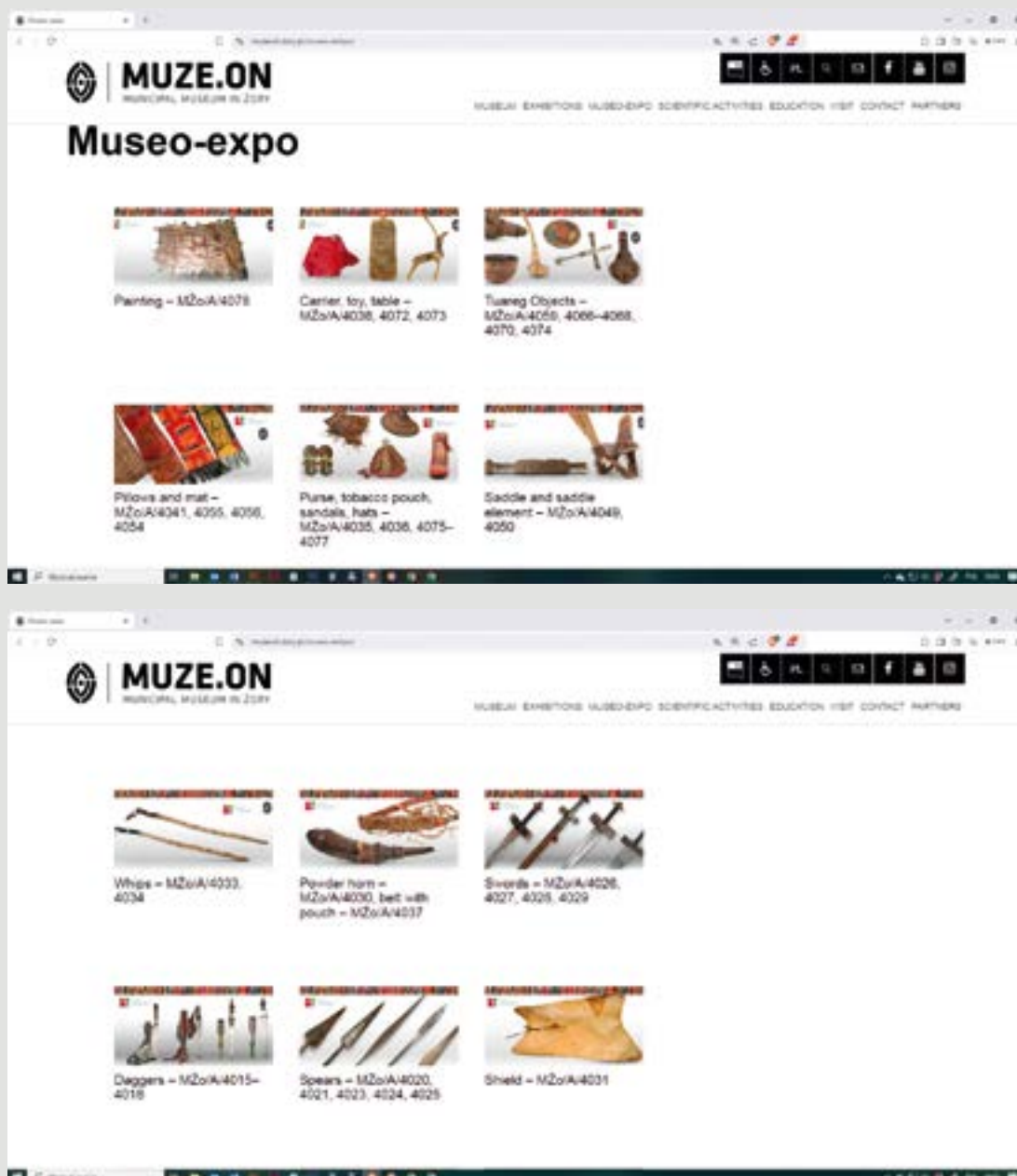
datowanie: pocz. XXI w.

wymiary: wys. 6,0 cm, śr. 11,5 cm

technika: pochodzenie naturalne

tworzywo: produkt naturalny

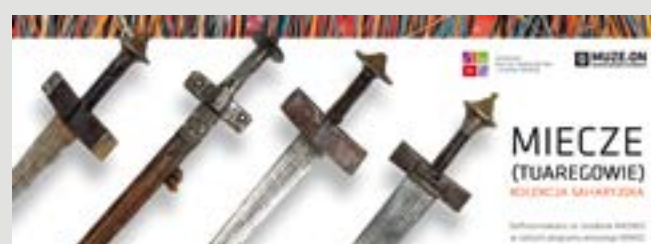
Projekt „Kolekcja saharyjska dr. Adama Rybińskiego”

Projekt *Kolekcja saharyjska dr. Adama Rybińskiego* realizowany był w okresie 2021–2024 i obejmował działania zarówno wystawiennicze, jak i edukacyjne.

Z projektu skorzystało łącznie 2427 odbiorców, z których tyle samo osób zwiedziło wystawę, a 340 wzięło udział w zajęciach edukacyjnych.

Kolekcja w ciągu trzech lat od zakończenia projektu była przechowywana w magazynie głównym Działu Kultur Pozaeuropejskich.

Na potrzeby realizacji planów wystawienniczych i edukacyjnych była czasowo przewożona z magazynu do siedziby głównej muzeum i prezentowana w magazynie ekspozycyjnym (36 obiektów) oraz galerii wystaw czasowych (74 obiekty).

Prezentacje „Muzeo-Ekspo”

W ramach planów ekspozycyjnych realizowane były zadania:

- ekspozycja wybranych obiektów w magazynie ekspozycyjnym w okresie 36 miesięcy; co miesiąc zaprezentowany został jeden obiekt; 36 obiektów zostało wybranych z listy 99, niektóre muzealia były eksponowane zarówno w ekspozytorze, jak i na wystawie czasowej;
- ekspozycja wskazanych powyżej obiektów w przestrzeni wirtualnej na stronie muzeum w zakładce „Muzeo-Ekspo”;
- oraz wystawa czasowa „Ludzie Sahary” zrealizowana w roku 2023 r.

Miejsce: magazyn ekspozycyjny | <https://muzeum.zory.pl/muzeo-ekspo/>

Czas: styczeń 2021 – grudzień 2024

Kurator i autor tekstów: dr Lucjan Buchalik

Autor tłumaczenia: Marietta Kalinowska-Bujak

Opracowanie graficzne: Tatiana Hojczyk

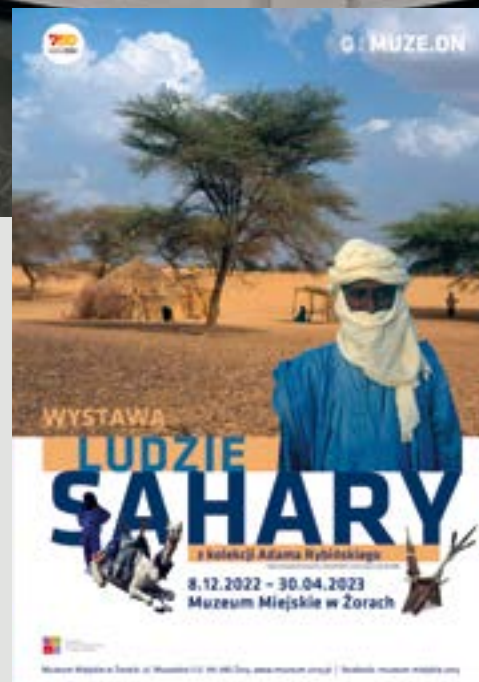
Publikacja: Tatiana Hojczyk

Wystawa „Ludzie Sahary”

Wystawa ilustrowała Kolekcję saharyjską zgromadzoną przez dr. Adama Rybińskiego w czasie wielu lat podróży i życia wśród ludów afrykańskich, ze szczególnym uwzględnieniem grupy etnicznej Tuaregów oraz podczas penetracji europejskiego rynku antykwarycznego. Jej konstrukcja opierała się na wątku podróży na gorącą Saharę i zapoznaniu się z kulturą legendarnych ludów koczowniczych największej pustyni świata, których bogata historia i burzliwe dzieje stanowią o niezwykłości i – wciąż jeszcze – tajemniczości tych ludzi, tak świetnie przystosowanych do życia w niegościnnych warunkach pustyni.

Miejsce:	galeria wystaw czasowych
Czas:	8.12.2022 – 21.05.2023
Kurator:	Jadwiga Michalska
Autor tłumaczenia:	Marietta Kalinowska-Bujak
Opracowanie graficzne:	Anna Flaga

„Błękitni ludzie Sahary” – tak nazywani są Tuaregowie, berberyjskojęzyczny lud pasterski zamieszkujący centralną i południową Saharę. Sami siebie określają mianem *Kel tachmek*, czyli mówiący językiem tachmek lub *Kel tagelmus*, czyli zasłaniający twarz, co znajduje odzwierciedlenie w zwyczaju zasłaniania twarzy przez mężczyzn. Mnogość zachowanych do dziś tradycji i obyczajów, takich jak hierarchiczna struktura społeczna, używanie prawie wyłącznie broni siecznej czy też hodowla dużych stad wielbłądów czyni ten lud jeszcze bardziej tajemniczym i interesującym.

Projekt edukacyjny „Sahara znaczy pustynia”

Kolekcja saharyjska została wykorzystana na potrzeby projektu edukacyjnego *Sahara znaczy pustynia*. Celem projektu było zbudowanie kulturowego obrazu Tuaregów zamieszkujących Saharę, z uwzględnieniem tła przyrodniczego.

W ramach działań edukacyjnych poruszane były zagadnienia dotyczące:

- świata zwierząt i roślin występujących na Saharze,
- charakterystyki Tuaregów – najliczniejszego ludu zamieszkującego Saharę,
- wiecznej przeprowadzki, czyli nomadycznego trybu życia,
- namiotu – konstrukcji i wyposażenia domostwa oraz jego znaczenia w rodzinnej przynależności,
- pasterskiego chowu zwierząt oraz mleka jako podstawy diety,
- elementów tuareskiego alfabetu tifinar.

Miejsce:	galeria wystaw czasowych
Czas:	8.12.2022 – 20.05.2023
Autorka projektu:	Marietta Kalinowska-Bujak
Realizacja:	Dział Edukacji
Projekty graficzne:	Anna Flaga, Tatiana Hojczyk

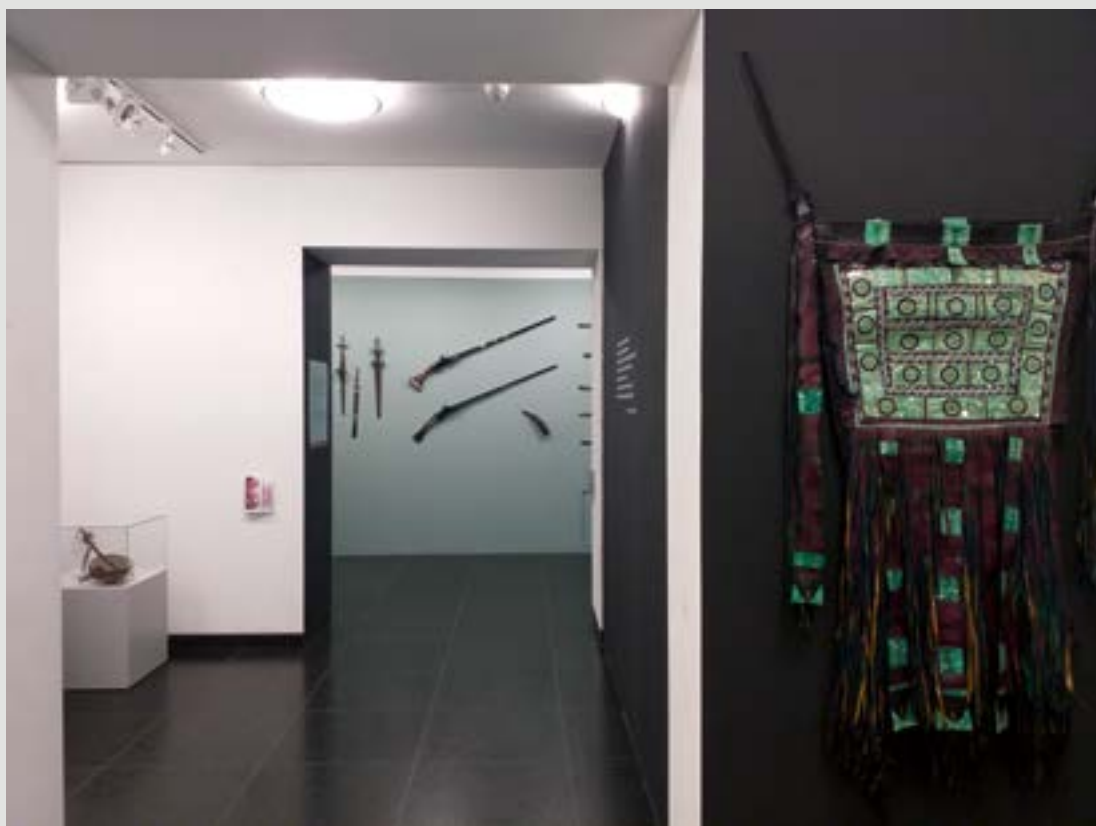
Na panel edukacyjny stworzony do wystawy „Ludzie Sahary” składały się:

- spotkania na wystawie z twórcą kolekcji tuareskiej Adamem Rybińskim,
- oprowadzania kuratorskie twórczyni wystawy Jadwigi Michalskiej,
- zajęcia edukacyjno-warsztatowe dla grup szkolnych i przedszkolnych
- zajęcia weekendowe dla całych rodzin.

Cel projektu

Projekt miał za zadanie pokazanie kultury ludzi zamieszkujących Saharę, która jest piękną częścią światowego dziedzictwa kulturowego, a która w wyniku globalizacji i naporu cywilizacji ulega obecnie wielu przemianom. Tradycyjny sposób życia prezentowany przez przedmioty na wystawie, powoli odchodzi do przeszłości. Jest to więc doskonały moment, by przyjrzeć się zarówno temu, jak to życie w niezwykle trudnych pustynnych warunkach wyglądało i zastanowić się, w którą stronę zmierza tuareski świat.

Kalendarium projektu

8 grudnia (czwartek), godz. 18.00

Otwarcie wystawy „Ludzie Sahary”, z kolekcji Adama Rybińskiego w zbiorach Muzeum w Żorach, którego wieloletnie badania prowadzone wśród wielu grup tuareckich żyjących na Saharze zaowocowały zebraniem bogatego materiału stanowiącego podstawę wielu publikacji i wystaw prezentowanych w instytucjach kultury w całej Polsce.

14 stycznia (sobota), godz. 10.30

Rodzinka w Muzeum: Ahmed i niebiańskie daktyle. Punktem wyjścia do spotkania był tuarecka bajka o odważnym Ahmedzie, który wyruszył w pogoń za zbiegłym wielbłądem i zagubioną dziewczyną. Uczestnicy wspólnie zastanawiali się jak uniknąć niebezpieczeństw w czasie takiej pustynnej wyprawy i jak się do niej odpowiednio przygotować. Spotkanie składało się z czytania opowieści, prezentacji multimedialnej odkrywającej sekrety życia na pustyni, zwiedzania wystawy, pracy plastycznej i poczęstunku słodkimi daktylami.

15 stycznia (niedziela), godz. 16.00

W ramach współpracy z Fundacją Nieobcy I Нечужий odbyło się polsko-ukraińskie spotkanie w przestrzeni wystawy „Ludzie Sahary” z częścią warsztatową dla najmłodszych i poczęstunkiem herbatą „tuarecką” dla wszystkich uczestników.

19 stycznia (czwartek), godz. 17.30

Oprowadzanie kuratorskie Jadwigi Michalskiej po wystawie „Ludzie Sahary”. Twórczyni przybliżyła zarówno ciekawe fakty dotyczące życia Tuaregów, przedmiotów pochodzących z ich kultury, jak i własne dylematy dotyczące tworzenia wystawy.

16 lutego (czwartek), godz. 17.30

Ludzie Sahary w opowieściach Adama Rybińskiego. Spotkanie z wybitnym etnologiem, afrykanistą, znawcą kultur ludów pasterskich zamieszkujących Afrykę Północną i Zachodnią. A. Rybiński prowadził badania wśród Beduinów w Algierii, ludu Tekna w Maroku i Tuaregów w Algierii, Burkinie Faso, Mali i Nigrze – w zakresie ich historii, gospodarki pasterskiej, organizacji władzy, szkolnictwa, tradycyjnego wychowania dzieci koczowników, świadomości narodowej i ekologicznej.

18 lutego (sobota), godz. 10.30

W ramach cyklu „Opowieści w cieniu Baobabu” spotkanie dla dzieci i opiekunów pt. „W namiocie królowej Tuaregów”. Bohaterką spotkania była legendarna Tin Hanan, matka - królowa wszystkich Tuaregów, która zachwycała olśniewającą urodą i niezwykłą mądrością. Wychwalające ją opowieści są ciągle żywe i przekazywane z pokolenia na pokolenie, a pustynny

piasek niesie je niestrudzenie od oazy do oazy. Zajęcia przybliżyły rolę kobiet w społeczności tuareckiej, ich królestwo, czyli namiot i słynną tuarecką gościnność. Nie mogło zabraknąć poczęstunku saharyjską herbatą. Zajęciom towarzyszyła część warsztatowa.

20 maja (sobota)

Noc Muzeów 2023 tematycznie koncentrowała się na wystawie „Ludzie Sahary”, z kolekcji Adama Rybińskiego.

16.00 – Warsztaty artystyczne „Piaskowe asamblże”, skierowane do młodzieży i dorosłych zapoznawały z ciekawą techniką asamblażu, dzięki której powstały unikalne dzieła o wyjątkowym charakterze. Głównym tworzywem prac był oczywiście piasek, naturalny i barwiony. Warsztaty prowadziła artystka Anna Flaga

20.00 – Prezentacja Anety Okupskiej-Pońc założycielki „Africae Deserta Project” Stowarzyszenia Współpracy Polsko-Marokańskiej, które zajmuje się pogłębianiem kontaktów polsko-marokańskich, promowaniem kultury berberyjskiej i nomadzkiej, ochroną dóbr kultury oraz środowiska naturalnego oraz kreowaniem postaw proekologicznych, a także pomocą dla najuboższych. Aneta Okupska-Pońc opowiedziała jakich wrażeń może dostarczyć podróż przez Saharę w towarzystwie lokalnych przewodników – nomadów.

20.45 – El Boudani Mus – Koncert tradycyjnej muzyki z Sahary.

22.00 – Spotkanie z etnografem i kolekcjonerem Adamem Rybińskim. Niezwykłe pustynne opowieści ilustrowane bogatym materiałem fotograficznym i filmowym obrazującym codzienne i odświętne życie różnych grup tuareckich zamieszkujących Saharę.

